BIBLIOTHECÆ SIVE CYNOSVRÆ PEREGRINANTIVM,
hoc eſt
VIATORII LIBER PRIMUS PARTIS POSTERIORIS:
Exhibens
GEOGRAPHIAM COMPENDIOSAM, PEREGRINANTIVM VSVI ACCOMMODATAM:

In qua potiſſimum Europeæ Regiones nobiliores & aditu faciliores deſcribuntur, earum ſitus, quantitas, qualitas, dominium, partitio, diſpoſitio Vrbium, Oppidorum, Arcium, resq; in iis memorabiles, conditio, politia, conſvetudines & mores incolarum; Inſulæ, Peninſulæ, Maria, Sinus, Fluvii, Lacus, Portus, Promontoria, Montes, Thermæ, Accidulæ, Mineræ, Agri, Viridaria, Sylvæ, Vivaria, Animantia, Antiquitatum monumenta, nec non alia inſigniora naturalia, artificiliaque cujusvis loci Gnoriſmata ſingillatim adumbrantur; dein cæteræ quoque Orbis terrarum Partes ſummatim pertractantur.

à

DAVIDE FROELICHIO,
Mathematico Cæſareopolitano, apud Gepidas Carpathicos.

Partim experientiâ & autopſiâ partim lectione neotericorum Geographorum concinnata,
Cum duobus Elenchis copioſiſſimis, utiliſſimis, & maximè neceſſariis.

VLMÆ,
Impenſis WOLFGANGI ENDTERI,
Exſcripſit literis BALTHASAR Kühne Reipubl. ibid. Typographus.

Anno M. DC. XLIII.

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III
NAPOLI

ILLUSTRI DOMINO,
DOMINO
ADOLPHO FRIDERICO Lib. *Baroni ab & in Herberſtein, Neuperg & Guttenhaag, Domino in Crembs & Lancovviz, Archiducatus Carinthiæ Camerario ac Dapifero hæreditario &c.*

Domino Dn. Mecænati ſuo gratioſo,
DAVID FROELICHIUS
perpetuam felicitatem precatur.

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III NAPOLI

PEregrinationem, *Illuſtris Baro, Domine gratioſe,*

tioſe, qui non turpis lucri, cum negotiatoribus, ſed liberalium Artium ac Virtutum cauſa ſuſcipere conantur, exterasq; regiones perluſtrare ſtudent, GEOGRAPHIA adeò indigent, ut citius Sole vel Sale quàm illa carere debeant. Ii namque Geographici libri inſpectione exercitati certâ quadam ratione ſeſe præparare valent, ut non ad incognita, ſed quodam modo ſibi perſpecta loca deveniant, quod in iis viſendum, quid fama & communis omnium opinio, tanquã celebrius deprædicat, multo deinde commodius, compendioſius & accuratius indagare potuerunt. Ita nonnunquã accidit, ut quiſpiam in Libris Geographicis probe verſatus in urbem celebriorem deveniens, ea quæ exteris ad urbis commenda-

mendationem exhiberi, & viſu jucunda eſſe ſolent, jam annotata, & quaſi ſibi perſpecta habens, deſignare poſſit, ut civi illius loci non peregrinus, ſed notus in patria hoſpes videatur. Ea ipſa Geographia finitimas Regiones exponit, ea Peregrinantem informat, verſus quã Mundi plagã illi proficiſcendũ ſit, ubi vel per ambages, vel per compendia eundum: ubi montes ſcandendi, pontes calcandi, fluvii trajiciendi, ubi ſylvæ latronibus infeſtæ penetrandæ: ubi tutò divertendum ac pernoctandum, qualis partitio Regionis, qualis diſpoſitio urbis, oppidi, arcis: quæ res in iis obſervatu dignæ, quæ Politia, quæ conſvetudines: qui mores civium; ubi antiquitatum monumenta & ſimilia quamplurima cujusque loci gnoriſmata, quorum

cognitio ad vitam fructuosè tranſigendam ſummopere neceſſaria eſt. Ulyſſes non ſine cauſa à Pöetarum omnium ſummo ob Geographiæ cognitionem, & luſtrationes regionum laudatur, ut qui multorum providus, urbes & varios hominum mores inſpexerit. Inde paſſivum illud eſt diſtichon:

> Felix multorum mores qui vidit & urbes!
> Hic poterit Patriæ commoda ferre ſuæ.

Ob has ergo, & conſimiles utilitates, quas Peregrinans ex lectione Geographica percipere poteſt; operæ pretium me facturum ratus ſum, ſi meæ *Biliothecæ Peregrinantium Geographiam* adjungerem; brevem illam quidem,

dem, quò tanto commodius à Peregrinatore circumferri, & in ſinu geſtari queat, ſed ita diſpoſitam, ut pleraque ea, quæ in Europæis regionibus iisque excultioribus & aditu tàm facilibus, quàm neceſſariis, obſervatu digna occurrunt, complexus ſim. Ac initio quidem Terminos Geographicos vulgares expoſui, deinde Orbis terrarum Partes recenſui, pòſt Europæas regiones in ſua Regna ac Provincias diſtinxi, ſingulaque, quæ in iis continentur, urbes, oppida, caſtra, fana, montes, promontoria, ſinus, portus, lacus, flumina, fontes, pontes & id genus alia viſu digniora aſſignavi, denique cæteras Orbis Terræ Partes, cum ſuis nobilioribus Regnis, Inſulis ac Urbibus breviſſimè perſtrinxi. Quem laborem meum acceptum ac fructuoſum

 Pere-

Peregrinatoribus fore equidem ſpero & opto. Eam ergo Geographiam Illuſtritati Tuæ conſecrare volui, eò quod fama ad nos uſque penetrarit, de ejusdem honeſto exoticas ſuo tempore viſendi oras propoſito. Deinde bonitati hoc quoque debeo Ill. T. & gratiæ eximiæ, quâ ea laudabili laudatisſimorum Majorum ſuorum exemplo utitur erga literas & literatos omnes: quorum magna eſt de Ill. T. opinio. Sed & hoc ipſum debere mihi videor Ejuſdem virtutibus heroicis cum ſingulari doctrinæ cupiditate conjunctis: quæ res, ut in Magnate laudem merentur, maximam; ita Majorum ſuorum & proſapiæ ſuæ illuſtris ſanè propriæ & quaſi peculiares ſunt: in qua tot extiterunt hactenus belli pacisq; artibus heroes incomparabiles, ſcri-

ptis & legationibus percelebres, quorum expeditiones felices, & facinora egregia nulla unquã obſcurabit oblivio. Ob tot, tantasque cauſas Illuſtritatem Tuam in Patronum meritò elegi, cujus ſub nomine, vel potius numine tutelari, in publicum exiret iſte libellus. Non aſpernabitur autem, uti confido, I. T. exiguam hanc mei erga Ipſam devoti animi teſſeram, ſed pro ingenita ſua gratia benignè ſuscipere, ac ſuo patrocinio liberaliter tueri dignabitur, Jeſu Fili Dei, ipſa Sapientia, qui hominum gratia in Mundum veniſti, & dulciſſimam dediſti conſolationem præſentiæ: *Ego vobiſcum ſum cunctis diebus, non relinquã vos orphanos:* hunc tibi Illu-

ſtrem

ſtrem Baronem commiſſum habe, & protectioni atque cuſtodiæ Angelorum tuorum, in omnibus viis, conatibus & actionibus ſuis, trade, ei ſuccurre donis Spiritus tui, mentem illius flecte, quo fidelem, inſtitutionem Ephori ſui Venerabilis & Doctiſſimi, Domini Jacobi Kneſpelii, amici mei oculiſſimi, ſedulo ſequatur, ſit organum ſalutare, diſcat & faciat, quæ nominis tui divinam gloriam, & ipſius emolumentum ac ſalutem ſpectant. Confirma quod operatus es, dediſti velle, da & perficere. V. Dab. Cæſareopoli Hung. ad radices Carpathi 11. Jun. Anno 1644.

PRÆCO-

PRÆCOGNITA GEOGRAPHIÆ,

Exponentia Terminos Geographicos vulgares.

IN omnibus ſcientiis maximè neceſſarium eſſe videmus: primò, rerum ſubjectarum, atque verborum perceptam habere cognitionem, quàm ad penetralia artis accedatur: & quæ ſint rerum attributa, percipiatur. Ita enim Medici artis ſuæ vocabula prius explicant; poſtea ad corporis humani, omniumque membrorum declarationem, vim & poteſtatem medicamentorum, tranſeunt Idem peritos Iuris factitare animadvertimus. In aliis denique diſciplinis, eadem fieri debere, certum eſt. Quapropter, & in hac noſtra Geographia neutiquàm prætereunda hæc eſſe judicamus: malumusque rerum atque vocabulorum vulgarium interpretationem,

nem, Definitiones & Diviſiones quaſdam uſitatiores prius tradere, quam eſſentialia hujus Operis Gnoriſmata proponere.

Et ſic primum nobis ipſa Geographia definienda eſt.

GEOGRAPHIA eſt ſcientia Mathematica, globi terreni regiones, ſecundum menſuram variarum partium, ſituumque differentias, conſiderans.

Partes Geographiæ ſunt vel *Naturales*, vel *Artificiales*; utræque viſibiles, & vel ad *Terram* vel *Aquam* referendæ.

I. *Naturales* ad Terram relatæ ſunt:

1. *Continens*, quæ eſt terra ſolida, ubique continuè cohærens, nec interventu maris divulſa. Dicitur etiam *Epeirus*, vel *Terra Firma*, regio *mediterranea*. Ein feſt/ trucknes/ vnd in allen Orten zuſammen hangendes Land/ da kein Meer durchflieſſet/*ut Auſtria Vngaria.*

2. *Inſula* & portio terræ, prominens ex mari vel flumine, circumfluis aquis undique cincta. In Mappis, ſive Tabulis Geographicis per unicam plerumque literam I. majuſculam notatur. Germanis ein Inſel/Eyland/Vmbfluß/Schutt/Werder; Danis & Svecis Holm; Italis *Iſola*; Hiſpanis *Isla*: uti Britannia & Sicilia, quæ duæ primariæ Inſulæ ſunt Europæ.

3. Pe-

3. *Peninſula* eſt terræ pars, quam non undique aqua circumfluit, ſed aliquo jugo ſeu brachio continenti annectitur & cohæret. Dicitur alias *Cherſoneſus* vel *Cherroneſus*, Germanis eine halbe Inſel / ein Land welches ſchier als eine Inſel beſloſſen iſt; jedoch/ daß man darauß an einen Ort mit truckenen Fuß kommen kan. *Cherſoneſi celebriores ſunt.* 1. *Poloponneſus, hodie* Morea *dicta*. 2. *Thracia, hodie* Brachium S. Georgii, 3. *Cherſoneſus Cimbrica, ſive Dania,* 4. *Taurica Cherſoneſus,* 5. *Cherſoneſus Aurea, quæ eſt India ſupra Gangem*; *hodie dicitur* Malacca.

4. *Iſthmus* eſt illud terræ anguſtum ſpacium, quo Peninſula cum Continente cohæret. Vbicunque ergò Peninſula eſt, ibi & Iſthmum eſſe oportet. Germanis ein Erdband / ein enges Land /welches zwiſchen zweyen Meeren/ oder groſſen Wäſſern in die länge durchſtretchet / vnd hindert/daß man auß einem Meer in das ander nicht zu Schiff kommen kan. *Celeberrimus inter Iſthmos eſt* Corinthiacus, *illic, ubi Peloponneſus cum Achaia cohæret*, & contra mare Italicum ab Aſiatico ſejungit.

5. *Promontorium* eſt majoris alicujus montis pars, quæ in mare excurrit, & è longinquo conſpicua eſt. Ein Vorgebürg/ ein Spitze/ oder ein ſtuck eines groſſen Gebürges / daß in die See

tzineln ſtrecket/vnd von den Schiffleuten von ferne kan geſehen werden. In Mappis Geographicis uſitatius appellatur *Cap*, *Cape*, *Cabo*, *Capo*, vel *Caput*, & litera C innuitur, ut *Caput bonæ ſpei*, vulgaribus *Capo de Eſporanza* in Africa, *Caput finis terræ* in Hiſpaniæ.

6. *Mons* eſt tumor terræ altus, qui ex congeſta mole terræ, vel lapidum in altitudinem à reliqua terra aſſurgit. Ein hohes vnd groſſes Gebürg. ut: *Carpathus* in Vngaria; *Caucaſus* in Aſia; *Atlas* in Africa.

7. *Collis* eſt minor mons, vel exigua terræ eminentia. Ein niedriges Gebürg oder Hügel.

8. *Vallis* eſt terræ profunditas, in planitiem aliquantum extenſa, inter montes duos vel tres. Ein Thal.

9. *Convallis* eſt terra quædam profunda, montibus collibusvé undique concluſa. Ein tieffer vnd runder Thal/ oder ebener Platz mit Bergen vmbzogen.

10. *Campus* eſt magnum & amplum terræ ſpacium, à montibus longius excurrens, continensque agros & prata. Ein flaches Feld.

11. *Sylva* eſt pars terræ arboribus cæduis, & ſpontè naſcentibus referta. Ein Wald/Holtz oder Heyde.

12. *Lucus* eſt locus terræ arboribus ſacris

cris & non cæduis conſitus. Ein verbottener Wald.

13. *Nemus* eſt locus terræ, in quo arbores voluptati & amœnitati ſervantur. Ein Luſt⸗wald.

14. *Saltus*, eſt locus incultus, arboribus undiquaque diſperſis, & tamen paſcendis pecoribus & feris continendis, nec non venationibus commodus. Ein dicker Wald.

15. *Arbuſtum* ſive *Frutetum* eſt ſylvula reſectarum arborum. Ein Geſteude/ein Strauch⸗wald.

16. *Virgultum*, eſt locus arbuſculis & virgis conſitus. Ein Jungerwald.

17. *Dumetum*, ut & *Spinetum*, ſunt loca dumis & ſpinis referta. Ein Buſchwerck.

18. *Littus* eſt terræ pars, quæ aquis marinis tangitur & pulſatur. Dicitur & *Ora maritima*, Meerſtrand/ das Geſtaade/ der Strand am Meer/oder an der Seekand / die Bort/Seeküſten/ Reyde.

19. *Ripa* eſt terminus fluminum, ex utraque parte, ſecundum longitudinem protractus. Ein Vfer deß Fluſſes.

II. Partes ſeu termini Artificiales ad Terram ſpectantes, ſunt ſubſequentes.

1. *Regio*,quæ eſt terræ pars, Regi vel Principi ſubjecta. Ein Land.

2. *Imperium*,terras continet multas,peculiares regiones, regna & provincias uni alicui ſummo capiti ſubjectas, Monarchicumque exercet Dominium. Ein Keyſerthumb.

3. *Regnum* regionibus continetur, Regique paret. Ein Königreich.

4. *Provincia*,eſt pars Regni, peculiarem habens adminiſtratorem. Olim ſic dicta fuit omnis regio à Romanis devicta, & bello acquiſita, in quam Prætor cum officio mittebatur. Ein Landſchafft. Olim ein eroberte Landſchafft.

5. *Territorium* eſt complexus agrorum intra cujusque civitatis fines. Dicitur & Diœceſis. Ein Gebieth/ Herrſchafft.

6. *Ager* eſt pars aliqua territorii. Interdum tamen pro ipſo urbis, oppidi vel pagi territorio accipitur. Ein Bawland / angrentzendes Ackerwerck.

7. *Civitas*,propriè collecta civium multitudo & ſocietas, moribus, legibus & inſtitutis gubernata. Ein Bürgerſchafft. Sumitur tamen vulgariter per Catachreſin prò oppido vel urbe. Ein gemawerte oder gebawete Stadt.

8. *Vrbs* eſt civitas major, mœnibus cincta, frequenter habitata, & ædificiis cum privatis, tum

tum publicis ſplendidè atque magnificè exornata. Ein groſſe vnd prächtige Stadt. *Urbs maritima* mari adjacet Germ Ein SeeStadt. *Urbs mediterranea*, in continente ſita eſt. Ein mittelländiſche Stadt.

9. *Oppidum* dicitur civitas quædam minor, muris cincta vel non; nundinis anniverſariis gaudens, foroque hebdomadario; vel in qua incolæ varia opificia & mercimonia exercent. Ein gemine LandStadt. *Olim tamen omnes Civitates, præter Romam quæ ſola, per excellentiam, Urbs eſt appellata, denominatione Oppidi venerunt.*

10. *Emporium*, eſt urbs mercatoria, ubi homines ex multis terræ partibus, negotiationis causâ, confluunt. Ein gewerb- oder Handel-Stadt.

11. *Metropolis* eſt Regni vel Provinciæ primaria civitas, cæterarumque quaſi caput. Ein Hauptſtadt.

12. *Vicus* eſt multitudo junctarum domorum, ſumiturque tam pro platea urbana, quam pro *Pago*, in quo plures ſunt ruſticanæ domus conjunctæ, mœnibus non clauſæ. Eine groſſe Straſſe / oder ein klein Dorff Städtlein / eine Wicke.

13. *Arx*, ſive *Caſtrum* eſt ædificium munitum, contra hoſtem conſtructum, vel in urbe,

vel extra urbem. Ein Schloß / Burg oder Veſtung / feſte.

14. *Caſtellum* eſt vel oppidulum, vel caſtrum parvum munitum. Ein Caſtell oder feſtes Schößlein.

15. *Aula* vel *Curia* eſt ſedes atque habitatio Nobilis & equeſtris ordinis viri, aliquo modo munita, & ædificiis editioribus ſplendidioribusque exornata. Ein Adelhoff / adellicher oder Rittersitz / Junckerhoff.

16 *Villa* propriè quidem deſignat agrum extra urbem, eſtque idem quod *Prædium* vel *Allodium*, in quo altilia, frumentum, & pabulum reſervantur: Aliàs verò etiam uſurpatur pro *Pago*. Ein Meyerſchafft / Meyerey / Meyerhoff / Vorwerck / Landgut.

III. Partes ſeu Termini Naturales ad Aquam pertinentes hi ſunt

1. *Oceanus*, qui mare dicitur, toti terrarum orbi circumfuſum. Das groſſe oder hohe Meer / die wilde See / die offenbahre See.

2. *Mare* eſt congregatio aquarum generalis, & Oceano, ſeu mari magno, vaſtoque pelago conjungitur; unde non minus ac Oceanus diverſa habet nomina, à diverſis terræ partibus ipſi contiguis, das Saltz Meer / ut: *Mare Balticum*; *Mare Arabicum*.

3. *Fre-*

3. *Fretum* ſive *Porthmus* eſt mare arctum, & anguſtus inter duas terras maris tranſitus. Alii etiam *Strictum* appellant. Ein enge deß Meers/ oder ein enger Durchgang deß Meers zwiſchen zweyen Ländern. Ein Engefarth / Durchfarth/ Einfarth/Farth/Paß/ Sund / Oreſund/ Belt Gallis *Eſtroit*, Italis *Stretto*, Hiſpanis *Eſtrecho*. ut: *Fretum Siculum*, inter Italiam & Siciliam: *Fretum Herculeum*, inter Hiſpaniam & Mauritaniam. *Fretum Magellanicum. Fretum le Maire*, per quæ duo poſteriora freta totus terrarum orbis circumnavigari poteſt.

4. *Boſphorus* eſt maris anguſtia, dicta à bovis meabili tranſitu. Non multum differt à *Freto*. ut: *Boſphorus Thracius* ad Conſtantinopolim; *Boſphorus Cimmerius*, in introitu Mœotidis Paludis, per quem in Pontum Euxinum defluit.

5. *Sinus* eſt littus curvum ad ſinus ſimilitudinem, quod quaſi brachiis mare complectitur: *Sive*, eſt excurſus maris, curvo littore interceptus. Germ. Ein Meerſchoß / Arm deß Meers oder Fluſſes/ ein Buſen/ Winckel / ein ſtuck deß Meers welches ſich weiter hinein in das Land ſtreckt / ein abgetheilter Fluß. Græcis dicitur *κόλπος*, Latinis etiam *Æſtuarium Brachium*. In Mappis Geogr. denominantur *Golf* vel *Golfo*.

6. *Oſtium* dicitur locus, ubi fluvius in mare influit, vel ſe in majorem fluvium exonerat. Ein Mund/ Auſzlauff/ Außfluſz/ Einfluſz/ Auſzgang. Eingang eines kleinen Meers oder Fluſſes in das groſſe Meer. ut: *Oſtium Viſtulæ* fl. eſt ad Dantiſcum: *Oſtia ſeptem Danubii* ſunt in Beſſarabia, ſive VValachia minore, ad Pontum Euxinum.

7 *Portus* eſt locus maritimus, quo naves appellunt, hyemant, merces etiam importantur aut exportantur. Ein Port / Bäy/ Schifflände/ Hafe / Meerhafe / Schiffhafe / Anländung/ Anfurt. ut: *Iccius Portus*, vulgo *Caletum* in confinibus Galliæ & Flandriæ. In mappis literâ majuſculâ B. ut plurimum innuitur.

8. *Flumen* vel *Fluvius* eſt aqua multa & perennis in unum alveum, ex multis rivulis & fontibus, collecta. Ein Fluſz/ oder flieſſendes Waſſer. Hiſp. *Rio*, ideo in mappis Hiſpanicis per R. indigitatur.

9. *Amnis* eſt fluvius frondibus & nemoribus cinctus. Ein luſtiger Fluſz.

10. *Rivus* eſt aquæ limpidioris ex montibus & Sylvis anguſtus & perennis decurſus. Eine rauſchende Bach.

11. *Torrens* eſt fluentum æſtate exſiccari ſolitum; tantum nivibus aut imbribus augetur. Ein Regenbach.

12. *Confluens* eſt commiſſio & confluxus duorum vel plurium fluminum in unum, ut: *Araris* & *Rhodanus* fluvii Galliæ confluunt ad Lugdunum. Ein zuſammen ſtoſſung der Flüſſe.

13. *Gurges* eſt profundior in flumine locus, quo aqua circumagitur. Ein Tümpfel.

14. *Vortex* eſt contorta in ſe aquæ fluentis collectio. Ein Würbel/ Strudel / ut: *in Danubio intra Linczium & Viennam.*

15. *Syrtes* ſunt importuoſa & periculoſa in mari loca: *qualia ſunt in mari Libyco, ad Carthaginem & Cyrenaicam.* Untieffe Oerter im Meer.

16. *Brevia* ſunt vadoſa loca maris, navigantibus; quod ibi undæ breves ſint, nec in altum aſſurgant. Sandhauffen / Sandbäncke / Trübſand/ Gärten/Meerblatten/Truckene. In mappis nuncupantur *Baixos*: ut *Baixos á S. Anna* ad Gvineam Africæ; *Baixos* dos *India* inter Monomotapas Africæ & Inſulam Laurentii.

17 *Vadum* eſt locus minus in aqua profundus, per quem pedibus vadere licet. Ein Waſſerfurth/da man durchwaten mag.

18. *Cataractes* eſt locus ubi flumen ſe ab excelsâ rupe, magno ſtrepitu in convallem profundum dejicit, ut: *Catharacta Rheni* ad Schaff-

huſiam Ein geher vnd rauſchender Fall eines Fluſ-
ſes von hohen Felſen in einen Thal.
19. *Scopulus* eſt mons ſaxeus ſeu rupes è mari eminens, navigantibus exitialis, Fels / Stroſen / Klippen im Meere.
20. *Trajectus* eſt locus, ubi navi vel ratibus trajicitur flumen. Eine Fähre oder Vberfahrt.
21. *Alveus* eſt foſſa per quam labitur flumen. Waſſer Canal / oder Graben.
22. *Lacus* eſt locus profundus aquis perpetuis ibidem natis repletus, ex quo rivi & flumina interdum promanant. Eine See.
23. *Stagnum* lacui affine, obtinet temporalem & ſtantem nec effluentem aquam, nec ex eo promanant rivuli & fluvii, & æſtate quandoque exſiccatur. Ein groſſer Pful / ſtehendes Waſſer.
24. *Palus* eſt aquæ promiſcuæ collectio in loco uliginoſo, quæ nonnunquam exſiccatur. Ein Pfuel oder Pfütze / Sumpff / Moraſz.
25. *Fons* eſt ſcaturigo aquarum; locus nempe, ubi aqua ex abditis terræ venis erumpit. Ein Quelbrunn / Springbrunn.
26. *Acidulæ* ſunt ſcaturigines aquarnm acidarum, medicarum, *quales plurimæ ſunt in Sepuſio Hung.* Sawrbrunn.
27. *Thermæ* ſunt balnea ſuâ ſponte ex terris ſca-

ſcaturientia ut plurimum calida & medicamentoſa, *ut ſunt ad Varadinum, Budam, Stubnam Hungariæ; Hirſchbergam* Sileſiæ. Ein Warmbad.

IV. Termini Artificiales ad Aquam pertinentes ſunt.

1. *Ciſterna*, eſtque aquarum pluvialium, vel etiam ſcaturientium, nec nòn fluvialium. Ein Röhrkaſten / oder ein Kaſten darinn man das Regenwaſſer aufffengt.

2. *Piſcina* ſive *Vivarium* eſt foſſa aquæ, fovendis piſcibus opportuna. Ein Teich.

Cæteri Termini Artificiales ad Aquam ſpectantes cum non magnum uſum in Geographicis habeant, & hominum arbitrio crebrò mutentur, brevitatis ſtudio à nobis prætermiſſi ſunt.

V. Explicatio Dimenſionum terreſtrium.

1. *Longitudo* Globi terreſtris eſt diſtantia loci ab occaſu ad ortum. *Longitudo autem hæc tam cœli, quam terræ per gradus Æquatoris menſuratur.*

2. *Latitudo* eſt diſtantia loci à Meridie in Septentrionem, vel contra. *Latitudo cœli & terræ menſuratur, per partes Circuli Meridiani: hinc hæc Latitudo etiam ſumitur pro* Elevatione Poli, *quæ ſcilicet eſt diſtantia loci ab Æquatore ſecundum latitudinem.*

3. Di-

3. *Digitus* eſt menſura habens 4. grana hordei. Ein Zwerchfinger.

4. *Vncia* eſt menſura longa digitum unum cum parte ejus tertia. Ein Zoll/ein Daumbreit.

5. *Palmus* habet 4. digitos. Eine Handbreit/ 4. Zwerchfinger.

6. *Lichas* complectitur palmos duos & ſemiſſem. Ein Fürſpan.

7. *Spithama* eſt menſura longa palmos tres, ſeu uncias 9. aut digitos 12. Appellatur & *Palmus major*, vel *Dodrans*.

8. *Pes Romanus* habet 4. palmos, ſeu uncias 12. vel digitos 16. Ein Werckſchuch.

9. *Palmipes* eſt 20 digitorum.

10. *Cubitus* eſt menſura conſtans ſesqui pede: Appellatur & *Vlna*.

11. *Gradus* eſt menſura longa duos pedes, In cœlo verò, ſive in cœleſti circulo *Gradus* eſt tale ſpacium, cui in terra correſpondent milliaria Germ. 15. Appellaturque *Gradus* particula una cujusvis Circuli diviſi in 360. partes: tot nempe partibus Circulus quilibet Aſtronomicus conſtat. *Gradus* ejusmodi ſubdividitur in 60. minuta prima, ſive ſcrupulos: *Minutum* ergo ſeu *Scrupulus* eſt 60. pars gradus; unique Minuto in terra correſpondet quadrans, ſeu quarta pars Milliaris Germ. Ratione Temporis, *Gradus*

dus ſive 60. minuta pro una hora ſumuntur; 45. minuta pro tribus horæ quadrantibus; 30. min. pro dimidia hora; 15. min. quadrantem horæ continent.

12. *Paſſus Simplex* habet pedes duos cum dimidio. Greſſus etiam appellatur.

13. *Paſſus Geometricus* habet pedes 5.

14. *Orgyia* 6. pedibus ſive 4. cubitis eſt extenſa, in latitudine ambarum manuum. Eine Klaffter. Secundum alios continet altitudinem hominis equo inſidentis.

15. *Pertica* 10 pedibus conſtat, unde *Decempeda*. vulgo appellatur. Eine Rutte.

16. *Stadium* eſt menſura terræ habens pedes 625. ſeu paſſus ſimplices 125. vel 62. cum dimidio paſſus Germ. eſtque octava milliaris Ital. pars.

17. Iugerum eſt ruris modus, quem uno die bini boves exarare uno jugo poſſunt, habetque pedes 240. in longitudine, 120. in latitudine. Germ. Ein Juchard/ Ertach/ Morgenlands.

18. *Dolichus* eſt ſpacium 12. Stadiorum, ſive ſeſqui milliaris Italici.

19. *Milliare proprie dictum* eſt menſura terræ habens mille paſſus, unde & denominationem accepit, atque adeò continet 8. Stadia. Quale quidem Milliare ab Italis & Græcis obſervatur.

tur. Hinc & *Milliare Italicum* vel *Græcum* appellatur. Apud *Germanos* verò pro *quadrante milliaris* cenſetur.

20. *Milliare Germanicum commune* habet milliaria Italica 4. ſive Stadia 30. hoc eſt, paſſus ſimplices 4000. Appellatur etiam *Leuca communis Germanica.*

21. *Milliare Germanicum grande*, quod & *Svevicum & Helveticum* dicitur, conſtat 5000. paſſuum; ſive eſt ſpacium duarum horarum equeſtris, vel 2. cum dimidia h, pedeſtris. Continet milliaria Italica 5.

22. *Milliare Belgicum* eſt iter unius horæ.

23. *Milliaria Hungarica* duo conſtituunt 3. Germanica m. & unum *milliare Tranſylvanicum*, ut & *Norvegicum* æquiparandum duobus milliaribus Germanicis.

24. *Milliare Caſtilianum* conſtat 3000. paſſus ſive tria milliaria Italica, vel tres quadrantes milliaris Germ.

25. *Milliare Vaſconicum* in Gallia, ejusdem ferè ſpatii eſt cum milliari Germanico communi.

26. *Leuca Gallica*, ſive *Hiſpanica*, conſtituit 250 paſſus Germ. id eſt, Seſquiquadrantem, milliaris Germ. Aliis *Milliare Hiſpanicum* eſt 2400. paſſuum.

27. *Leuca* vulgaris ſeu *major* conſtat 1000. paſſus, ſeu 16. ſtadia, hoc eſt, dimidium milliare Germ. commune. A quibusdam dicitur Milliare Gallicum.

28. *Leuca Anglica* continet quadrantem milliaris Germ. eſtq; ejusdem ſpacii cũ milliari Italico, ſeu quadrante mill. Germ. hinc 4 Leucæ Anglicæ æquivalent unico mill. Germ. Variant autem Leucæ & Milliaria pro diverſitate loci, ideò accuratus terminus illis præfiniri nequit. *Notandum etiam, uti Itali, Ruſſi, Poloni, Hungari, Germani per Milliaria vias menſurant, ita Galli, Hiſpani, Sveci & Angli per Leucas: Poſteriores tamen cum Scotis (quorum tria milliaria unicum Germ. milliare conſtituunt,* Leucas *quoque ſuas Milliaria appellare ſolent, Græci per* Stadia; *Ægyptii per* Schœnos, *quorum ſinguli 60. ſunt ſtadiorum, atque ita fere 2. milliaria Germ. com. Perſæ per* Paraſangas, *quorum una eſt 30. Stadiorum, itinera metiuntur; ſuntque paulo hæ minores milliaribus Germ. com. Apud Livium & Plinium ſæpè* Lapides *pro Milliaribus Italicis uſurpantur, cum olim Milliaria in Italia lapidibus ſignata fuerint; cujus rei documentum adhuc extat in Veneta ditione.*

Huc ſpectant Verſiculi memoriales:

Quatuor ex granis Digitus *componitur unus,*

Eſt

Eſt quater in Palma *digitus, quater in* Pede *palmus,*
Quinque pedes Paſſum *faciunt; paſſus quoque centum*
Viginti quinque Stadium *dant; ſed* Miliare (*Italicum*)
Octo facit Stadia, duplatum dat ibi Leucam. (*majorem.*)

VI. Definitiones Circulorum Globi Terreni.

Circuli, qui Globo Terreno obducuntur, cœleſtibus circulis rectà reſpondent Itaque Æquatorem terreſtrem concipere oportet, ſub Æquatore Cœleſti; Meridianum Terreſtrem ſub Meridiano Cœleſti, & ſic conſequenter.

1. ÆQUATOR eſt Circulus major, fixus, Globum Terrenum ambiens exactè in medio inter utrunq; globi punctum extremum, quod *Polus* dicitur; duciturq; ab ortu in occaſum. Vocatur etiam Circulus Æquinoctialis. Germ. vocant die mittel Lini/ vel abſolute die Linie/ κατ' ἐξοχήν. Tranſit autem hic Circulus per mediam ferè Africam, inprimis per Abyſſinorum Regionem, per Sumatram & Moluccas Inſulas, ut & per Gviannam ac Caribanam, provincias Americæ. Dividit itaque Æquator Globum terrenum

renum exactè in Meridionalem & Septentrionalem plagam, ita ut illi populi, qui ſub Æquatore habitant, dicantur habitare in medio Mundi, cum æqualiter à Meridie & Septentrione diſtent. 2. Monſtrat etiam Æquator exactiſſimè Cardinem Orientalem & Occidentalem 3. Geographis inſervit in deſignanda locorum longitudine, & latitudine in imponendis globo terreſtri civitatibus, ſeu mappis conficiendis & inveniendis locorum diſtantiis.

2. *Meridianus* eſt Circulus major mutabilis, ductus per puncta extrema ſeu polaria, ſive à Meridie in Septentrionem cujusq; loci, Germ. Die Mittags Linie. Termini extremi hujus Circuli vocantur *Poli*. Linea verò à polo ad polum per interiorem ventrem Globi ducta appellatur *Axis*. Non autem unicus tantum eſt Meridianus in terra, ut unus Æquator, ſed quoties vel ortum vel occaſum verſus te vertis, novum acquiris Meridianum, qui per tuum verticem imaginariè ducitur. Et quælibet urbs quæ ab altera diſtat milliaribus Germ. 75. ſive gradibus 5. ab ortu in occaſum, ubi ſcilicet Sol dimidiâ verè horâ citius vel ſerius oritur, novum habet ſtatim Meſtidianum. Primus Meridianus per Inſulas Fortunatas, hodiè Canarias nuncupatas in Mundi plaga Occidentali ultra Hiſpani-

am

am ſitas, antiquitus ducitur. In numeratione Cæterorum Meridianorum minus principalium proceditur verſus ortum per Europam & Africam, indeque per Aſiam, donec fiat reditus in Inſulas Canarias orbe peragrato. Uſus primarius Meridiani eſt duplex, 1. ut diſtingvat diem in tempus ante & poſt meridianum, ſive ut horam meridianam 12. ubivis locorum exactè indicet tam de die, quam nocte; de die enim per integrum annum hora 12. Sol altiſſimus ſub meridiano verſatur, de nocte etiam ſemper horâ 12. Sol profundiſſimus & à nobis remotiſſimus, noſtris Antipodibus, qui tum Meridiem habent, in Meridiano conſtituitur. 2. ut Terram in Orientalem & Occidentalem medietatem dividat.

3. Horizon *Senſibilis* (Rationalis enim in Geograph. non habet uſum) eſt deſignatio ſpacii rotundi; quod viſus ſeu acies oculorum noſtrorum in plano poteſt contingere, atque adeò à nobis videtur cœlum terræ incumbere. Tota autem iſta circumferentia, quam quis ſtans in planicie verſus omnes mundi plagas ſine impedimento circumſpicit, à Mathematicis computatur ad milliaria Germ. 34. Semidiameter iſtius Horizontis continet milliaria Germanica 5. cum dimidio. Ex loco ergo tuo plano ſi vel

in Orientem vel Occid. in Meridiem vel Sept. proſpicis, eouſque ubi cœlum, ut dixi, quaſi terræ incumbit, ſunt mill. G. quinque cum ſemiſſe. Nec ulterius in plano oculus vel acutiſſimus, rectà proſpicere poteſt, cum rotunditas Globi terreni intra ſpacium nominatorum 5. cum dimidio mîlliarium in gibbum aſſurgat vel in declivitatem vergat pedibus 250. ultra quos vix gigas oculis penetrare poteſt. Beneficio Horizontis cognoſco, quomodo in diverſis terræ locis diverſæ Stellæ vel citius vel ſerius oriuntur occiduntque, & quo pacto dies fiunt vel prolixiores vel breviores. Mane Sol aſcendit ſupra Horizontem, veſperi infra Horizontem deſcendit. Horizontis punctum verticale, voce Arabica *Zenith* vel *Semith* (ut Neotericis placet) appellatur. Diciturque Sol eſſe in Zenith quando Solſtitio æſtivo eſt in altiſſimo cœli loco, ſive in meridie ipſo. Horizontis punctum pedale dicitur Arabicè *Nadir*, & ſubjacet directè pedibus noſtris: Sol illud ſingulis noctibus horâ 12. nocturnâ tranſit.

4. *Tropicus Cancri* eſt qui directè ſubjicitur iſti circulo cœleſti, qui ducitur per primum gradum Cancri, & in quo Sol decurrens Æſtate facit longiſſimum diem. Germ. der Krebs Zirckel oder deſz Krebs Sonnenwends Zirckel. Tranſit,

it hic circulus per Numidiam, Sinum Arabicum, Cambajam, Indiam intra Gangem, per Sinarum regionem, per Sinum Mexicanum & novam Hiſpaniam in America.

5. *Tropicus Capricorni* eſt parallelus directè ſubjectus circulo cœleſti traſeunti per primum gradum Capricorni, in quo cum Sol verſatur hyeme, facit diem breviſſimum. Germ. deſz Steinbocks Sonnenwend Zirckel. Tranſit autem per extremam Africæ oram meridionalem, puta Æthiopiam inferiorem, Monomotapam, item per Inſulam Laurentii, Regna, Beach, Luſcach, Maletur, per Braſiliam Americæ. Hi duo circuli Tropici torridam Zonam à duabus temperatis diſtinguunt.

6. *Circulus Arcticus* reſpondens cœleſti vergit ad polum Mundi Septentrionalem, tranſitque per Islandiam, Lappiam, Samogitiam, Ruſſiam Septentrionaliorem, Fretum Davis &c.

7. *Circulus Antarcticus* correſpondet etiam cœleſti circulo Antarctico, eſtque vicinus polo Mundi Antarctico, & tranſit Magellanicam terram auſtralem nondum ſatis inveſtigatam. Circulus Arcticus & Antarcticus, temperatas terræ plagas à frigidis dirimunt.

8. *Circuli Zodiaci* & *utriusque Coluri* in Geogra-

ographia exiguus eſt uſus, ideò ad Aſtronomiam eos relegamus.

VII. Diſtinctio Plagarum Mundi.

Plagæ ſeu catdines Mundi vocantur præcipua illa loca 4. *Ortus*, *Occaſus*, *Septentrio* & *Meridies*, in quibus Mundus pro diverſitate zonarum diverſimodè ſeſe homini exhibet.

1. *Ortus* eſt illud ipſum punctum, in quo oritur Æquator, qui ortus dicitur Æquinoctialis, quod Sol die Æquinoctii oriundo id ipſum oſtentat. Ad hoc punctum *Sacerdotes* reſpiciunt, templorum etiam partes anteriores ſive altare ſummum juxta illud ædificari ſolent.

2. *Occaſus* eſt punctum, in quo occidit Æquator, qui occaſus appellatur Æquinoctialis, quod die Æquinoctiali Sol occidendo ipſum deſignet. Ad hoc vertunt faciem *Poëtæ*, & Turres templorum verſūs hanc plagam conſtruuntur.

3. *Septentrio* eſt punctum Horizontis, in quo Meridianus ipſum Horizontem verſus Boream ſecat, eſtque ſpacium illud intra quod Sol oritur & occidit Ad hoc punctum faciem vertunt *Geographi*.

4. *Meridies* eſt punctum Horizontis, in quo MeridianusHorizontem verſusAuſtrum trans-

it, ubi Sol circa meridianas horas conſpicitur. Hoc punctum præcipuè obſervant *Aſtronomi*, Huc ſpectant uſitati verſus memoriales:

Ad Boream terræ , ſed cœli menſor ad Auſtrum,
Præco Dei exortum videt, occaſumque Poëta.

Item.

Aſper ab axe ruit Boreas, furit Eurus ab ortu;
Auſter amat medium Solem, Zephyrusque cadentem.

Intermedias plagas Geographi 12. Nautæ verò 32. conſtituunt , quas diverſis ventorum collateralium nominibus inſigniunt, ut in Compaſſo Nautico, alibi à me explicato , videre eſt.

VIII. *Diſtributio Globi Terreſtris in Hemiſphæria.*

1. ***Hemiſphærium*** eſt dimidia Globi terreni pars Meridiano vel Æquatore deſcripta.

2. *Hemiſphærium* Meridiano deſcriptum aliud eſt *Superum*, aliud *Inferum*.

3. *Superum* dicitur reſpectu noſtri, & inprimis veterem orbem comprehendit.

4. *Inferum* eſt quod infra nos, & Novum orbem complectitur.

5. He-

5. *Hemiſphærium* Æquatore deſcriptum, aliud eſt *Septentrionale*, aliud *Meridionale*.

6. *Septentrionale* eſt, quod Polum Arcticum habet pro centro, & omnem ab hac Æquatoris parte regionem continet

7. *Meridionale* eſt, quod Polum Antarcticum habet pro centro, & omnem trans Æquatorem terræ tractum complectitur.

IX. *Diſtributio Globi terreni in Zonas.*

1. *Zona* eſt ſpacium globi terreni incluſum duobus circulis minoribus ſeu parallelis, & præterea polis Mundi.

2. *Zonæ* vulgariter diſcriminantur in *duas Frigidas, duas Temperatas, & unam Torridam.*

Inter *Frigidas* alia eſt *Septentrionalis*, alia *Meridionalis.*

3. *Septentrionalis* eſt, quæ Arctico circulo & polo Septentrionali includitur. Sub hac Zona ſunt *Grün'andia, Nova Zembla, Finmarchia, Lapponia* &c.

Qui meditullium Zonæ Frigidæ Septentrionalis incolunt, illis 1. nulla ſidera oriuntur vel occidunt, ſed quot quot ſunt in Septentrionali Hemiſphærio circumcirca rotantur. 2. Annuatim unum habent diem, ſex ferè Menſium, &

per totidem Menſes noctem perpetem 3. Vmbram ſpargunt in omnes Horizontis partes. Inde *Periſcii* ſeu *Circumumbres* conſveverunt dici.

4. *Meridionalis* eſt, quæ Antarctico circulo cohærcetur. Hæc Zona parum adhuc eſt cognita.

5. Ex *Temperatis* etiam alia eſt *Septentrionalis*, quæ interjacet circulum Arcticum & Cancri Tropicum. Sub hac ſita eſt *anterior Africæ pars, magna Aſia portio & univerſa Europa.*

Inhabitantibus hanc zonam. 1. Multæ ſtellæ perpetuæ ſunt apparitionis. 2. Dies & noctes inæquales illi habent 3. Vmbram ſpargunt verſus Orientem, Occubitum & Septentriones; inde nuncupantur *Heteroſcii* ſeu *Alterutrumbres.*

6. Alia *Meridionalis*, quæ inter circulum Antarcticum & Tropicum Capricorni ſita eſt. In hac eſt *Chili, Chica, Patagonum regio*, *Terra del Fugo*, *Fretum Magellanicum*. *Fret. la Maire*, *Pſittacorum regio, Caput Bonæ Spei*, *pars Inſulæ Madagaſcaris, Iava minor* &c.

7. *Torrida Zona eſt*, quæ Cancri & Capricorni Tropicum interjacet. In hac zona continetur *major Africæ pars*, & præſertim *Preſtegiani* ſive *Abyſſinorum & Narſingarum regio, nec*

non

non Inſula Sumatra, Iava, Molucca, Philippinæ, Braſilia, Hiſpaniola. &c.

Qui hanc zonam aduſtam (quam ut & utramque Frigidã veteres falſo cenſebant, inhabitabiles) incolunt, illis. 1. Omnia Sydera ſimul oriuntur ſimulque poſt occidunt. 2. Perpetuum illis eſt Æquinoctium. 3. Duas Æſtates habent, unam ſub principium noſtri Veris; alteram ſub principium noſtri Autumni, quando ſcilicet Sol illis in anno binis vicibus fit verticalis. 4. Vmbrarum differentias habent 5. ſcilicet Orientalem, Occidentalem, Septentrionalem, Meridionalem & perpendicularem. Vnde *Amphiſcii* ſeu *Biumbres* dicuntur.

8. *Perioeci* ſunt, qui in eadem zona, ſub eodem Meridiano & ejuſdem Paralleli locis oppoſitis degunt. Cum autem alii ex Perioecis verſus ortum, alii verſus Occaſum habitent intra diſtantiam 180 graduum circuli minoris, ideò cum illis, qui ad ortum ſunt dies illuceſcit, deſinit illis dies, qui ſunt ad Occaſum: & cum illis qui ſunt ad ortum, Sol eſt in meridiè ſupra horizontem, tum iis, qui ſunt ad occaſum, Sol eſt in medio cœli, infra Horiz: Situm Perioecorum ad ſe invicem habent Canarienſes & Sinenſes.

9. *Antoeci* ſunt quorum habitatio eſt ſub eadem Meridiani cujuſdam medietate, & unius loci latitudo tanta eſt ab Æquinoctiali circulo verſus Septentrionem, quanta alterius verſus auſtrinam plagam. *Antœcis* utriſque Sol eodem momento ad meridiem accedit, ſed 4. anni temporum, itemque incrementi & decrementi dierum utriſque eſt contraria ratio.

10. *Antipodes* (quos veteres perperam negabant) ſunt, qui ſub uno quidem Meridiano & in locis telluris diametraliter oppoſitis, habitant Antiopodibus noſtris, inſulas ſcilicet Vaſti Oceani inhabitantibus, vel nautis quibusvis illud mare ſulcantibus, nihil nobiſcum eſt commune, ſed ut oppoſitus ex diamentro ſitus, ita etiam omnia inter ſe ſunt contraria: cum enim apud nos eſt dies, ibi noctem agunt; cum hic eſt dies longiſſimus, ibi eſt dies breviſſimus: quando nobis æſtas, illis eſt hyems: quando illis Sol & cæteræ Stellæ oriuntur, nobis occidunt: cùm illi habent meridiem, nos mediam noctem experimur.

X. *Partitio Globi terreni in Climata.*

1. *Clima* eſt ſpacium terræ habitabilis, comprehenſum inter duos Circulos Parallelos, verſus eundem Mundi Polum ſitos, inter cujus principi-

I ſſi-
I ta-
1 ntò
Æ-
libuit. ua-
mi
ce-
auſt ſuo
Tirol
varia
aria
BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III NAPOLI
aring
ring
nia in
Ang
ogitia
Norvegia b.
F

ipium & finem contingit variatio diei longiſſi-
ni ſecundum dimidiam horam. Quanto ta-
nen propius accedit Clima ad Arctum, tantò
najorem habet diem longiſſimum. Sub Æ-
uatore perpetua eſt dierum ac noctium æqua-
itas, 12. ſcilicet horarum, ut jam dixi.

2. *Parallelus* eſt ſpacium, quo dies maximi
quadrante horæ ab invicem differunt, proce-
ditque per Meridianum ab Æquatore verſus u-
trunque Mundi polum.

Climatum & *Parallelorum* doctrina evidentius ex ſubſequenti Tabella percipitur.

ELENCHVS GENERALIS

Regionum ac Provinciarum in hac Geographia contentarum, juxtaque ordinem Alphabeticum conſignatarum.

Numerus à ſiniſtris adſcriptus, Caput, à dextris, interioris marginis latus exhibet.

Cap.

I. De Orbis terrarum partitione, generali n. 1.

II. De Europa diviſione, 2.

III. De HISPANIA num. 4. *ſub qua*

- *Algarbia* 18.
- *Andaluſia* 29.
- *Arragonia* 43.
- *Aſturia* 19.
- *Biſcaia* 19.
- *Caſtilia vetus* 23. *Nova* 25.
- *Catalonia* 43.
- *Eſtremadura* 28.
- *Gallicia* 18.

Gra-

Granata 38.
Gvipuſca 19.
Legio 22.
Murcia 40.
Navarra 21.
Portugallia ſive Luſitania 13.
Valentia 41.

IV. De GALLIA num. 48. ſub qua

Anion 69.
Arvernia 60.
Bearnia 49.
Beaulſe 70.
Berry 62.
Bigornia 50.
Bononia 83.
Borbonia 64.
Britannia minor 65.
Burgundia 80.
Campania 78.
Comingia 54.
Delphinatus 95.
Francia 71.
Foreſtum 64.
Gvaſconia 50.
Gvienna 52.
Langvedocia 86.
Lemoviceum 59.
Lotharingia 83.

IV. De GALLIA num. 48 ſub qua
- *Lugdunenſis terra* 98.
- *Maine* 70.
- *Normannia* 66.
- *Perigortum* 56.
- *Picardia* 76.
- *Pictavia* 58.
- *Provincia* 91.
- *Quercy* 54.
- *Sabaudia* 97.
- *Sallonia* 64.
- *Sanctonia* 57.
- *Turonia* 65.
- *Vallai* 64.

Inferiore n. 103. *ſub qua*
- *Clivia* Ducatus 109.
- *Colonienſis Archiepiſcopatus & Electoratus* 105.
- *Friſia Orientalis* 116.
- *Iuliacenſis Ducatus* 109.
- *Leodienſis Epiſcopatus* 106.
- *Montenſis Ducatus* 111.
- *Trevirenſis Archiepiſcopatus & Electoratus* 103.
- *Veſtphalia*, Ducatus 113.

- *Alſatia*, Lãdgraviatus 118
- *Bavaria, Electoratus* 137.
- *Carinthia* Ducatus 145.

Car-

V. De GERMANIA n. 98.

Superioren. 118. ſub qua
- *Carniola*, Ducatus 147.
- *Croatia*, Regnum 148.
- *Palatinatus Rheni ſeu inferior* 122.
- *Salisburgenſis Epiſcopatus* 144.
- *Stiria*, Ducatus 146
- *Svevia*, Ducatus 131.
- *Tyrolis*, Comitatus 141.
- *VVirtenbergicus Ducatus* 127.

Media, ſeu Magna n. 49. ſub qua
- *Anhaltinus Principatus* 163.
- *Auſtria*, Archiducatus 222.
- *Bohemia*, Regnum 213.
- *Brunſvicēſis Ducatus* 173.
- *Ditmarſia*, Ducatus 182.
- *Franconia*, Ducatus 153.
- *Haſſia*, Landgraviatus 149.
- *Holſatia*, Ducatus 178.
- *Lunaburgenſis Ducatus* 176.
- *Luſatia*, Marchionatus 199.

Media, ſeu Magna n. 49. ſub qua

Magdeburgenſis Archiepiſcopatus 171.
Mansfeldia, Comitatus 162.
Marchia Brandeburgica, Electoratus 191.
Megapolis, Ducatus 184.
Miſnia, Marchionatus 164.
Moravia, Marchionat9 219
Palatinatus ſuperior, Ducatus 221.
Pomerania, Ducatus 185.
Saxonia inferior - 170.
Saxonia ſuperior, Electoratus 169.
Sileſia, Ducatus 200.
Slesvicenſis Ducatus 183.
Thuringia, Lādgraviat. 159
Voitlandia 168.

VI. De BELGIO n. 225. ſub quo

Antverpienſis Marchion. 256.
Arteſia Comitatus 228.
Batavia, ſive Holland Com. 241.
Brabantia Ducatus 239.
Flandria Comitatus 233.
Friſia Occident, ditio 259.
Geldria Ducatus 254.
Gröningenſis ditio 258.
Hannonia Comitat. 230.

Lim-

Limburgum Ducatus 243.
Lüzenburgum Ducatus 244.
Mechlinenſis ditio 257.
Namurcum Comit. 232.
Seelandia Comit. 252.
Tranſiſalana } *ditio* 258.
Vltrajectenſis } *ditio* 256.
Zuphania Comit. 254.

VII. De HELVETIA n. 62, cum ſuis
- *Cantonibus* 263.
- *Confœderatorum ſocius* 269.
- *Præfecturis* 269.
- *Rhetia prima* 270.
- *Valeſia* 271.

Priſca ſeu Propria, cui ſubſunt
- *Apulia Daunia, ſive* Puglia Piana 327.
- *Apulia Peucetia, ſive* Terra Barriana 328.
- *Calabria inferior, ſive* Brutia 318.
- *Calabria ſuperior, olim* Magna Græcia 321.
- *Campania felix, nunc* Terra Laboratoris 311.
- *Hetruria, hodie* Tuſcana *ſive Tuſcia* 297.
- *Latium* 288.

Luca-

VIII. De ITALIA n.279.

Lucania ſive Baſilicata 317.
Marca Anconitana, vel Picenum 306.
Salentinorum regio, ſeu Terra Hydruntica 330.
Samnitia 323.

Nova *ſive Acceſſoria, ſub qua*

Æmilia ſive Lombardia ciſpadana 335.
F*lamina hodie* Romandiola 334.
Forum Iulii 358.
Iſtria 361.
Liguria ſeu Genuenſis ora 362.
Lombardia tranſpadana 341.
Marca Treviſana ſeu Veneta regio 350.
Pedemontium. 367.

IX. De HVNGARIA. 368.
X. De TRANSYLVANIA. 405.

Boruſſia 442.
Lithvania 437.
Livonia 440.
Mazovia 431.
Podlaſſia 432.

Podo-

XI. De POLONIA n. 423 ſub qua
- Podolia 436.
- Ruſſia auſtralis minor ſive nigra 433.
- Samogitia 440.
- Vohlinia 439.

XII. De DANIA cum ſuis Inſulis & Norvegia 446.

XIII. De SVETIA n. 451. ſub qua
- Finlandia 453.
- Gotia 455.
- Ingermannnia &c. 459.

XIV. XV. De MAGNA BRITANNIA n. 456. ſub qua
- Anglia cum ſuis 7. priſcis Regnis nempe
  - Cantio 458.
  - Eaſtanglia 461.
  - Eaſtſexia 473.
  - Mercia 475.
  - Northumbria 466.
  - Sutſexia 460.
  - Veſtſexia 462.
- Cambria ſeu Vallia 480.
- Scotia 484.
- Hibernia, ſive Irlandia 491.

VXI. De SICILIA 493.
- Balearibus 498.
- Cephaloniâ 498.
- Corcyra 498.

Cors

XVII. De EVROPÆ Inſulis minoribus notioribusque puta.	Corſica	496.
	Creta ſive Candia	499.
	Ilva	497.
	Iſchia	497.
	Malta	495.
	Sardinia	496.
	Zazyntho	499.

XVIII. De ASIA	500.
XIX. De AFRICA	502.
XX. De AMERICA	504.
XXI. De MAGELLANICA	506.
XXII. De TERRA ARCTICA	506.

GEO-

GEOGRAPHIÆ

CAP. I.

DE ORBIS TERRARUM PARTITIONE.

1 VNiverſus terrarum Orbis circumnavigatione ab Occaſu in Ortum (& contra) ſive ſecundum longitudinem Aſtronomicam, ſuperiori demū ſeculo exploratus eſt. Sed quoad latitudinem, ſeu partes Borealiores & Auſtraliores, quia eæ perpetuis, iisque intenſiſſimis frigoribus expoſitæ ſunt, & maria paſſim congelata obtinent, nondum ſatis perluſtrari potuit; hinc nec dum Univerſi facies nobis penitus cognita eſt:

Notiores atque potiores illius partes hodiè 6. conſtitui poſſunt, 1. *Europa*. 2. *Aſia*. 3. *Africa*. 4. *America*. 5. *Magellanica* & 6. *Arctica*.

Ex his 6. partibus nos principaliter *Europam* conſiderabimus, ejusdemque regiones nobiliores, peregrinatoribus pervias, uberius atque ſpecialius delineabimus.

CAP. II.

De EUROPA.

Europa minima, ſed liberrima, nobiliſſima, atque excultiſſima telluris pars ab Ortu Mari Ægæo

ſive *Archipelago*, Ponte Euxino, vulgò *Mare Maggiore*, Palude Mœotide, ſive *Mari delle Zabacche*, & Tanni Fl. vulgò *Don*; ab Occaſu Mari Atlantico; à Meridie Mari Mediterraneo, nec non Freto Herculeo; à Septentrione Oceano Deucaledonio & Britannico, ut & extremis Sveciæ, Moſcoviæ & Tartariæ partibus clauditur.

Ejus longitudo ab Vlyſſiponâ Conſtantinopolin usque ſe ad 600. milliaria Germ. expandit. Latitudo ab Inſulâ Siciliâ, Scrifinniam usque, ferè eadem eſt.

Regiones ejus partim ſunt *Continentes*, partim *Peninſulæ*, partim *Inſulæ*.

Continentes ſunt 1. *Hiſpania*, 2. *Gallia*, 3. *Germania* cum *Belgio & Helvetia*, 4. *Italia*, 5. *Pannonia*, cum Regnis vicinis à Turca ſubactis, 6. *Polonia* cum incorporatis Provinciis, 7. *Norwegia*, 8. *Svecia*, & 9. *Moſcovia*.

3. Peninſulæ præcipuæ ſunt *Iutia*, *Morea*, *Brachium S. Georgii*, & *Taurica Cherſoneſus*. Hiſpania & Italia Peninſulis haud ſunt diſſimiles.

Inſulæ illuſtriores ſunt *Britannia* ſive *Anglia* cum annexa *Scotia*, *Hibernia*, *Inſulæ Danicæ*, *Belgicæ*, *Baleares* vulgò Majorca & Minorca, *Corſica*, *Sardinia*, *Ilva*, *Iſchia*, *Sicilia*, *Corſu*, *Cephalonia*, *Zacynthum*, *Candia &c.*

Maria Europæa ſunt 1. *Oceanus*, 2. *Mare Mediterraneum*, 3. *Balticum*.

Flumina habet inſigniora, *Danubium*, *Rhenum*, *Tagum*, *Ligerim*, *Padum*, *Thameſin*, *Tibiſcum*, *Viſtulam*, *Boryſthenem*, *Tanaim &c.*

Montes eminentiores ſunt *Alpes Italicæ*, *Helveticæ*, *Tyrolenſes*, *Appenninus*, *Montes Pyrenæi*, *Sudetes & Carpathus*.

Cæte-

Cætera ex ſubſequentibus regionum Europæarum deſcriptionibus particularibus innoteſcent.

CAP. III.

DE HISPANIA.

4. HISPANIA prima eſt Europæ regio terræ firmæ, ſive continentis, occaſum verſus: à qua mundi plaga, Geographi Ptolomæum imitantes, ad Orientem progredi ſolent. Vndique mari cingitur, exceptâ parte orientali, quæ Galliam reſpicit: ibi enim montibus Pyrenæis à Gallia; ſeparatur: à Septentrione habet mare Cantabricum: ab occaſu Atlanticum: à meridie Fretum Herculeum, & Ibericum mare.

Longa eſt 187. cum dimidio milliarium Germ. lata 156. in circuitu 687. milliar. Germ. complectitur.

A Climate 5to (juxta genuinam Climatum diſpoſitionem) poſt 10. Parellelum incipit, & in 8vum, ante 15. parallelum, finitur; ejusque principium verſus meridiem, habet quantitatem diei æſtivi maximam 14. hor. 25. min. finis verſus ſeptentrionem 15. hor. 22. min. Ita variat dies in toto illo ſpatio terræ, quæ Hiſpaniæ tribuitur, ad horam ferè unam, ſive 57. minuta.

Quamvis autem hæc regio ampla ſit ſolo: non multum tamen eſt populoſa, nec magnus, magnarum urbium oppidorum, pagorum, in ea numerus eſt; cum plura ſint in ea inculta, deſerta & ſaxoſa loca, ob montium aſperitatem & planitierum nonnullarum ariditatem & ſterilitatem; fluminum, lignorumque paucitatem, nec non pluviarum raritatem, præſertim in locis Septentrionalibus & Occidentalibus. Ad Meridiem verò, cir-

circaFretumGaditanum,longè populoſior, felicior & fertilior eſt;multis enim ſimul & magnis irrigatur fluminibus,quæ terram fœcundant.Profert ea pars copioſius varios aromaticos fructus, oleum, mel, crocum, rubiam,gallam,oryzam,baccas laureas, ſaccarum, limones, cappares, dactilos, uvas paſſas , citrea , aurea , cydonia & punica mala, mora, ſuber, vinum ſapore generoſiſſimum, odore ſvaviſſimum.

6. *Sylvæ* Hiſpaniæ, Leonibus, Elephantibus & Camelis carent; ſed damis, capreis , equis ſylveſtribus,cervis, apris,urſis,leporibus, cuniculis aliisque feris, nec non variis avibus, ut pote aquilis, accipitribus, gruibus ,attagenibus,perdicibus,palumbis, anſeribus, anatibus, ut & inſectis illis nobiliſſimis, utiliſſimisque ſcilicet bombycibus,abundant. Andaluſia , Aſturia & Granata, equos fovent, qui vulgò *Giannetti* dicuntur : hi ferociâ Turcicos , velocitate Numidicos ſuperant, ac aliquot centenis aureis ſinguli conſtant. Illud,quod circa Olyſſibonam,ex ſententia priſcorum Scriptorum , Equæ ex vento Favonio aut Zephyro concipiant , fabuloſum eſt. Mulis plurimum utuntur.

Maria circumjacentia Cochleis oſtreis , lampetris, Cetis; lacus verò cygnis affluunt. Porcorum & vervecum carnes ibi ſunt ſapidiores quam alibi.

7. Olim Hiſpania Dominis ſuis Romanis eo fuit loco, quo nunc Hiſpanis eſt America , ob copiam metallorum præſtantiſſimorum. Aſt hodie eorum abundantia diſparuit, raritas ſucceſſit,opulentiſſimis quoque auri & argenti fodinis exhauſtis, vix umbram & propemodum nomen priſcæ

fer-

fertilitatis metallicæ retinet. Salis glebæ è terra effoſſæ ſunt admodum pellucidæ.

Fluvii principales in Hiſpania 6. ſunt 1. *Minius* ſive *Mingo* navigabilis, in Aſturiæ provincia, minio uberrimè ſcaturiens, indeque nomen habens; magnitudine reliquos Hiſpaniæ fluvios ſuperat. 2. *Duerius*, Portugalliæ regnum permeans: ripæ ejus roſis coronatæ ſunt. *Tagus* ſive Tajo, Portugalliam & Caſtiliam novam tranſiens. Hunc fl. veteres auriferum crediderunt, ſed falsò. 4. *Boetis*, vulgò *Quadalquibir*, vel *Circen* ab incolis dictus, mediam Hiſpaniam perfluit: ripæ ejus olivetis, vineis arboribusque fructiferis affluunt. 5. *Iberus*, ſive *Ebro*, navigabilis. in Cantabriæ provincia ortum habens. 6. *Anas* hodie *Gvadiana*, Boeticum à Luſitania ſejungens, & Eſtremaduram permeans, ad tria milliaria Germ. ſeſe occultat, & denuo prodit: quod quidem veriſſimum eſt, licet quidam negare audeant.

8. E *Montibus* præcipui ſunt *Pyrenæi* vulgò *Ronzeval* dicti, Hiſpaniam à Gallia dirimentes. Horum juga præcipua ſunt *Iubalda*, *Auca* vel *Saltus Ancenſis*, *Illipa*, *Vindicum*, *Ortoſpeda*, cui ſubjacent *Sierra*, *Vermigia*, *Sierra*, *Molina*, *Monivi*, *Sierra Morona*, *Calpe*, quæ una *Columna eſt Herculis*, vulgo *Gibaltarif*, ſive *Gibraltar*, item *Amantium Rupes*, vulgo *la penna de los Enamorados* nominatum.

Promontoria ejus primaria dicuntur: *Cabo de S. Vincente*, *Creux*, vel *Cabo de cruz*, *Cabo de Mongia*, *C. de Viano*, *C. de Spichel*, *C. de Gates*, *C Martin* vel *Denia puerto de Valentia*, *Rochan de Sinna*, *C. de Vallis*, aliis *pala figuel*, *Cabo de Caſtau*, *Fontarabie*, *C. de palos*.

9. *Portus* celebriores ſunt: *Corumna* ſive *Albuferita*, *Algor*, *Fuentabaris*, *Alicante*, *Gaditanus*, *Tarraconen-*

conenſis, *Puerto Vendre* ſive *S. Crucis*, *Puerto de S. Maria.*

Sinus potiores ſunt: *Golfo de Alicante*, *Sucronenſis*, *Ilicitanus*, *Virgitanus* ſive *Baja de Cadiz. dictus*.

Hiſpania 14. olim conſtitit *Regnis*. Hodiè verò poſtquam ſub unum Regem pervenit, in *tria Dominia* diſtingvi ſolet: *Portugalliæ*, *Caſtiliæ & Arragoniæ*. *Portugallia* etiam Algarbiam continet. *Caſtilia* Murciam, Granatam, Andaluſiam, Esdremaduram, Caſtiliam utramque, Legionem, Navarram, Chipuſcam, Biſcajam, Aſturiam & Galliciam comprehendit. *Arragonia* ſub ſe habet: Cataloniam, Arragoniam, & Valentiam. De quibus 17. Hiſpaniæ partibus paulo poſt in ſpecie compendioſè agemus:

10. *Principum*, Ducum, Marchionum, Comitum & Baronum in Hiſpania magnus eſt numerus; ſed non tanta eorum dignitas ac libertas, neque tam ampla, & regali dignitate coruſcantia territoria iis ſunt, ut Germaniæ principibus. Duces ſunt circiter 23. Marchiones 36. Comites prope verum 50. Sunt & Vicecomites, Barones, Provinciarum præfecti, Vice Reges, Gubernatores, Admirantes, Mariſcalci, & alii principes viri magno in numero. Sunt etiam variorum ordinum equeſtrium magni Magiſtri.

In *Statu* verò *Eccleſiaſtico* Hiſpaniæ ſunt 10. Archiepiſcopi, & circiter 38. ſuffraganei.

Academiæ ſunt 7. nempe Salmantica, Complutenſis, Colimbrienſis, Pericianenſis, Saguntina, Oſtenſis & Ilerdenſis.

Incolæ temperaturâ ſunt calidi & ſicci, proceri, flavi & colore ſubobſcuro: unde fœminæ ceruſsâ & minio, ad conciliandam formoſitatem, utuntur. Sunt illæ in pariendis liberis, non admodum

fre-

frequentes. Viri elegantiores denter pumicant, & urinam pro dentifricio uſurpant,ideoque mundiciei amantes.

11. Durioribus ſunt membris,utque ſumptuosè incedant, frugalitati ſtudent, nec multo cibo & potu ſe onerant, fructibus ſylveſtribus, cæpis, allio, rapis, raphaniſque plurimum cum voluptate veſcuntur,quæ eſculenta eos parum ad agriculturam & aratri labores propenſas efficiunt. Sunt taciturni,parci,ſimulandi diſſimulandique artem probè edocti, nimium graves in ſpeciem & ſeveri, re ipſa aſperi,pertinaces, frigoris impatientes, jactabundi, ſuperbi,rerum novarum avidi: ſunt tamen ingenioſiſſimi, juſtitiæ ſtudentes, prudentes, docti etiam, ſi patiantur erudiri: Sunt magnanimi, bellum quam otium malunt, cum extraneus hoſtis deeſt, domi hoſtem quærunt, majori arte, quam ferocitate pugnant, pluſque conſilii, quam virium in bella ferunt,& agilitate atque ſagacitate ſuâ plurimas victorias conſequuntur,tam in mari(ſunt enim optimi nautæ) quam in terra.

12. Per ducentos annos Hiſpani cum Romanis bella geſſerunt, in quibus multos Imperatores Romani amiſerunt, multos Scipiones perdiderunt,multos Conſulares,multos Prætorios Duces fregerunt, ut benè diu dijudicari non potuerit Hiſpanis Romaniſve plus eſſet roboris, & uter populus alteri pariturus foret.

Ob infrequentiam ſuæ regionis, magnâ mercede, totas Opificum colonias è Gallia accerſere ſolent. Et in Navarra atque Arragonia ferè omnes vinitores,agricolæ, lignarii, latomi, carrucarii, reſtiarii, helciarii, ephippiarii & cæteri manuarii opifices ſunt Galli. Iſtam Hiſpanorum paucitatem,

tem, creberrimi copiarum, toties in Indias, Italiam, Belgium, Galliam, Germaniam ſuperiorem, miſſarum delectus, extenuant magis magisque. Nihilominus ſi decimus quisque incolarum Hiſpaniæ in bellum ablegandus eſſet, exercitum conſtitueret numeroſiſſimum, nempe circa quingenties mille militum, licet in univerſa Hiſpania vix bis mille pagi (ſi fides danda aliis Geographis,) una cum oppidis & urbibus hodiè numerentur. Atque hæc quidem de generali Hiſpaniæ deſcriptione. Sequitur ejusdem ſpecialis expoſitio, & in XVII. Provincias partitio.

13. I. IL PORTVGALLIA, olim *Luſitania* dicta, cui hoc tempore & *Algarbiæ* Regnum ſubeſt, prima eſt provincia Hiſpaniæ, ad mare occiduum ſita. Appellationem ſuam nacta vel à portu Gallorum, vel à portu Cale, qui olim piſcationis gratiâ, frequentari ſolitus, poſtea in civitatem evaſit. Eſt regio ſatis felix, inprimis aromaticorum fructuum, piſcium, paſcuorum, pecorum, ſalis, aluminis, marmoris & Iaſpidis abundans. Frumenti tamen, ob montium copiam, non adeò ferax. Celebris ob navigationes in Barbariam, Æthiopiam, Indiam utramque.

14. Perfluunt eam *Gvadiana*, *Taio*, *Mondegus*, & *Dorius*. Ejus, vel potius Algarbiæ, primarium Promontorium eſt *Cabo Sanvicenzo*, olim *Promontorium Sacrum* dictum.

Portus in ea ſunt tres primarii. 1. ad *Setubal*, 2. ad *Lisbonam*, 3. ad Portum Civitatem. Quisque habet amplum Sinum.

Monticuli ejus, ſive Colles, iique ferè ſylveſtres, appellantur *Sierra de Monchiquo*, *de Chaldecatao*, *de Sordedas*.

Vrbes

Vrbes & oppida ejus inſigniora ſunt ſubſequẽtia:

Lisbona, florentiſſimum & antiquiſſimum Portugalliæ emporium, Oceani regina, ex qua in maritimas aliarum regionum civitates aromata omnis generis advehuntur. Meridionale ejus latus mari, aquilonare fluvio Tago alluitur. Hæc, poſt Lutetiam Gallorum, maxima ac populoſiſſima ſtatuitur Chriſtianorum. In ambitu duo fere milliaria Germ. comprehendit.

15. Montes 5. totidemque valles, domorum amplius quam 20. millia in ſe continet. Parochias 25. Monaſteria & Collegia plurima, Portas 22. habet. Septem publicis Ædificiis magnificentiſſimis, & quoad annuos proventus, inſtructiſſimis, claret. Horũm primum eſt Miſericordiæ Templum. 2. Xenodochium Omnium Sanctorum. 3. D. Petri Regis Domus, quæ hoſpitium præbet Legatis Regum & Principum exterorum. 4. Ædificium regis Iohannis III. quod pro domo frumentaria totius Portugalliæ conſeri poteſt. 5. Novum Portorium. 6. Indica domus nova. 7. Armamentarium, Ad hæc eminet ibi templum Cathedrale, tanquam ſedes Archiepiſcopalis. Habet etiam hæc urbs Caſtellum natura munitum, cui, tanquam carceri primarii cives & nobiles delinquentes, includuntur. Nec deſtituitur Palatiis Marchionum, Ducum. Officinâ Monetariâ gaudet. Aliorũ inſuper ædificiorũ pulchritudine & hominũ multitudine, & mercium varietate cum cæteris omnib⁹ Europæ urbibus contendere poteſt. In Foro, quod dicitur *veteris pali*, plurimi ſemper Scribæ menſis aſſident, nullis civitati miniſteriis alias obligati, ſed ex hoc tantum vitæ genere, ſibi alimentum quærentes, ut ſingulis eorum operâ indigentibus, certo pretio inſerviant, vel in exarandis

literis amatoriis, aut alterius gravioris argumenti, vel in fabricandis carminibus, elogiis, epitaphiis, Epicediis, Epithalamiis, Orationibus, ſupplicationibus, Syngraphis & hiſce ſimilibus poſtulatis. Qui mos nunquam alias in Europæ urbibus obſervari ſolet. Illius Scholæ tot Muſicis abundant, ut in præcipuis Feſtis ultra 30. abſoluti Cantorum Chori, in pagos vicinos, ad ſacra modulamina inſtituenda, excurrant, nullis urbis templis ex eo defectum ad ſuas feſtivitates celebrandas, capientibus. Pagos ſibi ſubjectos 240. habet.

16. *Conimbria* olim Regni iſtius caput, ſita eſt in rupe amœniſſimâ, fertiliſſimâ ad fl. Mondegam ſive Illundam. Claret hæc urbs Academiâ ſtudiis Philoſophicis florente. Habet templum Cathedrale inſigne, forum ſtudioſorum, aquæ ductum, columnas antiquas Romanorum, carcerem Inquiſitionis, multa templa, monaſteria & Collegia Ieſuitarum. In agro Conimbricenſi ebur foſſile candido & nigro colore invenitur.

Bracaræ Auguſtæ adjacent Aleſti fluvio. Eſt una ex antiquioribus Hiſpaniæ civitatibus. Regum Svevorum priſca fuit ſedes. Multum ſangvinis olim pro Chriſto effudit. Templa illius multis reliquiis SS. ornata ſunt. Nobilitata Patrum Conciliis. Primatum totius Hiſpaniæ, antiquiſſimo jure, ſibi vendicat: quâ de re cum Toletanâ ſede vetus ei lis eſt. Campum Archiepiſcopi habet ampliſſimum, ubi ludi Equeſtres exercentur. Illud mirabile, quod arborem nullam ex Medicæ mali generibus creet, quibus alioquin hæc tota provincia abundat. Extra urbem eſt Antrum Reginæ, & ſylva primatialis, leporum ac perdicum abundantiâ, nec non fonte amœniſſimo limpidiſſimoque celebris.

17. *Caſ-*

17. *Caſcale* oppidum portu vadoſo & anfractuoſo gaudet, ad quod naves onerariæ in anchoris conſiſtentes accedente maris æſtu, auram operiuntur ſecundam.

Bethlehem oppidulum claret templo D. Virginis, & cœnobio Monachorum ſumtuoſiſſimo magnificentiſſimoque.

Alanquera ad Tajum fl. patria eſt *Damiani Goes*, Equitis & Scriptoris famoſi.

Braganza Civitas quidem non eſt, fruitur tamen privilegiis Civitatis, habetque peculiarem Principem ibidem reſidentem, cui tertia ferè incolarũ Portugallenſium pars ſubjecta eſt. Sericum optimum eo in oppido colligitur.

Evora Academiâ quondam ornata fuit. Habet præterea Portugallia alia non ignobilia oppida, qualia ſunt: *Beja, Setubal, Almada, Ceice, Viſeo, Lameque, Portus, Miranda, Pentalegia, Gvarra, Leiria, Santarena &c.*

18. *Algarbiæ* Civitates ſunt *Tavila, Silvis, Lacobriga, Lagoa* &c.

Quarum memorabilia ſi ſingillatim deſcriberem, opus hoc in immenſum creſceret. Curioſitati itaque peregrinantis talia relinquens, ad Galliciam progredior.

III. Procedendo jam verſus Septentrionem tertia regio GALLICIA occurrit, quæ meridionali ſuo termino Portugalliam attingit: Hæc licet ob montes aſperos, & aquarum inopiam pauciores habeat incolas, in maritimis tamen locis præcipuè inhabitatur, ut quæ piſces, feras, aliasque ad vitæ ſuſtentationem merces neceſſarias, vina etiam egregia ſuppeditant.

Summam huic regioni famam adfert *Compoſtella* nunc

la nunc *S. Iago* dicta,ubi corpus D. Iacobi Apoſtoli,Hiſpaniæ protectoris,colitur,cui quotannis plurimi exteri vel remotiſſimi vota ſolvunt. Portum habet hæc provincia inſignem,*Corugna* dictum, ad civitatem ejusdem nominis, quam Carolus V. Imp. fruſtra in Emporium conſtituere laboravit.

Promontoria Galliciæ duo ſunt: *Capo de fine terre & Tourivan.*

19. *Orens* civitas vino optimo nobilis eſt. Cætera oppida ſunt *Bajona*, *Ponte*, *Phædra*, *Ribadeum &c.*

IV. ASTVRIA quarta pars Hiſpaniæ, Equorum velocium quos *Aſturcones* vocant, auri, minii, chryſocollæ & aliorum colorum ferax eſt; aſpera tamen & malè habitata, unde incolæ magis ex venatione & piſcatu, quam ex agris vivunt. Civitates duas habet inſigniores *Oviedum & Santillam.* Ejus Promontorium dicitur *Cabo de viro.*

V. VI. Quinta & Sexta pars eſt BISCAIA cum GVIPVSCOA ambæ portiones Cantabriæ. Regio utraque eſt montoſa, ubique magnetis, ferri ac chalybis,reſinæ,procerarum arborum,pro malis navium inſtruendis,caſtaneorum,nucum& pomorum aureorum ditiſſima. In mari vicino margaritæ, ſed ignobiles gignuntur. Incolæ ſunt robuſti, ad bellum præ aliis apti, & libertatis, quâ fruuntur,maximè tenaces,ut nec Regem multum metuant. Viri nuſquam, & ne ad templum quidem,ſine armis prodeunt.Virgines innuptæ,aperto & raſo capite prodeunt, & geſtant quandoque ancillæ in capite nudo amphoras, vaſa & alia graviora. Statim ubi nupſerint vittâ,in modum galeæ cornutæ, compoſitâ ex linteo flavo, velant.

Biſcaia à portu S. Andreæ ad civitatem vetuſtiſſimam ejusdem nominis inſignis eſt,

20. *Bilbao* urbs eſt munita, & Metropolis Biſcaiæ: in ea ſunt negotiationes cum Belgis, Gallis, Anglis frequentiſſimæ: inde quotannis 50. naves lanâ onuſtæ in varias regiones tranſvehuntur. Copia annonæ præ aliis Hiſpaniæ oppidis ſemper abundat. Panem habet ſingulari excellentiâ præditum, in furno non coctum. *Pandes fuego* dictum. Ab unâ parte montibus circumdata eſt, ab alterâ oppidulum habet *Portugallete*, ad oram maritimam. In hac provincia eſt mons & *Crypta S. Adriani*, per quod antrum viatores ultro citroque in Galliam commeant, ne illis opus ſit juga celſiſſima ejus montis, nive perpetuò tecta, & glacie rigentia, tranſcendere.

In *Gvipuſcoæ* civitatibus optima bellica inſtrumenta, ut Enſes, loricæ, bombardæ conficiuntur.

21. Metropolis dicitur *Toloſa*: Nil ferè memorabile continet. Celebrior ejusdem nominis urbs eſt in Langvedocia Galliæ *S. Sebaſtiani* oppidum vulgò *Donoſtion*, à Portu ampliſſimo nobilitatur. Obtemperat Archiepiſcopo Burgenſi; Agrum habet frumenti, vini & lanæ feracem. Non procul ab eo diſtant juga montium Pyrenæorum. *Laſi erra Lazquiuesz* dicta.

Fuenta rabia, civitas eſt munita, limes Hiſpaniæ & Galliæ: ad quam Galli eam oppugnantes Anno 1638 graviſſimè cæſi ſunt.

-. *Victoria* ad Navarram ſita eſt &c.

VII. NAVARRÆ Regnum inter montes concluſum eſt; ejus metropolis dicitur *Pampelona*.

Calahorra ſedem habet Epiſcopalem.

Stella & Iaca etiam ſunt oppida hujus regni alias non populoſi, cum & unicum Mediolanum

plures alat homines, quam totum illud regnum Navarræ. Plebei & opifices ſunt Galli, quorum Rex nonnulla loca hujus regni, tanquam legitimus hæres, poſſidet.

22. VIII. LEGIO per 800. ferè annos continuis bellis à Mauris fatigata fuit, donec tandem virtute Regum Hiſpanorum repreſſi, totâ Hiſpaniâ cedere, Mauritaniamque repetere coacti ſunt.

Ejus Civitates inſigniores ſunt *Palentia*, Epiſcopalis ſedes, arcem antiquam à latere adjunctam habens. Ex agricultura & frequenti hominum tranſitu, hyemali præſertim tempore, victitat: æſtate contra, ardor Solis & pulverulenta via, quia ejus campus ſiticuloſus & inhoſpitalis ſcatet, viatores longè ab ingreſſu ſuo arcet. Et niſi viator potum ſecum ſumſerit, ſiti illi moriendum eſt, quod multis accidit. *Leon* illius provinciæ Metropolis, olim fuit Regia ſedes.

Medina de rio ſico & Camera etiam ſunt hujus regionis oppida.

23. *Salamanca* habet Epiſcopalem ſedem & Academiam totius Hiſpaniæ vetuſtiſſimam cum 10. Collegiis.

IX. CASTILIA utraque, *Vetus & Nova*, ſibi ſunt valdè ſimiles, quoad conditionem terræ, & incolarum vitam ac mores: Vetus tamen, quia ſeptentrionalior, montibus & ſaxis abundat, nec adeò frugifera eſt, & Durio fl. irrigatur: at Nova planior ſubactioris terræ, calidior, magis frugifera & Tago fl. humectatur.

Vetus Caſt. habet Metropolim *Burgos* dictam, quæ una eſt ex antiquioribus & præcipuis Vrbibus Hiſpaniæ, magnis pulchriſque ædificiis, ſed anguſtioribus plateis exſtructa, & Archiepiſcopi ſedes: ſitu eſt partim plano, partim montoſo. Arcem

cem habet in culmine montis vetuſtam. Armamentarium ejus auctum eſt ex bello Germanico ſuperioris ſeculi. In ea eſt Monaſterium Moniale *Velga* dictum, cui 24. oppida & ultra 50. pagi ſubſunt. Centum & octuaginta oppida hæc provincia continet, ex quibus inſigniora ſunt.

24. *Valladolid* forum habens venale, ampliſſimum atque pulcherrimum, & Palatia magnatum magnifica Reges qnondam ibi reſidebant. Eſt hic ampliſſimum Ieſuitarum Collegium.

Segovia inſignis eſt lanificio & aquæ ductu artificioſiſſimo, qui *Pons* dicitur cui aqua ſuperfluit, cum ſub aliis pontibus manare ſoleat.

Coriam plerique exiſtimant fuiſſe olim *Numantiam*, toti ferè terrarum orbi potiſſimam, ut quæ Romanis exiguis copiis, ſed magno animo, diutiſſimè reſtitit, laudabilesque victorias, cum ſummo Romanorum damno retulit: tandem tamen à Scipione poſteriore, poſt longam & arctiſſimam obſidionem, deleta: cum enim fame laborarent, nec eis daretur juſti certaminis copia, omnia ſua & ſeipſos igni immiſerunt.

25. *Placentia*, poteſtati ſuæ ſubjecta, habet alia oppida, è quibus ſunt *Xaraheizium* & *Piſaro*. Citreis malis abundat, & à pane candidiſſimo commendatur.

Oxama, *Turiaſo*, *Avila*, *Mirobriga*, *Medinadel*, *Campo*, ſunt etiam oppida haud vulgaria Caſtiliæ veteris.

Caſtella Nova Metropolin habet *Toletum*. Hæc urbs ſita eſt in Hiſpaniæ umbilico ad Tagum fluvium, in loco clivoſo & aſcenſu difficili. Cives ad 10. ferè mille lanificio, ſericoque vitam ſuſtentant. Ejus Archiepiſcopus primarius eſt Hiſpaniæ

Cancellarius, ſecundum à Rege non dignitate ſolum & autoritate, verum etiam populis vectigalibus atq; potentiâ. In circuitu urbs, milliare ferè Germ. continet. Magnificis ædibus, præſertim Templo Archiepiſcopali, Palatio, Regio & Arce (in qua olim panniculus arcâ unicè incluſus, habitum Arabicum præ ſe ferens, cladem maximam à Saracenis poſt illatam Hiſpanis præſignificavit) ornata eſt. Celebris ob Concilium contra Priſcillianiſtas olim ibi celebratum; & Tabulas Alphoſinas ad ejus meridianum directas, in quarum compoſitionem & calculum. Rex Alphonſus, á quo denominantur, 4 tonnas auri impendit. Olim Magi & præſtigiatores Scholam ſuam hic habuerunt.

26. *Madrid* vel *Madril* Regum Hiſpan. ſedes eſt, ob aëris ſingularem temperiem, lacuum, ſylvarũ, in quibus venationes cōmodè inſtituuntur, & terræ amœnitatem; unde & circa locum illum incolæ plurimi reperiuntur. Hæc urbs vulgò dicitur igne cincta, ob mœnia è pyritis conſtructa.

Complutum, hodiè *Alcada de Hennares* dicta civitas, nota ab Academiâ & Bibliis Polyglottis, ibi in aliquot tomis excuſis. Huc pertinent oppida. *Occagna*, *Calatrafa*, *Zitta reale*, *Cuenca*, *Villamanta*, *Talavera*, *Lebazura*.

Hac in provincia, circa Madritum, viſu dignũ occurrit *Monaſterium* illud celebre, *S. Laurentii in Eſcuriali* appellatum, quod ad magnificentiam ſuam, nec templo Salomonis cedit, & ad Octavum Mundi miraculum refertur. Templũ illius habet Hierothecam ſmaragdo, (quem alii aſpidem appellant) tantâ elegantiâ & pretio elaboratam, ut ei vix ſimilis in toto orbe terrarũ extet. In hoc Monaſterium exſtruendum Philip. II. Rex, 20. milliones auri inſumſit, & parentis ſui Caroli V. corpus Granatæ primò ſepultum, huc transferri curavit.

27. *Al.*

27. *Alcantarilla*, Pons in Palentiæ paludibus memoratu & ſpectatu digniſſimus eſt: altitudine enim & opere Romano mirabilis. Ex una parte habet diverſorium, in quod quietis causâ viatores divertunt. In Caſtilia enim duorum aut trium dierum iter confeceris, ut nec pagum, nec oppidum, ſed ejusmodi hoſpitia, quæ Hiſpani *Venta* appellant, invenias. Illorum inhabitatores ſive *Caupones*, *Meſſoni* dicti, à latronibus & prædonibus itinera tuta reddunt, conjunctis viribus & mutuâ correſpondentiâ.

28. XI. ESTREMADVRA, priꝰ *Baturia* appellata, ob hyemis clementiam, quâ ex ſeptentrionalibꝰ Hiſpaniæ locis, in hanc pecora abigi ſolent, ut paſcuis fruantur, admodum utilis & commendata: cæterum æſtas hic maximè fervet, unde nec amplas urbes habet. Hanc regionem mediâ interfluit *Anas*, hodiè *Gvadiana*. fluvius, qui medio ferè ſui itinere ad caſtra Vitellina ſive villa nova terra, ut ſupra monuimus, abſorbetur, & trium milliarium Germ. ſpatio continuò ſub terra incedit, donec prope Medelino urbem denuò emergat; Terræ autem pars, ſub qua prædictus fluvius latet, optimè compaſcua eſt.

Celebris nunc eſt in hac regione urbs *Gvadalcanal*, ob argenti fodinâ locupletiſſimam, quæ ſingulis ferè diebus 600. thaleros, unciales, & annuatim ultra 2. milliones largiri ſolet.

Gvadalupa civitas habet in ſuo templo, Mariæ imaginem, quam Hiſp. indulgentiarum causâ ſæpe adeunt.

29. *Oſuna* Academiâ nobilitata Præparantur in vaſa fictilia elegantiſſima. Ager illius olivis, frugibus & pecoribus abundat. Reſidet in ea Dux Giruum, Ibi etiâ ſunt oppida, *Meridan*, *Badajos*, *Villa*

regalis. Quidam etiam *Cordubam* & *Marchenam* huc retulerunt, ſed nos rectius ad aliam Hiſpaniæ partem eas civitates referemus.

XII. ANDALVSIA olim *Vandalia*, à Vandalis eam tum inhabitantibus, ſic dicta. Regio frugum, avium, pecorum, & præcipuè equorum optimorum fœcundiſſima: unde & ditiſſima, & quaſi horreum, armarium & aviarium Hiſpaniæ cenſetur.

In hac regione eſt mons excelſus, qui *Calpe* dicitur, eſtque una ex Herculis columnis: altera verò eſt in Mauritania, quam refert mons *Abyla*. Dicti hi montes, ut quibusdam placet, *Columnæ Herculis*, quod olim iſti duo montes unum jugum fuerint, quod tamen Hercules diremerit, ut hac ratione Oceanus irruptionem inter illa fecerit. Non deſunt tamen, qui putent has Herculis columnas fuiſſe æneas, octo cubitorum altitudine, easque fuiſſe ſitas in Herculis fano in Gadibus, qui ſanè locus veteribus extremus terræ terminus cenſebatur, ultra quem nemo navigare audebat; unde naucleri cum ſalvi ad Gades appuliſſent, Herculi ſacrificabant & gratias agebant. Mare quod inter has Herculis columnas intercedit, latitudine ſ.7. (30.) milliaria non excedit, ob idque *Fretum Herculeum*, nonnullis etiam *Fretum Gaditanum* vocatur, ob vicinitatem Inſulæ *Gades*, quæ vulgò *Calis* dicitur, fuitque olim ampla, magnifica & populoſa civitas, in ea, ejusdem nominis, Romæ ferè comparanda, cujus rudera piſcatores quandoque in mari adhuc offendunt: nunc temporis Maurorum & piratarum eruptionibus atque rapinis exhauſta, ut ſeſe recolligere nequit. Habet adhuc multa vetuſtatis monumenta, ut & ſpeculam præaltum ſive Pharum. Et pluviali aquâ in lacum collectâ,

Sa-

Salem candidum coquit. Portu opportuno, & piſcium, inprimis thynnorum pingvium, copiâ claret. Idem Fretum Mauris dicitur *Strecho* vel *Eſtrecho de Gibraltar*, ab oppido ejusdem nominis, quod ſub Calpe monte ab ipſis ædificatum eſt.

31. *Paſcua* hujus Inſulæ adeò fœcunda, & ubera ſunt, ut pecora ibidem palantia, tale lac ſuppeditent, quod non per ſe, ſed commixta lymphâ coagulari, & caſeus formari neceſſe ſit; quin, ni menſtruè vena pecoribus illis incidatur, nimio abdomine ſuffocanda metuitur.

Eſt ibi fons ut & arbor mirabilis: utriusque deſcriptio ex Theatro urbium Braunii petenda, vel potius oculitus luſtrandæ.

Promontorium habet *Punctum de S. Sebaſtiano* dictum.

Inter Gades inſulam & terram firmam, egregius eſt *Portus*, qui *Realis* dicitur, aliusque ſeptentrionalior ad fl. Gvadalette *Portus S. Mariæ* appellatus. Nec longè diſtat alius *S. Lucari* ad Quadalquivir fluvii ingreſſum in Oceanum.

Primaria hujus provinciæ urbs eſt *Sevilla*, olim *Hiſpalis* dicta, ſita ad fl. Quadalquivir in forma rotunda, probè munita, & ſplendidis ædificiis inſtructa. Emporium totius Hiſpaniæ florentiſſimum, hoc Privilegio præ cæteris Hiſp. urbibus gaudens, quod inde tantum, & non aliunde, naves mercibus, machinis bellicis & militibus ornatas in Indiam occidentalem mittere, & huc ex eadem appellere, mercesque exinanire liceat. Templum illius majus, ſive Archiepiſcopale, majeſtate, diginitate, & opulentiâ pollet. Xenodochia ultra 120. egregiè dotata habet. Monaſteriorum (32.) magna ibi eſt copia: Indica domus *Lacaſa de la contraction de las Indias* dicta, viſu eſt digniſſima.

Aquæ ductus ibi etiam ſtructurâ & ſumtu inſignis eſt. Hic adhuc adſervatur navis, *Victoria* dicta, qua primum univerſum terrarum orbem *Sebaſtianus Cano* circumnavigavit. Nati in hac urbe ſunt *Iſidorus* Epiſcopus, & *Benedictus Arias Montanus*, Theologus Scriptis uterque clariſſimus. In ſuburbio auſtrali *El tablado* nuncupato plurima antiqnitatis monumenta, veluti tymbi, lapideæ ac vitreæ lampades, urnæ, numiſmata &c. eruuntur. Alterâ ex parte, urbis antiquæ, & theatri ruinæ videntur, inter quæ *S. Iohannis del Foratche* prominent. *Ierenna* quoque locus prope urbem hanc famoſus eſt, ob ſaxa ibidem in circuitu mirabiliter (fortè per terræ motum) diſpoſita. Iuxta urbem viſitur & Domus ampliſſima, *El Mattaredo* nuncupata, mactationi pecorum deſtinata, in cujus campo ante mactationem, venatio taurorum cum moloſſis, ſpectatu jucundiſſima inſtitui ſolet. Ager Hiſpalenſis, totius Hiſpaniæ frumenti, vini, olei & omnis generis frugum feraciſſimus eſt, & præter cætera nemus habet, ad 30. leucas expanſum, oleis tantum conſitum. Vulgò in Hiſpania dici ſolet. *Homini, quem Deus amat, Hiſpali domum largitur & victum.* In ea ſiquidem multò melius vivitur & abundantius, quam in alia totius orbis urbe.

33. *Corduba*, quæ nunc *Cordova* appellatur, olim amplior atq; populoſior fuit urbs atque nunc eſt: reſtant adhuc theatra multa vacua. Situs illius eſt inter montes & planitiem, ad ſtuporem usque amœnus, & quaſi paradiſiacus, roſis aliisque fragrantibus floribus, inprimis verò fructibus aromaticis ita affluit, ut ad eorum ſvaviolentiam captandam, leni ſpirante aurâ, ſenes de die circa hortos abambulent, juniores noctu per eosdē eapropter diſcur-

diſcurrant. Aliquando etiam Punica, Perſica ac Citrea mala integra adhuc novorum fructuū ſuperventu, per agros & ſterquilinia abjiciuntur; imo etiam non modico impendio ex arboribus mala nondum matura, ſæpè decutiuntur, ne ſuperfœtantes flores impediant. Ab hac urbe dicitur *Corium* illud nitidum ſive levigatum *Cordubenſe*, in hiſce oris probè notum, vulgò Cordowaniſch Leder appellatum. In hac urbe vixerunt *Seneca, Lucianus, Avicenna, Averrhoes & Raſis*. Viſcera illius terræ gignunt aurum, argentum vivum & ſtibiū. Æs Marianum, quod in montibus vicinis *Sierra Morena* hodie dictis, effoditur, Plinius maximè commendat.

34. *Almaden*, oppidū ſub Cordubæ imperio, argenti quoq; vivi ferax eſt, & quidem duplicis: unum enim ex lapide fluens, pretioſum & virgineum dicitur: alterum ſimplex ex terra eruitur.

Marchena condita eſt in colliculo uberrimâ planicie cincto. Sedes eſt Ducis Arcobrigæ, qui & palatium munitum ibi habet cui vicinum eſt Monaſterium, in quo viduæ Ducum aliquando religioni ſeſe addicunt. Profert equos adeò nobiles, ut ſæpe ſuos Dominos, expeditiſſimo curſu, ex maximis periculis liberent, ideò reliquis longè ſunt carioris pretii, & quandoque unus mille coronatis venit: vulgò *Gianetti* dicuntur.

Nebriſſa, patria *Ælii Antonii* Nebriſſenſis, Scriptoris nobiliſſimi, in amœno & fertili ſolo poſita eſt, oleis & vinetis abundat vaſa lutea & fictilia ibi præparata maximè commendantur.

S. Lucar obtinet portum tutiſſimum, ex quo commodè in Americam navigatur.

Chaen ad rivum Trio ſub ſe habet *Baecam, Vbedam & Cluſtro* ſive *Andujar*.

35. *Xeres de la Frontera*, civitas ita vocatur, quod omnium prima muris, foveis & turribus ſepta, in iſta regione ſe offerat. Domicilium eſt plurimorum Nobilium & illuſtrium virorum. Arva uberrima habet. Tantam vini copiam profert, ut octuaginta ferè millia vaſa annuatim eo impleat. Nobiles in puteis ſubterraneis frumentum per multos annos conſervant, quos tamen ſine peculiari venia Magiſtratus, illis reſerare non licet.

Conil inſigne oppidum adFretum Herculeum ſive Strictum de Siberaltar, quæſtuoſa tynnorum piſcatione nobile, ex qua annuatim tonnam auri Dux illorum colligere ſolet. Ornata eſt arce Ducali. Habet & noctilucam turrim, pro obſervatione Turcarum, Maurorum, aliorumque hoſtium adventantium conſtitutam.

Vegel oppidulum ad Eſtrechia de Iubraltar locatum eſt. Incumbit colli, unde proſpectus in Africam usque ultra mare patet.

Settenil in monte adeò mirabiliter ædificatum eſt, ut plures habeat domos ſubterraneas cavernoſas in rupibus exciſas, quam foris proeminentes. Solum ejus aſperum & lapidoſum, aratri culturam non fert: Paſcua tamen habet.

36. *Archidona* rei ruſticæ & pecuariæ ſtudet; ſita ad montis radices. In vertice illius montis caſtrum vetuſtate collapſum ſuſtinet, in quo Mauri olim ſua tenuerunt adverſus Chriſtianos præſidia. Non procul ab hoc oppido præcelſa eſt *rupes Amantium* vulgò *Lapenna de los enamorados* dicta, ex qua duo amantes, juvenis & virgo, regis filia à Mauris inſecuti, mutuo amplexu præcipites ſeſe dederunt. Ad cujus rei memoriam in rupis cacumine crux erecta cernitur.

37. Ecya

37. *Ecya* à lanæ mercatura celebre oppidum, à fl. Xenil irrigatur, qui lanæ purgandæ & pecorum morbis curandis, maximè idoneus eſt.

Hardales in Hiſpalenſi agro arcem habet Maurorum præcelſo in monte conſtructam; Aquæ ductum continet. Elyſiis amœnitatibus nobilis eſt.

Bornes oppidum in loco plano & fœcundo ſitum, juxta ſe ſteriles & ſaxoſos habet montes.

Zahara oppidum ejusque *Cabecas* caſtrum in præruptâ & altâ petrâ ædificata ſunt, ultimi belli Granatenſis, contra Mauros occaſionē dederunt. Vrbs quondam major fuit, quod rudera & mœniorum veſtigia docent. Non longè ab hinc diſtat Mons *Sierras de Ronda* dictus. Ex re agrariâ vivunt incolæ.

38. XIII. GRANATA Maurorum (Anno Chr. 1491. inde expulſorum) tempore excultior provincia fuit atque nunc eſt; nihilominus tamen & hodie ejus planities tantis honoratur proventibus, ut ex ſolis mori arboris foliis, quibus bombyces veſcuntur, præter multas ſerici libras, 30. milla Coronatorum quotannis in vectigal regium inferantur.

Hoc regnum nomen habet ab urbe magnâ, regiâ quondam ſede, ſerici commercii clarâ, *Granatâ*, cujus amplitudo ſtatuitur ſeſqui milliaris Germanici. Circiter mille turres continet. Illi ſunt & duo colles, in quorum medio vallis eſt, per quam labitur Barus fl. Habet templum mirabili architecturâ fabricatum, ſepulchra regum continens. Eſt etiam in eo regia domus, *Arx nova* dicta, ſeu *Palatium*, quod ob ejus artificium & fontium multitudinem inter orbis miracula cenſetur. Antiqua Mau-

Maurorum regia adeò ampla ibi eſt, ut præſidiarios 40. mille, commodè admittat. In ſuburbio *Antiquerulani* byſſum, holoſericum, carmeſiam, damaſcenam & ſimiles ſericeas telas copiosè conficiunt.

In *Malaga* civitate fictilia vaſa nitidiſſima præparantur, eſtque ad littus maris expoſita in ſolo fructifero, ideoque à Belgis plurimum frequentatur. Adeò eſt munita, ut vicem propugnaculi contra Africam obtineat. Armamentario regio & Epiſcopali ſede ornata eſt.

39. *Cartama* vicinum Magalæ oppidum, ad montis maximi radices ſitum cum Caſtro. Illius ſylvæ glandibus & gallis abundant, ut & herbâ *Smak* dicta, cujus uſus ad paranda hircorum coria, *Corduana* appellata, conducit. Capparis etiam habet copiam. Vicini montis una pars dicitur *la Sierra*, altera *la Cerquia*. utraque uvas paſſas, ſaporis optimi, lætâ copiâ præſtat, nec non amygdala & ficus.

Alhama thermis ſaluberrimis gaudens, in valle ſub rupibus montium præcipitibus, locum habet.

Antiquera olim Maurorum, ob loci amœnitatem, regia, ſalis cocti fœcunditate, lapidum & gypſi fodinis, nec non figulina ac vaſis Porcellanis commendabile oppidum. Caſtrum habet in montis vertice *Alcaſſulia* dictum, cujus portæ omnes ſunt ferreæ. Montium adjacentium fauces aſpectu ſunt horrendæ.

40. *Velis Mallaga* ſolum habet fructibus aromaticis affluens. Caſtrum Maurorum, in vicino monte venuſtè conſpicitur.

Loxa oppidum, meritò *Granatæ Pomarium*, ob variorum fructuum copiam dicendum. Vicini illius montis ovibus paſcua læta præbent, ideoque lacticiniis opimis hic locus affluit,

Snnt

Sunt & Granatæ oppida *Lera*, *Alcala reale*, *Quadix*, *Adera*, *Baſa &c.*

XIV. MVRCIÆ regnum, nomen ſumit à civitate ejusdem nominis, quæ eſt regni caput: in hac optima fiunt vaſa ex cretâ, & mira ſerici atque holoſerici quantitas. Regio ipſa paucas habet habitationes, easque viles, ob montium aſperitatem & planitiem parum aquis irriguam. Commendatur præcipuè à portu tutiſſimo & capaciſſimo *Carthagene*, quæ civitas eſt, lanâ negotiationem ſuam inſtituens, eamque ultra mare promovens. Olim celebris fuit ab argenti fodinis ditiſſimis, quæ jam exhauſtæ ſunt.

41. XV. VALENTIA nomen habet à *Valentiâ* emporio ejus ſumtuoſo, ad ſinum Succronenſem & Thurium ſive Quadalaquiar fluvium ſito, à ſede Epiſcopali, laudabili politiâ, antiquitatibus Romanis, Academia & Concilio quondam ibi habito, claret. Perpetuo habet citreos virides & florentes, ad parietes conclavium, etiam in hyeme: ideò amœniſſima eſt Hiſpaniæ civitas. Ager hujus urbis ubique à Mauris colitur. Scaliger hanc urbem ita perſtringit:

Vna tibi ante oculos populi ponatur imago,
 Cætera jam ex illa natio tota patet.
Ægra Ceres, regio torrenti infamis ab æſtu,
 Arida Cerbeream colligit aura ſitum.
Nusquam tutus ibit rapido latrone viator;
 Nam probus & pius eſt *tollere* ludus *opes*.

Incolæ totius Regionis, quia effœminati & voluptatibus plus nimium dediti ſunt, à reliquis Hiſpanis contemnuntur, & *Peniti*, quaſi *voluptuarii*, vocantur.

Fluvios habet nobiles permultos, inprimis verò unum,

num, *Gvadalabiar* dictum, cujus ripæ utrunque roſis ſunt conſitæ.

42. Sunt in hoc regno præter cæteros, duo Montes *Mariola, & Pena glaloſa* ſtirpibus & herbis variis refertiſſimi, ad quos Botanicorum turba paſſim confluit.

Habet & argenti fodinas in loco quem *Buriol* dicunt. Ad Promontorium *Finiſtrat* ſunt ferri fodinæ. In *Picacenz* alabaſtrum effoditur, & paſſim alumen, rubia, calx, gypſum. Vaſcula etiam Borcellana ibi conficiunt æmula Italicorum.

Ad ripam Gvadalabiar fl. ſiniſtram, ſtetit olim *Saguntus* conſtantiâ ſuâ in Romanos & fame perpeſſa nobilitata, hodiè *Morvedrum* à muris veteribus dicitur.

Alicanta civitas à portu & vino eſt inſignis.

Sunt & ibi oppida *Segorbia, Denia, Leria, Oliete, Beiar &c.*

Vicini Valentiæ regno fuerunt verſus Boream, *Celtiberi*, quorum civitas, fuit *Bilbilis*, *Martialis* Poëtæ patria, nunc *Calatajet* dicitur.

43. XVI. ARRAGONIA eſt regio aſpera, ſicca & parum inhabitata, maximè verſus montes Pyrenæos. Metropolis ejus eſt *Caragoſſa* olim *Cæſarea Auguſta* dicta, palatiis & ſplendidis ædificiis, nec non civilitate civium, clara. In hac urbe Reges Hiſp. ab Archiepiſcopo ibidem reſidente, coronari ſolent. Cætera oppida, appellantur *Hueſca, Tyriaſſona Calaiuta, Barbaſtum*, *Monſonium* ſive *Moncan*, *Fraga*, ſive *Zverra*, *Gurrca*, *Aiebium, Vrgella, Calaguris Naſſica*, cujus cives à Pompejo obſeſſi, uxores ſuas & natos præ fame mactarunt, ſale macerarunt & devoraverunt.

XVII. CATALONIA ultima eſt pars Hiſpaniæ: ejus Metropolis *Barzelona* dicta, miram antiqui-

æquitatem redolet. Ædificiorum elegantiâ, platearum munditie & rectitudine reliquis civitatibus ferè præferenda. Agrum habet ex irrigatione amnis Bœtuli lætiſſimum.

Tarracona, urbs opulentiſſima, à Concilio quondam ibi inſtituto, famoſa.

Lerida Academiâ & mercaturâ celebris.

44. *Moſan* peramœna civitas eſt, in quam tertio quovis anno Rex, pro reditibus, ſuorum Regnorum, percipiendis, ſeſe confert.

Cætera oppida ſunt *Donthoſa*, *Chirona*, *Colibra*, *Vich*, ubi agreſtes & inhumani reperiuntur incolæ: *Cardona*, *Salſona*, *Monferrato*, ubi imago Mariæ ſummâ reverentiâ colitur.

CAP. IV.

DE GALLIA.

45. GALLIA, ſecunda Europæ regio, noſtro ſeculo non æque late, patet atque olim: nam & Italiæ pars, quæ *Gallia Ciſalpina*, vel *Citerior*, *Togata Italica*, ut & *Tonſa*, quondam dicta fuit, nunc autem *Lombardia* appellatur; *Gallia* inſuper *Belgica*, Rheno, Scaldi, Moſæ atque Moſellæ fluviis vicina, ſimiliter *Helvetia*, hodie Germaniæ adſcribuntur.

A Septentrione Oceanum Britannicum & Belgium, ab occidente Oceanum Aquitanicum, & Pyrenæos montes, à meridie mare mediterraneum, ab ortu vero Helvetiam & Alpes in confinio Italiæ habet. Iacet reſpectu cœli in Zona temperata: Septentrionali à Parallelo 13. ſi Æquatorum connumeramus, & definit in 18vum fere Parallelum; ut ita ab initio ferè climatis ſeptimi, in mediū uſq; nonū extendatur; habeatque in Auſtralibus terræ locis diem maximū horarum 15. in Septentrionalibus horarum 16. min. 15. atque ita differen-

rentia ſit horæ unius cum quadrante, quâ dies in Gallia inter ſe variant.

Longa eſt 115. ſata 127. in ambitu 485. milliarium Germanicorum ferè.

Hiſce temporibus dividitur in tres partes, 1. in *Aquitaniam*, 2. *Lugdunenſem*, & 3. *Narbonenſem*.

49. *Aquitania* ſub ſe habet 17. provincias: Bearniam, Bigorniam, Gvaſconiam, Gviennam, Comingiam, Querci, Perigortium, Sanctoniam, Pictaviam, Limovicum, Arverniam, Beris, Turoniam, Saloniam, Borbonium, Foreſtum, & Vallai.

Lugdunenſis tractus complectitur 11. provincias: Britanniam, Nortmanniam, Anio, Maine, Beauſe, Franciam, Picardiam, Campaniam, Burgundiam, utramque Bononiam & Lotharingiam.

Narbonenſi Diœceſi ſubſunt 4. provinciæ Langvedocia, Provincia, Delphinatus, & Sabaudia. Quas omnes 32. in una ſumma Galliæ partes, ſpeciatim poſt conſiderabimus.

Stagnis atque Lacubus amplis deſtituitur excepto lacu Genevenſi:

Fluvii præcipui ſunt, Ligeris ſive Loire, Sequana vel Seyne, Rhodanus, vulgò le Rhoſne, Arar ſive La ſaone & Garumna tribus aliis amplificatus amnibus.

Sinus primarii ſunt Aquitanicus, Diepæ, Conſtantiæ, Gallicus major & minor, Gamblacitanus.

Portus celebriores ſunt, Staliocanus, Ictius aliis *Caletanus*, Brivates, Vindana, hodie *Fenſtiers* ſive *Conqueſt*, Secor, Luſſon, Rochelle.

47. *Montes* eminentiores appellantur Pyrenæi, Alpes, montes Alverniæ, Vogetus, hodie *Mont de Faucilles* dictus, Mons S. Claudii Gebennæ, cum jugo ſuo *Tarara* dicto, per quod iter Lugdunum verſus patet, ideo ad illius rupem *la ohere de la verite*,

e, Mercatores novitios Nundinatores Lugdunẽ-
, collocare, examinare inque ſuam ſocietatem, poſito honorario, recipere ſolent. Inter multos ctorum montium ramos, eſt unus, qui *mons Au-us* dicitur, ab herbarum & ſimplicium copia no-lis. Convalles thermis plurimis gaudent.

Sylvis quidem, ſed non adeò denſis abundat. In *ugdunenſi* diſtrictu ſunt Les Foreſts de Verſay, onguln, Perſi, Sille, Charnay, Audain, Maine Conciſe. In *Britannia* ſunt de Boſtblane, de Toriant & Gvierche. Apud *Pictones* ſunt Les oreſts de Mouliere, Dyne, Breſſe, Ligne, *Biturigum* primaria ſylva eſt S. Roberti, Andegavenſes habent ſylvam Loutſage, & Marſon. *Bononienſis* univerſus tractus ſylvis circumdatus eſt, quarum partes dicuntur Les bois de ſurene, Celles, Hardelet, Dalles & Bourſin. Verſus *Peronam* ſunt Recoigne, & Beuhan. In *Picardia*, Bois de Bayne, de Bee ulibu, de la Fere, & de Couſſi. In *Lotharingia* Varnet Sylva, le Bambois, Bois de Mondon, de Heyde, de S. Beneyt, de la Voyge, Mortaigne & Boſeyne, *Burgundia* paſſim quoque ſylvulis referta eſt.

48. *Ducatus* Galliæ ſunt 18. Horum Ducum etiam ſunt 35. comitatus hæreditarii. Præter hos ſunt alii 14. Regii.

Sunt in hoc regno Archiepiſcopi quibus alii Epiſcopi 108. ſubſunt. Alii tamen authores plures, alii pauciores conſtituunt.

Duo ferè trientes, regni Gallici, ad Eccleſiaſticos poſſeſſione vel dominio pertinent hinc reditus annuus Eccleſiaſticorum ſeſe extendit ad 2000000. Coronatorum. Reditus verò annuus univerſi Regni ad 15. milliones auris.

Parla-

Parlamenta 8. habentur. *Pares* Franciæ antiquitus 12. numeruntur.

Academiæ ſunt 23. Prima eſt *Lutetiæ* Pariſiorum, 2. *Tholoſæ*, 3. *Burdigalæ*, 4. *Pictavii*, 5. *Biturigis*, 6. *Andegavi*, 7. *Aureliis*, 8. *Dolen*. 9. *Monte Peſſulano*, 10. *Lugduni*, 12. *Valentiæ*, 13. *Montalbani*, 14. *Nemauſi*, 15. *In Pont de Muſſon*, 16. *Rhemi*, 17. *Salmurii*, 18. *Carpentras*, 19. *Gratianopoli*, 20. *Cadurcæ*, 21. *Biſanzii*, 22. *Cadomi*, 23. *Sedani*. Et hæ omnes vulgo *Academiæ* appellantur, licet quædam tantum Gymnaſii nomen mereantur; cum competentibus Privilegiis haud gaudeant, & ſaltem una atque altera Facultatum in iis publicè proponatur. In multis Iuriſprudentia tantum docetur.

Nobiles familiæ creduntur in hoc regno eſſe bis M. ſupra CM. ut L. Feudorum 70. millia. Civitatum 400. Pagorum 27. mille. Incolarum in univerſo Regno ultra 15. milliones. Quod ad munitiones attinet, non alia eſt regio in qua earum major numerus ſit.

Solum Galliæ fertilitate, amœnitate, cœli ſalubritate & temperie nulli Europæ parti cedit. Tritici tam eà ferax, ut *Gallia Hiſpaniæ Horreum* vulgò dicatur. Sunt inprimis huic Regno *quatuor Magnetes*, qui foris ad ſe petrahunt pecuniam. 1. Frumentum. 2. Vinum. 3. Cannabis ſive Tela, & 4. Sal, qui longè Hiſpanico vegetior & ſvavior eſt. Ferro, Croco & Glaſto inſuper abundat. Lapides ibi renaſcuntur & lapicidinarum hulcera ſponte complentur iterum.

Sunt autem Galli corpore compacto, animo vigili, ore libero, alacres & ad arma proni; leves, ſubroſtrarii, judicio & literis præſtantes, litigatores, alea-

atores,venerei,luxurioſi, in veſtitu novatores, carpendo cibo ſordidi,feſtini, monomachi.

.9. *Sequitur deſcriptio XXX. partium Galliæ.*

. BEARNIA ad Pyrenæos montes conſtituta, iditur in ſuperiorem & inferiorem. Superior tropolin habet egregiam *Oleron*. Inferior, in- valles ſita, *Leſcarem* habet Civitatem, & *Pau*, lamento ornatum. Sunt & ibidem oppida , *Navarrins* munitiſſimum, *Ortes*, *Morlas*, *Ba-a* arx ad mare.

ncolæ hujus partis Galliæ, præſertim in valli- degentes, ſunt aſpectu hilares, agiles, liber- s amantes,& ad arma expediti. Reditus opti- s colligunt &c. milio & capris.

o. II. BIGORNIA Comitatus eſt nonnihil à rnia verſus ortum vergens, cujus metropolis *ba* ad rivum *Adurro* ſita, in quatuor partes di- eſt.

orda locus eſt bene munitus, ut & oppida ferè nia in hoc Comitatu.

aigneres aquis calidis claret. Incolæ ſunt fa- materiarii, audaces, ad iram proni, procaces.

II. GVASCONIA Comitatum *Armeniacum* & catum *Alberdanum* continet. Comitatus Ar- niacus ſive *Armigang*, habet oppidum *Aax* in e locatum ad fl. Gres. Reſidet ibi Archiepiſco- Auritanus. Templum illius Cathedrale toti- Galliæ eſt ditiſſimum & pulcherrimnm.

eſture ſive *Leiſtourre* in jugo montis eſt, fonti- & munitionibus nobilis civitas.

1. Supra hanc ad Bache fl. eſt *Condon*, item *Nerac*, d oppidum eſt ditiſſimum ad fl *la Baire* ſitum. rce illius Parlamentum edictale, in negotiis & gionis inter Hugonottos & Pontificios, haberi t. Conſiliarii illius ex parte Calvinianam, ex parte

parte Pontificiam religionem ſectantur. Prope arcem eſt hortus, cui vix par eſt alius in tota Gallia & Italia. Sylvula etiam ibi eſt amœniſſima, cum ambulacris, odoratis arboribus cinctis.

Ducatus *Albred* non admodum habitabilis eſt, ob agrorum ſterilitatem & defectum portuum.

Primarium ejus oppidum eſt *Dax*, thermis, Salinis, ferro & bitumine clarum.

52. IV. GVIENNA deſerta ferè provincia ac locuſtarum incurſionibus obnoxia, habet Metropolim *Burdigalam*, vulgò *Bordeaux*, Patriam *Auſonii* Poëtæ, ad Garumnam fl. in paludibus ſitam. Ornata eſt Parlamento, Archiepiſcopatu, Academiâ (in qua omnes Facultates docentur) & Portu, propter affluxum & defluxum æſtus marini, tutiſſimo. Viſu etiam digna maximè ibi ſunt, 1. Curia Parlamenti, 2. Curia Civitatis, ob tres ſtatuas Marmoreas, 3. Templum iTeutelarium, 4. Temlum D. Andreæ, cum ſuo Organo, 5. Arx Italorum, 6. Alia Arx munitiſſima regia, 7. La Borſa, ſive Aula Mercatorum, 8. Armamentarium, 9. Palatia Ducis de Conde & Eſpernon. Extra urbem ſunt, 1. Palatium Galieni, ſive Amphitheatrum, 2. Templum S. Sveverini, cum Cœmiterio celebri, ob magnam capulorum lapideorum ferreis ligamentis connexorum, copiam: ex hiſce capulis unum ſub plenilunio repletum eſt aquis, ſub novilunio ſiccum; quod tamen ſaltem per rimulam, quia reperiri non poteſt, obſervandum. 3. Ræmundi Hortus cum Antiquario. 4. Cardinalis de Sourdis Hortus ac Palatium. Numerantur in hac urbe 30. millia civium. Plateas obtinet latas, & ædificiis præclaras, quas multi etiam Mercatores Portugallenſes, margaritis & gemmis negotiationes ſuas exercentes, incolunt.

53. Ca-

30. *Cadillac* ſuperbit arce magnificentiſſimâ, quæ
llam in universâ Gallia ſibi parem habet.
Blaiæ inſigne eſt fortalitium & clavis Galliæ,
tria *Rolandi*, Caroli M. nepotis, in qua & ſepul-
dicitur. Non procul ab urbe locus eſt celebris,
garde du Roland dictus. Hinc facilè pervenitur
præſtantiſſimam Pharum, quæ *Corduana turris*
pellatur, ad oſtium fl. Garumnæ condita.
Burgo eſt etiam Gviennæ oppidum, ut & *S. Ma-*
e, ubi præſtans habetur Collegium Ieſuiti-
n.
iburne perelegans Civitas ſita ad navigabilem
. Dordone, qui uti fl. Garumna creſcit & de-
cit.
4. V. COMINGIA Comitatus duplex eſt. *Su-*
orus duæ ſunt Civitates; *S. Bertrandi* Garum-
fl. & *Conſerans* ad Lagiere fl. Incolæ ex re pe-
iâ vivunt.
unt ibidem & oppida *S. Beati, Mon regio & Sal-*

ferior Comitatus habet oppidum *Lombres* ad
e fl. ubi abundantia vini eſt & frumenti.
uretum ad Garumnam fl. gaudet agro fertili.
omingiæ adjacet Inſula, *Iordan* dicta, item *Chi-*
am, Mirande, Rieux ad Garumnam fl. *Foix* eſt
nitatus à civitate ejusdem nominis dictus, in
& Epiſcopalis ſedes, *Faniers* dicta.
I. QVERCI, ſive *Nitiobrigium*, regio amœniſ-
eſt, ob vallium planitiem, & fluviorum va-
tem, quæ armentis & piſcibus abundant, &
ones lapideos producunt. Primaria ejus urbs
hors in colle exſtructa, ſat pulchra, dives &
s clara.
Montaubē in edito & fructifero colle ſita, val-
unita & præſtans urbs, *Academiâ* Reformato-

rum clara, ut & ponte ſuper Tarnam fluv. longiſſimo, eminens. Fontem habet admirabilem. Multas adverſitates in quinis obſidionibus perpeſſa eſt. Cultri & forfices in ea parantur optimæ.

Agen, urbs comerciis celebris, ob Garumnæ, Dordonnæ & Lothi fluviorum vicinitatem. Rudera vetuſti pontis oſtentat. Sedem in ea tenet Gubernator Aquitaniæ & Vaſconiæ. Habetur item hic Seneſchallus, In hac urbe (quam tamen alii ad *Perigortum* referunt) vixit *Julius Cæſar Scaliger*, cujus adhuc domicilium & in Monaſterio Franciſcano ſepulchrum extat , cum hac Epigraphe: IVLII CÆSARIS SCALIGERI, QVOD FVIT. Patria eſt *Joſephi Juſti Scaligeri.*

56. *Moiſſac* Civitas vetuſta ad Tarnim fl. commendatur à pulchris plateis, opulento Monaſterio Benedictinorum, in quo requieſcit *S. Cyprianus*. Cives variæ mercaturæ ſtudent.

VII. PERIGORTVM, regio ſaxis & montibus aſpera, non frumento quidem, ſed caſteneis, herbis præſtantiſſimis, terrâ medicâ, porcis, ferro, ut & piſcibus, ob amnium copiam gaudens. Fert & vinum, ſed tenue & auſterum. Incolas habet firmos & vivaces, ob ſalubrem aërem. Metropolis ejus *Perigueux* ſita eſt in convalle, ad Lille fl. quæ & regioni nomen dedit. Rudera Amphitheatri, ethnica turris, Templum S. Stephani, ut & S. Front viſu digna ſunt. Plateas habet anguſtas, ſordidas, domos ſimplices, fœmellas turpes, idioma corruptum. Ob Seneſchallatum & judicium provinciale ornata eſt ſingularibus Privilegiis.

57. VIII. SANCTONIA, vulgò *Xantoine*, regio ob fertilitatem ſuam *Margarita Galliæ* dici meruit.

Sain-

Saintes eſt Metropolis & Epiſcopalis ad Charante fluv. civitas: habet veſtigia antiquitatis, præcipuè Amphitheatri, aquæductus, arcus triumphali, & viarum ſubterranearum muris munitarum.

Ponts civitas ornata eſt arce excelsâ, munita ad fl. Singonam: hortis etiam amœnis gaudet.

Angouleſme, ad flumen Sciaratam, partim in monte, partim in valle exſtructa & probè munita Epiſcopalis civitas eſt.

Rochella, ſive *Rupella*, urbs munitiſſima, partim ex ſitu, partim ex arte & opere. Habet enim ad levam mare, ad dextram paludoſam terram, quâ acceſſum prohibet. Ante & pene munitiones optimas, quibus ſimiles in Gallia non reperiuntur. Habet portum inſignem, qui eam ditat. Ad mœnia urbis turris pyramidalis eſt, præ ſe ferens laternam, quâ nautis noctu laborantibus ſignum dari olet. Privilegiis præ cæteris civitatibus gaudet, ed aliquoties graviter, causâ religionis reformatæ, cui cives addicti hactenus fuêre, oppugnata; tandem Anno 1628: à regio exercitu per famem pugnata eſt. Præſes urbis *Major* dictus, dignite & authoritate reliquos in aliis Galliæ partis, ſemper ſuperavit, in cujus & honorem Fem Aſcenſionis Chriſti annuatim tantâ cum ſonitate & pompâ celebrabatur, ut ex plurimis lliæ angulis turba ejus videndi gratiâ confluxe. Sed hic mos fortè noviter abolitus, & autos Majoris per expugnationem urbis fracta eſt.

§. IX. PICTAVIA, vulgò *Poictou* dicta, regio frugum, pecoris, lanæ linique feraciſſima, vi-frumento dives, avium ac ferarum quaſi pe-re domicilium, inde aucupio & venationibus æ ſunt addictiſſimi. Viperis abundat, quæ

captæ pro Theriâcâ præparandâ Venetias mittuntur. Tres in hac ſunt Epiſcopi, qui Toloſano Archiepiſcopo ſubſunt. 1. Pictavienſis. 2. Luſſonenſis. 3. Mallacenſis. Diœceſes, ſive Abbatiæ, in univerſum hujus tractus ſunt mille ducentæ.

Metropolis eſt *Pictavia, Poictiers*, ſede Epiſcopali, Academiâ & antiquis monumentis urbs memorabilis, magnitudine ſuâ Lutetiam adæquans; at non eſt tam populoſa, nec tam elegans, ædes habet ligneas. Intra mœnia paſſim obtinet prata, vineas & agros. Obſidionibus & direptionibus multis, præſertim Anglorum, expoſita fuit. Viſu ibi digna ſunt: 1. Templum primarium D. Petri. 2. Templum S. Hilarii, qui Epiſcopum ibi egit. D. Athanaſius etiam in hoc templo docuit. In eodem eſt lectulus, furioſos in illo decumbentes rationi (ut vulgò creditur) reſtituens. Habet & tumulum ex lapidè peſſimè olente confectum, qui cadavera inibi poſita ſpatio 24. horarum conſumere dicitur. Adjunctum templo eſt Monaſterium, cujus Abbas ipſemet Rex eſt. 3. Templum de noſtre dame la grande, in quo B. Mariæ Virginis dextrâ manu claves portæ urbis tenenti, ſingulare miraculum cives attribuunt, eamque ob cauſam ſolemnibus Paſchalibus proceſſionem generalem ad portas urbis inſtituunt. 4. Palatium curiæ preſidialis ſine columnis. 5. Collegia Univerſitatis. 6. Amphitheatrum ex rupe conſtructum. 7. Lapis ingens formâ ovali, ſuper quinque alios poſitus, extra urbem, cui viatores plerique memoriæ causâ, nomen inſculpere ſolent. 8. Locus alius ſaxoſus extra urbem, tranſitu difficilis ac periculoſus. 6. Monumentum famoſæ illius *Meluſinæ*. 10. Sambucus vetuſtiſſima. 11. Palatium Regium.

gium. 12. Cutis crocodili. 13. Ceimiliarchia Pauli Contanti, Pharmacopolæ. Puteis hæc urbs caret, ideò aqua per mulos in civitatem vecta venditur. Vrbem circumdat Clanus fluvius. Ab hac urbe patet proſpectus ad Montem Henrici. Circa Poictiers, viſitandæ ſunt arces *Bonnivet*, item *Laſoſſe*, *S. Pierre*, *Champigni*, *Rochefaulcaut*, *Abbatia Charaux*.

59. *Chaſtellerant*, ad Vigennam fl. à turribus portarum craſſis, optimis cultris & forficibus, nec non lapidibus Adamanti ſimilibus nobilitatur.

Luſſon & Mailecai ſunt Epiſcopales ſedes.

Luſignanum arcem habuit munitam, quam ſedem olim fuiſſe dicunt Lamiæ illius *Meluſinæ* clamoribus feralibus ante fatalem terminum Regum & Principum quondam infeſtam. Arx illa & turris Meluſinæ Anno 1573. ſolo æquata eſt.

Iuliodunum oppidum laudatum, habet panem croco coloratum.

Dove oppidulum famoſum reddit Amphitheatrum 12 millium hominum capax, uno in latere ex unico ſaxo exciſum eſt, ſub ſe habens aliquot cryptas, in quibus feræ olim fuêre reſervatæ, ad dimicandum producendæ.

X. LEMOVICCVM caret tritico; habet tamen cæteras fruges, ut & caſtaneas cum rapis & uvis nobilibus. Duos habet Epiſcopatus, raras urbes ob hominum infrequentiam. Incolæ pervermè Gallicam lingvam loquuntur. Fœmellæ deformes, ſed admodum caſtæ. Dividitur in *ſuperius*, quod planius eſt, & metropolim habet *Lemoviccum*, vel *Lemoſin*, arce, muriſque munitum. Atque civitas longa, non lata, adjacens monti, in vallem extenſa ad Vigennam fluv. Epiſcopali gaudet dignitate, & mercaturâ valet Ædes

obtinet quidem præaltas, ſed ligneas. Baſilica ad S. Stephanum, Collegium Ieſuiticum & Aula Epiſcopalis ſpectatu digna ſunt. Commendatur hæc Civitas ab artificioſis fabris cultrariis, & quibuſdam ingenioſis opificibus *les Mabreaux* dictis.

60. *Inferius* montoſius eſt *ſuperiore*, & primariam habet urbem *Tutelam*, vulgo *Tule* dictam, in aſpero loco atque montoſo ædificatam. Habet & *Vſarcha* oppidum ad flumen Veciram, quod expugnari non poſſe Galli dictitant, ut etiam proverbio utantur: *Cui Vſarchæ eſt domus, Arcem is poſſidet in Lemoviccum ditione.* Situs ejus eſt peramœnus, ut & *Brivæ* oppiduli, planitiem fertilem habentis.

XI. ARVERNIA, ſive *Avarnia*, in *Superiorem*, quæ meridionalior, & *Inferiorem*, quæ ſeptentrionalior eſt, dividitur. *Superior* inter montes collocatur, frumento ferè caret; at armentis abundat; unde multum caſeorum & butyri colligit.

Habet metropolim *S. Flour*, quæ in monte ſaxoſo ſita, inexpugnabilem ſeſe exhibet. Habet ſedem Epiſcopalem & Præſidialem.

61. *Inferior* planior fertiliſſima eſt frugum, fructuum, vini, croci, mellis, piſcium, argenti, thermarum, aquarum & lapidum mirabilium. Ejus metropolis appellatur *Claromontium*, diſpoſita in monte ſenſim aſſurgente, circumdata collibus vineis ornatis. Arce & ſede Epiſcopali claret. Probè munita eſt, ut & alia hujus provinciæ oppida. Viſu digna habet hæc urbs Archiepiſcopale Templum, Xenodochium, Palatium regium, Oenopolium, Puteum S. Petri, & Puteum ad Aulam Archiepiſcopalem ſitum. Pontem mirabilem ſuper fluvium Tiretaine, Abbatiam S. Illidii, officinas nobiliſſimæ papyri totius Galliæ.

Mont-

Montiferrand elegans civitas gaudet ſede Præſidiali.

Rion Curiam provincialem & Seneſchallatum obtinet.

Prope *Beſſe* oppidum, eſt lacus, in quem lapis projectus tonitrua, fulgura & tempeſtatem pluvioſam, vel grandines excitat. Idem præſtat vicinus Specus *Soucis* dictus.

62. XII. BITVRICENSIS Ducatus, vulgò *Berry* dictus, eſt ſegetum, pecoris vinique fertiliſſimus.

Metropolis ejus olim *Avaricum*, nunc *Bourges*, ſive *Bituriges* nuncupatur. Alluitur ab Aurone fluvio. Vna eſt è maximis Galliæ civitatibus ferè inexpugnabilis, quod undique fluminibus & paludibus circumſepta ſit. In oblongiore formâ ſt ædificata, in agro plano & fertili atque amœ-o. Textrinâ maximè excellit. Commendatur b Academiâ, turri excelsâ, foro hebdomadali, æ-ficiisque ſplendidis, inprimis ædificio Domino-m de le Aube ſpine, cum ſua cryptâ milliare nga, Domo Teutonicâ, Sacello Salvatoris, Tem-o Cathedrali, Argentinenſi conformi aliiſque ıltis templis collegiatis, monaſteriis, ſede Archi-ſcopali, Palatio Regio: ſeptem ſuburbiis gau-, in quorum uno eſt Monaſterium magnificum ue munitum S. Sulpitii, Carcer Ludovicis XII. etiam dignus eſt. Studium Iuris in ea à lon-empore floret, hinc & *Cujacius* ibi *ſepultus* eſt, alii I.C. præclari. Veteris urbis ruinæ nec gnis ſumtibus, hactenus demoliri potuerunt. icina civitas *Henrichmont* nova & elegans eſt. ujus Ducatus oppida munita cenſentur 33. è us ſunt *Iſſodune*, arce & magno ſuburbio no-

tuus: *Sancerra*, *Caſtenoſſo*, *Vierſon*, *Nethum & Concreſſont*.

63. XIII. TVRONIA eſt provincia valdè anguſta; ſed propter ſuam amœnitatem *Paradiſus Galliæ* dici meruit.

Ejus metropolis eſt *Turonum*, vulgò *Tours*, Ligeri vel Loire fl. alluitur. Antiquitate, Conciliis, Arce, Archiepiſcopatu, cui olim D. Martinus præfuit: lanificio & byſſi texturâ, ludo palmario, portâ Hugonis, unde *Hugonotti*, (ut quidam volunt) nomen adepti ſunt, ſacro oleo & templis S. Martini & Gratiani nobilis eſt.

Blois ſive *Bloeſſa*, ad Ligerim amnem condita, ſæpè ob aëris clementiam & loci amœnitatem ſedes eſt Regum & Magnatum valetudinem ſuam curantium. Ob eandem etiam cauſam in hac urbe regia proles, & Ambaſii educantur. In hac quoque urbe viſuntur aquæductus mirifici. Caſtrum ejus in rupe ſitum notum eſt, ob utrumq; *Gviſium* ducem, juſſu regis ibi interfectum & concrematum. Adjacet huic arci viridarium & vivarium viſu digna. Circa mœnia urbis non commodè obambulatur, ob amnis obliquitatem & collium inæqualitatem. Extra portam urbis ambulacra pulcherrima prolixiſſimaque habentur, arboribus conſita. In agro hujus urbis effoditur terra ſigillata, Lemniæ colore & efficaciâ haud impar.

64. *Amboiſe* oppidulum commendabile eſt ab arce munitâ, excelsâ, ſede Regulorum, & Armamentario, Conſpiciendus ibi eſt fœtidus locus, qui Regi Carolo 8. emortualis fuit.

Montluys intra cavernas montium ædes conſtructas habet, quarum camini gramine tecti tantum prominent.

XIV.

XIV. SALLONIA eſt parva regio arenoſa, nec
eò fœcunda. Ejus primarium oppidum eſt *Cle-*
ob indulgentias (quas ibidem à S. Maria Galli
ærunt) ſingulariter notum. Habet & civita-
Sully, *Gergeau*, *Laflerte*, *S. Lorentz* dictas.
XV. BORBONICVM territorium nomen ha-
à Caſtello *Borbon*. Metropolis ejus eſt *Molins*,
itas opulenta ad fluv. Elaur, thermis amœnis,
iis arboribus fructiferis, Arce regiâ & officinis
rrariis præſtans.
XVI. FLORESTVM regio montoſa & tranſitu
icilis, habet Metropolim *Mombriſon*, agri ſte-
, at lignorum & foſſilium carbonum ferax.
olæ ſimplices, paucorum verborum, & rebus
uirendis valde ſunt ſtudioſi. Pertinet huc &
oliſſimum oppidum *Rodumna*, ubi Collegium
itarum & forum ſpectatu digna ſunt.
VII. VALLAI habet primarium oppidum
celebre ob D. Mariæ cultum.
Ac tantum de prima Galliæ parte, Aquitania.
unc ad alteram LVGDVNENSEM Partem
convertimus, quæ à Lugduno, vulgò *Lion* di-
urbe celeberrimâ nomen habet.
. XVIII. In ea prima provincia, & in ordine
II. eſt BRITANNIA MINOR, olim *Armo-*
icta, frumento, lino, pecoribus, lacticiniis, pi-
s & vino, ſed auſtero affluit. Incolæ agri-
ræ, rei pecuariæ & navigationi (cum mare
m littora ubique pulſet) ſtudent. Equi eti-
c canes ibidem provenientes in magno pre-
abentur: In locis littoralibus aquas mari-
d ſolem excoquunt, ſalemque hoc modo col-
t, qui in Hollandiam & Zeelandiam delatus,
â aquâ marinâ ad niveum candorem redigi-

Dividitur in *Superiorem & Inferiorem.*

Inferior eſt ad OceanumBritannicum,& *Rhenes*, vulgò *Rhes*, Metropolim habet, quæ ob judicium regium cameræ, ſeu Parlamenti, & mercaturam maritimam in peculiari eſt æſtimatione.

Dinan Civitas ad fl. Rauſa in loco amœno poſita, in qua Duces ſuas habent recreationes: optimos maris Portus habet duos, *S. Malo* verſus ſeptentrionem: & *Breſtæ* ad Sinum occidentali Oceani.

Superior Ligeri adjacet, atque *Nantes* Civitatem primariam habet,quæ commerciorum cauſa Rhenenſem præit. Epiſcopali dignitate, arce, munitionibus gaudet. Eſt autem triplex fere lingva apud Britannos in uſu. Nam *Triguere & S. Pauli* Britannicè; In *Rhenes*, *Dol & S. Maloi* Gallicè; In *Nantes Vannes & Brioux* mixtim loquuntnr.

66. XIX. NORMANNIA à *Nort*, voce Germanica ita dicta, quia maximè ſeptentrionalis regio Galliæ, fertilis eſt frumenti, pomornm, pyrorum. Alii eam à Nortmannis populis derivant.

Vrbs ejus primaria eſt *Rottomagus* vulgò *Roven* vel*Roan*,nō procul à mari Anglico ad fl.Sequanam poſita. Vrbs elegans & meram antiquitatem ſapiens. Commendatur 1. ab Archiepiſcopali domo. 1. à Parlamento. 3. à Mercatorum navigatione in Indiam usque. 4. à templo B. Virgini ſacro tres altiſſimas habenti turres, quarum media turris dicitur butyracea, quod ædificata fuerit, ſtipibus corrogatis à populo, ad obtinendum quadragenarii jejunii tempore, butyri uſum. In eadem turri viſitur campana, quâ majorem tota Gallia non habere dicitur. 5. à Ponte Sequanæ; ad quem fluxus eſt refluxus vicini maris bis per diem fieri

ſine

ne noxa ſolet. 6. à Pannificio. 7. á Caſtello. 8. à
emplo S Ovani; in cujus chorum nemini calca-
us induto, ingredi licet. 9. à Collegio Ieſuitico.
à Cœmiterio de S. Maclou. 11. à duobus Pa-
iis regiis. 12. à Curia. 13. á Burſa Mercatorum.
à loco in quo Ioanna ruſticana eſt combuſta.
à loco in quo Antonius Rex Navarræ globo
trajectus. Canonici illius loci quotannis Fe-
Aſcenſionis Chriſti criminum capitalium re-
, ſolenni pompâ libertati reſtituere, & poſt-
dũ lautiſſimo convivio, cui etiam ipſi Canoni-
& Senatores interſunt, excipere ſolent. Cujus
erationis cauſam S. Romano acceptam refe-
nt: *de qua copioſè diſſerit Georgius Braun tom.* 3.
atri urbium Si terra huic urbi vinum non de-
gaſſet, omnia illa in eam ſua munera contuliſ-

Vicinus pagus *Quevilly* Reformatis Rottoma-
is templum artificioſum præbet.

7. Non procul á Rothomago intra montes ſi-
n eſt *Diepa* nobile emporium, ob portum tutũ,
ſtationem regiarum navium, ob arcem, ut &
monumenta antiquiſſima celebre. Dani hanc
em olim incoluerunt.

Pont de l' Arche elegantiſſimam habet arcem
horto topiario.

8. *Louviers* munitiſſimum eſt oppidum.

alais ſive *Caletum*, elegans, maritima & probè
nita eſt civitas, quâ in Angliam commodè tra-
tur. Alii hanc civitatem ad Picardiam refe-
t. Vbi etiam ejus mentionem facturi ſumus.

Pertinet ad regionem hanc primò, *Conſtantini
a*, ab urbe *Conſtantiâ* nomen habens, ad m re &
alle fl. poſita, muro carens, ſed ſitu & aquæ du-
us nobilis, eſt.

☞ *Auranche* civitas in colle rotunda,ſed minor ſuis ſuburbiis. Inde denominantur Princepes Vranienſes, qui ibi habent fortiſſimam & ſpectatiſſimam arcem. Civitas novis ornata eſt mœnibus & foſſis profundis. Ante portam Lugdunenſem ſeſe conſpiciendum præbet Arcus Triumphalis univerſæ Galliæ vetuſtiſſimus. Extra civitatem etiam monſtrantur rudera Thermarum, Amphitheatri & fons Lavecon. Intra urbem ſunt rudera Theatri, templi, Herculis, Martis, aquæductuum. Olim hic Academia fuit.

69. *Bajuſſa* claret templo artificioſo.

Faleſa ad Voulla fl ſita eſt.

Caen fl. Ornâ cincta. Muſis claret. Caſtellum ejus habet turrim quantitate admirandam.

Secundò, *Auge* territorium, quod *Crevocuor* oppidum habet.

Tertiò, *Leperche*, cujus oppida ſunt *Laigle*, *Eureux*, & *Mortaigne*.

Quartò, *Caulæ* regiuncula, in qua primogenitus ſolus, ex aſſe hæres fit, quæ conſvetudo & in Bearnia, quam primo loco propoſuimus, ferê obſervari ſolet. Ejus civitas eſt *Candebeg*, & *Haure de Grace* arx munitiſſima cum portu tutiſſimo.

XX. ANIOV Ducatus non quidam amplus, ſed ſummè fertilis eſt fluviis ferè 40. irrigatur, inter quos Ligeris præcipuus eſt, in quem reliqui influunt. Vini generoſiſſimi, totius ferè Galliæ, ferax eſt. Montes illius marmora producunt.

Metropolin habet *Angiers*, vel *Andegavum* dictam, cujus arx in colle ſita 14. turribus munita eſt. Adjacet urbs fluvio Majenne. Academiâ & arce claret. Templum Cathedrale S. Mauritii oſtentat coſtas de ceto, continetq; multas Sanctorum reliquias. Ante portam in quodam horto viſuntur rudera

ra amphitheatri, & in templo S. Cyri duæ ta-
ılæ artificioſiſſimè pictæ. Pratum ibidem Germ.
nſpicuum eſt. Præſidiale judicium & Seneſchal-
tum, nec non ſedem Epiſcopalem habet.
70. *Salmurium* ad Ligerim fl. præſtat munitione,
ademiâ, ſuburbiis, armamentario, Galeriâ, ar-
Sacello, Noſtre Dame des Ardilliers, D. Petri
no.
XXI. MAINE Comitatus ejuſdem nominis ha-
t Metropolim *Maine* ad fl. itidem ſic dictum, ut
ad fl. Sarem & Hulgne ſitam. Sylvis eſt com-
ndabilis, ampla quidem, ſed regi planè ſubje-
& infirmarum virium eſt.
XXII. BEAVLSE, vel *Beauſſe*, Dominium, etſi
uis ita deſtituitur, ut etiam in æſtate maxima
itas ibidem deprehendatur; eſt tamen terra
eò frugifera, ut nec Apuliæ, nec Siciliæ cedat.
ıs metropolis eſt *Chartes*, olim *Carnutum* dicta,
ius ferè Europæ antiquiſſima civitas, paulò poſt
uvium condita, ideò & Cathedrale illius tem-
m Galliæ eſt antiquiſſimum. Gaudet Epiſco-
i ſede & ſolo fertili, unde & *Horreum Lutetiæ*
itur. Nucibus affluit. Dimidio milliari Gal-
ab hoc oppido ſunt *Horti Domini de Chantelon*,
us Galliæ ob amœnitatem celeberrimi, & mi-
ılis mundi annumerandi.
Eſt & ibidem ſita in loco paulò editiore *Aure-*
hodie *Orliens* nuncupata ad Ligerim fluv. po-
oſa, ampla urbs, continens in circuitu, præter
urbia maxima, milliare ferè Germ. Ejus ſo-
fertiliſſimum eſt frumenti & vini generoſi.
gnum olim fuit peculiare hic Ducatus, contine-
que ſub ſe totam Burgundiam, Delphinatum
rovinciam. Pons ſuper Ligerim ornatus eſt
uâ æneâ Ioannæ de Arc. In angulo tem-

pli Epiſcopalis S. Crucis in lapide quadrato antiquum *manumiſſionis* veſtigium conſpicitur. Academiâ ornata eſt clariſſimâ, in qua præcipuè Iuriſprudentia floret, & Germanica Natio peculiarem habet Procuratorem, ſive Rectorem Magnificum. Via Aurelienſis magna ex parte lapidibus ſtrata eſt. Linguæ Gallicæ (quæ ibi eſt puriſſima) mercandi & ſtudendi gratia, peregrini huc frequentes confluunt. Quondam Attila tyrannus irrito conatu hanc urbem benè diu obſedit, Carolus tamen X. propugnacula illius univerſa diruit ſoloque æquavit. Arx ſuperſtes in colle habat puteum totius Galliæ profundiſſimum. Proſpectus ex hac arce patet in varias provincias. Ibidem viſu digna ſunt Armamentarium & rudera Amphitheatri, ut & arcus triumphales Caii Marii.

71. *Montargis* egregia, ſed non ampla civitas eſt. Arx ibi regia ampliſſimum totius Galliæ obtinet Palatium. *Super Caminum* hujus arcis directa eſt memorabilis hiſtoria de Cane.

XXIII. FRANCIA regio nomen ſuum adepta eſt à Francis Germanis, qui ibi ſuam ſedem primum fixerant. Regio eſt populoſa, fertilis, ad negotiationes apta.

Habet metropolim *Lutetiam Pariſiorum*, totius Galliæ celeberrimam. Ob ſuam amplitudinem & populoſitatem (quæ ad quingenta millia hominum æſtimatur, & ea propter omnes Chriſtiani orbis Civitates ſuperat) non pro *Vrbe*, ſed *Orbe*, ſecundum pronunciatum Franciſci I. Regis Gall. habenda eſt, Domos ferè 20. mille; Plateas ultra 510. habet, quarum una ad ſuburbium S. Iacobi, longitudine exæquat milliare Germanicum. De-

cem

ſuburbiis gaudet, iisque ampliſſimis. Tem-
primaria habet 54. Vrbem hanc Sequana du-
amne dividens, tripartitam conſtituit; qua-
prima *Vniverſitas*, altera Civitas, tertia *Vrbs*
inatur. Plures in hac Lutetia numerantur
ulæ,quam in universâ Germaniâ, quæ tamen
us partibus Galliâ major eſt. Reſidet in ea
. Viſu digna ibi occurrunt. 1. Academia cele-
rimis viris ſemper ornata, cujusque Rector ex
ltate tantum Philoſophica electus, ſuâ ma-
icentiâ vix Duci Veneto inferior eſt,& in pub-
Actibus præ Epiſcopis, Cardinalibus, Lega-
apæ vel Principum,ſuperiorem locum ſeſſio-
& itionis obtinet. Numerus ſtudioſorum ſe
lurimum ad 10. 12. quandoque & 30. mille
ndit. Collegia illius ſunt 55. è quibus emi-
Navarrenum regium, ob amplitudinem ſu-
& Sorbonenſe, ob acerrimas Diſputationes à
pore adverſariorum Petri Rami, ibi hucusq;
) variè inſtitutas. 2. Parlamentum, quod, ut
etia baculus eſt Galliæ, ita hoc *Parlamentum Lu-
e eſt pupilla.* Habet ideò amplum ſpatium, ut
ullum in tota Europa par ſit. Venduntur in
nerces omnium pretioſiſſimæ: ideoque crume-
um ſectores, frequenti populo, ibidem perpe-
inſidias ſtruere ſolent. In atrium Parlamen-
ve hujus,ſive alterius Galliæ, nulli ingredi li-
alcaria geſtanti, quæ ſcribæ & famuli Procu-
rũ auferre,nec ante redemptionem reſtituere
nt. 3. Palatium Regis, ſive Arx regia *Louvre*,
aria dicta,ad Sequanam fl. in cujus medio eſt
nus, artificii aquatici,& conclave regium auro
emnis nec non lectiſterniis ſericeis; in ſuperio-
arte,avium peregrinarum plumis exornatum.
aleria, ædificium longiſſimum emblematibus
& An-

& Antiquitatibus variis condecoratum. 5. Viridarium Regium. 6. Palatium Ducis de Conte, habens menſam ex Agate conſtructam. 7. Armamentarium. 8. Templum duplum ad Parlamentum ſitum, reliquiis Sanctorum refertum, nullis columnis innixum, vulgò *Sacellum S. Michaelis* dictum. 9 Cœmiterium S. Innocentii, cujus parietes ex oſſibus & capitibus funeſtarum nuptiarum (in quibus & *P. Romus* internecioni datus eſt) ſunt confecti. Inter alia Epithaphia habet hoc Cœmiterium, etiam cujusdam fœminæ, quæ 295. liberos & nepotes habuit. Ferunt inſuper, quod ejus terra intra novem dierum ſpacium, cadavera abſumat. 10. Pons B. Virginis, cui 68. ædificia magnifica ſuperſtructa ſunt. 11. Templum B. Virginis, cum effigie Chriſtophori, in rupe exciſa. Templum hoc in aqua ſequana eſt conditum, & 170. columnis innititur. Illius turris una habet campanam adeò magnam, ut ad ejus tractionem 20. viri requirantur. 12. Monaſterium Auguſtini. oſtendens monumentũ *Phi-* (73.) *lippi Comınæi.* 13. Monaſterium des Mathurins, habens Epitaphium *Iohannis de Sacro Buſto,* Mathematici eximii, nec nõ *Baldvini IC. Gvagvini,* duorumq; ſtudioſorum Lutetiæ quondam ſuſpenſorum. 14. Templum Templariorum benè munitum. 15. Ædicula *S. Genivieſuc* Patronæ Lutetiæ, quæ continet monumentum Regis Clodovæi. 16. Temp. D. Iacobi Laniorum, habens monumentum *Iohannes Fernelii,* Medici clariſſimi. 17. Pyramis Iohannis Caſtelli parricidæ, qui Henricum IV Regem interficere conatus fuerat. 18. Arx Baſtilia, quæ Principum & Magnatum carcer eſt, & Gazophylacium Regum, ideoque præſidio Helvetico & Gallico probè inſtructum. 19. Porticus captivorũ, ad

ad Parlamentum ſita, in qua plurimi captivi quotidiè deambulare ſolent. 20. Monaſterium Franciſcanorum continet Cenotaphium *Nicolai Lyræ* commentatoris Bibliorum. 21. Monaſterium S. Martini gaudet pulpito Muſicorum orichalceo, totius Galliæ nobiliſſimo. Viſitur etiam ibi artificioſiſſimè picta fœmina. 22. Baſilica ſtupendæ amplitudinis ad S. Euſtachium dicta. 23. Nymphæum, in quo ſcilicet nuptiæ celebrantur. 24. Xenodochium de S. Lovys, magnificentiſſimum. 25. Patibulum *Montfaulcon* dictum 26 Bibliotheca regia S. Victoris S. Germani & Thuani. 27. Viridarium Mariæ de Medicis Virid. Ducis de Conde. 28. Pratum Clericorum. Obſervatu tandem ibidem dignum eſt, incendium die Iohannis, ad locum ſupplicii quotannis in quercina arbore inſtitutum, ad quod conſpiciendum omnes magnates Parlamenti & urbis officiales, in proceſſione conveniunt, adjunctis 5000. armatis viris, Extincto incendio plebei ibidem choreas & cantus inſtituunt, nec non rixis & verberibus lignorum diſtrahunt reliquias, quibus ſingularem ſanctitatem attribuunt. Lutetiâ 14. leucis diſtat *Fontaiableau* arx regia auguſtiſſima, ampliſſima, multa ſe viſu digna complectens. Huic par vix in 74.) Gallia reperitur. Pariſiis vicini ſunt duo pagi, *nnues & Goneſſe*, quorum poſterior ſapido pane, ior præſtanti butyro nobilitatur. Pagus inſur proximus *Gentilly* dictus, á frequentibus conntibus quondam ibi habitis notus eſt.

Dimidio á Lutetiâ milliari diſtat vetuſta arx *iceſtria*, cujus rudera hodiè tantum ſuperſunt, quâ olim Magiam Diabolus docuit, & Scho ſuam habuit, hincque Stygius ille Doctor annu-

annuatim unum diſcipulum de rotâ agitatâ delapſum, mercedis loco ſibi reſervavit. Locus iſte & noſtro tempore ſpectris infeſtus eſt.

Le Bois de vincennes arx eſt Regia famoſiſſima, prope Lutetiam ſita.

Oppidum *S. Dionyſii*, vulgò *S. Denis*, claret templo, divitiis variis & raris ornamentis regiis, nec non Regum ſepulturis inſtructo. Seriem reliquiarum S.S. & rerum pretioſarum numero 43. Paulus Henznerus in Itinerario ſuo ordine enumerat. Tectum hujus templi fuit olim argenteum. Nundinæ ibi anniverſariæ per integrum menſem celebrantur, quibus durantibus nullus Mercatorum quicquam Lutetiæ, quæ duobus milliaribus inde diſtat, vendere audet.

75. *Lechaſteav Madril* arx eſt, quam Franciſcus I. Gall Rex ad formam Madriti Hiſpan. in qua à Carolo V. Imp. captivus detinebatur, fieri curavit.

Fanum S. Germani vulgò *S. Germain en Laye*, arx regia eſt, ad Sequanæ ripam, multa artificioſiſſima ædificia exhibens, in primis hortus topiarius viſu ibi dignus eſt. Oppidulum adjacens mœnibus caret.

Poſſiacum obtinet egregium Cœnobium Monialium.

Ruel vicus ab eleganti horto commendatur.

Charenton oppidum Reformatis Pariſienſibus religionis exercitium præbet.

76. In Francia Comitatus quoque eſt *Valeſius*, à quo quidam Reges Galliæ cognomen ſuum adepti ſunt.

XXIV. PICARDIA, regio nobiliſſima & ampliſſima, vino tamen & diverſoriis inſtructis carens.

rens. Olim peculiares habuit Comites & Dominos. Civitates ejus inſigniores ſunt *Laen* in monte prærupto benè munita.

Ambianum, vulgò *Amiens*, munita civitas ad Somam fl. Patria eſt *Iohannes Fernelii* Medici Curiam novam habet elegantiſſimam. Anno 1597. 11. Martii, Arnantelus Hiſpaniæ Regis Capitaneus aſtu eam cæpit, & 25 Septemb. Gallis iterum ceſſit. Celebris ea fuit obſidio Gallorum, ob varia ſtratagemata militaria ibidem adhibita. Nobilis etiam hæc urbs eſt Epiſcopali ſede. Ædium partes exteriores ut plurimum immundæ & lotio conſperſæ ſunt. Caſtrum jam habet vix expugnabile. Cathedrale templum valdè ſumtuoſum eſt. Collegium Ieſuiticum ornatum eſt Bibliothecâ egregiâ & horto eleganti.

Abbatis villa, ſive *Abbeville*, perpolita, ampla & munita eſt civitas ad fl. Somam. Ornata eſt magnificis templis è quibus S. Olfrandi eminet.

Crecy ſibi famam acquiſivit à conflicta memorabili Anno 1346. ibi habito.

77. *Soiſons*, ſive *Sveſſio* titulo regio olim gaudeat, nunc hæc civitas dignitatem tantum Comitus habet.

Pecquingny oppidulum commendatur à firmâ ce.

Clairmont ab arce & vaſis eleganter formatis no- eſt civitas.

Gre ad fl. Oyſe exhibet arcem pulchram in quo rolus VI. Rex mente captus, cuſtodiebatur. i tamen ſcribunt, dictum Regem captivum us- ad mortem detentum fuiſſe *Peronnæ*, quæ ar- naturâ munita hujus provinciæ eſt civitas, inens templum ſtructuræ mirandæ.

ertinent ad Picardiam *Tieranche* ducatus, cujus metro-

metropolis eſt *Gviſa*,munitiſſima,unde Gviſianorum familia originem & nomen habet: *Vermandais* Comitatus,cujus caput eſt *S. Quintini Fanum* ad Somonam fl. *Redelois* Comitatus cujus metropolis eſt *Retel: Tartenois*,in quo *Lavere: Bonienſis* Comitatus, in quo *Boulongnei* civitas duplex antiqua, mœnibus validis cincta, à Cathedrali templo & peregrinationibus votivis clara. *Geſoriaca* ſeu *Iccia terra* ab Ictio portu dicta,unde èGallia inBritāniam compendioſiſſima eſt navigatio,habet oppidum *Gvinnes & Hames*,*Calais*,ſive *Caletz* Arx quo-(78.)que eſt mari & paludibus cincta. Totos ducentos &12.annos poteſtatiAnglicæ ſubjecta fuit.

XXV. CAMPANIA, ſub quâ etiam *Brie* territorium comprehenditur,plana,paſcuoſa,fertilis & paſſim Cretacea eſt regio. Metropolis ejus *Brie* conſtituitur, nundinis clara.

Tricaſsium,ad ſequanam, fertile habet ſolum, à ſede temploque Epiſcopali,mercaturâ, Curiaque præſidiali nobilis eſt civitas.

Rhemos, eſt civitas, in qua Reges novi Galliarum inunguntur oleo, uti ferunt, cœlitus miſſo. florent in ea literæ.

Meaux monti oppoſita eſt; Sequana fl. & rivo quodam in duas partes ſecatur. *Sedan* claret Academiâ.

79. *Provinz* civitas eſt ampla cujus incolæ ſubalbicantibus atq; rubris roſis, quas cætera Galliæ loca non adeò præſtantes habent,quæſtum ſingularem quærunt, unde varia roſacea condimenta præparant.

Semſi, ad Sonnam fl. ſita. habet Archiepiſcopatum antiquiſſimum in terra fertiliſſima. Palus vicino in monte ſita, vivam aquam præbet,quâ cum civitas, cum tota ferè vicinia irrigatur.

Cam-

Campaniæ adjacet *Baſſigni* territorium, in quo *Chaumont* metropolis eſt, obtinens ſedem Præſidialem. Poſita eſt cum arce in monte ſaxoſo.

Langres, ampla, elegans, munita & excelſa eſt civitas, cujus mœnia quasdam antiquitates redolent, Cathedrale templum S. Mammei ſpectatu dignum eſt. Ornata eſt ſede Præſidiali.

Campaniæ etiam adjacet Territorium *Senonois*, in qua, ad fl. Yonne, ſita eſt ampla, elegans & Archiepiſcopalis urbs *Sens* dicta, ubi eminet templum S. Stephani, obtinetque judicium regium. In hac civitate quondam fœminæ per plurimos annos prægnanti, poſt mortem infans lapideus ex utero exciſus eſt.

80. XXVI. BVRGVNDIA, celebritatem ſingularem nacta eſt à Ducum potentiâ, qui illi provinciæ præfuerunt, & à generoſo vino quod ibidem creſcit, ut ut frumento non adeò abundet.

Dividitnr Soannâ fl. qui & *Arar* ſive *Araris* dicitur, in partes duas, primam *Occidentalem*, *Inferiorem*, quæ *Ducatus* dicitur & alteram *Orientalem Superiorem*, quæ *Comitatus* nuncupatur. Ambas Galliarum Rex, bello Regno ſuo adjecit.

Inferior, Ducatus habet oppida: *Salins*, quæ amliſſima eſt civitas, à ſalſis denominata fontibus, *rboſuum*, *Poligni*, *Portarlier*, *Noſeroy*, *S. Iohan de na* *Talanta* arx eſt benè munita.

Cabillonum urbs, ſive *Chalon*, pro dimidia parte beſt Regi, pro altera Epiſcopo. Cives Gall. linæ ſunt diſertiſſimi, & elegantiæ ſtudioſiſſimi Si. eſt ad Saone fl. Mercimoniis exercēdis apta civi, plurimas domos nobilitates privilegiatas obti-, Arx & temp. S. Vincentii ſpectatu digna ſunt. *arrum*, ad Sequanam arce Ducali gaudet.

1. *Autun* olim *Auguſtodunū*, appellata, antiquitus adeò

adeò potens & opulenta fuit, ut etiam Romæ cedere noluerit: hodie vix priſtini ſplendoris veſtigia ſuperſunt. uti ſunt ruinæ de templo Proſerpinæ & Plutonis, *la Ianitoye* nunc dictæ, reliquiæ theatri & capitolii, templi Apollinis, ſimularchi Anubii, pyramidum, columnarum, aquæductuum, arcuum & multorum aliorum ædificiorum ad imitationem urbis Romanæ exſtructorum. Hoc ſeculo habet aliquot templa magnifica cum quibusdam ædificiis ſplendidis, quæ potiſſimum à Clero, quorum multi ibi ſunt, inhabitantur. Intra mœnia dimidium urbis ſpatium, agri obtinent. Poſita eſt ad montem *Senu* & fluvium Arroux.

Diion ad Oſcarum fl. contra incurſiones Helvetiorum mirificè munita eſt, in plano & amœniſſimo loco totius Burgundiæ. Parlamentum habet, & regium Gubernatorem. Palatiis magnificis & Fortalitio Talant dicto, ſuperbit.

Beaulne, oppidum eſt pulcherrimum cum arce munita & Noſocomio opulentiſſimo. In urbis agro uliginoſo & nemoroſo, Ciſtertienſe eſt Cœnobium clariſſimum.

Matiſcona, ad Ararim fluv. primum cæpit Dominicam diem inter Chriſtianorum ferias celebrare. Ab antiquitate, conciliis & geſtis nota eſt civitas.

82. Huc referendus eſt Ducatus *Nevernie*, cujus primaria urbs dicitur *Nevers*, *Noyers*, aliis *Noviodunum*, ſitum ad fl. Nivernim & Ligerim, turribus, paræciis, officinis vitrariis & ponte nobile, benè munitum. In arce Dux Nivernenſis reſidet. Carbones lapideos & ferrum ager illius profert. Non procul inde via eſt, quam *Inferni omniumque Diabolo-*

bolorum plateam vocant. Hæc civitas produxit *Iohannem Raviſium Textorem*.

Superior verò pars, ſeu *Comitatus* exiguus eſt tractus, at dives frumenti, vini, pecorum & equorum egregiorum. Nec deſunt Salinæ, ex quibus Sal coquitur. Continet *Vaſcontium* ſive *Biſanzon* Civitatem Imperialem, loco & arte munitam, quam Dubis ſive Doulx fl. interſecat. Cincta eſt ſylvoſis & vitiferis montibus. Frumenti ubertate adeò præſtat, ut totius Burgundiæ Granarium ſemper ſit habita: Archiepiſcopatu, Collegio Ieſuitico, Palatio Comitis de Canteroix, Armamentario, hortis topiariis, templo S. Stephani & priſcis monumentis hæc urbs inclareſcit.

83. *Fanum S. Claudii* à miraculis & reliquiis notum eſt oppidum.

Orgeletum, mercatura & lanificio claret. Reperiuntur *campi ſine gramine*; *Fluvii ſine piſcibus*; *Montes ſine lignis*, juxta vicinorum Proverbium.

Dividitur hic Comitatus in tres partes, quarum Metropoles ſunt *Grai & Dolen*, quæ clavis regni ob munitionem ſuam dicitur. Claret Academiâ, Parlamento, Templo egregio, Bibliothecâ inſtructiſſimâ & Salinis.

Veſulium habet mœnia fortiſſima.

Lonſalinum in finibus utriusque Burgundiæ, ſitum, elegans eſt emporium.

Tournus munito monaſterio claret, jacet ad Soanam fl.

XXVII. BONONIA, vulgò *Boulongne*, à civitate ejusdem nominis dicitur, ad mare Britannnicum ſita eſt, atque de hac quia in XXIV. parte Picardiæ jam egimus, ad XXVIII. LOTHARINGIAM nos convertimus, *Loraine* alias dictam. Plaga hæc quamvis montibus peraltis, tru-

frumento, vino, ſtagnis piſcoſis, ſylvis, thermis, ſalinis, ferro, ære, plumbo, ſtanno, argento, chalcedonia, & variis fluminibus abundat. In Vogeſi montis valle, fontes conſpiciuntur tantâ unionum & gemmarum copiâ abundantes, ut in tota Germania nullæ iis frequentiori in uſu ſint. Hæ longè à peritis præferuntur Indicis atque Orientalibus. Sunt & ibi Lazuli generoſiſſimi. Hæc provincia duplex conſtituitur, una intra Rhenum & Moſam, quæ olim dicta eſt *Auſtraſia*; & alteram, quæ inter Moſam & Sellam conſtituitur, ac *Veſtraſia* appellatur.

84. *Auſtraſia* etiam hodie *Veſtraſia* nuncupatur, eſtque regio tres Epiſcopatus continens; primò, *Metenſem à Meti* civitate dictum, quam Henricus II. Galliæ Rex, Anno 1552. ab Imperio Romano avulſit, & ſui juris fecit. Moſellâ & Sellâ amnibus irrigatur. Amplitudini & vetuſtati ſuæ plurimum per obſidionem Gallorum deceſſit: opulenta quidem, ſed non propugnaculis mœniorum munita hodie eſt urbs. Præſidiariis tamen tribus millibus ſemper inſtructa. Caſtellum munitiſſimum, in quo Gubernator reſidet, templum Cathedrale, in quo Baptiſterium Porphyreticum, & Palatium Senatorum ſpectatu digna ſunt. Secundò, *Verdunenſem*, ab Epiſcopali ſede *Verdum* nuncupata; & tertiò, *Tullenſem*, à ſede *Tul*, quæ ambo à Romano Imperio avulſæ, jam ſubſunt Principibus Lotharingiæ. In hac viſenda Baſilica S. Stephani.

85. Præcipua verò urbs Lotharingiæ, & Ducalis ſedes eſt *Nancy* ad Moſellam fl. cujus & ſuburbia Anno 1587. Dux illorum mœnibus probè munivit. Viſu ibi digna ſunt hortus ducalis, hippodromus, armamentarium, monetariæ officinæ, macellum,

cellum, fontes. Inprimis hanc urbem nobilitat internecina Caroli Audacis, Burgundiæ Ducis, ad eam accepta clades Anno 1476.

Academia Lotharingiæ eſt in *Pont de Muſſon* ad Moſellam.

Sunt & ibi oppida, *Darne*, *Ludoville*, quorum poſterius Duci annuatim ex frumenti, vini, carnium & ſalis vectigalibus, quinquaginta millia Coronatorum largitur.

Blaumont ſexto lapide à Nancy ſitum oppidulum, nobile eſt caſtro veteri, magnifico & ſpatioſo, cum Palatio Ducis novo. Incolæ integritate conſpicui, agriculturæ dant operam.

Barleduc, arce & Camerâ Rationariorum gaudet. Dividitur in ſuperiorem, inferiorem, & novam civitatem. Parantur in ea elegantia gladiorum manubria.

Nielasburg mercaturâ & nundinis claret.

86. Vt verò ad NARBONENSEM Galliam tandem deveniamus, primò LANGVEDOCIAM quæ XXIX. eſt regio, examinemus. Hæc inſigniter fructifera eſt, arboribusque odoriferis abundat, quæ mala Auraica, Citrea, Punica, oleas, ficos aliosve ſimiles nobiles fructus ferunt. Iisdem arboribus, vineæ ferè omnes, ſepis loco, muniuntur. Reliqua tellus, quæ aratoris vel vinitoris non ſubjacet imperio, ſuâ ſponte roſmarinum, cypariſſum, myrtum, ſalviam alioſve frutices & herbas odoratas tantâ producit copiâ, ut non ſolum camino & foco culinari, ſed & piſtoris furno, cæteriſque opificum officinis abunde ſufficiant, ne alio iis ligno opus ſit. Metropolis ejus eſt *Tholoſa*, ad Garumnæ ripam ſita, elegantior ac amœnior Lutetiâ eſt, celebris 1. ab Academia. 2. ab Archiepiſcopatu. 3. Parlamento. 4. Templorum & ædium

magnificentiâ. 5. populi multitudine. 6. divitiis. 7. amplitudine. 8. antiquitatum monumentis. 9. ſoli fertilitate. 10. molendinis artificioſiſſimis. 11. Collegio Ieſuitarum. 12. palatio Parlamenti. 13. auro Tholoſano, quod proverbio locum dedit. 14. templo maximo D. Saturnini, ob reliquiarum S.S. copiam. 15. templo B. Virginis. 16. templo des Cordeliers, in quo locus, ubi ſepulta cadavera non conſumuntur. 17. templo Iacobino, in quo ſepulchrum eſt *Thomæ Aquinatis*. 18. templo Cathedrali ſive Archiepiſcopali ad S. Stephanum, in cujus turri campana pendet 500. centenariorum. 19. Inſulâ. 20. Collegiis juridicis & medicis ſplendidis. 21. Curiâ ſive Capitolio. 22. armamentario. Non procul ab urbe in Pyrenæis montibus ex antro aqua guttatim deſtillans, in lapidem vertitur, mediam inter glaciem & ſaxum, naturam obtinentem; ideo ſpectatu id quoque dignum.

87. *Caſtelnau de Arry*, ampla & populoſa eſt urbs, molis alatis circumdata, ædes ligneas habens.

Carcaſſonne urbs florentiſſima & munitiſſima, quam Ande fluvius alluit, & in duas veluti partes dividit, in colle ſita eſt. Hanc nulli facile abſque conſenſu Gubernatoris intrare licet, intrantesque ad portam arma deponere oportet: unus item è militibus eos undique comitatur. Gaudet ſede Epiſcopali & curiâ præſidiali. Pectines hic è ligno pretioſo elaborantur elegantiſſimi. Extra portam eſt ſtatua lapidea Viraginis, urbem à Saracenis quondam liberantis.

88. *Narbona* urbs tempore exitus Iſraelitici ex Ægypto, condita, à Narbone, Rege Galliæ, ut quidam volunt, Narbonenſi regioni nomen dedit.

Ob

Ob fortiſſimam munitionem ſuam *Clavis* quoque *Galliæ* dici meruit. Præ aggeribus & muris altis, vix ædificia conſpici poſſunt. Et quia in depreſſo & paludoſo loco ſita eſt, quondam *Galliæ Cloaca* appellata fuit, Archiepiſcopatu claret. Templum S. Iuſto ſacrum, idemque Cathedrale magnificentiſſimum exhibet tabulam depictam, maximi artificii & pretii, ut & Organum Muſicum ex fiſtulis conſtans, in varias templi partes ad columnas diſtributis, quæ tamen omnes uno ſpiritu per canales uno in loco ab Organædo pulſantur. Inter Antiquitates præcipuè viſu dignus eſt in urbe arcus triumphalis D. Auguſto Rom. Imp. dedicatus. Propugnaculum mœniorum fortiſſimum, inciſas habet albo marmori antiquiſſimas literas. amphitheatri, capitolii & aquæductuum veſtigia adhuc videntur. Armamentarium & Palatium regium etiam habet.

89. *Mons Peſſulanus*, vulgò *Mompellier*, eſt in loco apprimè ſalubri ac venuſto, ſed tamen ſcorpionibus obnoxio. Nobilis ejus fama eſt ab Epiſcopatu, & celeberrimâ Vniverſitate; ejus Rector tantæ eſt autoritatis, ut Studioſi quacunque etiam de cauſa egredientem, comitari, honoris gratiâ cogantur. Medicum & Botanicum ſtudium, à longo tempore ibi ſemper floruit: hinc Pharmacopolis & Chirurgis profitendi & diſputandi, Gallicâ linguâ locus eſt, ſingulis diebus Dominicis. Doctoribus Medicina noviter creatis, dici ſolet. VALE & OCCIDE CAIM. Extra urbem, Henricus IV, Rex, hortum verè magnificum & regalem pro Medicis extrui curavit, qui infinitis ferè herbarum & plantarum generibus, & quidem exoticis, ut plurimum plenus eſt. Habetur etiam ibidem Theatrum Anatomicum. Ædes urbanæ

ſunt perelegantes, plateæ quidem anguſtæ, ſed puræ. Curia magnifica. Noviter Rex ibi Caſtellum in ſuburbio extrui curavit, contra Hugonottas, quos Anno 1632. ſubegit. Non procul à Monte Peſſulano diſtat Inſula, in qua eſt Arx *Magellona* dicta, à famoſa illa *Magellona* ſive *Magalona* (cujus cadaver in loculo ſaxeo exhibetur ibidem) dicta. Circa eandem civitatem, viſu etiam digna ſunt 3. Montes. 1. *Mons lupi*, 2. *Hortus Dei*, 3. *Mons Ceti*, quorum penultimus 12. milliaribus Gallicis primus & ultimus 4. tantum ab urbe diſtant. Ad montem Hortum Dei pagus eſt, habens puteum tonitrua moventem, ſi aliquid injiciatur. Vicinus etiam pagus *Vigand* lapideſcentem aquam ex fonte profluentem monſtrat. Ad *Montem Ceti* plurima quoque mirabilia occurrunt, tam in vicino Caſtello, quam in Portu.

90. *Nemauſus*, hodiè *Nimes*, olim tam ampla fuit.ut mille turres & ſeptem colles in ambitu ſuo obtinuerit;quæ tamen hodiè, ut etiam ex reliquiis mœniorum antiquorum videre eſt,in multò anguſtiori planitie poſita eſt, ac ſui priſtini ſplendoris,quam plurima rudera oſtentat, inprimis nobile ibi eſt Amphitheatrum, ob dignitatem, inter miracula mundi referendum, in fundamento obtinens cryptam, per quam olim via Arelatum usque patuit. Viſu etiam ibi digna ſunt Arx, Capitolium, Porta Coronæ, Statua Geryonis, Templum & Lacus Dianæ, Columna Franciſci I. Regis,Collegium Henrici II.& Academia,Cathedrale templum, ob pavimentnm artificioſiſſimum; Antiquarium cujusdam Canonici. Iuxta montis radicem, ſpecus perennis aquæ, cujusque fundum nemo mortalium invenit,conſpicitur. Antonini

nini Philoſophi & Domitiani Imperatorum, natalibus claret. Ædes etiam privatæ, hinc inde gentiles ſtatuas exhibent. Extra urbem eſt Echo & turris aſcenſu digna. Solum ejus olearum ferax eſt. Ab hac urbe duobus milliaribus diſtat pons triplex, fornicatus ſtructurâ mirabilis, vulgò *Pont du Gard* dictus à fluvio Gardon conſtituens viam regiam.

Pons S. Esbrit ſeu Fanum Spiritus S. ad Rhodanum poſitū, nomen habet à ponte, arte mirabili, 18. arcubus extructo, qui longitudinis eſt 1030. paſſuum, latit: 12. Pontes cæteros omnes Europæos ſuperat. Huc pertinent oppida, *Albi*, Epiſcopalis civitas, unde Albigenſis ordo nomen habet, *Lavaor*, *Gailas*, *Rhodes*, *Mande*, *Caſtres*, *Caſtenao*, *Mirepois*, *Beziers*, *Aigves*, *Mortes*, quæ egregia arx eſt, habens vicinas Salinas.

91. XXX. Galliæ Pars PROVINCIA, vulgò *Provanze*, dici ſolet Eſtque terra dives, absque cultura etiam frumentum, orizam, roſmarinum, caſtaneas, oleas buxosque proferens maxima in copia. Producit etiam præ aliis Galliæ locis, vinum generoſum, nobiliores fructus, ut citrea, granata & cotonea mala, crocum, ficus uvasque paſſulas. Epilepſia hic familiarior eſt quam in aliis Galliæ partibus.

Dividitur in *Ditionem Pontificis & Ditionem Regis.*

Pontifici ſubeſt *Avignion*, ad Rhodannm, vetuſta & mœniis craſſiſſimis cincta urbs, ſita in territorio totius Galliæ, Italiæ, imò univerſæ ferè Europæ fertiliſſimo, amœniſſimo, à quibusdam, *Deliciæ terreſtris Paradiſi* eapropter dicta. Aëre utitur adeò clementi, ut etiam in Ianuario & Februario Sartores in feneſtris extra ædes in plateam

porrectis, confidentes veſtes ſarciant. Sedem hæc urbs Pontificibus Romanis, annis 70. præbuit, & in hunc uſque diem Papæ vicarius, ſive Legatus in ea reſidet, ideoque jurisdictio ibi habetur diverſa cum Papæ, tum Præfectorum urbis, ſed utriusque æqualis eſt auctoritas. Academiâ & Archiepiſcopatu nobilis eſt. Septies inter ſe, ſeptenario numero repetita, reperiuntur in ea urbe ornamenta: 7. nimirum Xenodochia, totidem Monaſteria Virginum, 7. Parochiæ, 7. Palatia, 7. Collegia. 7. Portæ Inter Palatia auguſtiſſimum eſt, quod in colle jacet, & in quo vicarius Papalis reſi-
(92.) det. Viſitur in eo campana odioſa, quæ non niſi morte & electione novi Pontificis ſonat, & tum horis 24. continuis. In templo Cœleſtini conſpicitur Renati Siciliæ regis demortui effigies, quam ipſemet vivus elegantiſſimè depinxit. Iuxta hanc imaginem, alia miracula ſunt depicta. Sunt & ibi reliquiæ S.S. quarum virtute pater quidam filium ſuum, ex lapſu de turri mortuum, vitæ reſtituiſſe narratur. In templo Minoritarum, ſepulchrum eſt cujusdam Archiepiſcopi, cujus cadaver non putrefactum, ſed planè integrum conſpicitur. Pons urbi vicinus, ſupra Rhodanum, immenſæ longitudinis & latitudinis eſt, ſed ejus medii fornices conciderunt. Iudæi in hac urbe peculiarem habent Synagogam, cujus tamen farinæ homines, alias in Gallia non habentur. Vix ulla in urbe Galliæ major fit tum in religionem, tum in conditionem peregrinorum inquiſitio. Palatium Archiepiſcopi colli ſuperſtructum, turrim obtinet fortem, è quâ maximus urbis patet proſpectus, & ſi quis reſupinus in tergo jacens, retrorſum videat, urbis imaginem in aëre conſpicit. Alia etiam multa me-

ta memorabilia hoc Palatium habet. Carthuſianorum cœnobium hujus loci reliqua Galliæ præcellit Pannorum & byſſi tincturâ, papyri quoque molis, civitas hæc pulchra, ſingulariter claret.

Pontifici etiam ſubjectus eſt *Comitatus Venieſſinus*, in quo eſt *Cavallon, Carpentras*, & alia munita oppida.

93. Ad Regem verò pertinent, *Aix* civitas Archiepiſcopalis, cujus thermæ appellantur *Aquæ Sextiæ*, á Cajo Sexto, vel ut alii volunt, à Curio Sextio Romano Coll. earum conditore; eæque in ædibus privatis hodiè habentur. Viſu in hac urbe digna ſunt curia Parlamenti, & templum Cathedrale, ob columnas ſtriatas & ſepulturas magnificas. Item palatium Ducis de Gviſe, nec non ædes Beriere. Eſt ibi regia gubernatio. Elegantiâ & amplitudine ſua multas Galliæ urbes vincit.

Tolon, civitas magnum ſed non tutum habet portum.

Eres gaudet Epiſcopali ſede.

Arles, quondam Arelatæ Regnum, Archiepiſcopalis civitas ad Rhodanum ſita, gaudet Portu inſigni. Viſu digna habet. 1. Portam equeſtrem. 2. Portam de Mariano. 3. templum S. Honorii cum cœmeterio, quod *Campus Elyſios* vocant. 4. Templum S. Throphini. 5. Amphitheatrum. 6: la maiſon de ville. 7. Collegium. 8. Locum extra urbem *la Raquette* dictum, in quo olim in honorem Iulii Cæſaris annuatim Calendis Maji duo Iuvenes probè prius ſaginati, immolabantur. 9. Domum Commendatorum S. Iohannis. 10. Prætorium. 11. Xenodochium. 12. Palatium de Froilla. 13. Oenopolium publicum. 14. Aulam Archiepiſcopalem cum vicinis columnis. 15. Armamentarium.

rium. 16. Portas 5. triumphales. 17. Agathi Antiquarium. 18. Ædes Porcelletorum. 19. Cœnobium Montmajour.

Arelatanum Regnum olim continebat *Delphinatum*, *Sabaudiam*, *Burgundiæ* Comit. & majorem Helvetiæ partem.

94. *Maſsilia*, vel *Marſilia* mari tribus urbis partibus alluitur. Eſt Epiſcopalis civitas, in circuitu tres quadrantes milliaris Germ. complectens. Triplici nomine celebratur, primò, ob antiquitatem, quia tempore Tarquinii Romani condita eſt. 2. ob portum inſignem, ad quem naves ex univerſo Oriente & Africa, & intima Æthiopia cum mercibus & triremes cum copia mancipiorum diverſæ nationis appellere ſolent. 3. ob lanificia, quibus plerique cives occupantur, & maximum quæſtum faciunt. Incolæ illius moderni reliqnos Gallos, civilitate & humanitate ſuperare videntur, adeò ut proverbium vetus: *Mores Maſſilienſes*, cum laude adhuc defendant. Olim in ea Græca lingva, cujus veſtigia adhuc hodiè quædam obſervare licet, tantopere floruit, ut eapropter Romani liberos ſuos huc miſerint. Viſu ibi digna ſunt præter commemorata. 1. Porta, per quam Aquas Sextias itur. 2. Templum S. Victoris ob reliquias S. S. 3. Curia. 4. Palatium Gviſianum. 5. Horti ſuburbani. 6. Nota Regia in porta. 7. Propugnacula duo, non longè ab urbe, ultra mare in montium præcipitiis poſita. Eſt quidem hæc urbs potentiſſima, ſed non admodum pulchris ædificiis ex ornata, vicos habens anguſtos. In vicinis montibus ea Roſmarini eſt copia, qualis apud nos Iuniperi. Inſulæ adjaceutes, aliquot fortalitiis ſupra petras gaudent, quorum Præſidiarii curam navium adventantium habent.

S. Ia-

95. *S. Iamais*, vel *Chamas*, oppidulum partim in planitie, partim in monte ſitum eſt. Vicinum habet ſpecum ad 56. paſſus transmeabilem, nempe ad fluvium usque Rhodanum. Dimidio ab eo milliari, duo arcus maximi & antiquiſſimi, ut medio viæ verſus Maſſiliam conſpiciuntur.

Taraſcon ad Rhodanum ſita, elegans & munita civitas eſt, habens Caſtrum quadriturritum, quod cubiculo elegantiſſimo inſtructum eſt

Vanclauſe oppidum, ſive *Vallis clauſa*, oſtentat domum Petrarſchæ ad Sorgam fl.

XXXI. DELPHINATVS, vulgò *Delphin* (à quo primogenitus Regis *Delphinus* dicitur, donec patri in Regno ſuccedat) in *Superiorem & Inferiorem* dividitur. *Inferioris* Metropolis in Eccleſiaſticis eſt *Vienna*, ubi & Archiepiſcopalis ſedes eſt. Ad hanc relegatus fuit Herodes Antipas. Viſu hic digna ſunt. 1. Pons ſuper Rhodanum, quem Tiberius Imp. cum arce gemina fieri curavit, unde ejus ſumma antiquitas æſtimanda. 2. Pyramis extra urbem. 3. Officinæ ferreæ. 4. templum Cathedrale S. Mauritio Sacrum. 5. Statuæ fidicinis & duorum ſaltantium. 6. Lapis ingens quadratus. 7. templum D. Petri. 8. Turris Principis Vraniæ. 9. Aſylum. 10. Pilati domus. 11. Pipet Arx. 12. Amphitheatrum. 13. Collegium Ieſuiticum.

In Politicis metropolis Delphinatus eſt *Gratianopolis*, vulgò dicta, *Granoble*, ubi Epiſcopalis ſedes, Academia & Parlamentum eſt, Pons ſuper Iſaram fl. ſummo artificio ſtratus, cui ſimilis per totam Galliam non reperitur, eſt ſingulare documentum antiquitatum loci illius. Eſt & ibi terra amœna collibus, in quibus vinum egregium creſcit. Fodinis lapideis gaudet, ut & Domo Ra-

tionum ærarii, Camerâ Edicti, duabus arcibus, Armamentario, domo Parlamenti, Palatio Leſdigverii, turribus & portis ſpectatiſſimis. Circa Granoble viſendus etiam eſt elegans *Pons de Bonne*. In pago *Vif*, arx & hortus, & inde fons flammas evomens, poſt etiam arx nova eſt viſu digna in oppidulo *Vigile*, ut & celeberrimum illud monaſterium Chartuſianum.

96. *Romanum* oppidum ad Iſeram quoque ſitum, à pulchritudine, antiquitate & divitiis commendatur. Quoad poſitum ſimile dicitur Hieroſolymis. Antiquitatibus claret.

Cæteræ civitates ſunt *Brianſon*, *V. Vallur & Cartraoſe*.

In Superiori Delphinatu metropolis eſt *Embron*, ad Duentium fluv. in amœna valle, cujus adjacentes montes Agaricum & Mannam ferunt.

Montelimart ad Rubion fluv. obtinet arcem & celebre eſt totius Delphinatus emporium.

Turnonium ad Rhodanum fl. gaudet ſolo amœno, fœcundo, arce, Collegio Ieſuitico, Bibliothecâ Papali.

Valentiam urbem antiquam & amœnam Rhodanus alluit. Academia ejus olim fovit *Cujacium*, *Decium*, & alios IC. celebres. Extra urbem fons eſt frigidiſſimus, per fornices duo milliaria fluens. Obtinet hæc urbs quasdam adhuc Antiquitates Romanas. Intra Valentiam & Turnonium monſtrantur ædes *Pontii Pilati*, quæ etiam Viennæ Gall. dicuntur eſſe.

97. XXXII. Pars Galliæ eſt SABAVDIA, vulgò *Savoje* dicta, olim per Allobroges inhabitata. Affluit tritico, cannabe, piſcibus, fluminibus, ſtagnis & paſcuis. Metropolis ejus eſt *Chamberinum*, intra montes ſita, in qua Parlamentum & arx Du-

calis

calis habetur. Pluviis & nivibus crebris civitas *hæc* expoſita eſt.

Burgum, vulgò *Bourg*, civitas arce nobilis eſt. Sabaudiæ Dux An. 1601. eam oppugnatam cum totâ ditione Regi Galliæ cedere coactus eſt. Claret templo novo ſuburbano, habenti tumbas aliquot marmoreas & orichalceas.

Montmelianum profert vina generoſa. Incolas habet ſubagreſtes, ſed arcem munitiſſimam.

Nicy, civitas ſita eſt infra montem ad lacum; in hanc Genevenſis Epiſcopus ſuam ſedem tranſtulit. Vrbs autem Genevæ in termino Sabaudiæ, ad lacum Lemannum locatæ, deſcriptionem ad Helvetiam, cui ſe fœdere ſuperiori ſeculo, contra Sabaudiæ Ducem conjunxit, referemus.

98. Sed LVGDVNENSIS territorii, in quo urbs antiquitate clara *Lugdunum* vulgò *Lion* appellata ponitur, hic mentio negligenda non eſt. Hæc enim commerciorum Europæ tanquam centrum eſt, unde plurimi etiam trapezitæ & liberarii ibidem reperiuntur. Epiſcopatu antiquiſſimo, cui olim & *Irenæus*, *Polycarpi* diſcipulus præfuit, nobilitata eſt. Eſtque omniū Gallicarum urbium pulcherrima, excepta Avignione; ſed feneſtras tantum papyraceas, & plateas anguſtas & ferè ſordidas obtinet, quoad amplitudinem Lutetiæ ferè comparanda. Intra mœnia ſunt plurimi agri & horti. Antiquitatem ibi redolent, arcus triumphales, aquæductus, & Veneris forum. Rhodanus & Arar ſive Sagona fluvius dividunt urbem per duos lapides pontes in tres partes. Portus Sagonæ eſt probè munitus. Templum Archiepiſcopale ad S. Iohannem plurima memorabilia obtinet.

CAP. V.

DE GERMANIA.

GERMANIÆ TERMINI olim anguſtiores fuerũt. Verſus occaſum enim & Galliam, Rheno; verſus Septentrionem, Oceano Germanico & Mari Balthico; verſus Ortum & Poloniam, Viſtulâ; verſus meridiem, Hungariam & Rhetiam, Danubio incluſa fuit. At nunc Germaniæ tantum acceſſit, ut duplò ferè major ſit (licet quidam falſo contrarium ſtatuant) quandoquidem omnes regiones ac *populos*, Teutonicâ lingvâ utentes, jure ſibi vendicat. Nam primò, ab *occaſu*, *Rhenum transgreſſa, usque ad Picardiam* & Burgundiam, Galliæ partes, extenditur, cum tota hæc pars ultra Rhenum Germanicè loquatur, & Germanorum ſubſit Imperio. Deinde, ab Ortu & Septentrione, Pruſſiam & Livoniam ſibi adjunxit, quæ tamen nunc ſunt ſub Polonorum Rege. Tertiò, à Meridie & ultra Danubium ad Alpes usque Germanicâ lingvâ utentes, ſunt Bavari, Auſtrii & compertinentes regiones, item Rhetii Vindelici & Helvetii.

Vti Gallia triplò major Italiâ ſic Germania triplo major Galliâ, vulgò cenſetur. Atque ita Germania omnium maxima Europæ eſt Provincia.

99. Poſita eſt Germania reſpectu cœli, inter Parallelum 15. & 25. ut à principio Octavi Climatis, per ſequentia, ad medium usque duodecimum pertingat, ſitque dies maximus in Auſtralioribus Germaniæ locis 15. hor 30. min. In Septentrionalioribus 17. hor. 15. min. differantque dies æſtivi inter ſe, ad horam unam & tres quadrantes. Tempora verò Orientalia, ab Occidentalibus, hora una 28. min. differunt, quibus citius Sol quoad numerationem horarum, ad meridianum

num Orientaliorem, tardius ad Occidentaliorem, unde horas diei, Aſtronomorum more numeramus, pervenit.

Longitudo Germaniæ eſt 210. Latitudo 135. circumferentia 690. milliarium Germanicorum.

Moderna Germania optimè dividi poteſt in *Inferiorem, Superiorem & Mediam ſeu Magnam*, non annumerato Belgio, nec Helvetiâ.

Hanc diviſionem nobis largiuntur, qui Moguntiam urbem Archiepiſcopalem, centrum quaſi Germaniæ conſtituunt. Inde enim ad *Germaniam Inferiorem* pertinere dicuntur, quæ vel ultra Rhenum ſunt, regiones, vel Belgis appropinquāt, ut 8. hæ. *Trevirenſis Archiepiſcopatus*, 2. *Colonienſis*, 3. *Leodienſis Epiſcopatus*, 4. *Iuliacum*, 5 *Clivia*, 6. *Ducatus Montium*, 7 *VVeſtphalia*, & 8. *Friſia Orientalis cum Comitatu Oldenburgenſi*.

Ad *Germaniam* verò *Superiorem*, quæ ad Galliam & Helvetiam ſitæ ſunt, ac ultra Danubium intra Hungariam & mare Hadriaticum, cohibentur 11. hæ. 1. *Alſatia*. 2. *Palatinatus Rheni*. 3. *VVirtenbergenſis Ducatus*. 4. *Svevia*. 5. *Bavaria*. 6. *Tirolis*. 7. *Salisburgum Epiſcopatus*. 8. *Carinthia*. 9. *Styria*. 10. *Carniola* & 11. *Croatia*.

100. Ad *Mediam* denique ſeu *Magnam*, quæ Danubio à Meridie, ab Occaſu, Rheno, maximâ ex parte continentur, 20. hæ pertinent. 1. *Haſſia, cum Ducatu Valdeccenſi*. 2. *Franconia* 3. *Thuringia*. 4. *Mansfeldiæ Comitatus*. 5. *Miſnia*. 6. *Saxonia cum Bremenſi Epiſcopatu*. 7. *Magdeburgenſis Archiepiſcopatus*. 8. *Luneburgenſis Ducatus*. 9. *Brunſvicenſis*. 10. *Holſatia*. 11. *Ditmarſia*. 12. *Megapolis*, 13. *Pomerania*. 14 *Marchia Brandeburgica*. 15. *Luſatia*. 16. *Sileſia*. 17. *Bohemia*. 18. *Palatinatus Superior*. 19. *Moravia*. 20. *Auſtria*.

Præcipua *Flumina Germaniæ* ſunt 5. *Danubius, Rhenus, Albis, Odera,* ſive Viadrus, & *Veſara* ſive Viſurgis.

Montes celebriores *Germaniæ* ſunt *Juraſſus, Voceſius, Vogeſus, Alpes Rhætiæ, Pinnifer, Adula, Cætius, Obnobii, Carpathici, Sudetes, Bremerus, Bernhardinus, Bruccerus ſive Melibocus, Giganteus, Zabotus.*

101. *Sylvæ* primariæ ſunt *Hercynia, Sudetes, Arduenna, Ingriones, Saonus, Semana, Luneburgenſis, Ottonis.* Sed de harum, & fluviorum montiumque ſitu, in ſpecie, locis competentibus agemus.

Conditio terræ longè nunc melior eſt atque olim fuit. Fruitur enim aëre mediocri, ut qui frigidiori temperie, culturâ diligenti, amœna, hortis & arboribus frugiferis ornata eſt; omnis generis frumento ac leguminibus, nec non obſoniis variis, ut & Glaſto, Glycyrrhizâ, Rubiâ paſſim abundat. Vinum etiam hinc inde, ſed non adeò generoſum profert, niſi ad ripas Rheni & Neccari. Nec deſunt & pretioſiſſimi theſauri, argenti, auri, æris, plumbi, ferri, aliorumque metallorum, præter ſtannum. Producit etiam Sulphur ac alumen. Habet inſuper ſalis fodinas & fontes, maritimusque ſal paſſim advehitur, unde Sal coquitur. Serico, oleo & aromatibus caret, quæ aliunde importantur. Croci tamen alicubi ferax. Thermis ſalutaribus affluit. Pecora, jumenta, feras, volucres atque piſces undique habet.

Inhabitatores Germaniæ moderni, nec virtute, nec dignitate priſcis Germanis ullo pacto cedunt: par robur ineſt corporibus: animo longè ornatiores. Cum enim olim in totum literas ignoraſſent, nunc mirificè in omni ſcientiarum genere proficiunt,

int, Græcæ, Latinæ, Hebraicæ, imo & aliarum O-
rientalium lingvarum gnariſſimi. Sunt plurimi
diſerti Oratores, acuti diſputatores, Iuris peritiſſi-
mi, Medici verſatiſſimi. Mathematicos verò, nul-
a Europæ vel orbis regio, magis conſummatos
habet: inſtrumenta bellica, machinæ bombarda-
riæ, & typographia Germanornm ſunt inventa,
circa æris. ferri & omnium metallorum officinas,
nec non circa horologiorum conſtructionem, mi-
ro & callido ingenio verſantur. Iam Sacra Ro-
mani Imperii ſedes, quæ in Occidentem & Orien-
tem diviſa, variis multarum gentium excurſioni-
bus labefactata, diſſidiis lacerata, mole ſuâ ruinam
minitabatur, relictâ Italiâ, non aliâ potius regio-
ne, quam Germanicâ, præſidium, robur, ſalutem,
ultra 8. ſecula, quæſivit. Corpore ſunt ut pluri-
mum pulchro, mediocris ſtaturæ, colore candido,
rubore intermixto, laborioſi, conſtantes, fortes,
audaces, bellicoſi, fideles, miſericordes; ſed jam
luxui, commeſſationibus, compotationibusque
nimium dediti. Religionis ac libertatis ſuæ adeò
tenaces, ut continuos jam 22. annos utriuſque cau-
ſa cruentiſſimè invicem dimicarint ſeſe enerva-
rint, exhauſerint, extirparint, provincias ſuas po-
pulosiſſimas atque excultiſſimas deſolarint, urbes
& arces præſtantiſſimas opulentiſſimasque ever-
terint, legitimam diſciplinam militarem è medio
ſuſtulerint, & univerſam patriam ſuam ad ſtatum
ferè illum priſcum barbarum proh dolor reduxe-
rint, qui tempeſtatibus Senecæ, Taciti atque Livii
extitit: ubi Germania nil aliud fuit, quam horri-
da ſylva, ad quam nullus mercator venit: ipſi Ger-
mani incertis ſedibus, (uti Zingari vel Lappones
moderni) perpetuò errarunt, nullas ædes poſſe-
derunt; venationibus tantum vixerunt; ubicunq;

nox

nox feſſos laboribus oppreſſit, cubarunt ſub frondibus aut ſpeluncis foveisque. &c.

102. Germanicum Imperium diſtingvitur in 7. claſſes. In 1. Claſſe ſunt 7. Principes Electores, ex Archiepiſcopis tres, & Principibus Politicis 4. inter quos etiam Rex Bohemiæ locum obtinet.

Secunda Claſſis habet alios 4. Archiepiſcopos.

In Tertiâ Claſſe, continentur Epiſcopi 27. in Comitiis locum & votum, habentes.

Quarta Claſſis, comprehendit cæteros Politicos Principes, quorum 18. ſunt familiæ. Ex his Archiduces Auſtriæ præ reliquis eminent.

Ad QuitamClaſſem pertinent Prælati, Abbates & Præpoſiti numero ferè 22.

Sexta Claſſis, Comites & Barones ultra 60. complectitur.

In Septima Claſſe, ſunt civitates liberæ, circiter 48.

Æſtimatur Imperatorem Germanicum olim habuiſſe plus quam 6. myriades in reditibus, ſed noſtro ſeculo numerus hic mirum quantum decrevit. Incolarum verò per univerſam Germaniam, non computando Belgium & Helvetiam, circiter decem myriades ante bellum hoc Bohemo Germanicum fuerunt. In exercitum educere potuit, cum equitum, tum peditum ad ducenta millia.

103. Copiâ & elegantiâ tam urbium quam Academiarnm, Germania Italiam, Galliam & Hiſpaniam ſuperat, uti ex ſubſequenti particulari deſcriptione patebit.

I. Primum *Trevirenſis Archiepiſcopatus*, in Germania inferiore, ſeſe offert, qui à civitate totius Germaniæ antiquiſſima *Treviri*, vulgo *Trier* dicta, nomen accepit. Hæc urbs ad Moſellâ ſita, fuit quōdam ſedes Imperatorum; hic & *altera Roma* appellaba-

ur, præſertim quod multa Romæ urbi con-
ia habuerit, veluti Palatium, Capitolium, Cá-
Martium, Circum, Theatra, quorum adhuc
n ruinæ ſuper ſunt. Academia ibi quoque eſt
tiſſima. Cœnobiũ habet Maximini, quo nullũ
universâ Germaniâ celebrius. Ditio Trivi-
ab Aſtrologis malè audit, appellaturq; *cloa-
netarum*, quod illius aër frequenter ſit nubi-
pluvioſus. Colles circumjacentes vitiũ ſunt
es, Fluvii & duo lacus vicini copiosè piſces
ent, lapides etiam Lachienſis lacus nitidiſſi-
viridis, crocei & rubicundi coloris, Smaragdis
acinthis conformes Sunt & ibi fodinæ argen-
mbi & ferri, nec non ſalutares thermæ.
nitatus ei ſubſunt 5 1. *Manderſcheit* ad Leſe-
2. *Eyfel*, ad Kil fl. 3 *Vernberg* ad Nez rivum. 4.
nſtein. 5 *Veldenz* ad Moſellam.
4. *Abbatiæ* huc ſpectant 4. *Prunum*, *Metlochi-
Himmelbrot*, *Toley*.
pida tandem, præter Triverim, ſunt ad Mo-
n præfatum *Veldenz*, *Berncaſtella*; quæ ſita
in terra vulgò *Hundsruck* dicta, ad quam eti-
reuznach refertur.
nfluentia, vulgò *Coblenz*, ad oſtium Moſellæ eo
co, ubi ſe in Rhenum exonerat, condita, unde
men ſuum ſortita eſt. Conſpicua ibi eſt Arx
iepiſcopi editiſſima, *Hermanſtein* ſive Ehren
ſtein dicta ad Moſellam in latere Rheni. Viſu
n ibidem digna ſunt, bina Canonicorum Col-
, Teutonica Domus, Palatium Electoris &
bia multa In vicino monte ſunt acidulæ. Ci-
munctæ naris ſunt homines, aliquid Attici
ntes.
cteræ civitates terræ *Eyfaliæ* conterminæ ſunt
rgum ad Sar fluv. *Vitlichium* ad Leſerum.

Vlma

Vlma minor ad Vs fl. *Mejen* ad Nette. *Sinzing* oppidulum perelegans, arce præditum eſt, ad Aar fluv.

105. II. *Colonienſis Archiepiſcopatus*, olim *Vbiorum* ſedes fuit, eique nomen ab urbe primaria *Colonia Agrippina, ſive Colonia ad Rhenum* eſt inditum, quæ libera Imperialis urbs eſt, quo ad ſitum Lunæ cornutæ ſimilis, univerſæ Germaniæ maxima civitas: continet enim in ambitu milliare Germanicum ferè cum quadrante. Suburbiis caret. Circa curiam & in fœni foro, ſunt valdè magnificæ ædes E plurimis ſuis templis eminet Cathedrale ſive S. Petri, quod ferè ob ſuam magnificam ſtructuram, ſed non abſolutam, inter miracula mundi referendum eſſet. Ferunt ibi recondita eſſe *corpora* 3. *Regum*, ſeu potius Magorum. In reliquis templis reliquiæ SS. exhibentur, ut & *Alberti Magni* ſepulchrum cum ſuis manuſcriptis libris. Prætoriæ ædes à turri variis ſtatuis, præſertim Conſulis leonem interficientis, & periſtyliis artificioſis exornata commendantur, In Sacello Ieruſalem dicto, pictura memorabilis viſitur. Habet Monachorum cœnpbia 15. 89. Virginum, 19. templa Cathedralia. 11. Xenodochia, Noſocomia totidem, Gerontotrophia, Brephotrophium, mente privatorum Ergaſtulum, Academiam, 3. Gymnaſia ultra 100. Scholas triviales. Intra mœnia continentur horti amœni & vineæ. Foſſæ urbis arboribus proceris veſtitæ ſunt, ideò obambulatiunculis ſtudioſorum meditantium valdè delectabiles & accommodatæ. Antiquum forum exornatum eſt artificioſo horarum indice. Bertius hanc urbem *Germaniæ Romam* appellandam cenſet, ob ſimilem Imperii formam, ratione Conſulum, Procon-

lum, Prætorum, Cenſorum, Tribunorum, um, Quæſtorum, Ædilium, Præfectorum æ &c. Divitenſe munimentum è regione ultra Rhenum vicem nunc obtinet monaſte- nedictini Ord. exſtructi, ab Heriberto Archi- po Colonienſi, pœnitentiæ loco, quod nem- mpore caritatis annonæ plurimos mendi- orreo incluſos. comburendos curaverit.

. *Bruel* oppidulum ornatum eſt arce & viva- Ad hunc Archiepiſcopatum pertinet *Noveſi-* e *Nuys*, quæ probè munita urbs eſt, ornata lo Collegiato, & molâ artificioſâ. Olim us eam alluebat, ſed ab urbe longius receſ-

inberga diverſis vicibus ab Hiſpanis & Bata- t expugnata; nunc Hiſpano paret.

dernacum telonio & Valentiniani Imperato- mulo eſt celebre.

na ad Rhenum, agrorum fertilitate & amœ- e gaudet.

nitatus Arnſpergicus huc quoque referendus, præcipuum oppidum eſt *Arnſpergum* ad Ru- itum, arcem in editiore monte adjunctam t, commodam Epiſcoparum reſidentiam, in- is quoad venationes & piſcationes.

. *Leodienſis Epiſcopatus*, ſive Diœceſis, habet n amœniſſimum atque fertilem, inprimis antiam verſus, hinc & *Paradiſus Sacerdotum* appellatur. Deprehenduntur ibi ferri, bi & auri fodinæ, ſed hæ parciores ſunt. E ibus atque lapicidinis, eruuntur marmora ida, ſaxa grandia, foſſilia ad ignem idonea, vocantur *Carbones Leodienſes*, unde annuatim tonnam auri lucrantur incolæ: qui tamen eo- uſu noxio plurimum pallent. Si ſemel ignem hi con-

hi concipiant, oleo quidem is reſtingvitur, at aquâ vires recuperant; caloriis ineſt vehementiſſimus, quando & Leodienſes hæc tria ſibi, præ aliis locis, arrogant, quod *Panem habeant, pane meliorem; ferrum ferro durius; & ignem igne calidiorem.* Vrbes in hoc Epiſcopatu præcipuæ ſunt:

107. *Leodium* Luttich Epiſcopalis ſedes, quæ in circuitu milliarę ferè Germanicum, multos montes vitibus conſitos, complectitur Irrigatur rivis Vrâ, Veſâ & Ambluariâ, in Moſam, urbem tranſeuntem, ſeſe exonerantibus. Ei à meridiè adjacet ſylva Arduenna, acidulis affluens; mœnibus præaltis ornata eſt; Academia illius adeò olim floruit, ut in ea Reges, Principes & Comites aliquot ſimul ſtudiis operam navarint. Multis Monaſteriis & Collegiatis templis claret, è quibus S. Lamberto ſacratum theſaurum obtinet, cum ſtatuâ aureâ equitis S. Georgii. Palatium Epiſcopi eſt magnificū. Puteis abūdat, inprimis fons Ciceronis nobilis eſt. Cives ſunt hoſpitales, ſed poculis nimium dediti. Ædes Livini Torrentii præter Bibliothecam inſtructiſſimam, alias quoq; per plurimas res memorabiles cum antiquitatibus continet. Extra urbem Cœnobium D. Laurentii ornatum eſt campanis harmonicè conſonantibus.

Tungri, civitas ad fl. Iekel, munita & ampla, Lutetiâ 50. ferè milliaribus Germ. diſtat; quæ via olim tota lapide conſtrata fuiſſe dicitur, extantibus etiam nunc quibusdam reliquiis manifeſtiſſimis. Herculis templo & ſtatuâ celebris eſt civitas.

108. Octo milliaribus ab hac civitate diſtat pagus *Spa* dictus fonte inſigni præditus, cujus aqua phthiſi, hydropi, febribus nec non aliis morbis efficaciter medetur.

S. Truda eſt Abbatia & oppidum.

Hoy

y habet rivulum impetuoſiſſimum, ſe in Mo-
bidem exonerantem. Sita eſt in amœniſſi-
alle. Pannificio, ferrifodinis, frumento &
s claret. Arce Epiſcopali firmâ, in monte
uctâ cum puteo profundiſſimo & Sphæriſte-
audet. Cruciferorum Domus & B. Virginis
lum, viſu quoque ibi digna ſunt.
nt etiam in hoc Leodienſi, Epiſcopatu Du-
; *Boullionenſis*, Marchionatus, *Francimonten-*
Comitatus *Berchlonenſis* ſeu *Leotenſis*, & Co-
tus *Hasbaniæ*, multi item Baronatus, Abba-
ltra 50. opulentiſſimæ. Oppida reliqua di-
ur *Bulionium, Francimontium, Bachrorm, Haſ-*
Dinantium, Maſeicum, Stochum, Buſenum, Vi-
n, Tuinum, Varenum, Beringum, Herc, Brec, Ha-
ium, Sincium, Feſſa & Lavinum.
9 IV. IVLIACENSIS Ducatus à *Iuliaco* urbe
unitione nomen habet. Hic eſt *Aquiſgranum,*
Imperialis in valle montibus cincta. Religio-
auſa aliquoties turbæ in ea ortæ ſunt. Sum̄um
lum obtinet monumentum Caroli M cujus
n palatium ibi conſpcitur. Thermis gaudet,
ıbi & ferri fodinis ſcatet. Effoditur inſuper in
illius *Cadmius* lapis, quo cupri color rubeus,
ıreum colorem mutatur. Cætera ejus oppida
Marcodurum, ſive Duren *Monaſterium* ad Iſe-
cum arce & Collegio Canonicorū *Euskircha,*
hemum Grevenbruck, Gladbachum, Dalemum,
nbergum & Erculonſa. *Arces* Nobilium ſunt *Pal-*
Merodē Renſchenberg Neſſebroden, Vachtēdunck,
natus *Vickradienſis* habet arcem munitiſſimū.
CLIVIÆ Ducatus habet agrum fertilē fru-
ti, lætum paſcuis & irriguum aquis Tophi i-
m, ex quibus cœmentum fit, magna in copia
guntur, & Brabantis ingēti lucro divendūtur.

In-

110. Inſignes in eo civitates ſunt 1. *Clivia*, ad clivoſum montem ſita, juxta munimentum antiquæ ſtructuræ: Collegio Eccleſiaſtico ornata eſt. Non procul inde diſtat famoſiſſimum munimentum, Schenckenſchantz/ ad confluentem Vahalis & Rheni ſitum.

Veſalia, libera olim civitas. poſita eſt ad concurſum Lippæ & Rheni, à Belgis Anno 1629. occupata, poſtquam Hiſpani eam 15. annos obtinuiſſent. *Rheſa* ad Rhenum poſita eſt, *calcaria*, lanificio, cereviſia, foro ſeptimanali, Granario Ducum, Iudicio appellatorio, curiæ Bibliothecâ celebris.

Genapium ad Nerſam fl. angvillas laudatiſſimas ſuppeditat.

Teutoburgum, ſive Deutſchburg, vetus Francorum regia. egregium habet templum Salvatori ſacratum. Ad hanc civitatem ſylva eſt montoſa, rivis quam plurimis referta, feras omnis generis, equos indomitos, ſues etiam in magnâ copiâ producens. In hoc ſaltu *Legiones M. Quintilii Vari* cæſæ ſunt, teſte Tacito, de quo poſt plura.

111. *Embrica* ad Rhenum nobilis eſt templo Collegiato, Gymnaſio aliisque ſplendidis ædificiis. Sunt & Cliviæ oppida *Grietha*, *Griethuſium*, *Gocha*, *Santum*.

Huc pertinet Comitatus *Moers*, ab ejusdem metropoli nomen habens, in quo etiam arx præclara *Modilinia* conſpicitur.

Spectat etiam ad Curiam Cliviæ, Dominium *Ravenſtein*, à civitate ad Moſam ſic dictum. Oppida illius ſunt *Herpen & Volkel*.

VI. *Montenſis Ducatus* habet agrum fertilem tritici, unde candidiſſimus panis conficitur. Metropolis

is ejus eſt *Duſſeldorpium*, à Duſſela amni, eam mediam perfluit, dicta, in loco admodum ameno ſita, ideoque Duces Iuliacenſes, Cliven- & Montenſes plerunque in hoc oppido ſedem n habent. Abundat hic Ducatus atro carbo- o lapide. Inter Præfecturas commendantur *ckenburg*, *Steinbach*, *Siburg* ad Sig fl. *Lennep*, *erfeld*.

ſendia Imperiale oppidum Canonicatum præ- Abbatia aſyli privilegio gaudet, & locus in aximè, die Borty/ dictus. Celebratur á can- pane, textrinâ, fabrili opere & ſclopis, fonti- atro carbonario lapide.

2. Huc merito refertur *Marchiæ Comitatus*, *à k* oppido, ad Lippæ fluvium. *Verdona* ad Ru- mnem angvillis feracem. Oppidani rem pe- iam & agrariam commodê exercent. In mon- s præaltis & ſylvoſis porcorũ greges alunt, in- tas fumo pernas & petaſones ſapidiſſimos arant.

3. *Dortmunda* imperialis civitas ædificiis no- , inprimis Collegio S. Panthaleonis, templo artini, nec non monaſteriis Xenodochiisque.

II. VESTPHALIA eſt frigida, dura, at ſalu- & frugifera regio, ſed earum magis rerum, alendis pecoribus, quam hominibus condu- . Porcos, ob copiam glandium, plurimos a- inc pernas fumo exſiccatas, aliis regionibus editat.

lgo de Veſtphalia circumferuntur verſiculi: *ſpitum vile*, groff Brodt / dúnn Bier / lange

t in Veſtphalia; *ſi non vis credere*, Loſdar.

l quæ de pane, & milliaribus hic dicuntur, pro è contra, de hoſpitio vili & cereviſiâ, pro fal- ſo ha-

ſo habenda ſunt. In primariis enim civitatibus, non tantum hoſpitia competentia, verum etiam ſapidam cereviſiam reperies. Contines 4. *Epiſcopatus*, qui omnes ſubſunt Archiepiſcopo Colonienſi. 1. *Monaſterienſis*. 2. *Paderbornenſis*. 3. *Oſnaburgenſis* 4. *Mindenſis*.

Monaſterium totius Veſtphaliæ metropolis eſt, in compaſcuo loco ſita, munitiſſima & per Anabaptiſtarum ſectam ibi deletam, celeberríma reddita. In hac olim literæ ſummoperè floruerunt. Quinque Collegiis nobilitata eſt. Gauder cereviſiâ triticeâ, Munſteriſch Koit, vel *Patavicâ* dictâ, accolis gratiſſimâ & Hamburgenſi ſimilis.

114. *Suſatum* Soeſt ſecundas obtinet poſt Monaſterium, quoad munitionem, amplitudinem & preſtantiam ſuam. Decem Baſilicas tenet. Abbatiâ Patrocli, cereviliâque ſapidâ nobilitatur. Pargus vicinus *Paſſendorf* ſalem civibus ſuppeditat. Pertinent huc oppida *Bocbold*, *Horſtinar*, *Rhein*, *Zaſſenburg*, *Ride*, *Ridberg*.

Paderbornenſis Epiſcopatus à *Paderborn* civitate inſigni, quæ, quod Pade fons, ibidem in templo Cathedrali, ſub altari ſummo oriatur, nomen habet, & inde in Lippiam, quę quoque non longè inde fontem ſuum habet, fluat. Huc ſpectant, *Harſtele Deilbrug*, *Saltkoten*, *Kleinberg*, *Deſenberg*, *Brakel*, *Buxborn*. Non procul à Paderborno, inter Lippiam & Amiſiam fl. eſt locus ille cum monumento á *Germanico Imp.* erecto, ubi *Quintilius Varus* Rom: belli Dux tribus legionibus à Germanis cæſis, ſibi ipſi mortem conſcivit.

115. *Oſnaburgenſis* Epiſcopatus ab *Oſſenburg* civite & arce munitâ, ad Haſam amnem, in convalle ſita, dicitur. Celebratur â duobus Canonico-

rum

im collegiis, cereviſiâ pingvi, *Buſe* nuncupatâ,
ec non gryſeo & lineo panno. Ejus oppida ſunt
elle, *Quacʒenburg* ad Haſæ fl. *Stenforda*.

Mindenſis Epiſcopatus ſimiliter à *Minden* civita-
amœniſſimâ & munitiſſimâ, ad Viſurgim & Ful-
im poſitâ, denominatur. Coquit bonam cere-
iſiam hæc urbs multis vicinis gratam: variis mer-
turis abundat. Ejus oppida ſunt *Hmelrik*, *Pe-*
rshaga, *Varburg* claret cereviſiâ, ferri & plumbi
dinis.

Comitatus denique Veſtphalia hos ferè habet.
Lemgovienſem, cujus primaria civitas eſt *Lemga*.
ad fl. Bega, claret ſolo fertili, Gymnaſio, Typo-
aphiâ & cereviſiâ ſapidâ, 2. *Bentimenſem*, cujus
maria civitas eſt *Benten*. 3. *Lingenſem à Lin-*
civitate: cui valdè vicina ſunt oppida *Haſelu-*
, *Meppe*, *Kloppenberg*. 4. *Teklenburgenſem à Tek-*
burg oppido. 5. *Tipholtenſtein à Dipholt* civitate.
Schaunburgenſem, cujus civitas in montanis ſu-
6.) ſpicienda eſt: Schawenburg. Sub quo Co-
atu etiam ſunt *Rinteln* ad Viſurgim fluv. quæ
s Academiâ An. 1621 ornata eſt. 7. *Ravensbar-*
ſem à civitate *Ravensburg* in monte ſita. Huc
ctat *Hervorden* & *Bileſeld*, quæ poſterior civi-
claret arce & telâ nobili. 8. *Lippenſem*, quæ ci-
s ad fl. ejusdem nominis ſita *Lippa*, Rivulus
eihar, per omnes urbis ferè vicos, qui benè
pli & æquales ſunt, fluit. Gaudet agro ferti-
ed tamen aquatico, hinc ſtagna frequentia
et. Faciem urbis decorant templa 4. magni-
ſtructuræ.

VIII. FRISIA *Orientalis*, fuit olim peculiare
num, eſtque regio fetarum & armentorum,
orcorum, boum, equorum optimorum &

vaccarum feraciſſima; unde lacticinia plurima parantur. Nec deſunt ibi frumenta fabæ, piſa. Salem etiam in alias regiones mittit.

117. Sunt in ea civitates ad mare ſitæ duæ, primaria *Embdena* ad Amaſium ſive Ems fl. emporium celeberrimum, habens portum opportunum, alveo admodum profundo, ut etiam navigia maxima, paſſis velis admittat. A civium multitudine, commerciorum frequentiâ, Anglorum-Stapulo, Arce Comitum, mœnib⁹ munitiſſimis, Gymnaſio, divitiis & ædificiis ſplendidis, nec non cereviſiâ ſapidâ commendatur. Ager illius, multo gramine fœcundus, planus ac paluſtris eſt, ligno caret, bituminoſo ceſpite. & ſicco ſtercore boum, ignes incolæ fovent.

Altera Friſiæ hujus maritima civitas eſt *Hanſverum*.

Eſt & Mediterranea civitas *Aurichium*, Germanis *Aslingen* dicta nobilis, quæ ob ſylvas & nemora vicina, in quibus venationes & aucupia plurima ſe offerunt; à nobilibus præcipuè inhabitatur.

118. Comitatui Embdenſi alii duo, *Oldenburgenſis & Ieverenſis*, qui nunc ſub uno Comite ſunt, adhærent; ille ab *Oldenburg*, civitate munita, fl. navigabili *Hund* irrigua, ubi & Comes ſedem ſuam habet, denominatur Hic à *Ievira* civitate Oſtringiæ, cui ad ortum *Ruſtringia* plena pagis, adjacet. Ambo Comitatus paſcuis pro pecoribus, quæ magnâ copiâ alunt, & lacticiniis abundat, & caſeos laudabiles, carnes ſuillas ac pernas optimas proferunt, ſimiles VVeſtphalicis. Huc pertinet *Delmenhorſt*, arce munitâ ſuperbiens.

Ac tantum de Germania Inferiori, cui rectè jungitur Belgium, in ſequenti capite explicandum. Nos verò

ad

Germaniam Superiorem procedimus, in qua ſeſe of-
t.

IX. ALSATIA, quæ IX. eſt pars Germaniæ.
ic alia regio in Rhenenſi tractu, ob ſingularem
tilitatem rrumenti, vini, arborum, caſtanearum,
guminum, aliarumque frugum, vix comparari
teſt. Montes mineris, inprimis verò argenti,
s & plumbi abundant. Paret diverſis Domi-
, partim Archiducibus Auſtriæ, partim Baſilien-
partim Argentoratenſi Epiſcopo, partim Abbati
rbachenſi; partim aliis. Iacet maximâ ex parte
er Moſellam & Rhenum fluvios, & dividitur in
eriorem & Inferiorem.

uperioris metropolis eſt Entheimium, ubi Archi-
es Auſtriæ peculiarem curiam habent, ad
m, ab inferioribus tribunalibus, appellatur.
ubeaquum, Ruffach/ antiquiſſimum Alſatiæ eſt
idum, à Romanis conditum, à reliquiis Va-
ini, & animadverſione gravi in fures, olim
celebre. Arcem Epiſcopalem obtinet, eſtque
erialis urbs.

olmaria fluviis 4. Luchâ, Duro, Fœchtâ & Ello,
atur; multis cœnobiis referta eſt. Granarium,
amentarium, mercatorum domum habet.
pe hanc urbem ſita ſunt Hohenlandsberg, Am-
ſveiler, Rapozveiler, Münſter.

ebveiler inter juga montium vitiferorum ſita
ſubeſt Abbati Marbachenſi, qui plerunque i-
eſidet. Vatveil extra montes poſita eſt. Vtrum-
oppidum à thermis commendatur.

9. Sletſtat ſive Seleſtadium Patria Beati Rhenani,
orici, ad Ill fl. refertur inter 4. pagos Rom.
. templo ſummo, turri & Cathedrâ nobilis

Keiſersberg oppidum Imperiale optimum totius Alſatiæ vinum profert.

Gengenbach obtinet totius ferè Germaniæ monaſterium nobiliſſimum.

Benfeldia caſtrum eſt apprimè munitum· præcipuum hujus tractus propugnaculum.

Inferioris Alſatiæ primaria urbs eſt *Argentoratum* Germ. Straßburg, ad Rhenum, Kinzgium & Illum fluvios ſita. Bruſchus etiam amnis eam ferè mediam, dividit. Munitiſſima florentiſſimaque eſt civitas. Viſu maximè digna præbet 1. Turrim, inter miracula mundi numerandam totiusq; Europæ & Aſiæ artificioſiſſimam. 2. Collegium Academicum. 3. Armamentarium. 4. Granarium. 5. Aulas nonullas Principum & Comitum. 6. Xenodochium, vernaculè die Elendberg. 7. das Blatterhauß. 8. Monaſterium S. Marci. 9. Monaſterium D. VVilhelmi, utraque aſyla ſtudioſorum pauperum. 10. Pontem ligneum, quem vix intra dimidiam horam obambulando emitiri potes. 11. In Cœnobio nudipedum Ceimiliarchiam. 12. In Curia poculum ligneum capaciſſimum. 13. Cancellariam. 14. Officinam monetariam. 15. In ſummo templo Organum muſicum maximum, Cathedrã, Imagines hieroglyphicæ in columna lapidea, quæ ſuggeſto oppoſita eſt, exſculptæ Bibliothecã; maximum, minimum, duriſſimum, molliſſimum & ſummè incurvatum lapidem; Artificem; ruſticum; per rimam feneſtræ apicem turris, Globum, Simiam, Horologium cum Aſtrolabio. 16. Sphæriſterium. 17. Palæſtram. 18. In turri quadam, *Nummularia* dicta, vexilla vetuſta, & Cornu Monocerotis 19. Viridarium D. Luken. 20. Hortum Medicum. 21. Molam ad turrim albam. 22. Antiquarium Schoneri, laudatiſſimâ floret Republ.

ra-

is, cœpis, raphanis, caule, papavere, napis ti inter mœnia abundat, unde aliquot centeni ores quæſtum magnum faciunt. Compacto- bi librorum, reliquis palmam præripiunt.

ffenburgum elegans ſed exigua eſt imperialis tas.

20. *Taberna Alſatica*, vulgò Elſaß/Zabern/ fuit aimentum Romanorum, contra incurſiones manorum in Galliam. Ejus mœnia anni ſep- anas & dies repræſentant. Vino & frumento ndat.

uzelſtein gaudet arce & vectigali, ſitumq; ob- t in anguſtiis montium, Riens dictis in terra *lertchiæ* ad quam & tres ſubſequentes civita- eferuntur.

agenaw, civitas imperialis poſita eſt in ſolo a- oſo. Quatuor Imperii pagis annumeratur, lique ſylvis vaſtis cingitur. Imperii inſignia, in Palatio Friderici Barbaroſſæ ibidem ex- cto, reſervabantur

Landoia ſive *Lindavia* imperialis eſt civitas bè munita ſitaque ad fluv. Queich, in fertili

Veiſſenburgum Sepuſium dicta, civitas Imperia- egans, ad Lutram fl. & Vogaſi montis radi- n *Vasgoia* ſita, collibus humilibus ſed amœniſ- s undique clauditur, per cujus medium Lutra is labitur. Corona Cuprea in templo, & mo- erium ſpectatu ibi digna ſunt. Loca hujus ictus privilegiata, lapidibus altis, ſunt in via ata. Caſtaneis affluit.

olsheim nobilitata eſt novo Collegio & Aca- iâ Ieſuitarum. Canonici Argentoratenſes i- ſident, & templum Parochiale tenent.

Ad Alſatiam referendi ſunt *Suntgovia & Briſcoia* vicini tractus.

Suntgovia complectitur Comitatum *Tphirtenſem*, cujus civitas 1. eſt *Tphirt* vino & frumento abundans. 2. *Than* ædificiis privatis & publicis nec non arce montana præſtans, ad montem Rang & Thur fl. ſita eſt.

121. *Mulhauſen* urbs quondam Imperialis tam naturâ quam arte munita, ut quæ 4. foſſis circumluatur, & totidem pontibus adeatur. Solum habet vini & frumenti fertile ad Suntgoviam etiam ſpectans.

Masmünſter claret monaſterio Virginum.

Eidem Suntgoviæ aſſiſtit & *Comitatus Montisbelgardi*, cujus egregium oppidum, collegium arcemque egregiam, cum viridariis & vivariis oſtentans, eſt *Montisbelgardum*. Circa hanc civitatem, viſuntur plurima antiquitatis Romanæ veſtigia.

Huc etiam ſpectant *Grons*, *Clarvana*, *Paſſevang* una cum caſtris ſuis, Duci VVirtenbergico ſubjectis.

Bruntraut obtinet arcem & ſedem Epiſcopi Baſilienſis.

Briſcoia, nobiliſſima & feraciſſima regio, paret partim Archiduci Auſtriæ, partim Marchioni Badenſi. Ejus metropolis eſt *Briſacum* ad Rhenum in monte rotundo inſtar caſtri ſitum, unicum tantum puteum obtinens, à Duce Vinmarienſi Bernhardo, Gallicæ militiæ Præfecto, poſt longam obſidionem, & præſidiariorum horrendam perpeſſam famem ſub finem Anno Chr. 1638. ſubactum eſt. Fodinas habet opulentas. Non procul inde diſtat *Veneris mons* famoſiſſimus.

Friburgum intra montes & varios rivulos poſitum

im in loco amœno. Claret Academiâ, chalcedoiorum expolitoribus,turri& aliis ædificiis magnicis.

Sulzberga & Valdkirch nobilitatur thermis, uæ etiam non procul à Friburgo ſunt.

Einsheim obtinet tribunal Auſtriacum &in temlo lapidem grandem è nubibus quondam depſum.

Huc quoque referendi ſunt tractus *Zæringenſis, ochburgenſis, Badenvilenſis,* thermis clarens *Stanfnſis, Burkenſis, Habsburgenſis, Sulzenſis, Merſburenſis, Rappolſteinenſis & Reichenveilenſis*, in quo inum creſcit generoſum.

X. PALATINATVS *Rheni*, ſive *Inferior*, amœitate, fertilitate & ubere rerum omnium proentu, vix ulli parti Germaniæ cedit, cum & viti-eris montibus, qui præſtantiſſimum vinum & aſtaneas plurimas proferunt, & egregiis pomaiis ac inſuper agris, frumento, tritico, ſiligine & ordeo turgentibus, abundat.

Metropolis ejus eſt *Heidelberga*, ad Nicrum fl. &)ttonis ſylvam ſita. Obſervatu ibi digna ſunt: rx Electoralis in monte, Academia, templum S. piritus. Horti Electorales, armamentarium, olium maximæ molis, cum ſuis notis, in cellâ inariâ, Collegium Caſimirianum, pons cum Siniæ notâ.

123. Iter illud amœniſſimum, ſive tractus monanus, inter Heidelbergam & Francofurtum, vocatur die Bergſtraß ob colles vitiferos, lucos umroſos, prataque lætiſſima. Hic locorum Ottonis ylva incipit.

Spira, Nemetum liberaque Imperii civitas, nobilitata eſt ſummo tribunali Romani Imperii.

Templum cathedrale oſtentat, multa Imperatorum, Regum, ac Principum Mauſolæa, ut & montem Olivarum inter miracula mundi referendum: Habet is ſuas peculiares notas, de quibus peregrinus ſpectator ipſemet inquirat. Ante templum Collegiale ſpectatur lapis grandis, rotundus & excavatus, quem quisque novus Epiſcopus inviſere ſolet. Cella publica obtinet amplum dolium. Aula Epiſcopalis palatiis magnificis eminet.

Vdenheim ſive *Philipsburg* novum ac forte caſtrum eſt ad Alſatiam potius referendum.

Rheinzabern, obtinet Cœmeterium antiquitatibus plenum. Non procul inde effodiuntur vaſa fictilia.

Vormatia urbs Vangionum à crebris Comitiis ibi inſtitutis & dignitate Epiſcopali clara eſt. Monſtratur ibi gigantis cujusdam pertica & ſepultura. In fornicibus novæ curiæ multa etiam oſſa gigantea pendent. Viſitur ibidem arbor ingens enata ex ſpinâ. Horologium item cum effigie Imperatoris Friderici IV. Iudæis ſcatet. Tantum vini intra muros quotannis producit, quantum toti urbi poſſit ſufficere. Vinum autem ejus loci rubeum, ab Anſerum pedibus nomen habet.

124. *Moguntia* Archiepiſcopalis munitiſſimaque urbs, ad Rheni & Mœni confluentiam ſita eſt. Diſtrictus ille, in quo hæc civitas & VVormatia eſt, vulgò *Veſtraſia* appellatur. Eſtque Francofurto minor latitudine, longitudine tamen ſuperior. Majori ex parte continet ædes Clericorum, vicosque anguſtos. Domus quidem ſunt amplæ & altæ, ſed vetuſtioris formæ. Nobilitata eſt Academiâ & arce munitâ. S. Martini Caſtrum dicta, in qua Archiepiſcopus Moguntinus, æſtivo tempore; reſidere ſolet. Viſu digna ibi ſunt templum

Col-

ollegiatum, templum Franciſcanorum, Collegi-
n Ieſuiticum, Bibliotheca. Nulla eſt in toto
heni tractu civitas, quæ plura Antiquitatis mo-
umenta oſtentat, quam hæc. Inprimis ibi ex-
a urbem viſitur monumentum *Druſi* in modum
rræ extructum, vulgò Eichelſtein, appellatum.
onſpicitur etiam ibi ejusdem ſtatua Apparent
ſuper ibi antiqua veſtigia limitum Superioris
Inferioris Germaniæ. Huic Typographiæ &
rmentorum æneorum inventio adſcribitur. A-
aliis locis has artes attribuunt. Ager illius vinũ
oducit ſalubre Ob amœnitatem & ubertatem
rum in hac civitate, Germanorum ortum eſt di-
rbium: Wenn Franckfurt mein were / ſo wolte
os zu Meintz verzehren. Frequens ibidem pul-
s Campanarum ad Miſſas, proverbio etiam a-
Germanico locum dedit: Eben / als wenn einer
Meintz geweſen were / vnd hette nicht hören leu-
n: oder zu Rom / vnd hette den Bapſt nicht geſe-
n. Iuxta Moguntiam eſt diſtrictus *Ringoviæ*,
vino generoſo famoſus, continens *Elfeldium*, *Er-
chium*, *Montem S. Iohannis*, *Rudelsheimium*, *Vala-
um*, *Lorchum*, *Marienthalium*.

Hoeſt, amœna civitas ad fl. mœnum condita eſt.
d hanc Anno Chriſti 1623. Chriſtianus Dux
un ſvc. à Cæſareanis profligatus eſt.

125. *Ingelheim* celebris à priſcis Conciliis, Comi-
s, Palatio *Caroli M* ubi & natus dicitur. Inde
ioque oriundus fuit *Sebaſtianus Münſterus* Co-
ographus.

Bingium, ad confluentiam Rheni & Nahæ, jux-
ſe habet in medio ferè Rheni *Turrim Murium*, à
li eventu ſic dictam.

Aſchaffenburg obtinet arcem munitam, anguſtam, proſpectu amœnam, in qua Archiepiſcopus Moguntinus hyeme reſidet. Cellam habet ampliſſimam longiſſimamque. In ipſo oppido eſt Collegium Ieſuiticum.

126. *Pferddersheim* vineis undique cincta eſt generoſiſſimis, nec Baccheracenſibus cedentibus.

Neckermund notum oppidum ab officinis & molis cupri. Ei adjacet arx *Dilſperg*.

Franckenthal novum & munitiſſimum eſt emporium, à Belgis exulibus, Anno 1576. ut plurimum conditum: olim etiam à monaſterio fuit clarum.

Ladenburg ad Neccarum eſt ſedes Epiſcopi VVormatienſis.

Oppenheimum vetuſta civitas, ad Rhenum, quoad ſitum, Hieroſolymam refert, Typographiâ gaudet. Circumquaque ſolum vinum profert generoſum.

Caub oppidum juxta ſe duas editas arces habet.

Manheim munita civitas cum arce, ubi Nicrus in Rhenum illabitur, & carcer *Ioh.* 24. *Papæ* Rom. conſpiciendus eſt.

Keiſersluter ad Luter fl. oſtentat Palatium *Friderici Barbaroſſæ* lateritium.

Bretta patria eſt *Philippi Melanchthonis*.

Baccharum vino generoſo claret.

S. Gewr oppidum ſitum eſt ad cataractam Rheni, ubi à voragine multum aquæ abſorbetur.

127. Diviſus eſt hic Palatinatus in 4. *Præpoſituras*. Prima eſt *Heidelbergenſis*. 2. *Alzenſis* ab *Alzeâ* oppido. 3. *Neoſtadienſis*, à *Neoſtadio* civitate pereleganti, ad Luter fluv. ubi conditum eſt corpus *Zach. Vrſini*, Theologi clariſſimi. 4. *Mozbachenſis*, à

Moz-

ozbach civitate pulchrâ, ad Neccarum, quæ à
nfectione cultrorum & gladiorum nobilis eſt.
Palatinatui adjacet *Ducatus Bipontinus*, dictus à
ponte civitate, Zweyb· ück, ubi & *Taberna montana*,
erazabern/ obtinens arcem horologio artificioſe
udentem.
Selza ſive *Schwarzach* ad eam partem Rheni ſi-
eſt, ubi ex arenâ illius fluvii plurimum auri col-
gitur.
Huc etiam *Marchionatus Badenſis* ſpectat à civi-
te *Badenâ*, ubi thermæ ſalubres ſunt: quo perti-
nt *Neoburgum*, *Phorzheimium*, *Durlach*, *Heidels-
imum* ad Salzam fl. *Etlingen &c. Phorzheimium*
men vulgò ad *Kreichgoviam* refertur, ubi ſylva
Hagenſchieß dicta.
XI. VVIRTENBERGENSIS Ducatus, no-
en habens à *VVirtenbergâ* arce veteri, in editiori
lle ſita, aërem habet ſalubrem, agrum frumen-
leguminum, fructuum & vino fertilem, inpri-
is ad Neccarum fl. ſed circa Svevicas Alpes, &
igram ſylvam, ſolum ejus eſt ſubaſperum, viti-
is inimicum, paſcuis tamen idoneum. Sunt in
oc Ducatu urbes, arces & pagi admodum fre-
uentes.
Inter civitates verò præſtant; Primo, *Tubinga* ad
eccarum fundata, in quâ viſitur arx præclara,
tifero colli ſuperſtructa, quæ olim Comitum Tu-
ngenſium ſedes fuit. Academia illius præcla-
s ſemper ſuſtinuit Profeſſores, Collegium no-
um magnificè exſtructum eſt. Bibliothecam ha-
et inſtructiſſimam. Exercitia 9. lingvarum ibi
ſtitui poſſunt. Conſiſtorium ejusdem Palatio
rincipis æquiparari poteſt. Oſtentat aliquot
eletha & teſtudinem artificiosè depictam. Se-

natus Academicus habet poteſtatem damnandi reos capite: ſupremum tribunal Duces ibi inſtituere ſolent. Viſu digna exhibet Armamentarium, templum S. Georgii, in quo monumentum Ludovici Truchſeſſii. & in feneſtra homo rotæ impoſitus ſingulariter obſervatur. In cellâ publicâ monſtratur dolium inuſitatæ capacitatis. Commendatur hæc civitas à ſingulari decore Puellarum.

128. *Stutgardia* metropolis, Regia VVirtenbergenſium Principum, in valle ſita, montibus vitiferis cincta, ædificiis non adeò ſplendidis gaudet. Peſtilentia ſæpe ibi graſſatur. Templum collegiatum ſepulturas Ducum obtinet: Templum Leonhardi monumentum *Capnionis* ſive *Reuchlini*, viri clariſſ. Arx habet hypocauſtum capaciſſimum, & hortum peregrinis fructibus & herbis inſtructiſſimum, ut & ſphæriſterium cum hippodromo ornatiſſimo. Solarium novum, ſive das newe Luſthauß/ multa obſervatu digna, inprimis Antiquitates Romanas & ſcaturigines artificioſas exhibet. Equile Ducis & armamentarium viſu quoque digna ſunt.

Reitlinga, ad Cohez & Nicrum fl. celebris eſt, ob officinas papyraceas & ferrarias, hinc & Reitlingenſes gladii commendantur. Templum ſummum obtinet duo organa magnifica, cum Sepulchro Chriſti. Curia & Xenodochium quædam notabilia oſtentant. Civitas non tantum eſt Imperialis, ſed & privilegio ſingulari gaudet, ut homicidæ inproviſi tuto in eam tanquam in Aſylum ſe recipere, ibidemque ſine confiſcatione bonorum ſuorum, habitare queant. Dimidio milliari ab urbe ſpecum amplum viatores inviſere ſolent. Adjacet etiam urbi arx *Hohenachalm* dicta.

129. *Goppinga*, ob fontes acidos & thermas ſalubres

bres,celebre eſt oppidum, ut & *Villinga* in nigra ·lva.

Chalb oppidulum ſimiliter penes ſe habet ther-as, *ferinas* dictas. In hoc Ducatu etiam ſunt ermæ *Collenſes*.

VVila, ad VVirms, amnem, Imperiale oppidum obè munitum. Patria *Iohannis Brentii*.

Vinida oppidulum illuſtratur domo Teutonicâ, nativitatibus *Polycarpi Lyſeri*, *Ægidii Hun-*;& *I. G. Sigvarti*.

Aurach in convalle ſita, obtinet arcem editam. cœmeterio monſtratur ſepulchrum *Nicodemi* *ſchlini*, qui ex captivitate dictæ arcis effugere latus, rupto funiculo in ſubjectam petram ecipitatus, miſerè periit Anno Chr. 1590.

Kirchheim munita eſt civitas, arce, armamenta-, ſtabulo, molâ equinâ, aliisque rebus neceſſari-probè inſtructa.

Eslinga ad Nicrum nobilis eſt Xenodochio o-lentiſſimo, quod cella octuplici condecoratur, emplum ejus artificioſam imaginem B. Mariæ entat.

130. *Heilbrunna* ad Nicrum, ſplendidis ædificiis plateis mundis ornata eſt, ager illius vites & rmor gignit. In foro ſpatioſo habet nobilem ernam, ut & Curiam cum artificioſiſſimo ho-ogio, ſolis ac lunæ curſum repræſentante. Tur-templi ſpectatu etiam digna eſt Hæc impe-is civitas à conventibus crebris Principum cla-eſt. Ejus diſtrictus vulgo appellatur *Creich-* in quo & *Vimphen* oppidum eſt.

Schorndorffium, egregium oppidum, patria eſt ekii, eximii Philoſophi. Commendatur à mu-one & cellis præſtantibus.

Maulbronna Monaſterium eſt elegans & famo-

ſum à colloquio Theologorum quondam ibi inſtituto.

Lauvenna & Rotenburgum ad Neccarum oppida ferè ſunt obſcura: niſi quod hoc thermas in Au habeat.

Nirtingen, ad Neccarum fl. in meditullio obtinet arcem Ducalem.

131. Huc refertur Comitatus *Zollern*, ita dictus, ab arce ejusdem nominis, in jugo montis, cui vicina & *Hechnila* & *Hohenberg* Dominium, in quo ſunt *Roſenfelda*, *Sulz* thermis gaudens & *Rotvil* ad Nicrum in colle eleganter & firmiter inſtructa, in qua exercetur Conſiſtorium Imperiale.

XII. SVEVIA, regio fere montoſa & ſylvoſa eſt ſaluberrimi aëris, multi frumenti; & pecora quam plurima alens. Ex montanis argentum, æs & ferrum colligitur. In ea habetur nobilis illa ſylva quæ *Nigra* dicitur. Paret partim Archiducibus Auſtriæ, partim Bavariæ & VVirtenbergicis Ducibus, & hi poſteriores plurimum quidem poſſident. Vrbes in ea primariæ ſunt:

Vlma Imperialis civitas, ad Danubium, Blavium & Ileram fluvios condita, magnoperè munita, præclaris ædificiis ornata. Summum templum, quantitate & ſplendore ſuo, reliqua Germaniæ ſuperat, ejus ſtructum novem conſtat tonnis auri; nunc, in hac rerum omnium caritate, vix 20. condi poſſet. Viſu in ea digna ſunt, Sacrarium cum nota aleæ, Cathedra, Baptiſterium, mons olivarum, organum ultra 3000. fiſtulas continens. In turris vicinæ ſublimitate monſtratur locus, ex quo Maximilianus I. Imperator ferè delapſus fuit. Claret etiam hæc urbs Gymnaſio, Curiâ, Granario, Armamentario, novo quodam ædificio, civium domo,

omo, foro vinario, molis equinis & manuariis
ydraulicâ officinâ, Xenodochio ditiſſimo, duobus
alneis ægrotorum. Ipſi ſubſunt aliquot ære
npti Comitatus, cum oppidis & multis pagis. In
nbitu ferè ſeſqui milliare ſeſe extendit. Cives
x lanificii ſpecie, quam *Veſanicam*, Germ. Par-
en & *Golſch* vocant, divitias ſibi plurimum com-
arant. Republicâ gaudet laudatiſſimâ.

132. *Lavinga*, patria *Alberti M.* antiqua eſt civi-
s, uti ex monumentis apparet.

Dillingen & Gundelfingen ſita ſunt ad confluen-
m fl. Prenzii & Danubii. Illa obtinet Collegi-
n Ieſuiticum.

Augusta Vindelicorum, urbs Imperialis præclariſ-
na, inter Lechum & Vertham fluvios ſita, ante
hriſtum in carne viſum annos 1220. condita.
bs ſuis commerciis, ingenioſis inventis, pruden-
Senatu, miſericordiâ in pauperes, ædificiis pub-
is ante alias multum nobilita. Inter ædificia
blica præcipuam laudem merentur; Armamen-
rium, Curia cum turri der Bortier dictâ, turres
uaticæ, fontes publici, xenodochia, leproſari-
a, expoſitorum infantum domus, morbo Gal-
o infectorum ædificium. Pons artificioſus cir-
curiam. Fuggerorum ædes antiquitatibus plu-
is ornatæ, templum Epiſcopale, in quo mon-
antur Caroli V. Imp. inſignia, vexilla, gladius,
ptrum, aurea corona. Horologium etiam ibi
etur nobile. In templo S. Vlrici crypta oſten-
ur, in quam glires atque mures omnes urbis
aculosè collegit *Sanctus Vlricus*, unde vul-
dicitur, *nullos ibi glires nec mures in hunc uſque*
3.) *diem reperiri.* In Palatio novæ curiæ ſin-
ares notas peregrinantes obſervare ſolent. Sunt
ypocauſta aliquot in curia illa adeo artificiosè

ex-

exſtructa, ut tempore hyberno, exiguo igne pauciſque lignis calefiant. Aula etiam Epiſcopalis egregia eſt: Dominus *Heinhoffer & Bimmel* peculiares habent Ceimiliarchias, Albo amicorum, horologiis & vitro artificioſiſſimo, nec non aliis quâ plurimis inventis nobilitatas. Anno 1612. Pannifices in hac urbe fuêre 12325. qui ſingulis annis 400000. petias, ſeu partes Veſcanicæ, Parchen/ dictas, texuêre: poſtquam autem à Cæſareano milite Anno 1634. obſeſſa, & ex defectu commeatus ſeſe dedere coacta fuit, in univerſum vix 15. mille hominum ſuperſtites manſêre, reliquis peſte & fame extinctis. Ante oppugnationem in ea vixerunt centies mille hominum.

Memminga, ad Ileram fl. Imperialis urbs, in provincia Algoia, patriciorum familiis antiquiſſimis claret. Cives è lino & goſſypio textis materiis, Parchet appellatis, negotiationes & divitias ſuas habent. Optima papyrus ibi conficitur.

Mindelheim ad amnem Mindel ſita, habet in monte arcem.

Biberach Imperialis civitas ſita eſt ad fluv. Riſs inter convalles, in paludoſo ſolo. Textoribus abundat, & à Xenodochio, homicidarum aſylo, commendatur.

134. *Giengen* oppidulum imperiale amœnum, oſtentat fanum, cujus exterior pars plurimas, ſaxis inſculptas, effigies repræſentat.

In medio ferè Rhetiæ trãsdanubianæ, vulgò Rieß dictæ, ſive Sveviæ ſuperioris, ſitũ eſt Imperiale oppidũ *Nordlinga*, ad Eger fl. in planitie egregiè munitum, nundinis celeberrimis gaudens. Ad hanc An. 1634. Cæſareani milites exercitum confœderatorum Evangelicorum fuderunt. Ædes pleræque

ſunt

nt ligneæ, ſed tamen affabrè exſtructæ. Tem-
um ejus obtinet perpulchram ædiculam Sacra-
entariam, & turrim editiſſimam. Eſt ibi arma-
entarium & mercatorum domus. Cives pan-
o & corio negotiationes ſuas inſtituunt.

Vembdingen vicinas habet thermas. Huc etiam
ectant, *Veiſſenburg*, *Schvabach*, *Monheim*, ubi plu-
mæ acus conficiuntur.

Kaufbeuern Imp. civitas genuit *Victorinum Stri-
lium*, virum CL.

Referuntur inſuper huc *Hohenloe* Comitatus, in
uo *Hala* vel *Hallis* Svevorum eſt, urbs libera, in-
r ſublimia juga Kochenthalia ad Kocharum a-
nem condita, qui eam mediam dividit, Nomen
ccipit à ſalſis lacunis, & fonte ſalſo, qui centum
rciter officinis materiam præbet ſalis coquendi.
itus urbis ob vicinos montes ad defenſionem
antopere commodus eſt, ut circa illam nec caſtra
ocari, nec tormenta bellica ordinari valeant. Ob-
net hæc civitas; Commendaturam Iohannita-
um.

135. *Dominium Limburgenſe* ab arce in edito col-
e fundatâ, ut & *Helfenſtein* Comitatus ſimiliter
b arce, nomina ſua ſortita ſunt, à qua non longè
beſt *Geislingen* civitas Vlmenſibus ſubjecta, ce-
ebris á figulinâ & tornario artificio.

Ravenſpurg eſt oppidum Imperiale elegans
n valle amœnâ, juxta montem racematum, cui
rx vetuſta incumbit, præterlabiturque amnis
chuſs.

Fürſtenberg oppidum & caſtrum, in monte ſub-
imi ſita, Comitatus titulo gaudent.

Vberlinga fuit quondam Ducum Sveviæ regia:
ſita eſt in lacu Bodamico, ubi ſtatio & trajectus
navium eſt.

Buch-

Buchorn oppidulum eſt Imperiale & opulentū.

Cella Ratolfi magno foro frumenti claret, gauderque pulchris ædificiis.

Yſna Imperiale oppidum abundat lino & telâ, uti cæteræ civitates.

Campidonum, Kemptem, Imperialis & vetuſta civitas, celebris à textrinâ & telâ.

Vangen oppidulum Imperiale ad Arg amnem, negotiatur cum falcibus fœnariis, ſtramentariis, arborariis veneaticis & telâ, ibidem confectis. Claret inſuper tribunali, & vino rubro affluit.

136. *Gemundia* oppidum imperiale, ad orificium amnis Remiſi ſitum. Eſt hic negotium quæſtuoſum lapillorum cryſtallinorum, ſuccini & oſſium, è queîs ſculpuntur globuli precatorii, filis innexi. Non procul inde diſtat Caſtrum montanum *Hohenſtauffen*, & celebre monaſterium *Lorch* nuncupatum.

Dunckelſpula urbs Imperii vetuſta, ad amnem Bernicum locata, abundat zeâ, frumenti genere, ſtagnis & roborariis. Optimum mulſum ibi coquitur

Lindavia Imperialis civitas, intra lacum Bodanicum ſive Acronium, eleganter & firmiter exſtructa eſt; gaudet cœnobio, mercaturâ, ſolo vicino fœcundo, & aëre ſalubri.

Brigantium ad Bregenz fl. oppidum vetuſtum obtinet arcem vetuſtam, excelſam.

Conſtantia ad præfatum lacum condita, Epiſcopali gaudet dignitate, celebris à concilio Anno 1414. inſtituto, ex cujus decreto *Iohannes Huß*, & *Hieronymus Pragenſis* combuſti ſunt; quorum carcer & locus ſupplicii peregrinis ibi adhuc monſtratur. Baſilica, Collegium Ieſuiticum & monaſterium Cappucineorū, ſpectatu digniſſima ſunt.

Vici-

cinus ager fertilis eſt frumenti, fructuum, vini paſcuorum. Datur ibi limus aquoſus, ex quo rum ferrum paratur.

137 XIII. BAVARIAM Danubius irrigans, eam plicem facit, *Superiorem*, quæ nobis ultra Danuum ad Alpes extenditur. *Inferiorem*, quæ cis anubium nobis eſt proprior, quanquam & ultra anubium tractus nonnulli humiliores referanır ad Inferiorem Bavariam.

Superior montibus, ſylvis ac lacubus ingentibus npedita, minus habitatur; ferarum, volucrum t & pecorum eſt altrix. Sues ob affluentiam landium & pomorum ſylveſtrium multos nurit: & ſicuti Hungaria boves, ita Bavaria ſues aiis populis vicinis affatim ſuppeditat. Sunt auem ibi præcipuæ civitates.

Monachium, ad Iſeram fl. univerſæ Germaniæ pulcherrima urbs, & valdè populoſa. Ædes in foro omnes inſiſtunt porticibus ſpacioſis. Patritius ordo hic nobilior eſt quam alibi, quique quotannis die Dominico, qui Epiphaniam ſequitur, ſeſe per urbem trahis circumvehunt, & convivium Sybariticū in Curiâ poſtero die inſtituunt. Corporis Chriſti feſto, in hac civitate, ob Proceſſionem baſilico apparatu inſtitutam, plurima viſu digna occurrunt. Arces duæ, vetus & nova, in eâ continentur. Nova quæ Electoris ſedes eſt, refert architectonices Italicæ ſymmetriam, eamque ſtupendam. In ea ornatiſſima ſunt conclavia, Bibliotheca, Ceimiliarchia, Antiquarium, Oratorium. Vetus Caſtrum ſuas quoque notas habet ſingulares. Ibi etiam viſendum armamentarium & σφαιριστήριον Templum & Collegium Ieſuiticum, quoad elegantiam, cæteris Europæis præfereñda ſunt.

Tem-

Templum cathedrale clenodiis & variis SS. reliquiis abundat: etiam Organo canbro plurimis ligneis cicutis inſtructo gaudent. Officinæ aquaticæ variæ, & viridaria odoriferâ amœnitate referta ibi reperiuntur. In Curia Electorali aluntur ſeorſim leones, tigrides, lynces. Nundinis hæc civitas claret. Ex texturâ holoſericâ cives quæſtum uberrimum faciunt. Præter opulentiſſima Xenodochia, ibi etiam eſt Diverſorium pauperum peregrinantium. Hæc pauxilla plurimis in iſta urbe memoratu digniſſimis, innuiſſe ſufficiat; de reliquis curioſus Peregrinator ipſemet ſcrupuloſius & ſingillatim ſcrutabitur & inquiret.

138. *Burckhauſen*, egregia civitas, ad Salzam fl. arcem habet monti excelſo impoſitam.

Fürſtenfeldum & Dachau oppida ad Ambre fl. ſita ſunt.

Freiſſinga, urbs elegans, ad confluentem Moſachi cum Iſera condita, in ſolo aſpero & clivoſo, penes paludes. Obtinet arcem Ducalem.

Ottinga, oppidulum nobile, ad Innum fluv. juxta ſe habet *Ottingam* veterem, vicum templo eleganti & Collegio Ieſuitico clarum.

Inferioris Bavariæ ager, non ſolum magnâ varietate Pomonæ, & præſtantiſſimo Liberi patris liquore, Deos pariter ac homines recreante & beatâ Cereris fruge; ſed & pingviſſimo & uberrimo ſalis munere luxuriat.

Metropolis ejus eſt *Landshuttum*; ad Iſeram, in loco amœniſſimo, fertiliſſimo, vitifero & maximè paſcuoſo locata; clara templo magnifico & *turri* totius Germaniæ *editiſſimâ*, (uti turris Argentinenſis artificioſiſſima, Viennenſis fortiſſima) cui ineſt grandis campana. Curia & Domus privincialis ſplēdide

ide ſunt exſtructæ. Palatium Ducale, vulgò Novum ædificium dictum, magnificentiſſimum ſt, cum horto operibus topiariis nitidiſſimo. Extra urbem, in monte, vetus arx Ducalis eſt pere-rinantium nota in hac urbe eſt caput oſſeum ſi-e mortuum.

139. *Ratisbona*, libera & Imperialis civitas, condita fertur tempore Paſſionis Chriſti. Tot templis & ſacellis decorata fuit, quot annus diebus. Turribus etiam plurimis gaudet, ideò turrita urbs appellatur, ſatis eſt ampla, & non populoſa, & undique clero referta. Ob comitia ibi ſæpè inſtituta, celebris. Pons ſaxeus ſuper Danubium Germaniæ eſt pulcherrimus, ſubtus molas verſatiles aliquot habet in quibus acuuntur & poliuntur ferramenta varii generis. In ponte etiam maximus & minimus lapis, ut & ſtatua artificis à peregrinis obſervari ſolet. In Cœnobio S. Emerani Dominicanorum, in templo Collegiato ſive Epiſcopali, in Curia, in Collegio & templo Ieſuitarum, multa memorabilia viſuntur. Extra urbem, conditum eſt monaſterium celeberrimum Carthuſianorum, cui par in Germania ad ſplendorem nullum eſt.

Ingolſtadium, ad Danubium, propugnaculum totius Bavariæ eſt munitiſſimum, ideoque nec à Svecico exercitu ſuperioribus annis expugnari potuit. Arce, Collegio Ieſuitico ſive Academiâ, templo B. Virginis, multis antiquitatibus & monumentis, aliiſque ædificiis condecorata civitas eſt.

140. *Hochſtat* vel Haſtet oppidum prolixum, arte præditum eſt.

Donavertha ad Danubium gaubet ſuburbiis amplis, & monaſterio auguſto cum templo monumentis Principum inſtructo.

Paſſa-

Paſſavium, urbs Epiſcopalis, ad oſtium Oeni, in Danubium, ſita. Gaudet templo & Palatio Capitulari, nec non arce, in monte Georgii condita, *Oberhuſa* dicta, celebris à tranſactione inter Evangelicos & Pontificios An. 1552. ibi inſtituta.

Straubinga, Danubii vicinitate, curiâ Ducali & templo illuſtratur, gaudet ſolo fertili, plano & amœno: Ædificia continet egregia.

Pfätter oppidulum commendatur à napis ſapidis.

Numerantur alias in Bavaria 35. urbes, 49. oppida, 75. Cœnobia, 720. Arces, 4700. Pagi, 2874. Templa, 16. Lacus. 5. Flumina navigabilia, 65. amnes illuſtres, 270. ignobiles rivi, 350. Piſcinæ, 263. Sylvæ, 290. montes ſylveſtres.

143. XIV. Comitatus TYROLIS, nobilis eſt ab chalybis, ferri cupri ac argenti fodinis, & eapropter Regno comparandus. Habet montes altiſſimas, perpetuis nivibus obductos, & in illis ſylvas damis, capreolis & aliis feris refertiſſimas.

Primariæ ejus civitates ſunt, *Tyrolis* ad vallem venuſtam & Atheſin fl.

Halla, ad Oenum fl. ubi ſalinæ ſunt, officina monetaria, vitraria & Palatium regium, templum & monaſterium egregium atque opulentum. Ædes urbanæ ad formam Italicam, planis tectis condecoratæ ſunt.

Brixia, ad Rientium fluvium inter montes ſita, producit vinum rubrum ſapidiſſimum. Aëre & ſcaturiginibus ſalubribus gaudet. Æſtivis ædiculis amœniſſimis, collibus ſuperſtructis, abundat. Templum Collegiatum magnificum eſt, ut & curia Epiſcopalis.

Bozen, frequens eſt Emporium, mundinis & ſede judiciali clarum. Incolæ vexantur, quod ca-

nem

em loco urſi occiderint & deglutiverint. Acco-
e bobus ſuis ferreos calceos induunt, quo com-
odius montes aſcendere queant. Venationibus
ocus eſt valdè opportunus.

142. *Oenipons* Germ. Inspruck, inter montes e-
itiſſimos ſita eſt; Fluvius Oenus eam mediam
erè dirimit. Mœnibus, ob montes, non undi-
uaque cincta eſt. Suburbia gaudent ædificiis præ-
arioribus, atque ipſa civitas, ut ut & in ea ſplen-
dæ domus ſint. Notatu digna ibi ſunt, monaſte-
um Franciſcanorum, cum templo ejusdem præ-
llenti. Arx Archiducalis auguſtiſſima, armamen-
rium inſtructiſſimum, Porta Septentrionalis, Di-
ſterium, Gazophylacium, Buleuterion magnâ
parte deauratum. Oenopontica Alpes celebri-
es redditæ ſunt per Maximiliani Imp. periculo-
ſimam venationem, in cujus rei memoriam ſi-
um crucis, in rupe illâ inacceſsâ erectum eſt.

Exiguo milliari, ab urbe diſtat Arx *Ombras*, quæ
t antiquitates & ingenioſiſſimas inventiones cō-
net, ut ſtuporem potius, quam admirationem
ectanti pariant.

Svazia, ad Oenum fl. pagus eſt, in valle condi-
s, tantæ magnitudinis, ut ultra millenos inhabi-
tores contineat; circa illum quam plurimæ ſunt
gentifodinæ.

143. *Tridentum*, juxta Atheſin fl. in Alpibus vi-
ſeris ſita, celebratur ob concilium iſtic habitum
ca Annum 1546. Civitas eſt ampla, egregiis
lificiis exornata. Promiſcuè Germanicâ & I-
licâ lingvâ utitur, & quidem utraque tam pu-
, ut neque in Germania neque in Italia ſit pu-
r. Caſtellum & Palatium Epiſcopale ad ur-
m ſunt operis exquiſiti. Rivuli omnes pla-
teas

teas irrigant Germanorum ſentina hæc urbs, Italorum vero refugium eſt, cum quid infortunii illis occurrit. Parum frumenti, ſed plurimum vini profert. Dies caniculares ibi ſunt æſtuoſiſſimi, hyems algidiſſima, quæ omnem aquam ipſis ſubtrahit. Templum epiſcopale ornatum eſt organo præcellentiſſimo. D. Petri Fanum obtinet aliquot monumenta & reliquias S.S.

144. XV. SALISBVRGENSIS Archiepiſcopatus, nomen accepit à ſalis copiâ, qui ibidem excoquitur, quemadmodum & alia mineralia, aurum, argentum & ferrum, item ſulphur, alumen, vitriolum & Antimonium terra illa gignit, ut ut non fert frumenta & fructus, ob paludum & montium multitudinem, ex quibus pabulum pro pecoribus & feris creſcit, unde & venationibus inſtituendis locus optimus eſt.

Ejus urbs metropolitica *Salisburgum* ad Salzam fl. opibus, elegantiâ, munitione & templo Collegiato memorabilis eſt. D. Petri fanum theſaurum obtinet. Noſocomium S. Sebaſtiani nobilitatum eſt ſacello Diederici elegantiſſimo, & monumento ſepulchrali *Theophraſti Paracelſi*, Chymici celeberrimi. Caſtrum Archiepiſcopale in colle ſitum, inexpugnabile æſtimatur. Suburbium viſu dignum exhibet Palatium *Mirabella* appellatum. Non longè ab urbe ſita ſunt Æſtiva Archiepiſcopalia, hortis, artificiis hydraulicis & topiariis ornatiſſimis.

Civitates quasdam alias obtines, ut *Frauenſteinum, Veisbachum, Reichenthal, Rauris, Pergam, Manſee, VVaſſerburg*, quæ ultima ad Oenum fl. ſita eſt inter montes: Gaudet ædificiis ſplendidis, imprimis templis perpulchris.

145. XVI. CARINTHIA, eſt regio valda montoſa,

a, abundans lacubus & fluviis, unde & pauci-
s frumenti; nonnulli tamen colles triticum &
ale copiosè ferunt. Incolæ paſſim ſunt ſtru-
ſi, inprimis ad montem, vulgò *Kazberg*, di-
m.

Metropolis in ea eſt *S. Vitus*, ad Glanum fl. urbs
picienda ob forum amplum, & fontem aquæ
pidiſſimum.

illacum, in planitie quidem ſitum eſt, ſed rupi-
altiſſimis ſeptum ad Dravum fl. Negotiatio-
ibi verſus Italiam inſtituuntur.

Clagenfurtum, urbs egregio vallo cincta, à Col-
io Iudiciali celebris eſt. Olim in ea, ſi quis fur-
iſimulabatur, illico ſuſpendebatur, & poſt de-
m ſententia lata, an juſtè vel injuſtè vitâ priva-
ſit.

pital, ad Dravum fl. ſuperbit Palatio Comitum
Ortenburg.

riſachum, *Marchburg*, & *Volckmarchum* ad Dra-
n, etiam ſunt oppida Carinthiæ.

46. XVII. STIRIA, dividitur *in Superiorem &*
riorem.

uperior ad ortum, admodum montoſa eſt, atq;
ò aſperior.

Eſtque univerſa *Stiria* argenti & ferri fodinis,
rmis & ſalinis paſſim referta. Inveniuntur in
Regione multi homines, qui ut & boves, ſtru-
s maximas gerunt in gutture, ob aquas frigi-
, ex iſtis metallicis venis erumpentes. Pluri-
Germanicâ, nonnulli Slavonicâ lingvâ utun-
.

Vrbs præcipua cum munitiſſima & editiſſima
e eſt, *Grazium* ad Muram fluv. elegans, at non
pla, ſuburbiis tamen latioribus gaudet, cele-
s à conventibus publicis, ſummâ curiâ judici-

ali & nundinis. Viſu hic digna ſunt Parochiale templum S. Ægidii, reliquiis SS. ornatum; Collegium magnificum Ieſuitarum; cœnobium Franciſcanorum; cœnobium Fratrum miſericordiæ; S. Andræ fanum: Aula cum Ceimiliarchiâ & Bibliotheca Archiducali; Prætorium; Armamentarium, Domus leporina.

Iudenburg metropolis ſuperioris Stiriæ Collegio Ieſuitico & ædificiis nobilium præſtat.

147. *Vaaſen* arx munitiſſima, ornata eſt hortis artificioſiſſimis. Reliqua oppida dicuntur *Leoben*, *Rackelsburga*, quæ eſt antemurale contra Turcas. Gaudet arce, armamentario & granario Ordinum Stiriæ. *Brukum* ad Muram fl. *Veravia*, *Pettau* ad Dravum fl. *Sopianum*. Plures in eo Comitatus ſunt, inter quos *VVaraſdienſis* ad Dravum fluv. & *Lebravienſis* ad Muram amnem. Comitatus *Ciliæ*, habet urbem, ejusdem nominis vetuſtam, cum arce internâ & externâ. Vivario etiam nobilis eſt. Templum Minoritarum obtinet Comitum ſepulturas. Sunt ibi quædam veſtigia Antiquitatum.

XVIII. CARNIOLA, *Krayn* Germanis dicta, duplex eſt; *Inferior* tota Italici juris eſt, & *ſicca* appellatur, ob poroſam terram, *Superior* dicitur *irrigua*, ob copiam aquarum. Civitates in hac regione primariæ ſunt, *Labacum* ad fl. ejusdem nominis habens penes ſe arcem in colle ſitam. Civitas quidem elegans, ſed impuro aëre affligitur. Celebris ob publicos conventus, Epiſcopalem ſedem & Eccleſiam. Germanica, Provincialis, Præfectique Domus, præter monaſteria, obſervandæ hic ſunt. Prope hanc civitatem eſt ſtagnum illud famoſiſſimum & miraculoſiſſimum; *Zyrknizerſee* dictum, in quo diverſis anni temporibus, piſca-

, venatio, aucupium, pabulatio & meſſis inſtitu-
r.

148. *Goritium* eſt metropolis, Comitatus *Gori-*
, claret munitione, Collegio Ieſuitico, Domo
ovinciali, & aliis ædificiis primariis.

Idria ad Gilniz fl.

Ranzina, *Vippach*, *Portus de Liſontio*, ſunt ob-
uriora Carniolæ oppida.

XIX. CROATIA, pertinet partim ad Imperi-
n Rom. partim ad Hungariam; Turca tamen
otiorem nunc illius partem obtinet. Præcipuas
vitates habet, *Zeiſſenburg* ad Gurg. fl. *Rudolphs-
erth* ad eundem, *Rhein* ad Savum; *Landſtras*, *Met-
ng*, *Carolſtadium*, quæ ampla & munita eſt. *Vihiz*
nno 1592. à Turcis vi expugnata, *Siſacum* probè
nunitum Monaſterium, Anno 1593. à dictis Tur-
is occupatum. *Chraſtoviz*, *Modriſch*, *Copraviz*
rux &c.

149. Nunc MEDIAM ſeu MAGNAM GER-
MANIAM aggredimur, in qua ſeſe offert, in no-
ſtra Methodo XX. HASSIA. Regio eſt dives pe-
corum, ovium, lanæ, lini, ferarum, argenti, cu-
pri, plumbi, ferri, alabaſtri, lapidum fiſſilium &
carbonariorum, gypſi, calcis, acidularum, ſalina-
rum vinique aceroſi.

Primariæ hujus regionis urbes ſunt, *Marpur-
gum*, ad Lanum fl. tota ferè monti adhæret, ut
per gradus & cochleas paſſim eundem ſit. Cla-
ret Academiâ, Arce editâ, in qua Landgravius re-
ſidet, cum viridario & areâ Palæſtricâ, Dicaſterio,
Palatio Præfecti urbis, curiâ, villa cygnæâ, molâ
cuprariâ, officinâ fuſoriâ, papyraceâ, templo bi-
turrito, domo Teutonicâ; in quibus ſingulis plu-
rima notabilia occurrunt.

Caſſellæ, Landgraviorum quoque ſedes amœ-

 niſſi-

niſſima & munitiſſima. Dividitur hæc urbs à Fuldâ amni. Collegium, ſtabulum Principis, viridarium Templumque, die Freyheit dictum, viſu digna ſunt; mercatu piſcium, aſellorum, paſſerum, caſeorum, equorum & corii pro calceis valdè eſt celebris.

Frizlaria in monte ſita, habens mœnia turrita, ſubeſt Archiepiſcopo Moguntino.

150. *Francoberga*, vetus civitas ad amnem Ædéram, qui aureas volvit arenas. Patria eſt *Elii Eobani* Poëtæ: Habet templum elegans.

Gieſſa, ad fl. Lanum propugnaculum eſt muniſſimum, habens arcem, Dicaſterium, armamentarium inſtructiſſimum, Collegium ejus Academicum, noviter in Pædagogium mutatum eſt.

Smalcalden, ad Verram fl. à fœdere Principum Evangelicorum, nec non conſtitutione articulorum Theologicorum, famata civitas eſt, habens Collegium Canonicorum.

Eſchvegia, ad Verram fl. in colle ſita; gaudet arce Ducali & viridario, huc Iſatis herba copioſe defertur & ultra promovetur.

Spangenberg, munita civitas, claret arce in monte, & puteo in rupe exciſo.

Hersfeld, elegans oppidum, ad Fuldam fl. Abbatiâ nobilitatum.

Grünberga, ampla civitas, commendatur ab arce, ponte, binis templis, binis curiis, binis ſuburbiis.

Alsfeld, ad Schvalmam fl. elegans urbs.

Darmſtadium, oppidum elegantiſſimum, in illius medio foro eſt arx auguſta & ſedes aulica Principum Darmſtadinorum.

Incorporati ſeu cohærentes *Comitatus* ad Haſſiam,

hi

ferè referuntur: 1. *Iſenburgenſis*, ubi oppidum (151.) cum arce *Vechtersbach*. 2. *Vetteravienſis à Vetterâ* oppidulo, quod eſt patria *Iuſti Vulteii*, IC. *Pollii* Chymici. Item *Dryandri* Medici & Mathematici celebris. Ibi & ad *Stadam* acidulæ ſunt. 3. *Naſſovienſis, à Naſſau*, arce editiſſimâ, cui ſubſunt Dominatus *Visbadenſis*, in qua civitas eſt ejusdem nominis cum thermis; item *Dillebergenſis*, ab arce *Dillenbergâ*, Comitum Naſſaviæ ſede. Huc ſpectat etiam oppidum *Sigena*, habens arcem in faſtigio montis: Ferri fodinis & Martis ſcholâ olim claruit. Ibi etiam eſt *Herborna*, civitas munita & nobilitata arce atque Gymnaſio, cui per aliquot annos maximum lumen conciliavit Philologus & Theologus, totius Europæ celeberrimus *Iohan. Henr. Alſtedius*, Amicus meus obſervandus. 4. *Cattenelbogenſis* à civitate ejusdem nominis dictus. In hoc Comitatu prope *Trebur* oppidum Pomus eſt, quæ ſingulis annis vigiliâ Nativitatis Chriſti floret, & maturos fructus fert. 5. *VVitgenſteinenſis* ab arce VVitgenſtein. 6 *VValdeccenſis* à VValdek, cujus metropolis eſt *Corbachium*, nobilitatum Gymnaſio, curiâ, arce Baſilicâ, cœnobio, granario, armamentario, cereviſiâ, ſingulis præſtan- (152.) tibus. *Schwalbach* acidulis nobilitatur. 7. *Zigenhainenſis*, ab urbe & propugnaculo totius Haſſiæ munitiſſimo, in loco paluſtri, ita dicto. 8. *Hannovienſis*, ab urbe *Hanau* benè munitâ arce, typographiâ & mercatu commendata & per incolas Italos ut plurimum, Gallos & Belgas ædificiis exornata. 9. *Solmenſis*, in quo *Laubacum* oppidum habens arcem & ſedem aulicam, cum viridario amœniſſimo. Habet etiam ſcholam militarem, ager illius gignit terram ſigillatam. 10. *Königſteinenſis*. 11. *Decienſis*. 12. *Niddanus*. Dominia item

Epſtein, *Iter*, *Pleſſe*, *Buchavia*, in qua eſt Abbatia *Fuldenſis*, & urbs ejusdem nominis *Fulda*, ad fluv. Fuldam, cujus templum variis Antiquitatibus condecoratum & triturritum eſt. Commendatur hæc civitas à Bibliotheca, negotiatione lanæ & lini. Incolæ hujus diſtrictus utuntur dialecto Germanica peculiari.

Fridberga, urbs Imperii, mirificè exornatur Caſtro Frid. II. Imp. Equitum Canonicorum, ſplendida domo, Synagogâ Iudæorum, in qua fons miré profundus viſitur, acidulis extra mœnia ſcaturientibus, templo cathedrali & foro ampliſſimo.

153. *Gelnhuſa*, urbs Imperialis, inhabitatur ob amœnitatem à multis nobilibus. Arce decorata eſt.

XXI. FRANCONIA denſiſſimis ſylvis ferè clauſa eſt, intuſque Cerere & Baccho, cæparum & raparum fertilis, in Germaniæ meditullio ſita, fluminibus piſcoſiſſimis perluitur.

Illuſtres in ea urbes ſunt, *VVürzburgum* ſive *Herbipolis*, ad Mœnum fl. populoſa, multis templis & monaſteriis referta, ampla & munda Epiſcopalis civitas, multas antiquitates oſtentans. Gaudet Academia, Xenodochio ſtructuræ admirandæ, Teutonica domo, templo Collegiato novo, Bibliotheca. Montes vicini generoſiſſimum Franconiæ vinum producunt; vina enim Germaniæ celebriora hoc modo recenſetur. Zu Bacherach am Rhein/ zu Klingenb.rg am Mayn/ vnd zu Würtzburg am Stein / ſind die beſten Wein. Proximus urbi mons, vnſer Frawenberg dictus, obtinet arcem, in qua reſidet Epiſcopus.

54. *Bamberga* Epiſcopalis quoque civitas eſt, Mœni & Regneli fluvii confluentiam ſita, pa- eſt *Ioachimi Camerarii*, viri CL. & *Chriſtopho- la vii*, Faſtorum Reformatoris. Nobilitata eſt à Epiſcopali, templo Cathedrali, Præpoſiti do- cum viridario, Collegio novo Ieſuitico. Annu- eratur 4. pagis Romani Imperii, ut & nec dum œnibus ubique circumdata eſt. Non datur in to- iſta regione amœnior locus, atque hic eſt. A- r illius non ſolum melones, pepones, & cro- m. feliciter profert; ſed & copioſiſſimè glycyr- izam, quam alibi Germania non producit.

155. *Francofurtum ad Mœnum*, libera Imperia- s eſt civitas, univerſæ Europæ emporium nun- inarium celeberrimum, Bibliopoliis refertum, lectioni novi Imperatoris conſecratum. Magi- ſtri artis gladiatoriæ hic creantur Templum Car- melitanum obtinet imaginem Mariæ ingenioſiſ- ſimè pictam. Templum Cathedrale cum Sacel- lo auguſto, in quo Imperator elegitur, nec non Prætorium, der Römer dictum, cum Palatio electo- rali, & locus, in quo bos aſſatur, & vinum ex ci- ſternâ continuè fluit, viſu digna ſunt. Opifices ejus urbis publicam notam habent, imaginem Chriſti ex ære conflatam, in medio pontis Vltra Mœni pontem oppidum eſt, *Saxenhauſen* dictum, primariâ urbe munitius.

Gerau oppidulum à nundinis & agro frumenti vinique fœcundo præſtat.

156. *Noriberga* artificum patria & hoſpitium ad Pegniz fl. qui urbem interluit, in meditullio Ger- maniæ, imò ferè in umbilico totius Europæ ſita eſt, in provincia Nortgoienſi. Politiâ, mercatu- râ, elegantiâ, & ingenioſitate civium celeberrima, mœnibus præſtantiſſimis munita ex quadratis la-

pidibus. Viſu in ea digna ſunt 1. Templum D. Sebaldi, multas antiquitates (quæ tantum Principibus monſtrantur) obtinens. 2. Templum D. Laurentii. 3. Monaſterium Prædicatorum habens peculiarem notam. 4 Prytaneum. 5. Curia. 6. Armamentarium. 7. Novum palatium ampliſſimum in quo pugiles ſcholas ſuas, & hiſtriones Comœdias inſtituunt. 8. Granarium. 9. Arx regia in monte, in quo puteus profundiſſimus, horti penſiles & veſtigia equi *Apellis de Geilen*, monſtrantur. 10. Forum primarium cum ſuo fonte ſtatuis orbato. 11. Molæ artificioſiſſimæ ad confectionē papyri & formationem æris extructæ. 12. Ceimiliarchiæ & viridaria quorundam primariorum civium. 13. Horologia ſonantia & ſolaria artificioſa. 14. Variæ Noſocomia. 15. Extra urbem campus publicus palæſtricus & jaculatorius. 16. Lapicidinæ. 17. Thermæ. Vrbis ambitus ad 2. milliaria Germ. ſeſe extendit. Ager illius eſt arenoſus & ſterilis. Numerus civium ad 52. mille æſtimatur. Vici ibi ſunt 528. Putei publici 112. Pontes 12. Balnea 13. Turres mœniales 365. Fora 10. quæ nundinis propemodum quotidianis frequentantur. Gaudet propriâ moneta, quæ in illius ditione tantum valet.

157. Alit & in hæc urbs opulentiſſima Academiā in vicino oppido *Altorf*, quæ habet poteſtatem creandi Doctores. Profeſſores in ea celebriores fuerunt H Donellus, O. Gyphanius, P. VVeſenbecius. S. Gentilis. C. Ritterſhuſius, C. Hofmann & D. Schvventer, qui duo poſteriores probe de me meriti ſunt.

Lauffen oppidulum Noribergenſe elegans, à candido pane commendatur.

Co-

oburgum, ad Crempam fl. elegans civitas, notata aula ducali, Gymnaſio, Grammatophy-io, Caſtro extra urbem in monte ſito.

weinfurtum, ad Mœnum fl. Imperialis urbs, et egregiis ædificiis & molendino, eſtque na-e ſolum *Conradi Celtis*, Poëtæ Germaniæ primi, *uſpiniani* Hiſtorici CL.

unſperg inclaruit genitura Ioh. Regiomonta-Iathematici.

rchheimum, condecorata eſt mœnibus & pro-naculis munitiſſimis, armamentario, & ſepul-Pontii Pilati, uti vulgò, ſed falſo creditur.

8. *Königshofen*, ad Tubarum fl. munitiſſimum idum, continet Granarium Epiſcopi Herbipo-s, claretque populoſiſſimis nundinis.

tenburg Imperialis civitas, ad Tubarum a-m condita, & alto jugo ſuperſtructa. A bona ia & eleganti Curia commendatur. Ejus urbem Hieroſolymam repræſentare dicitur. rumenti copiam appellatur *Franconiæ Horre-*

nsheim, Imperialis civitas, claret bono vino naſioque, ex quo multi docti viri prodie-

rgentheim nobilitatur ſede Magiſtri Teuto-rdinis.

iſſenburg Imperialis civitas, ad Almon fl. o-at foſſas, per quas Carolus M. Danubium io conjungere voluit.

. Prope *Eichſtadium* ſita eſt arx *S. VVilibalds-* in qua Epiſcopus reſidet. Huic adjacent daria, plurimis ingenioſis inventionibus & ous topiariis cum cleenodiis pretioſiſſimis re- Huc referenda *Gunzelhuſium*, *Cadelsbur-* *Gemundum*, *VVertheimum*, *Reichenbachium*,

Ochſenfurtum, Lichtenbergum, Blaſſenburgum, Swabachum, Culmbachum, Bareitum, Curia ſive Hoff, Kreislheimum, Kizinga Patria Pauli *Eberi*, Theologi, *VVeiſſenfeldum* à rigore juſtitiæ erga oberrantes notum; *Staffelſteinum, Schleiſinga*, quæ Conſiſtorium, aulam Comitis Hennebergenſis & Iohannitarum, nec non Gymnaſium obtinet: *Onolzbachium*, quæ nitida eſt civitas, in cujus arce reſidet Marchio Brandeburgicus, exhibetque multa memorabilia: *Heilsbrunna* monaſterium Gymnaſio clarum *Hilpershauſen* & aliæ *Voitlandicæ*, *Hennebergenſes & Onolzbacenſes* civitates.

XXII. THVRINGIA feraciſſima eſt frugum, Iſatidis, leguminum pecorumque hinc & quondam *Sumen Germaniæ* vulgo appellatur. In longitudine occupat 12. in latit. totidem milliaria. Nihilominus 12. Comitatus & totidem Abbatias & quidem Ducales, 144. civitates, totidem oppida, 2000. pagos, 250. arces, in tam anguſto ſpatio obtinet. Primariæ ejus urbes ſunt ſubſequentes.

160. *Erphordia* memorabilis & maxima Germaniæ urbs ad amnem Geram in loco amœniſſimo ſita, condecoratur Academiâ, templo Cathedrali, campana vaſtæ molis, & arce *Cyriacsburg* dicta.

Vimaria, nitidiſſimum oppidum, ad Ilmam rapidisſimum amnem ſitum. Condecoratur inprimis aula & ſede Ducali, viridario ſumma induſtria conſito, nec non templo, cui præter alia ineſt monumentum Iohannis Friderici Electoris Sax. confeſſoris & propugnatoris Religionis Lutheranæ conſtantisſimi.

Iena, ad Salam fl. in amœnisſima valle, inter vineta

eta condita eſt: Claret Academia, aula Ducali & ibliotheca.

Salfeldia ad Salam, patria fuit *Eraſmi Reinboldi*, lathematici CL.

Naunburga ſimiliter ad Salam, nundinis & cereſia celebris. Obtinet Collegium Canonicorum.

Ieſenacum vicinam habet arcem *VVardburgum*, in onte conditam, ſedem Ducalem, & quondam athmon Lutheri

Monaſterium Portæ Gymnaſii vicem tenet, in quo pendarii ſunt Electorales

161. *Gotta* admirandæ fortitudinis arcem *Grimnſtein* dictam, ſibi junctam habuit, ſed Anno 67. ea funditus diruta eſt, & quidem impenſis ē incredibilibus. Curiæ Gothicæ memorabiles ermanici verſiculi adſcripti ſunt.

Tenſtat populoſum, frumento & glaſto fœcunm eſt.

Nordhauſen peramœna civitas eſt. In hac aliot comitia celebrata ſunt. Peperit *Ioh. Gigan*, & utroſque *Spangenbergios*.

Mulhauſen celebris eſt à conventibus Princim.

Orlamunda, ad confluentem Salæ & Orlæ, ontat rudera acris primariæ.

n *Comitatu Swarzburgico eſt Arnſtadium*, civitas ebris ab arce, viridario, cupri & argentifodinis.

62. Nec negligendi hic ſunt duo inſignes illi mitatus Thuringiæ, *Hohenſteinenſis* ab arce *Hoſtein*, in edito colle ſita, dictus; in quo ſunt duo oida, *Veiſroda & Bleichroda*, & Comitatus *Stolenſis*, habens civitatem ejuſdem nominis, pain *Ioh. Schneidevini* IC. cui accenſentur *Berga*, *lenach & Ilefeld*, ubi quondam, ſub M. Michaë- Neandro, Muſæ floruerunt.

XXIII. MANSFELDIÆ Comitatus, celebratur ob ſaxa metallifera, ſeu lapides ſcisſiles, qui aduſti, cuprum ac argenti partem reddunt: Habet duos lacus, quorum lapides, piſcium, ranarum aliorumque reptilium formas continent: ſi etiam retia piſcatoria nimis profunde, in lacum Salſum nominatum, immittantur, aduruntur, ac ſi igni exarſa fuiſſent.

Civitates illius primariæ ſunt, *Mansfeldia*, quæ arce & argenti fodinis gaudet.

Eislebia porri & allii feracisſima, patria *D. Martini Lutheri*. Cætera oppida ſunt, *Heckſtad*, *Lembruk*, *VVolffelde*, *Stipſtete*.

Hildesheimium nobilitatur Epiſcopatu, Collegio Canonicorum & Ieſuitarum. In templo Cathedrali, reſervatur *Irmenſal*, Idolum priſcorum Saxonum. Huic Epiſcopatui adjacet:

163. *Goslaria*, ad Goſam fl. Imperialis civitas, adjunctum ſibi habet *Ramellum* montem, olim argenti, nunc plumbi & ferri fodinis famoſum. Ferrum ibi facilimo ſumtu in cuprum tranſmutatur. Vrbs caſtrum regium & Collegium Canonicorum obtinet. Cereviſiam habet laudatiſſimam.

Ducatus Grubenhagenſis continet civitates *Grubenhagen*, *Oſterode*, *Einbeccam*, ubi egregia coquitur cereviſia. *Northeimum*, *Göttingam*, & *Vipram*.

Diſtractus *Eysfeldenſis* continet *Duderſtadium* & *Heiligenſtadium* nec non arces *Biſchoffſtein*, *Gleichenſtein*, *Scharffenſtein*, ut & montem illum celebrem *Hulffenſtein*.

Ducatus ANHALTINVS, nomen habens à veteri arce ejusdem appellationis, complectitur *Serveſtam*, urbē cereviſia ſapidisſima, arce & Gymna-

ſio

no celebrem: *Deſſaviam*, ſedem Principum Anhaltinorum, ad cujus pontem munitum, ſupra Albim ſtratum, Exercitus Comitis Mansfeldici Anno Chr. 1626. fuſus eſt: *Bernburgum* ad Salam fl. in ſolo fertili, ubi etiam eſt ſedes Principum: *Aſcherslebium* prope *Aſcaniam* arcem, *Coſvicum* ad Albim, *Cotham*, &c.

164. XXIV. MISNIA, *Marchionatus*, mineralibus & metallis paſſim dives eſt. Eſtque regio populoſa, cujus incolæ à puritate & elegantiâ lingvæ Germanicæ maximè commendantur. Multis egregiis civitatibus exornata eſt, inter quas ſunt:

Lipſia, emporium mercium & literarum clariſſimum atque florentiſſimum, ad trium amnium confluentiam, Pliſnæ, Elyſtri & Pardæ ſitum Ædificiis tam publicis, ut arce *Pleiſſenburg* dicta, Collegiis, Curia, Templis, Aulâ Auerbachni: quam privatis egregiè nobilitata eſt. Præter multos clariſſimos Profeſſores hic quoque vixerunt, *Sethus Calviſius* Chronologus, & *Ioh. Rhenius* Grammaticus. Exercetur in ea, cum laude Provinciale & Scabinatus Iudicium, à quo reliquæ provinciæ Electorales dependent. In templo D. Thomæ obſervandum Epitaphium Marchionis Dizmanni, ibidem interfecti. In cellâ Auerbachianâ legendi verſiculi de D. Fauſto. Ad portam Grimmianam vulgaris nota, *Pœnitere* dicta, non negligenda. Ante curiam etiam Statuæ notabiles habentur. Cerevifia Lipſenſis à Studioſis *Raſtrum* appellatur.

Lützen oppidulum inclaruit à prælio inter Cæſareanos & Svecos Anno Chriſti 1632. ad id habito.

165. *Delitium* à cereviſiâ, *cauda vaccina* dictâ,

nec non texturâ tibialium laneorum notum eſt oppidum.

Dreſda, urbs memorabilis ob munitionem, ædium editiſſimarum ſplendorem, arcem & ſedem Electoralem, templum Cathedrale, pontem lapideum totius Germaniæ longiſſimum, armamentarium, Ceimiliarchiam, viridarium, Conſiſtorium Eccleſiaſticum, ſtabulum Principis, beſtiarum domicilia, granarium, Officinam Diſtillatoriam, domum Venatoriam, Bibliothecam &c.

Königſtein, ad Albim fl. eſt Electoris Saxoniæ propugnaculum validiſſimum, editiſſimum, Dresdam ſuperans firmitate ſua.

Torga, ad Albim fl. elegans urbs commendatur ab arce egregia & cereviſia ſapida. Provinciales conventus & nuptiæ Ducales, ſæpè in ea celebrari ſolent.

Altenburgum, ad Pliſnam fl. inclaruit â conventu Theologorum. Obtinet arcem editam, ex qua quondam duo juniores Principes Saxoniæ furtim ablati ſunt. Penes arcem ſpectatu dignum eſt viridarium.

Schneeberga argenti ferax eſt.

Mariæberga, montana beneque diſpoſita civitas, gaudet templo egregio.

Annæberga metallicis fodinis claret. Hic & in præfato oppido à ſexu fœmineo magnâ in copiâ texuntur fimbriæ acuminatæ & ſubtilibus filis lineis, Germanis Zancken / Zencken vel Spitzen dictæ.

166. *Leiſingum*, ad Muldam fl. Patria eſt *Petri Appiani* Coſmographi.

Rochlizii arx ſuper marmore, & patibulum ſuper auro conſiſtit, juxta vulgare proverbium. Cupro & ſcholâ claret.

Peni-

Penica, ad Muldam fl. cellis in rupibus exciſis notum eſt oppidum.

Reichenbach pannificibus abundat.

Vildſtein à figulinis notum eſt.

Eilenburg, ad Muldam, obtinet arcem & cereviſiam nobilem.

Friburgum, populoſa, ampla, benè ædificata & argentifodinis clara urbs, ad Munzbach. In hac duæ hiſtoriæ miſerabiles olim acciderunt, una cum ſcholari arte Nigromanticâ puellam affectanti; altera cum filio, maledictione paternâ per quinquennium, uno in loco conſiſtente. Viſu ibi etiam digna ſunt aula Electoralis, & in Cathedrali templo Mauſolea Electorum & Ducum Saxoniæ. In ſacello marmor artificiosè politum, item fons, cujus aqua lepram ſanare dicitur. Cereviſiam habet egregiam.

167. *Pirna* ad Albim lapicidinis & arce munitiſſima excellit. Anno 1639. die 25. Sept. ſt. vet. à Svecis mœnia, valla, propugnacula, portæ & domus combuſtæ, dirutæ & ſolo æquatæ ſunt.

Mersburgum, ad Salam gaudet Epiſcopatu & Collegio Canonicorum & ſapidâ cereviſiâ.

Grimma ad Muldam floret Gymnaſio, in quo Elector certum numernm Stipendiariorum fovet.

Chemnitium, ad Muldam & Chemniz fl. ſita, produxit *Georg. Fabricium.*,

Miſnia ad Albim fl. in loco clivoſo eoque amœna condita, nobilis Epiſcopatu, tribus arcibus, Gymnaſio, in quo centum alumni Muſarum ab Electore ſuſtentantur, ponte ligneo mirabilis ſtructuræ, cui vix ſimilis eſt in Germania. In Caſtro Electorali obſervanda eſt hiſtoria lapidi inſculpta, Marchioniſſæ, primas anni purpureas vio-

violas affectanti; Lectus etiam perpetuo mobilis Ducis Iohannis Friderici ibidem contemplandus. Epiſcopale templum obtinet monumenta pluriма Ducum, ejusque turris habet tectum lapideū, illuſtre ac artificioſum. Arces, templum & Gymnaſium in montibus eminent. Ipſa verò urbs intra juga montium condita, eminus conſpici non poteſt.

Zeizium, patria *D. Davidis Herlitii*, Medici & Aſtronomi clariſſimi, nobilitata eſt Collegio Canonicorum, Conſiſtorio & arce. Sita eſt ad Elyſtrum fl.

168. *Strālen*, oppidulum ad Albim, ornatum eſt viridario & arce continenti menſam mirabilis naturæ.

Coldiz, ad Muldam arce gaudet.

Schilde, oppidulum famoſum eſt, ob nugas plurimas, incolis vulgo affictas

Miſniæ adjacet *Voitlandia* ſive *Variſcia* ad montem *Piniferum*, vulgo Fichtelberg dictum, cujus metropolis eſt *Egra* ad fluvium ejudem nominis, in amœnâ valle, ad ſaxoſum montem, cui & pars civitatis inſidet, poſita. Subeſt Regno Bohemiæ: Mœnibus tribus nec non vallis & propugnaculis, egregiè cincta, gaudens arce munitâ, ædificiis elegantibus, ſuburbiis amplis, armamentario, granario, Teutonicâ Domo, mulſo ſapido. Reſpublica illius juxta normam Romanam inſtituta eſt. Arces 12. & pagos plurimos; ſibi ſubjectos habet. Patria eſt D. *Iohannis Habermanni*, autoris Precationum vulgarium. Famoſior hæc urbs ſuperioribus annis eſt reddita per Lanienam VValſteinianam. Peculiari moneta utitur, quæ in Egrana ditione tantum valet. Non longè ab ea diſtant acidulæ ſalubres.

169. *Zwickaria*, ad Muldam, elegans & firma civitas, à politia, Gymnaſio, pannificio, cereviſia & viris doctis commendabilis. Ab Henrico III. Imp. Privilegiis variis, & quibusdam ridiculis (ut de gerendis myſtacibus & capillis raſis) donata.

Adorf obtinet celebre diverſorium, in quo juniores mercatores in ſocietatem Seniorum adoptari ſolent.

Huc quoque pertinent *Olsniz & Gera* ad Elſter fluv. quæ poſtrema Dominorum Ruthenorum ſedes eſt.

Reliquas Voitlandiæ civitates Deſcriptioni Franconiæ ſubjecimus.

XXV. SAXONIA diſtribuitur in *Superiorem & Inferiorem*. *Superior* Electori Saxoniæ paret, & ſæpe cum Miſnia confunditur.

Ejus metropolis eſt *VViteberga*, ad Albim fluv. Memorabilis eſt ab Académia & profeſſione *Lutheri* atque *Melanchthonis*. Commendatur inſuper à Propugnaculis & mœnibus è lapide quadrato noviter reſtauratis, arce atque duobus templis, in quibus picturæ ingenioſiſſimæ, monumenta Principum & Doctorum virorum, inprimis Lutheri & Melanchthonis, *Schemhamphoras* Iudæorum lapidi inciſum, nec non punctiones Hiſpanici militis in effigiem Lutheri factæ conſpiciuntur. Cereviſia quæ ibi coquitur, dicitur Rucfuct.

170. *Diebenum*, ad Muldam fluv. aluminis ferax, arce & bono diverſorio laudatum oppidulum.

Kembergam famoſam reddidit *Andreas Carolſtadius*.

VVeiſſenburgum, *Belzig*, *Schliben*, *Breza*, *Bitterfeld*, non adeo magni nominis ſunt oppida.

Ad

Ad *Inferiorem Saxoniam*, refertur Archiepiſcopatus *Bremenſis & Magdeburgenſis*, Ducatus *Brunſvicenſis, Luneburgenſis & Megapolitanus.*

In Archiepiſcopatu *Bremenſi* primaria civitas eſt *Brema*, ad Viſurgim fluv. emporium munitiſſimum, in loco paludoſo ſitum. Claret Gymnaſio literario, Ergaſtulo, vulgo Zuchthauß dicto, ſapida cereviſia & hydraulico opere. Forum & plateas obtinet peramplas.

Verden tenet ſedem Archiepiſcopalem munitiſſimam.

Stada, ad Svingam fl. oppidulum eſt vetuſtum probè munitum, pannificio, negotiationibus & amplo foro ornatum.

171. *Buxtehuda* ſimiliter munitum & cœnobio clarum oppidum eſt, ad Eſta fluvium navigabilem.

Cætera oppida ſunt *Stottel*, *Akſtele*, *Bremerfurda*, ad Oſt fl. *Tedinghuſen*. Item Comitatus *Hoie*, à civitate ejusdem nominis dictus, *Bernburg* ad Ou fl. *Nienburgum* ad Veſeram fl.

XXVI. MAGDEBVRGENSIS, Archiepiſcopatus, nomen habet à *Magdeburgo*, civitate antehac munitiſſima, ampliſſima, populoſiſſima, variis mercibus & ædificiis publicis, præſertim templo Cathedratico, nec non Gymnaſio inſtructiſſima, ad Albim ſita; ſed Anno 1631. per Tyllii copias, vi expugnata, incenſa, & miſerabiliter una cum incolis peſſundata. Multa obtinuit memorabilia & viſu digna, quæ pleraque in fumum abierunt, vel direptioni militum ceſſerunt. Iuxta eam eſt *Berga* monaſterium, in quo Theologi nonnulli Lutherani *Formulam Concordiæ* concinnarunt. Sub ſe continet oppida, *Drakenſtede*, *Calb*, *Gentin*,

tin, Lauburg, Gomeren, Vansleben, & Volmerſted, ubi arx archiepiſcopalis eſt.

172. *Gutterbok* foro amplo audet.

Bürg amplitudine ſuâ reliquas ſuperat.

Stasfurd à Salinis commendabilis eſt.

Huic Archiepiſcopatui etiam ſubeſt Epiſcopatus Hallenſis, ita ab *Hallâ*, civitate eleganti dictus, quæ ad Salam fl. condita eſt, claretque fontibus ſalſis & Mauritii Caſtro, nec non templo Parochiali, Collegio Canonicorum, opere hydraulico, Gymnaſio, novo Ædificio, nuptiali domo, granario, rubrâ turri. Arx vicina dicitur Gebichſtein, Lingva Germanica purius hic exercetur, quam alibi.

173. *Halberſtadenſis Epiſcopatus* ſimiliter huc referendus eſt, cujus primaria civitas eſt *Halberſtadium*, in ſolo fertili condita. In medio urbis eſt clivus, cui duo templa & Canonicorum ædes ſuperſtructæ ſunt. Templum Collegiatum exhibet os virginis gigantis. Statua Rolandi in foro viſitur, ſed non tantæ molis, ut Magdeburgi extitit. Coquitur ibi cerevíſia triticea Brühan dicta.

Huc ſpectat *Quendelburgum*, Sacrarum Virginum Collegio & Sepulchro Henr. Aucupis Imp. nobilitatum ad VVipperam fl. Non procul inde condita eſt arx mirabilis, quondam ſedes Comitum Regenſteinenſium.

Verningeroda hic etiam locum habet.

XXVII. BRVNSVICENSIS Ducatus nomen adeptus eſt à *Brunſvigâ*, urbe munitiſſimâ, ampliſſimâ, populoſiſſimâ. Eam mediam dividit amnis dictus Ocra. Continet in ſe 5. fora cum 5. Curiis, quarum ſingulæ à peculiari Magiſtratu frequentatur. in negotio vero graviori, omnes in Curia veteris urbis conveniunt, Caſtro, Collegio & tem-

templo Canonicorũ ornata eſt. Ædificia vetuſtatem redolent. Cereviſia ibi hyeme coquitur pingvis, punicei coloris Mumme dicta, & per univerſam Germaniam nota. Æſtiva cereviſia, albi coloris, Breyhan appellatur.

174. *VVolffenbüttel* eſt quoque oppidum munitiſſimum arcem firmiſſimam obtinet in qua Duces Brunſvicenſes reſident. Situm eſt in loco paluſtri, ideo plateas quoque lutoſas habet. Templum illius ampliatum & lapidibus quadratis elegantiſſimè, ante paucos annos, renovatum eſt.

Helmſtadium, Academiâ condecorata eſt, cujus Collegium, cum auditoriis diverſis, elegantiſſimè & artificioſiſſimè conſtructum eſt. Privata oppidi ædificia, rudioris ſtructuræ ſunt. Situs oppidi eſt inæqualis; partim in colle, partim in valle. Templum colle, Collegium plano gaudet. Nemore undique cinctum eſt.

Nordheim firma & ſatis culta civitas eſt.

Hanovera egregio vallo cincta civitas ad Laun fl. condita, claret ſchola & cereviſia ſapida, ab inventore *Brũhona* dicta.

Einbecca, ad Sollingum ſaltum & rivum Ilmeta, â cereviſiâ ſimiliter celebris eſt, uti jam ſupra innuimus.

175. Huc referenda oppidula, *Lutra* regia, vulgo Königslutter appellata; *Neoſtadium*, & *Battenhauſen*, *Gröninga* commendatur à ſacello Arcis, in quo præter Organum operoſum, multa alia notabilia occurrunt. Arx ipſa conclave aureum, & dolium vaſtæ molis oſtentat.

Bovede, ad Viſurgim, oppidulum, continet cives adeo ſordidos, ut more Sarmatarum hypocauſto, ſtabuli loco utantur, interque porcos & vaccas

hoſpes

hoſpes cum hoſpita, liberis & familiâ verſentur & cubent.

Hammeola ad Viſurgim, celebris à tragicâ hiſtoriâ, quæ cum pueris per genium in montem adductis accidit Anno 1282.

176. XXVIII. LVNÆBVRGENSIS Ducatus, claret nō tantum à periculoſiſſimâ illâ ſylvâ, die Lüneburgiſche Heyde dicta; ſed etiam ab ejusdem nominis urbe munitiſſima, *Lunæburg*, cujus tria ſingularia, *Mons*, *Pons*, *Fons*, maxima emolumenta afferunt. Ex *Monte* namque calx eruitur; per *Pontem* amnis Elmenau, merces vectæ, vectigalia multa fuerunt; inprimis verò *Fons* aquam, è qua Sal coquitur, rem incolarum valdè auget. Templum S. Michaelis colli impoſitum, famoſum eſt, ob auream tabellam pretioſiſſimam. Curiæ multa notabilia inſunt. Gymnaſio plurimum lucis olim attulit *Lucas Loſſius*, libris præclarus, qui Conrectorem ibi egit. Obtinet arcem vetuſtam, in quam nec indigenis, nec peregrinis, facilis ingreſſus patet. Civilis ſtatus more Romanorum diſtributus eſt.

177. *Bardovicum* vetuſtiſſimum oppidum, ab Henrico Leone, Saxoniæ Electore (quem à Friderico Barbaroſſa Imp. proſcriptum, intra mœnia recipere non tantum noluerunt, ſed etiam contumelia & convitiis affecerunt) expugnatum & eversum eſt. Obtinet adhuc templum Cathedrale & Curiam Ducalem.

Cætera oppida ſunt *Stockum*, *Liberſtede*, *Soltau*, *Vlcen ſive Vlyſſea* elegans & munitum, *Gishorn*, *Celle* Duces pleruinque ſuam ſedem habent.

178. Huc referendus primò *Verdenſis Epiſcopatus*, *à Verden* oppido, ad Alre fl. dictus. Ornatum Arce munita & egregia ſede, Archiepiſcopi Bremen-

menſis, ut ſupra diximus. 2. *Lauenbergenſis Ducatus*, habens urbem ejusdem nominis ad Albim. Quo ſpectant oppida *Dam, Nachbare, Benzenberg, Ertenburg*. 3. *Comitatus Dannebergenſis* ita appellatus à metropoli ejusdem nominis, ad Geze fluv. Ejus oppida ſunt *Neuſtat* ad Plaue fl. *Domiz, Grabau, Berge, Luchau.*

XXIX. HOLSATIÆ Ducatus, nomen habet à copia lignorum quibus repletus eſt; inprimis quercubus & fagis abundat, quarum fructibus pecora ſaginantur, ſummo cum lucro incolarum.

179. Ejus metropolis eſt *Hamburgum*, florentiſſimum, elegantiſſimum ac munitiſſimum emporium, inter Albim & Alſteram in ſolo Stormariæ ſive in ipſo Cimbricæ Cherſoneſi introitu, ſitum, habens portum inſignem. Angli hic plurimi, negotiationis cauſa, reſident, gaudentque æde ſacrâ peculiari. In templo Parochiali præter plurima monumenta Ducum, viſu etiam digna ſunt, *Benedicti V. Papæ, & Alberti Cranzii*, Hiſtorici. Cerevisia Hamburgenſis à nullo non commendatur, quæ vim purgandi, alvumque emolliendi ſatis evidentem obtinet. Capaciſſimum hic peregrinis exhibetur poculum Stúrtzenbecher dictum.

Reinholdsburg conſpicuum eſt arce regiâ & ab Euderâ fl. interluitur.

Lubeca, urbs Imperialis libera, Hanſeaticæ ſocietatis caput, in *Vagria* ad Travenam & Vaceniſſam flumina ſita emporium potentiſſimum, munitiſſimum, nitidiſſimum, cujus primaria ædificia & propugnacula, palis in aquam depactis fuſticato opere plurimum firmata ſunt, nobilitata eſt ſpeculâ, *Tramunda* dicta, ad mare Balticum conditâ.

dita. Ejus faciem præcipuè commendat templum Collegiatum D. Iohanni Sacratum, obtinens in longit: 2150. & lat. 1300. paſſus, in quo reſervantur præter alias antiquitates, ruſticæ ve-
(180.) ſtes, Guſtavi Regis Sveciæ. Fana B. Virginis & S. Petri gaudent horologiis, automatibusque inſignibus, quæ non modo ante indicium horæ varias harmonias Pſalmorum edunt; ſed & motus cœleſtes contemplandos exhibent. Celebratur etiam hæc urbs ob armamentarium, varia Noſocomia, Hydraulicum artificioſum & cereviſiam. Conſulatus ex nobilibus & ordinis equeſtris familiis eligitur.

Möllen oppidum Lubecenſibus ſubeſt, claret monumento *Eulenſpiegelii*, ſcurræ illius nugaciſſimi, Anno 1350. ibi ſepulti.

Habet Holſatia verſus meridiem *Stormariam* in qua, præter dictum Hamburgum, ſunt Arx *Vandesburg*, & *Glückſtad* ad Albim, civitas nova, munita, elegans & Hamburgenſibus, cauſa telonii, adverſa.

181. *Crempa* oppidum munitiſſimum eſt, quod fl. Crempe interluit.

Segeberga in monte ad Dravum ſive Traveram & ſtagnum, obtinens arcem editam, Obeliſcum & Domum *Henrici Ranzovii*, Muſagetæ quondam nobiliſſimi.

Oldenburg nobilis olim fuit civitas, ſed poſtquã arena ingreſſus navigiorũ opplevit, diſerta hactenus manſit, ut oppidum deſpectum ſit. Interluit eam fluvius *Hund* dictus, eſtque ſedes Comitum Oldenburgenſium. Comitatus hic eſt quidem amplus, ſed ſylvoſus potius & ſterilis, quam habitabilis & paſcuoſus. Pecora & tuguriola parva plurimum obtinet.

Chilonium, vulgò *Kiel*, portu inſigni, mercimoniis,

niis, conventibus provincialibus, arce editâ, nec non Palatio Ranzoviano claret.
Ekelenfort portu gaudet opportuno, & cereviſiâ cacabella dicta, eo, quod facilè alvum ſolvat.
Itzeho ad fluv. Stora ſitu, navigio, mercaturâ, templo, cœnobio, & monte Nympharum, nobile oppidum.
182. Plona in loco amœno ſita, inter nemora, lacus, pagos & arces inſignes, è quibus eminet Caſtrum Ranczovianum.
Tunderen ſitu & ædificiis peramœnum eſt oppidum.
Toningen ad Eyderam fl. arce, portu, paſcuis, fertilitate, bobus & vaccis opimis, nobilis eſt civitas.
Cætera Holſatiæ oppida ſunt, Prece, Borſcholm, Niminſter, Botkamp, Eyderſtet, Himmelport, Hornborg & Stada, de quo ſupra dictum eſt.
Inſula Femeren obtinet Landkerk & Stabin.
XXX. DITMARSIA, á nonnullis Holſatiæ pars quarta conſtituitur; ſed nos eam cum Slevicenſi Comitatu conjungemus. Sita autem eſt, ad Albis fl. oſtia. Abundat lacubus, quo fit, ut aër totius regionis ſit craſſior. Paludibus ſylvisque contra hoſtiles inſultus probè munita eſt. Anno 1559. incolas libertatibus ſuis, vi bellicâ Ducum Holſatiæ, privati ſunt. Ruſtici adeò ſunt opulenti, ut plurimi ædes cupro tectas poſſideant.
Oppida ejus præcipua ſunt: Meldorp, ubi Mile fl. in Oceanum Germanicum exit. Iudicio regio claret.
183. Londen ſitum eſt ad Euder fluv. In Oceanum Germ. ſeſe ibi exonerantem.
Oldenvurden, Edelaken, Brunsbittel & Morne huc quoque pertinent.

Dit-

Ditmarſiæ adjacet *Sleſvicenſis Ducatus* Regno Daniæ ſubjectus. Denominatur verò à *Sleſvigâ* civitate ad Silye fl. qui egregium in mare Balticum egreſſum ad portum præſtat. Emporium olim fuit celebre, & nunc in mediocri ſtatu conſervatur. Gaudet Epiſcopatu & monumentis Regum, necnon Idolorum gentilium. Ædificiis non ſatis exculta eſt. Cultri elegantes in ea conficiuntur.

Prope hanc civitatem eſt Caſtrum *Gottorp* elegans, ſedem Ducalem & telonium opulentiſſimum præ ſe ferens.

Huſen portu & caſtro egregio claret.

Flensburgum conſtat portu opportuno. Situm amœniſſimum, iuxta montes & littus Oceani Germ. obtinet, & platea, quæ illi unica eſt, longiſſimè ad paſſus ſcilicet 1341. ſeſe extendit. Ædes habet elegantes, ut & arcem egregiam in monte locatam. Hinc oriundi fuere *Thomas Finckius*, Mathematicus ſcriptis clarus, & *Melchior Lorichius* pictor famoſiſſimus. D. Iohannis Fanum longitudine celebre eſt.

184 *Haderslebia* oppidum, nobilitatur *Hansburga* arce ampla & eleganti, ut & foro cum plateis ſpatioſis, templo Collegiato, ſchola, Xenodochio hortiſque amœnis.

Iutia propriè ſic dicta, quam Ptolomæus *Cimbricam Cherſoneſum* appellat, (ſub quo tamen nomine etiam Holſatia, Dietmarſia & Sleſvicenſis Ducatus comprehenditur) caret urbibus præclaris.

XXXI. MEGAPOLIS fertilis & piſcoſus Ducatus, primarias obtinet urbes, *Roſtochium* ad Varnæ fl. emporium literarum & mercaturæ nobiliſſimum, cujus portus marinus ſatis tutus eſt. Diſtat ſeſqui tantum milliari à mari Balthico, ubi & ſpe-

ſpecula erecta fuit, pro navibus appellentibus, *VVarnemünde* dicta, quæ tamen ſuperioribus annis diruta eſt. Collegia Academiæ, excepto Auditorio magno, ſunt hic 9. Fora 3. Plateæ 140. 7. Portæ, Pontes 6. olim 7. 7. principales vici, 7. Ianuæ templi Mariani, 7. turres Curiæ 7. Campanæ horologiorum, 7. tiliæ in horto roſario: de quo ſeptenario numero peculiares extant Germanici rhithmi. Habet hæc urbs poteſtatem cudendi auream & argenteam monetam. Cereviſiam illius in varias regiones tranſportatur. Inteſtinis diſſidiis aliquoties vapulavit.

185. *Viſmaria*, ſimiliter emporium maritimum ædificiis magnificis & incolis plurimis excultum. In templo B virginis obſervandi ſunt cancelli, quibus Baptiſterium cinctum eſt. Obtinet Palatium Ducale haud inelegans.

Guſtrovia nobilitata eſt ſede Ducali & ſapidâ cereviſiâ Gniſnack dicta: ſimiliter *Sverinum*, quod oppidum olim Epiſcopatus titulum præ ſe tulit.

Cætera oppida ſunt *Fridland*, *Neobrandeburgum*. *Varen*, *Rubeniz*, *Lubiz*, *Sterneberg*, *Goloviz* & *Razenburg* ad fluvium VVagniz.

XXXII. POMERANIA, regio plana, fœcunda, paſcuoſa, piſcoſa, & à pernis ſuillis commendabilis, dividitur *in* 4. *Ducatus*, *Principatum unum*, *Comitatus duos*, & *Territoria tria*.

Primus *Ducatus eſt Stetinenſis*, ad eum pertinet *Stetinum*, quæ eſt urbs ampla, populoſa, munita, metropolis Pomeraniæ, tribus ſuburbiis ad Viadrum fl aucta, arce ſive ſede Ducalı (in qua Bibliotheca, Ceimiliarchia, arca argentaria, campana magna, palatium amplum, templum cum monumentis Principum, viſu digna ſunt.) Cancel-

lariâ,

lariâ, Pædagogio, Nautica Domo (Seglerhau), Templisque magnificis condecorata eſt. Cereviſia Stetinenſis ut ut eſt amara, plurimum tamen commendatur, & aliorſum vehitur.

Anclamum ad Pene fluv. condita, abundat piſcibus.

186. *Paſevalk* ad Vker fl. commendatur à Cereviſiâ. A milite Cæſareano, ſuperioribus annis miſerè eſt devaſtata. *Demminum* ad Penam fluv. Anno Chr. 1638. expugnationem ſuſtinuit graviſſimam. *Pirizium*, *Griffenhaga* ad Viadrum, *Treptovia* ad Tollenſem fl. *Vkermünda*, vulgaria ſunt oppida. *Gartz* à Svecicis militibus in cineres redactum, ejusque mœnia ſolo æquata ſunt.

Alter Ducatus ſuperioris Pomeraniæ continet *Stargardiam*, ad Inam fl. quæ ampla, munita, elegans, populoſa & Reip. præclara adminiſtratione, ſed An. 1635. in cineres penitus redacta eſt. In hac vixit *D. David Herlicius*, Medicus & Mathematicus, à plurimorum Faſtorum ſupputationibus per univerſam Germaniam celeberrimus.

Treptovia ad Regam fl. ſalinis famoſa eſt.

Griffenberga ſita eſt ad eundem fl.

Plasovia oppidulum ad eundem fl. clarum duabus arcibus. In una reſidet Nobilis de Oſt, in altera Nobilis de Bleichern, poſteriores egregie de me meriti ſunt.

188. *Golnau* ad Inam fl.

Caminum Epiſcopatu gaudet, qui olim fuit *Iulini* ſive *Vollini*, in emporio quondam ampliſſimo, ſed poſtmodum à Danis ſolo æquato, & à vicino mari abſorpto.

Comitatus Neogardienſis, obtinet oppidum *Neugard* cum arce ruinoſa in paludibus ſita.

Maſſau ſedes eſt Comitum.

Ad *Ducatum Caſſubiæ* refertur *Colberga*, ad mare Balthicum ſita, egregia ob negotiationes maritimas. *Coslina* ad Radin, fl. *Belgard* ad Perſantem fl. *Daber* cum Abbatia, *Belbruk*.

189. *Quartus Ducatus eſt Vandalorum, inferioris Pomeraniæ*, cui appropriantur civitates *Stolpe* ad Stolp fl. Commendatur à fidelitate erga Principem ſuum, & à copiâ doctorum virorum inde oriundorum. *Rugenvalde* ad Viperam fl.

Principatus eſt in Inſulâ *Rugiâ* fertiliſſima, carens civitatibus munitis, habet tamen pagos plurimos, *Bergam* oppidum & Abbatium Hildenſee. Dicitur hæc Inſula *Stralſundenſium horreum*. Caret lupis, nec glires tolerat; ſed anſeres prægrandes, & equos parvulos producit.

Comitatus alter *Gutzgau* complectitur *Gryphiswaldum*, emporiũ literarum & mercium nauticarum nobiliſſimum. In ſuburbio eſt templum memorabile, ob cadaver iniqui Curatoris Xenodochii è ſepulchro inde à Diabolo ſublatum, & molæ alatæ impoſitum: *Guzgovium* oppidum ad Pene fl. conditum eſt.

190. *Territorium primum Bart*, continet *Bardum* oppidum ad Bart & Regnizii fl. oſtium. Commendatur ab arce Ducali, Cereviſia ſapida, negotiatione maritima. Habuit & quondam Typographiam.

Ibi etiam eſt *Stralſunda*, amplum, præclarum & maritimum emporium, Anno 1628. á Cæſareano exercitu per aliquot menſes frnſtra oppugnatum.]

Huc ſpectat *Grimma*, *Tribſes & Abbatia Campenſis*.

Alterum Territorium Wolgaſt, egregiam habet civita-

vitatem maritimam ejuſdem nominis. Obtinet arcem Ducalem. Annis ſuperioribus vi bellicâ graviter afflictam. Olim quoque in hoc territorio floruit *Vineta* emporium ampliſſimum ; ſed tandem inundatione maris ſuffocatum, cujus rudera copioſiſſima ſereno cœlo, ſub aqua marina, in hunc usque conſpicua ſunt

191. *Tertium Territorium eſt Vſedomia* Inſula, habens unicam civitatem ejusdem appellationis.

XXXIII MARCHIA *Brandeburgica* complectitur *Marchiam* quadruplicem, *Veterem, Mediam, Vkariam & Novam*; *Provincias item Prigniz, Sternberg, Cotbus & Ducatum Croſnenſem*. Quæ regiones omnes ſunt feraces frumenti, pecorum & piſcium, præſertim ad Viadrum, Svevam & Havelam fluvios. Diverſoriis autem commodis non ubique inſtructa eſt.

Vetus Marchia gaudet Metropoli, amplo munitoque *Stendalio* ad Vcht fl. quæ nobilis eſt à templo Cathedrali, judicio Provinciali & Pannificum copiâ.

Soltquellum, ad Iezo & Duinæ fl. confluentes, ſitum, vetuſtiſſimum eſt oppidum, præſtantem habens cereviſiam.

192 *Gardilegia* antiqua eſt civitas, ad rivum Milde, obtinetque arcem extra mœnia conditam. Commendatur 1. à bona politia, cum & nullum, niſi Academicum & literatum, in Senatorium ordinem adſciſat. 2. ab egregia cereviſia, quæ in vicina loca transfertur. 3. à propugnaculis firmis, adverſus inſultus vicinorum Lunæburg. Brunſvic. & Magdeburgenſium.

Tangermunda, ad Tanger fl. exſtructa eſt.

Sebuſium ad Vcht fl. unde oriundus fuit, vagabundus ille ſcholaris *Sepuſius* dictus, quem pleri-

que ex Sepuſio, provinciâ Hungariæ, patria mea dulciſſima, denominationem ſuam traxiſſe, falſo ſuſpicantur.

Oſterburgum, ad Biſæ & Vcht fluviorum confluentiam conditum eſt.

193. *Calba*, egregiam obtinens arcem Nobilium ab Alvensleben, in loco uliginoſo condita eſt.

Media Marchia, amplior & civitatibus nobilior eſt. Ejus metropolis dicitur *Brandeburgum*, dirimiturque Havela fl. Ornata eſt Collegio Canonicorum & ſtatua Rolandi, qua pleræque Saxoniæ inferioris, & Marchiæ urbes, præ reliquis à Carolo M. & ſuccedentibus Imperatoribus, privilegiatæ ſuperbire ſolent.

Berolinum & Colonia ad Spream ſive Svevum conjunctæ ſunt civitates: In hac eſt templum Cathedrale, obtinens Campanam vaſtæ molis. Arx etiam ibi eſt auguſtiſſima, ſedes Electorum, in qua obſervanda: Templum picturis Lucæ Kranach illuſtratum, & monumentis Electorum exornatum: Sacellum teſtudinei gradus, armamentarium, equile novi ædificii, Gazophylacium, Archivum, Camera argenteæ ſupellectilis, Palatium majus, Pharmacopolium, Conclare Conſultorium, Hydraulicum opus, Domus venatoria, Viridarium, Sphæriſterium, Hippodromus &c.

194. *Francofurtum ad Viadrum*, claret Academiâ, Communitate ſive Convictorio Studioſorum ſatis commodo, nundinis, Bibliotheca *Pelargianâ*, viâ *Sabinâ*, cœnobio Carthuſiano, cujus Prior quondam fuit *Iohannis de Indagine*; ex quo etiam aqua ſcaturit, lignum, folia vel cortices arborum, carbones, oſſa, ut & teſtudines in lapidem mutans. Academiam hanc celebriorem noſtrâ tempeſtate

red-

reddiderunt *Chriſtophorus Belargus*, Theologus, *David Origanus*, & *Beniamin Urſinus*, Mathematici per Europam clariſſimi, mei quondam Præceptores obſervandi, qui ambo, tam coram, quam epiſtolis ſalutatricibus parili amore, ad terminum uſque vitæ ſuæ, me proſequi haud dedignati ſunt. Cerevifia Francofurtana, vulgo Pòñei dicitur.

Lebuſium oppidum intra colles ſitum, oſtentat vetuſtam & exuſtam arcem Epiſcopalem, monti ſuperſtructam.

195. *Spandovia* oppidum famam ſibi acquiſivit peculiari munitione, intra Havelam & Svevum extructa, ejus armamentarium machinis bellicis abundat. Turris *Iulii*, illius loci, dicitur nomen habere à *Iulio Cæſare.* Collegium Canonicorum in colle poſitum eſt.

Brizena duplex, *fidelis* & *infidelis*; hæc poſita eſt ad Viadrum piſcoſum, illa ad Ada fl.

Bernavia & *Fürſtenwalda* ſunt oppida famoſa ob cereviſiæ optimæ cocturam.

Stramberga male per jocum audit, ob cereviſiam mendacem, ſive mendaces efficientem.

Cætera oppida ſunt *Ratenovia*, *Angermunda ad Velſe fl. Mönchberg*, *Neuſtadium*, *Freienvaldum* & *Belizium.*

Marchiæ Novæ metropolis eſt *Soldinum* ad Miezel fluv.

Ejus nobiliſſimum propugnaculum eſt *Cuſtrinum*, in loco paludoſo, ad confluentiam Viadri & Vartæ fl. ſuper palos alneos, lateribus coctis exſtructum. Affluit inſtrumentis bellicis & commeatu: Continet etiam arcem, probè vallo munitam. Ædes habet ſatis elegantes & cives moratos.

196. Præfecturæ Cuſtrinenſi ſubeſt pagus *Ziecher*

cher, in quo *Tungerlarius* vir ſcriptis celebris, amicus meus quondam ſingularis, Paſtorem egit.

Königsberga ornata eſt ſtatua Rolandi.

Landzberga in hoc bello munitior à militibus eſt reddita.

Arnſvaldia famoſa eſt ob campanas harmonicas.

Lippenium ſibi jus illud peculiariter arrogat, ut qui reliquias cereviſiæ exhauſerit, plenum cantharum inchoet. hoc Marchiaci, das Lippeniſche Recht appellant; qui tamen mos & alibi inter plebejos obſervatur.

Reliqua Neomarchiæ oppida dicuntur *Driſam*, *Bervaldia*, *Caliſium*, *Morinum*, *Schivelbeinium*, ubi eſt Commendatura, *Schönfluſium*, *Fürſtenfeldum*, *Schved* ad Viadrum hiſce bellicis temporibus nominatiſſimum.

197. *Marchia Vkaria* ab Vker lacu & fluvio, per mediam ejus partem fluente, nomen habet.

Metropolis illius nuncupatur, *Primislavia* antiquiſſimum oppidum.

Templinum, *Strasburgum*, *Granzovla*, *Betzau*, *Lichau*, *VVolfshagen* ſunt fere obſcura oppida.

Prignizia Provincia ampla eſt, cujus præcipua oppida ſunt.

Brizvalkum, *Dalminum*, *VVidſtockium*, quod à prælio Anno Chr. 1636. ibi habito inclaruit. *Perleberg*, *Havelberga*, ad Havelam fl. quæ nobilitatur Canonicorum Collegio, & munitione nova hactenus ſæpe expugnata.

Velſenacum olim catervatim frequentabatur, propter repertam hoſtiam, ſangvine tinctam.

Lencena nota eſt à Telonio.

Rupinenſis Comitatus obtinet oppida, *Rupinum vetus*, & *novum*, *Vſterhuſium* & *Granſee*.

198. *Pro-*

198. *Provintia Sternbergenſis* continet oppida *Sternberg, Königsvaldum, Droſſenam, Sonnebergam,* ſedem Magiſtri ordinis Iohannitarum, *Reppenam.*

Dominium Cotbuſienſe habet *Cotbuſium*, *Peizam* arcem benè munitam, *Beſcoviam, Storcoviam.* Hujus Dominii ſitus licet ſit in Luſatia inferiore ſubjecta tamen eſt Marchioni Brandeburgico.

Croſnenſis Ducatus in Sileſia ſitus eſt, ſed ad Marchiones poſſeſſiones ſpectat.

Ejus metropolis, *Croſna* ad confluxum Viadri & Boberi, nec non ad montes vitiferos, condita eſt, obtinens arcem Ducalem.

Huc pertinent *Zullichium, Sandau, Bobersberg* &c.

199. XXXIV. LVSATIA duplex conſtituitur. *Superior* antehac Bohemiæ regem, nunc Electorem Saxoniæ Dominum agnoſcit. *Inferior* maxima ex parte Electori Brandeburgico paret.

Superioris 6. civitates primariæ recenſentur.

1. *Budiſſina,* ad Spream, Patria *D. Caſparis Peuceri,* viri CL. urbs populoſa & probè munita, ſed Anno Chr 1620. per oppugnationem & expugnationem Electoris Sax. Ioh. Georg. adeo labefactata, ut damnum urbi tum illatum, ad 40. tonnas auri ſeſe extendat. Anno 1639. à Svecis militibus mœnia, portæ & arx diruta & demolita ſunt. Præ cæteris ſex confœderatis Luſatiæ urbibus, hæc prærogativâ, tanquam metropolis, gaudet, ut literas hiſce 6. urbibus inſcriptas, inprimis aperiat & reſignet. Fuit olim Bohemiæ Principum tempore neceſſitatis Aſylum. Nobilitatur Conſiſtorio & Dicaſterio:

2. *Gorlicium*, ad Niſſam fl. eſt præclara urbs, munitione, reip. egregia forma, Curia, Gymnaſio,

ſio, Fano S. Petri, nec non ædibus privatis ſplendidis,& ſepulchro Chriſti (extra urbem) condecorata. Ei adjacet mons *Parnaſſus*,ſed non ille Muſis quondam ſacer, qui in Phocide,provincia Græciæ eſt.

3. *Sittavia*, ad eundem fl. perpulchra & ampla civitas eſt, à foro frumentario,Gymnaſio literario, Curiâ eleganti & ſtabulo publico commendata. Mœnia illius Anno 1639. à Svecis militibus diruta ſunt.

200. 4. *Laubena* ad Quiſſum fl. cereviſiâ egregiâ præſtat. Templum illius Huſſitæ ſangvine humano tyrannicè oppleverunt. Hoc oppidum patria eſt. *D. Iacobi Bartſchii*, Medici & Mathematici celeberrimi,amici mei ſingularis, ante paucos annos defuncti.

5. *Camizium* ad Elſter fl. rudera oſtentat arcis editæ.

6. *Lûbau* conciliabulum præbet Legatis reliquarum 5. urbium.

Sunt & alia ignobilia Luſatiæ Superioris oppida,ut *Vetgenaw*, *Senftenberg*, *Biſchoffsverde*, *Reichenbach*. *Hirſchfeld*, *Gabel*.

Inferioris Luſatiæ oppida ſunt. 1. *Lubena*, in qua Judicia & conventus procerum celebrari ſolent 2. *Lucca*. 3 *Gubena*. 4. *Sommerfeld*. 5. *Sprenberga*. 6. *Sonennenvaldum*. 7. *Forſtum*. Ad Senfftenbergam, Lubenam Gubenam & Tribeliam è terra nativæ ollæ effodiuntur.

XXXVI. SILESIA, non tam ratione terræ fœcundæ, quam culturâ diligenti, omnis generis frumenti, leguminum & fructuum, linum, rubiam & calamum aromaticum profert. Ejus longitudo 55. latitudo 20. milliarium. Civitates habet

bet 150. pagos 19000. Incolæ ſunt ingenioſi, laborioſi ad ſtudia literarum, opificia, tractationem lini & telæ, nec non ad rem militarem proni & apti. Dividitur in *Superiorem*, cujus metropolis eſt *Troppavia* & *Inferiorem*, cujus metropolis eſt *VVratiſlavia. Superior* Hungariæ, Bohemiæ, *Inferior* Po-
(201.) loniæ, Luſatiæ & Marchiæ eſt vicina. Cum vero & in 16. Ducatus dividi ſoleat, ex quibus jam Croſnenſem luſtravimus, nunc reliquos conſiderabimus

1. Primus eſt *VVratiſlavienſis*, ita nuncupatus, à Metropoli *VVratiſlavia*, quæ Epiſcopalis caput, Lumen, Sol & oculus totius Sileſiæ eſt. Vrbs hæc ad Viadri & Olavæ fluviorum confluentem ſita eſt, atq; à munitionibus, magnificis ædificiis cum publicis (ut templis, turribus, cœnobiis, Xenodochiis, Collegio Canonicorum, Gymnaſiis, Caſtro Cæſareo, Granariis, Armamentario, Curiâ, Foris, Officinis, Hydraulicis) tum privatis, optima reipublicæ formâ, eaque Ariſtocraticâ, copiâ doctorum virorum, Bibliothecis, cereviſia pingvi, Schöps dicta, variis mercimoniis, platearum elegantia commendatiſſima. Duo diſticha in infima parte turris S. Eliſab. lectu digna ſunt.

Huc pertinet *Namslavia*, ad Veida fl. oppidum, amplum & frequens, in quo eſt Caſtrum benè munitum.

Novoforum cœmeterio & fertili ſolo nobile eſt.
202. 2. *Swidnicenſis Ducatus Swidnizium* habet primariam civitatem, quæ ad VVeiſtriz fl. incolarum frequentia, murorum ſtructurâ, ædium privatarum elegantiâ, templo Parochiali cum egregia turri præ aliis ſpectabilis eſt. Caſtrum etiam Dominorum de Gelhorn, Curia munita, arma-

mentarium cum tormentis grandibus, Cellæ frigidæ, ſuburbia, ampla, cereviſia duplex, triticea (vulgo Stier dicta) & hordeacea, huic quoque urbi ſingularia ornamenta ſunt.

Huic referendum *Reichenbachium*, textorum multitudine inſigne oppidum.

Strigovia, oppidum amplum, in loco fertili ſitum, clarum ob terram ſigillatam, quæ ibi ex monte acuto D. Georgii eruitur, & cereviſiam, quæ quidem ex tritico coquitur, ſed acerbiorem præ aliis, & gratiorem habet ſaporem.

Bulkenhein, oppidum eſt amœnum, cui imminet caſtrum, Commendatoris Strigenſis ſedes.

203. *Freiberga* ſita eſt ad radicem arcis *Furſtenſtein*.

Landshuttum, *Fridland*, *Zobten* ad montem ejusdem nominis marmore clarens, *VValdberg* & *Gottsberg*.

3. *Iauravienſis Ducatus* nomen habet à *Iaurovia* civitate, in agro fertili ſita, in qua arx eſt, ubi Præſes Ducatus reſidet, qui nomine Imperatoris utrique & huic, & Svvidnicenſi Ducatui præeſt. Deſtituitur fluviis: Ædes privatæ fornicibus ſunt condecoratæ.

Huic ſubſunt, *Leoberga* ad Boberam fl. in amœno tractu, à Ludovico, Nic. & Eliâ Reuſneris IC. ædificiorum elegantiâ, lanificii textura & cotibus celebris

Kupferberga metallorum proventu olim clara, *Bunzlau*, *Schœnau*, *Greiffenberg*, *Lähn*, *Fridberg*, Liebenthal, *Schmiedberg*, *Naumburgum* ad Quiſſum, *Hirſchberg* genitura *G. VVeinrichii*, Theologi CL. egregio panno, telâ præſtantiſſima & vicinis thermis celebre oppidum.

4. *Glogovienſis*, cujus primaria urbs eſt *Glogavia* major,

major, ad Viadrum fl. quæ habitatorum frequentia, agro fertiliſſimo, & paſcuis lætis, item Collegio Canonicorum valde inſignis; ſed & religionis diverſitate infamis, & crebris incendiis obnoxia eſt. Turris in templo Parochiali, craſſitie & latitudine cæteras Sileſiæ ſuperat, caret tamen capite. Patria eſt *Abr. Bucholzeri*, Chronologi.

204. Huc pertinent *Freiſtadia*, quæ, licet in valle jacere & nemoroſis ſaltibus circumdata eſſe videatur; planitiem tamen amœnam, incolas frequentes, textrinâ plurimum quæſtum inſtituentes, & ædificia pulchra cum arce obtinet.

Gura ad Poloniam vergens limitanea civitas benè munita, à frumentario foro commendatur.

Grünberga vineis, agris, paſcuis lætiſſimis, hortis, piſcinis, ſcaturiginibus, nemoribus circumdata, Pannificio claret. Inde oriundi fuere *Abrahamus Scultetus*, Theologus, & *B. Pitiſcus*, Mathematicus inſignis.

Sprottavia habet cœnobium Virginibus ſacratum & arcem, fluvio Bobero, & paludibus, per naturam ac artem ſatis firmam. Produxit inter alios doctos viros *M. Benjaminem Urſinum*, Mathematicum Electoris Brandenb. celeberrimum.

Beuthena, ad Viadrum fl. Gymnaſio Schöneithiorum illuſtri famam ſibi acquiſivit.

205. *Köbenam* ad Viadr. fl. illuſtrem nunc reddit Parochus illius loci *I. Hermannus*, qui Poſtilla, ſive commentaria ſuper textus Biblicos, noviter edidit doctiſſima.

Neuſtat & VVartenberg ſimiliter ad hunc Ducatum ſpectant.

Swibuſſen naturâ & arte munita, in loco paluſtri, paſcuoſo, fertili, nemoroſo, vitifero, ardeis &

murenulis abundanti, ſita eſt ad fl. Schvvemme, qui eam interluit. Viſu ibi digna ſunt, Baſilica, in qua altare, ſuggeſtus, organum chori, Bibliotheca, turris cum campanis harmoniacis, ſchola, arx, curia, armamentarium, cæmiterium ſuburbanum, & facultatoria Domus.

5. *Lignicenſis*, cujus primaria & antiqua civitas eſt *Lignizium*, munitione in tantum ſeſe cura Principum extulit, ut nulli Sileſiæ civitati cedat. Irrigatur fluvio Kazbach. Caſtrum armamentario inſtructum eſt. Curiam, forum, ædesque privatas ſplendidas obtinet. Conſiſtorio gaudet Eccleſiaſtico, ſuburbia ſunt ampla & populoſa. Vicinus pons ſuper confluentem lacuum Cunizenſem & Coſchvicenſem extructus, latiſſimus Germaniæ eſſe perhibetur. Coquitur in ea ſapida cereviſia.

206. Huic ſubjiciuntur *Aurimontium*, ſive *Goltberga* oppidum ad Cattam fl. qui auri arenas ſecum fert, literarum cultu, tempore *Valentini Trozendorfii*, ſcholæ ibidem Rectoris, inprimis clarum. Sapidus etiam ibi coquitur zythus.

Lubena, oppidum eſt pervetuſtum. *VVolavia* obtinet arcem inſignem. *Parchvizium* ſitum eſt ad Cattam fluv. *VValſtadium* inclaruit glorioſa morte Henrici Pii, á Tartaris ibidem cæſi.

Reliqua oppida, ſunt *Steinau*, *VVinzig*, *Rauden*, *Hernſtat*, *Hayn*, *Nickelſtadt*.

6. *Bregenſis*, *à Brega* civitate, ad Viadrum, in loco plano, fertili & amœno ſita, ita appellatur. Commendatur hæc urbs à Principum Palatio, Viridario, Armamentario, Gymnaſio, Typographia, templo Parochiali & Cathedrali, curia, foro amplo, plateis bene diſpoſitis, ſuburbiis amplis, nun-

dinis

dinis boariis, Conſiſtorio Eccleſiaſtico, & quidem ordinationibus claro, ſtatutis civilibus optimis, & privatarum ædium venuſtate.

207. Habet ſub ſe *Strelam*, elegans oppidum, lapicidinis notum.

Olaviam arce Ducali & Molâ inſignem ad fl. cognominem, qui VVratislaviæ tandem commiſcetur Viadro.

Nemizium arce ſimiliter in monte erecta ſpectandum.

Bitzium Poloniæ conterminum, mercaturâ linariâ, & clade Anno 1588. Maximiliani, à Polonis accepta, eoque ipſa Archiduce capto, celebre oppidum.

Silberbergam & Reichenſtein, venis metalliferis clara oppida, in quorum poſteriori varia moneta cuditur; utraque communia ſunt Ducibus Ligio-Bregenſibus. Reliqua Bregenſia ſunt oppida *Creuzberg & Michelau*; quo poſterius cœpis affluit.

7. *Olſnicenſis*, à civitate primaria, cui & arx & Palatium Ducale adjacet, *Olſnâ*, appellatur. Vrbs hæc ſchola ſive Collegio eleganti & Præfecturâ gaudet Anno 1535. 1. Sept. turbo & tempeſtas horrenda, imo inaudita, ædificia illius publica & privata ſtupendum in modum diruit atque disjecit, currus, homines, totasque ædes ſuſtulit, & longe aliorſum transportavit.

208. Huc pertinent oppida *Bernſtat*, (ſedes Ducalis) *Feſtenberg*, *Kunſtat*, *Stroppen*, *Mæſebar*, *Hundsfeld & Terbniz*. In territorio *Trebnizenſi*, ad pagum *Maſel*, ex colle ollæ argillaceæ molles, ut & alia vaſa lutea, à natura ipſâ eleganter formata eruuntur, & aëri expoſita, indurantur: hinc monticulus ille *figulinus* ſive Töpfferoberg vulgo appellatur.

8. Car-

8. *Carnovienſis à Carnovia* civitate, uſitate Jegenrdorff dicta, quæ elegans & munita eſt civitas, in valle pulcherrima ad Oppe fl. ſita. Arcem habet ſplendidam, quæ ſedes fuit Marchionum Brandeburgenſium, ad quos & totus Ducatus ſpectavit: ſed Imperator Ferd, II. eum in hiſce turbis bellicis, Iohanni Georgio, Marchioni Brandeburgio, quod adverſus laudatum Imp. militabat, ſubtraxit, & fiſco Regio vendicavit. Iuxta civitatem commode in vicinis ſylvis venationes inſtituuntur. Sunt & ibi acidulæ nonnullæ ſalubres. Nec longe inde diſtat arx diruta, quæ Dominorum Schellenbergenſium ſedes olim fuit.

209 Huic ſubjicitur *Leobſchüzium*, oppidum elegans curiâ, foro frumentario, Politiâ, pingviſſimo & fertiliſſimo totius Sileſiæ ſolo; clarum, item *Bendſchin, Zaudtz, & Boberau.*

9; *Teſchinenſis à Teſchenâ* civitate dictus. Situm obtinet intra radices montium Carpathicorum & Sudetum. Horum radices, das Geſencke; illorum *Iablunka* vulgo appellantur: In hiſce oris, non procul á Viadri fontibus, ad oppidum *Sckottſchow*, oritur Viſtula, celebris Poloniæ fluvius.

Teſchena urbs, ad Olſam fl. obtinet arcem Ducalem in monte ſitam. Commendatur ab optimis ſclopetis, ſapidâ cereviſiâ & copiâ eduliorum, ſive vilitate victus. Cives Bohemico & Germanico utuntur ſermone, ſed Bohemicus prævalet.

Huc ſpectat *Freiſtadium* ad Olſam fl. oppidum ex parte munitum rudera arcis oſtentans, textoribus telarum linearum frequens. Non procul abhinc diſtat alia arx, *Ray* dicta, parietinas etiam minitans.

Iablunca oppidum ad Carpathum montem arce ligneâ, validâ tamen, munitum,

Bie-

210. *Bielicʒium* arcem obtinet Baronum de Zuinck. Oppida reliqua ſunt *Fridek*, *Neſlkow*, *Strumen*, *ſeu Schwarʒwaſſer*; Ad quorum poſtremum in humo pingvi dulcique uligine lætâ, non procul à fl. Viſulâ, ſitum eſt. Ad hunc Comitatum referendus etiam eſt Baronatus *Pleſnenſis à Pleſnâ* oppido crebris incendiis, obnoxio, in quo arx non inelegans, cum reliquis oppidulis *Mikulow & Bierun*, ut & pagis ampliſſimis piſcinisque latiſſimis.

10. *Oppavienſis*, ab *Oppavia*, ſive *Troppavià* urbe, ad Oppa aurifero & Mora fl. confluxum, appellatus eſt. Eſt vero civitas ampla, populoſa, munita & ædificiis magnificis condecorata. Commendaturam Equitum Iohannitaruur, nec non arcem obtinet, ſed ferè anguſtam. Commendatur á facilitate victus & præſtantia cereviſiæ. Inde oriundus fuit *Amandus Polanus*, vir CL. Huic ſubſunt *Holdſchinum*, oppidum munitum, cum arce pulchrâ, ubi Oppa Oderæ jungitur; *Vogtſtadium*, *Bentſchovia*, *Laslaw*, *Krônowiʒ*, *Künsberg*, *Neukirch*, & *Frudenthal*.

211. 11. *Oppolienſis*, *ab Oppolià* civitate, Collegio Canonicorum & ruinoſa arce nota. Sylvis amplis adjacet, victus ſufficiens ibi habetur.

Huc pertinet *Glovia minor*, ſive *Superior* oppidum non magnum quidem, ſed pulchrum, cum egregiâ arce in pingvi ſolo ad Prudnize fl. *Streliʒa* major, cum arce, in qua ſedem habent Barones ad Rhedern.

Crapiʒium ad Prudnize & Viadri confluxum, cum arce Rhederorum.

Koſel, munitum oppidum, *Beuten*, *Gleibiʒ*, *Toſt*, *Falkenberg*, *Zulʒ*, *Roſenberg*, *Lubliniʒ*, *Schürgaſt*, *Peiſs*, *Krotſchamb*, *Leſsniʒ*, *Gorʒoba*, *Dobradui*, *Steinau*, *Fridland*, *Streliʒa minor*, & *Graſmuck*.

12. *Ra-*

12. *Ratiſborienſis*, à civitate primaria *Ratiſboria*, denominatus, quæ ſita eſt ad Viadrum in ſolo quidem fertili, ſed lutoſo, habet arcem vetuſtam, & Collegium Canonicorum.

Huc pertinent *Loſſa*, oppidum á nundinis equinis & bovinis famoſum, *Oderberg*, *Ribenik*, *Pilchowiz*, *Mieſſloviz & Sora* ex parte munitum.

13. *Niſſenſis, à Niſſa*, civitate nobili, & fluvio ibidem præterfluente nomen habens, quæ Epiſcopo VVratislavienſi ſedem præbet, eſtque ampla, elegans, munita & benè diſpoſita urbs, à nundinis vinariis, & copiâ duplicis telæ, in uſum lectiſterniorum, Zwi[illegible]ch dictæ, nobilis.

212. Quo pertinet *Grotgavia, Patſchkovia, Neuſtetl, Iaurnik* arcem habens, *Zukmantel* oppidum metallicum, *Ottmachau, Vamſen*, *Ziegenhals*, *Freivaldau*, *Hozeploz*, *Kaltenſtein, Veidenau*, *Chyzi eſt & Varſa*.

14. *Monſterbergenſis, à Monſterbergâ* civitate antiqua cum arce vetuſta. Huc refertur *Franckenſtein*, arce, ædificiis & incolis plurimis ſpectabile oppidum. Patria *D. Paræi*.

15. *Saganenſis* nomen habet à civitate *Sagana*, ad vaſtas ſylvas extructa, ubi Boberus & Quiſſus confluunt. Officinis ferrariis, Abbatiâ, arce, amplitudine & copiâ incolarum claret. In hac Mathematicus celeberrimus *Iohannes Keppler*, per aliquot annos, ſuo tutelâ Ducis VValſteinii vixit, partem Ephemeridum ſuarũ ibidem typis propriis divulgavit. Huc referuntur *Moſcovia* oppidulum ad Niſſum fl. & *Bribuzium*, ſimiliter ad Niſſam fl. Hoc Saganenſe territorium ollas etiã fert ſubterraneas.

213. XXXVI. Pars Germ. eſt BOHEMIA regnum altis montibus, ſudetib⁹ & denſa ſylva, Hercynia dicta, cinctum. Eſtque regionum Germaniæ altiſ-

altiſſima, unde & nulla flumina, ab extra eam ingrediuntur, multa verò in adjacētes terras exonerantur. Terra ejus frumenti, fructuum, vini, croci, leguminum, pecorum, paſcuorum, caſeorum, piſcium, tum lacuſtrium, inprimis carpionum, tum fluviatilium, metallorum & gemmarum ferax eſt. In ſylvis montibusque præcelſis paſſim rudera extant arcium ab Huſſitis deſtructarum. Longa lataque eſt 40. mil Germ.

Praga Regni Metropolis eſt, in qua digna ſpectatu multa ſunt, ut pote Arx quæ diu RomanoGermanicis Imperatoribus ſedem præbuit, cum ſuis Palatiis, viridario artificioſiſſimo, & roborario nobiliſſimo: Templum Epiſcopale, in quo Sacellū D. VVenceslai & Monumenta Regum eminent, Collegium & Academia Ieſuitarum. Pons ſupra Multam fl. lapideus, totius Germ. latiſſimus, conjungens veterem urbem cum minori. Curia veteris urbis cum Horologio (in turri) quondam artificioſiſſimo, cui par vix in univerſo terrarum orbe habebatur; Officina monetaria: Macellum nullas muſcas ferens; Platea Iudæorum, Domus Saxonica, VValſteiniana, & alia tam publica, quam privata ædificia magnificè extructa. Nec negligendus eſt vicinus *Mons albus*, in quo An. 1620 8. Nov. exercitus Friderici Palatini, à Cæſareo & Bavarico milite, fuſus eſt, in cujus victoriæ memoriam Imperator templū, D. Mariæ de victoria ſacrum, condi curavit. Civit. hæc eſt triplex atq; ampliſſima, ſed non ſatis munda, & intra mœnia vineas multas obtinens. Cōmendata eſt ſuperioribus temporibus Bohemia, à multitudine pagorum, quorum 30. mille fuiſſe ſcribitur; item civitatum, oppidorum & arcium, quorum octingentæ dicuntur fuiſſe; at nunc, ut paſſim in Germania, ſic & hic, pagi plurimi exuſti,

uſti, oppida multa deleta, arces deſtructæ, & incolæ plurimi trucidati, fame enecati, & in fugam conjecti, vix mediam partem ſpectandã offerunt. Nihilominus quoſdam civitates & oppida, juxta 15. circulos, in quos dividi ſolet, perpendeum.

214. Primus eſt *Elnbogenſium Circulus*, denominatur ab *Elnbogen* civitate, ad Egram fl. quæ cubiti formam repræſentans arcem in prærupta rupe, & Egra fl. montibusque cincta unica tantum portam obtinet. Huc ſpectant *Goſtgabe*, *Havenſtein*, *Liechtenſtad*, *Carlsbad*, ubi thermæ ſalubres, *Falkenaw*, *Königsberg*.

2. *Sazenſium à Zat* civitate, ad Egram poſita, dictus. Quo refertur *Commothau*, ad quam optimæ nuces creſcunt. *Bruk*, *Launa* tritici & fructuum ferax *Teiſing*, *Maſcha*. *Lutiz*.

3. *Litomerienſium*, in quo eſt *Letomiriza*, civitas vitifera, ad Albim non inelegans. Huc ſpectant *Kribizium*, *Auſigum* ad Albim, notum à conflictu Anno 1426. die 16. Iun. à diluculo in profundam usq; noctem interGermanos & Huſſitas inſtituto. *Grapen* ſtanni ferax *Haſenburg*, *Mons S. Georgii* Caſtellum inſigne, *Melnikum* ad Albim & *Belbana*, liberum regium oppidum.

4. *Slanenſium à Slana* regiâ & liberâ civitate dictus, quo pertinet *Frania & Kornſichium*.

5. *Raknicenſium*, *a Rakonick* civitate natura munita, ubi optima cereviſia coquitur, appellatus. Huc refertur *Straſſitium*, *Dechnizium*, *Burgliz*.

215. 6. *Pilſnenſium*, *à Pilſenâ* egregie munitâ urbe dictus, quam præterlabitur Miſſa fl. Ille ſubſunt *Tachau* monaſterium, *Frauenberga*, egregium caſtellum, *Peinzium* alias *Forſchbaw* ad Quatto fl. *Miſſa* ad Miſſam fl. *Pauſſum*, *Glottovia* à præſtantia caſeorum commendata.

7. *Po-*

7. *Podeberdenſium*, continens *Beraunum* ad Quatto fl. civitatem regiam & liberam *Carlſtein*, *Schebag* oppidum cum arce.

8. *Prachenſium*, forte à *Prachaliz* emporio ſalario illuſtri dictus. Ad hunc ſpectant *Ellichovia*, *Breſniz*, *Horeſſovir & Piſekum*.

9. *Muldenſium*, qui ad Muldam fluv. extenditur, continet *Stechovizium*, *Seldſam*, *Borotini*, *Schönburgũ*.

10. *Bechinenſium à Bechni* civitate dictus. Hic (216) comprehendit *Milzin*, *Horſchepnic*, *Stein*, *Thalor* egregiam munitionem, Quæ tamen, ſi rectè memini, quod Imperatori Ferd. II. diu reſtiterit, poſt oppugnationem diruta eſt. *Sobieslau*, opulentum oppidum, in loco declivi & perluſtri ſitum eſt, gaudebat Gymnaſio: *Budviſium* ad Malz fl. urbs perelegans, ampla & fornicibus exornata, quæ à Friderico Palat. fruſtra tentata, in fide Imperatoris manſit.

Crumlovia, ubi Collegium Ieſuitarum ac argenti fodinæ ſunt, & *Landſtein* cum arce.

11. *Chaurmenſium à Chaurima* oppido. Ad quem pertinet *Coſtolez* ad Albim fl. *Brandiſium* ad eundem: *Dauſim*, *Bohemicum Brodum*: *Eule*, ubi fodinæ argenti & auri ſunt ditiſſimæ: *Beniſhovia & Gaubrekop*.

217. 12. *Boleslavienſium*, denominatus à *veteri & juniori Boleslavia*: *Iunior* ad Iſeram fl. elegans & ampla eſt civitas: *Senior* ad Albim ſita eſt. Huc referenda *Grabſtein*, ad Niſſam fl. *Turno* ad Giczeram fl. ad quod oppidum Gemmæ variæ reperiuntur. *Eiche*, *Niemes* ad Pulſniz fl. *Volezau*, *Veiwaſſer* cum arce, *Bernſtein*, *Bennatik* arx, in qua *Tycho de Brahe* auſpiciis Imper. Rudolphi II. motum correctum Lunæ perfecit, & *Nimburgum* ad Albim,

13. Ra-

13. *Radeciæ Regalis*, à *Radeciâ* dictus, civitate eleganti in editiori loco, ad Albim ſita, ubi VVorliz in Albim influit. Huc referuntur *Hoſtimni* ſeu *Arma, Holoba* ſive *Hælb*, vicinum habet fontem Albis fluv. famoſiſſimi, qui primum vallem Diabolicam irrigat. *Trautnovia, Pollizium, Garomirum* ad Albim *Nachodum*, *Levinum*, *Neoſtadium*, *Litizium* ad VVorliz fluv. *Brandeis*, *Bodgebrodum* ad Albim & *Chlumez*.

218. 14. *Krudimenſis*, à civitate primaria *Chrudin*, nomen habens. Quo pertinet *Conezgehora*, arx montana. *Pardvizium* ubi præſtantes gladii conficiuntur *Prſelauſch* ad Albim, *Roſſumburg*, *Hohemaut*, *Treboavia Bohemica*, *Litomiſchlia* ad VVorliz fluv. *Zambachium & Richenburg*.

15. *Zaslavienſis*, à *Zaslaviâ* dictus, civitate celebri, ob monumentum, 10. *Ziskæ* Propugnatoris Huſſitarum acerrimi. Huc referuntur *Kuttenberga*, ubi argenti fodinæ ſunt. *Vodianum* ad Sazara fluv. *Germanicum Brodum* ad eundem, *Habern*, *Liechtenberga*, *Colinum* ad Albim & *Creuzburgum*.

Aſſiſtit Bohemiæ incorporatus *Comitatus Glaczenſis*, qui iisdem cum Bohemia juribus utitur. Metropolis eſt *Glazium*, patria M *Davidis Origani*, Mathematici CL. Cujus Methodum in hac Geographia ut plurimum ſecutus ſum. Eſt civitas cum ſuburbiis ſatis ampla, habens in colle editiore ſaxeo, arcem fortiſſimam. Pertinent autem ad Comitatum *Habelſverda*, *VVinſchelberga*, *Neorodum*, *Landekum* thermis clarum, *Rheinhardum & Mitvaldum*. Hic Comitatus nobilitatur 12. acidulis, ferro, carbonibus foſſibilibus, lapicidinis, argenti fodinis, feris, aquilis, & optimo butyro.

219. Ad Bohemiam etiam referenda. *Egra*, civitas,

vitas, de qua ſub Voitlandia egimus, item *Vallis Joachimi*, in qua Anno 1519. thaleri primum cuſi, & inde denominationem ſortiti ſunt.

XXXVII. MORAVIA *Marchionatus*, regio eſt campeſtris, conſtans pingui & molli ſolo, ideoque frugibus valde idonea, unde multum frumenti colligitur, habens etiam colles ubertate & copiâ vini abundantes, quod tamen, quia calcis plurimum, ex terra cretacea attrahit, arthritidem & calculum generat. Gregibus armentorum non adeò referta eſt, quæ in ſolitudinibus magis ali ſolent. Thus & Myrrha, inſtar cadaverum humanorum, paſſim è terra effoditur, cujus rei fide dignus teſtis eſt *Iohannes Dubravius*, Epiſcopus Olomucenſis, qui illius Myrrhæ portionem, brachium humanum repræſentantem habuit. Cultoribus paſſim repletur, qui ſermone, ritibus moribusque Bohemis (quibus etiam una cum Sileſiis confœderati ſunt, eundemque Dominum, nempe Bohemiæ regem agnoſcunt) ferme conveniunt. In civitatibus tamen lingva Germanica præcipuè uſurpari ſolet.

220. Metropolis ejus, ubi & conventus celebrari ſolent eſt *Brünna* ad Svittâ fl. in loco valde fertili: Proceres magnificas in ea poſſident ædes. Domus Provincialis quidem elegans ſed anguſta eſt. In vicino colle ſita eſt arx munitiſſima, *Spilberg* dicta. Epiſcopalem aulam & templum Collegiatum ibi videre licet.

Eſt deinde elegans, ampla & populoſa Epiſcopalis civitas *Olomutium*, in qua ſimiliter, uti Brunnæ, & quidem per vices conventus ſtatuum inſtituuntur; hinc & Domus provincialis ibidem extructa eſt. Nec Epiſcopali aulâ deſtituitur. Ornata eſt inſuper Gymnaſio Ieſuitico.

Iglavia, ad Igla fl. perpulchra & magna civitas, pan-

pannificio & cereviſiâ claret: Olim Gymnaſio celebri gaudebat, quo populares mei Zepuſienſes confluebant.

Znoyma ad Teya fl. colli impoſita, elegans & opulenta eſt civitas, continetque arcem, in qua viſitur ſacellum gentile.

221. *Meſrizium* ſita eſt ad VVoslara fluv. *Trebovia* à pannificio nobilis, *VViſcha* ad Hava fl.

Cremſirium, ad Moravam fl. in qua Epiſcopus reſidere ſolet.

Landſtein, Frûſtam ad Teya fl. *Meniſchitz*, *Oſtra* ad Moravam fl. *Gedinga* ad eundem fluv. *Crumlau* cum arce. *Eybanſchitz*, ad Schvvarza fl. nobilitata ſuburbiis amplis, fovebat antehac plurimas ſectas, ut pote Lutheranos, Pontificios, Fratres Valdenſes, Anabaptiſtas, quorum poſteriorum in univerſa Moravia Anno Chriſti 1617. 70. mille numerabantur.

XXXVIII. PALATINATVS *Superior* eſt pars Nordgoiæ, habens quasdam egregias civitates, è quarum cenſu eſt *Amberga*, ad Vils fluv. cum arce Ducali, & armamentario. In vicinio ſunt fodinæ.

222. *Sulzbachium*, egregium oppidum, ſitum eſt in clivoſo loco, gaudetque arce Palatinali. Vnicum tantum fontem ſub monte obtinet.

Neoforum perelegans eſt civitas, arce ducali prædita.

Huc ſpectant *Herſchbrugum*, *VValdmünchen*, *Schönthal*, *Rez*, *Neuburg* ad Schvvarzach fluv. *Nappurgum* ad Nab fl. *Pfreimd*, in confluxu Pfreünd & ubi arx eſt Landgravii Leuchtenbergenſis, *Chalmontz*, ad confluxum Vils & Nap. fluv. *Pilnhofen*, ad Nap. fl, *Hirſchau*, à ridiculis ſuis geſtis, libel-

libello peculiari comprehenſis, notiſſimum oppidum.

XXXIX. Et ultima tandem pars Germaniæ, nempe AUSTRIÆ *Archiducatus* reſtat,cujus terra à fertilitate ſeſe multum commendat;quandoquidem frumentum, vinum, fructus, crocum etiam egregium affatim fert, & vicinis impertit, piſces inſuper & ſalem habet. Danubius fluviorum Europæ maximus,hanc regionem per medium fere ſecat;ab Occaſu in Ortum fluens,contra vulgarem curſum plerorumque fluminum navigabilium. Incolæ utuntur Lingvâ Germanicâ eaque craſſiuſcula ob frequentiam literæ A, quam perperam pro E ſubſtituunt: Hanc tamen multi Germani, qui nec Auſtriam unquam à primo limite ſalutarunt, ex ſtultâ cacozeliâ, patrium vel puriſſimum illud Miſniæ Idioma aſpernantes, affectare, & gloriolam aliquam venari ſtudent. At nos, omiſſis ejusmodi ſimiis, præcipuas iſtius regionis civitates conſiderabimus.

223. Metropolis Auſtriæ eſt *Vienna*, ad Danubium ſita, celebris duplici nomine,cum,quod Anno Chr. 1529. à Solymanno, Turcarum, Tyranno obſeſſa, eidem viriliter reſtiterit,item, quod Imperatoribus Romano Germanicis, à plurimis annis, in hunc uſque diem commodam ſedem præbuerit. Eſt emporium perelegans,amplum, ſed anguſtarum & obliquarum platearum, populoſum, adeò munitum,ut non immeritò antemurale & munimentum Chriſtianorum firmiſſimum, contra hæreditarios hoſtes, Turcas, cenſeatur. Obſervatu in ea digna ſunt: Curia Imperatoria, Curia vrbana, Collegium ſive Academia Ieſuitarum, ſupremum & Epiſcopale templum S. Stephani cum turri totius Germaniæ fortiſſima, in

qua campana inſolitæ molis pendet. Dictum templum obtinet Sacellum, ex quo quidam à Diabolo (uti fama eſt) abreptus eſt. Veſtigia inſuper Gotthicæ ſcripturæ hoc templum in quodam loco repræſentat. In cœnobio Eliſabethæ ſive Angelorum monſtratur ſtatua crucifixi Chriſti, quæ, ut vulgò creditur, cum Regina Eliſabetha ad eam precaretur, ſeſe obvertit. Fanum S. Michaelis amplum & pulchrum eſt. Armamentarium, Granaria, Archiva, Bibliotheca Imp. Officina monetaria, equile Cæſareum, Aula Epiſcopalis, Domus Teutonica, Domus leporina, Xenodochia, varia Fora intra & extra urbem, cœmeterium ſuburbanum quondam Evangelicorum & alia quam plurima ædificia magnificè exſtructa, ibidem occurrunt.

Neoſtadium, validiſſima civitas, nobilitatur arce, armamentario, vivario, templo Epiſcopali & Prætorio.

Linzium, ad Danubium fl. exigua quidem, ſed elegans urbs, nobilitata arce Ducali, Collegio Ieſuitico, nundinis frequentiſſimis, Provinciali conventu, domo Prætoriâ & templo amplo.

Efferding nota eſt à nundinis ſuillis frequentiſſimis. Arx etiam *Schaumburgenſis*, & templum cum monumentis Comitum & teſtudinibus artificioſis, viſu ibi digna ſunt.

224. *Vels* ad Draunum fl. nitida eſt civitas, gaudens ſuburbiis pulchris, & arce Polhemi.

Steir, prope quam & arx eſt, ad cognominem fl. ſplendida eſt civitas, ſuburbiis inſtructa pulchris. Commendatur à monaſterio, artificio Hydraulico, copiâ cultrariorum & venuſto ſexu fœmineo.

Aniſum civitas elegans & probè munita, ſimiliter

ter ad homonymum fl. paulo poſt in Danubium influentem ſita eſt, obtinens arcem & templum pulchrum, armamentarium inſtructum. In porta quadam urbis viſenda eſt tabula picta rei memorabilis.

Freiſtadia commendatur à nundinis & cereviſiâ. *Seiterſtein*, ad Vulpach fl. *Veithofen* ad Ips fl. vectigali Cæſareo gaudet: Extra oppidum, in arce & templo diruto viſuntur antiquitatum gentilium multa veſtigia. *Rotenman*, *Afflenz*, *Cella*, *Ips* ad Danubium, ubi Erlau fl. incidit, *Blankenſtein Melk* ad Danubium cum cœnobio munito, opulento & amplo. *S. Pelten*, ad Drechen fl. *Draſmaar*, ad ejusdem Drechen fl. in Danubii influxum, *Tuln* ad ejusdem nominis fl. in Danubium ibidē ingredientem, antiquitate claret. *Baden*, ad Schvechat fluv. *Medlinga* candido pane claret. *Ebenfurt* ad Leutta fl. *Eiſenſtad* ad eundem. *Sopron Bruckum* ad eundem, *Enzesdorf* ad Viſcham fluv. *Haimburgum*, ad Danubium, cum arce editæ. Hoc oppidum ob ejus ſitum, naturâ munitum; Princeps Tranſylvaniæ Gabriel Bethlem, expugnare non valuit. In proximo monte creſcit zinziber. *Bâumgartenberg*, *Grain* ad Ilon fluv. *Zvekel* ad Cham fluv. *Nars* ad eundem. *Trinſtein* ad Danub. *Stam* ad eundem, *Rez*, *Edenburg*, *Gallersdorf*, *Cornneuburg*, obtinens munitum cœnobium, *Crembs* munitione & nundinis nobilis, *Gotvicum* cœnobium opulentum. (225.) *Cloſterneuburg*, monaſterio vino abundanti ornatum. Non procul inde diſtat arx in *Monte Cetio* noto, à *Sacrificulo lepido*, *de monte Calvo* dicto. *Miſtelbach* ad Tſchea fl. *Hœnau* ad confluxum *Theſeæ* & Moravæ fl. *Marchek*, ad Moravam fl. *Mannersdorf*, thermis percelebre oppidum.

CAP. VI.

DE BELGIO.

BELGIVM, Germ. Niederland ſi à Luczenburgenſi Ducatu auſpicamur, & ad Friſiæ Occidentalis extremitatem extendimus, ſitum eſt inter Parallelum 17. & 23. in Zona temperata ſeptentrionali, ſub 9. & 10. *climatibus*, habens verſus Auſtrum diem maximum 17. hor. 2. min. verſus Sept. 17. hor. 52. min. ut differentia ſit inter dies æſtivos maximos 50. minutas, quibus dies in Belgio inter ſe variant. Eſt etiam ſitus ejus, ratione fluminum & terrarum, ad Oceanum adeo commodus, ut inde in vicina regna facilimus pateat tranſitus, ſiquidem in Daniæ, Norvegiæ & Sveciæ, Septentrionalia, & ad ortum ſita loca, inter 5. vel 6. dies, verſus Meridiem & Occaſum in Galliam, illico in Angliam paucis horis, ac tandem in Hiſpaniam diebus 10. 11. vel 12. vento ſecundo pervenire poſſint, quod negotiationes ad rem augendam plurimum promovet.

Quantitate ſuâ regno comparari, imo Bohemiæ præferri poteſt. Vrbes obtinet 208. Pagos 6368. præter villas, caſtella & arces, quarum ingens eſt numerus.

226. Academias 5. habet, *Lugduni*, *Franeckeræ*, *Grüningæ*, *Lovanii & Duaci*.

Fluvii ejus præcipui & navigabiles tres ſunt, *Rhenus*, *Moſa & Scaldis*.

Qualitatem terræ Belgicæ quod attinet, eſt ea plurimum plana, ſabuloſa, ſed fertilis frumenti & fructuum. Hannonia tamen, Luzenburgum & Namurcum montibus abundant. Et quia totum Belgium, verſus Septentrionem multum ponitur, ac Oceano adjacet, aërem humidiorem & fri-

frigidiorem habet, ſanitati tamen incolarum accommodatum, & æſtivo inprimis tempore ſvavem & gratum. Vites pauciores ibi ſunt, & rarius matureſcunt. Vbi lignis carent, ceſpitibus limoſis, vulgo Torff dictis, ad focum utuntur. Serpentum & animalium nocivorum nulla quidem in Belgio, niſi in Hollandia & Zeelandia, ubi ſylvæ ſunt, reperiuntur. Ovium autem & vaccarum, magna ibi eſt copia, & tanta fœcunditas, ut oves 3. vel 4. agnos, vaccæ duos plurimum vitulos ſimul edant; tantumque lactis præbeant, ut haud facilè credat, qui αὐτόπτης non fuit. Boves quoque magni & tanti ponderis, præcipue in Friſia & Hollandia educantur, ut unus mille ſexcentis libris, ſedecim unciarum æſtimetur. Equos etiam robuſtos, elegantes, ad bellum aptos, dictæ duæ provinciæ, ac Flandria & Geldria plurimos proferunt. Etſi ſale & metallis deſtituitur, rubiam tamen tinctorum, linum & cannabim copioſè producit. Piſcibus eam abundare, cum ad mare ſita ſit regio, ratio ipſa dictitat.

227. Incolæ plerique ſunt benè proportionati, Invidia, Superbia & Venus ipſos non adeo exercet, ut vini & lucri cupiditas. Quia enim frigidioris & humidioris ſunt conſtitutionis, vino incaleſcere deſiderant, quod etiam ad contentiones, jurgia & arma ſumenda ipſos ſæpè animat. Dum res ſuas impenſe augeri ſtudent, laboribus non facilè franguntur, nec aliorum damna curant, modo ipſi aliquid obtineant. Ingenio ſunt præditi admirabili, hinc excellentes ibi reperiuntur Mathematici, vel intra Nautas, homines alias abjectiſſimos. Arte navigandi, militandi, fortificandi, ſculpendi, imprimendi, texendi, negotiandi, omnes alias nationes, multis paraſangis poſt ſe relinquunt.

Dividitur Belgium in 17. Provincias, quarum 10. Hiſpaniæ Regi ſubſunt, reliquæ 7. ad confœderatos pertinent. Nos ſingulas ſuccinctè perluſtrando enumerabimus.

228. Primo autem ARTESIA, vulgò *Artois* dicta, ſeſe offert, quæ eſt terra amœna, pingvis atq; fertilis, inprimis tritici, ideoque *Antverpienſium & Mechlinienſium penu unicum* appellatur. Complectitur civitates 12. Pagos 854. longitudo ejus eſt 15. lat. 4. mill. Germ.

Metropolis ejus eſt *Atrebatum*, vulgo *Arras* dicta. Vrbs eſt ampla, & politicâ dignitate clara, ad Scarpam fl. cum naturali ſitu, tum propugnaculorum, murorum & turrium præſidio valdè munita. Speciem refert duarum civitatum, quarum altera minor, juris eſt Epiſcopalis, & plures hortos quam ædes obtinet; gaudet tamen templo Cathedrali & Bibliotheca inſigni. Major, ædificiorum, platearum, & fori capacitate laudabilis. Abbatiam habet ditiſſimam jurisque eſt Principalis, domus omnes fornicibus ſubterraneis capaciſſimis ſuſtentantur, adverſus obſidionis vim excavatis. Patria hæc fuit Fr. Balduini I. C. & Caroli Cluſii. In Fano D. Mariæ reſervatur Manna cœlitus quondam in hoc territorium delapſa. Civium maxima pars lanariæ ſtudet. Hinc levidenſe & textile *Atrebas* ſive *Arras*, nullâ non in parte Europæ, invaluit. Huc pertinent:

229. *S. Omar*, pulchra civitas & bene munita, habens vicinam admodum Abbatiam illuſtrem, ad quam Anno 1638. Galli ab Hiſpanis cæſi ſunt. *Clermatez*, ad lacum piſcoſum, in quo aliquot inſulæ natantes, una cum agris & pratis arboribus conſitis, ultro citroque fune trahi atque moveri poſſunt.

Hesdi-

Heſdinum, oppidum & caſtrum inexpugnabile, ob paluſtria loca & munitiſſima valla, Gallo objectum.

Bapana, parvum quidem ſed probe munitum oppidum; *Rhenty, Tercane, Lilers, Ariens, Pernes, Paß, Leeres, Leſcluſe &c.*

Bethune in rupe ſita eſt cum arce valida. In hac civitate peculiaris eſt ſocietas, *Charitas Eligiana* dicta, quæ mortuos ad ſepulchrum geſtare ſolet, cui par nulla in Europa reperitur. Commendatur à caſeis bonis.

230. II. Provincia eſt HANNONIA, Germanicè Hennegaw nuncupata. Aerem habet ſvavem & ſerenum, agrum fertilem variisque fluminibus irriguum Sylvas habet & nemora admodum jucunda. Abundat etiam lacubus, ſtagnis, fontibus, pratis, paſcuis, ſegete, pomariis, aliisque ad vitæ uſum rebus neceſſariis. Habet & metalli, ferri optimi, & plumbi fodinas; præterea lapicidinas variorum marmorum, carbonum, calcis. Longitudo ejus ſtatuitur 20. lat. 16. mill. Germ. civitates 24. & pagos 955. obtinet.

Metropolis ejus eſt *Mons*, à ſitu nomen habens, ſatis eſt amœna, perelegans, montoſa, munita, potens, ex ſagariâ negotiatione, textrinis, agriculturâ & canonicatu nobiliū. Virginum S. VValtrudæ, quæ libertatem habent nubendi maritis, & ante meridiem veſtibus ſacris, poſt meridiem prophanis utuntur. Iudicium ibi regium exercetur, ad quod ex tota provincia appellatur. Cives à liberalitate & humanitate commendantur. Epiſcopali titulo hæc civitas gaudet, Caſtellum munitum habet, latas plateas, ædificia magnifica, puteos elegantes, templum dictarum monialium ſepulchrum mirabile continet.

231. *Valencena*, ad Scaldin fl. munita, magna, amœna, Palatio regio, (quod Atrium Comitis dicitur,) Curia (in qua Horologium artificioſiſſimum,) armamentario, Orphanotrophio, ſcholæ freq. ædibus, cœnobiis, templis, & mauſolæis auguſtiſſimis, formâ Reip. optimâ, unde & Noribergenſes ſuam acquiſiverunt, nobilis urbs eſt. Patria *Mariæ* Caroli V. aviæ, & *Ioh. Froiſardi* Hiſtorici. Cives opificia textoria tractant. In vicino cœnobio, *Viconia* Bibliotheca habetur inſtructiſſima.

Halle oppidum claret â templo B. Virg. ad quod annuatim menſe Sept. concurſus accolarum fit, Theſaurum, & pennam argenteam Lipſii continet.

Avenia ſicca, pagus, profert lapides, à pago Avenianos dictos, candore marmoreo ad inciſionem faciles.

Bouchain fortalitium ad Scaldin fl. *Queſnoi* mercaturâ pollet.

Philippe ville, in circulo eleganter diſpoſita, & contra hoſtiles inſultus valdè roborata, nec non mercatu nobilis civitas.

232. *Landrecy*, oppidum firmiſſimum, ad Sambram fluv. *Bellomontium* in monte amœno ſitum. *Monbaigne*, *Aveſnes* ſplendidum & valde firmum ad rivum. *Gepre*, *Lyeſſes*, *Chimay* in nemore ad fl. Biancha, Principis Palatio & Labyrintho, & aliis præclaris ædificiis, nobile eſt munitum oppidum. *Mariæburgum*, oppidum inexpugnabile. *Bins*, *Bavais*, *Fontaine*, *Ruelex*, *Soignies*, *Brainele conte*, *Engheu*, *Eth*, *Leuze*, *Condet*.

Huic provinciæ aſſiſtit *Ditio Cambrenſis à Cambray* vel *Cameraco*, civitate Epiſcopali & Imperiali dicta,

dicta, quæ ad Schaldin, in medio quaſi Belgio ſita, clero & mercaturâ, multitudine etiam incolarum & ſplendidis ædificiis, nec non Caſtello nobilis eſt. Commendatur etiam ab Archiepiſcopali templo ac Palatio, Collegio Ieſuitico, curiâ, veſtitu peculiari Senatorum.

III. NAMVR, regio eſt amœna collibus & convallibus. Irrigatur Moſâ & Sambrâ fluviis navigabilibus; ferrum, plumbum, marmor, Iaſpides, lapideos carbones ſive lithantracas gignit. Sylvis denſis veſtitur. Civitates in hac provincia 4. ſunt, & pagi 189.

233. Metropolis ejus eſt *Namurcum*, pulchra & bene munita civitas, ſita intra colles ad Sambra, & Moſam fl. concilio regio, arce edita, Canonicorum collegio, ſede Epiſcopali & Nobilium domiciliis exornata.

Caſſima nobilitatur Arce auguſtiſſimâ Ducis de Nevers, in qua Palatia, conclavia, armamentarium & viridarium, ſpectatu digniſſima ſunt. *Audennas* eſt pagus dives, in quo vetuſtiſſimum Collegium Canonicarum, Nobilium Virginum, exſtructum eſt, à Begâ, filiâ Pipini, à qua primum creduntur dictæ Veſtales *Begginæ*.

Bovinæ, oppidum exiguum eſt, bellorum injuriis aliquoties vaſtatum. *Carlomontium*, à Carolo V. adverſus Gallos, in monte, ad Moſæ ripam, eleganter collocatum & munitum.

IV. Provincia eſt FLANDRIA, omnes totius Chriſtiani orbis Comitatus, opibus, incolarum frequentiâ & horologiorum præſtantiâ ſuperat. In longit ad 25. in lat. ad 19. fere mill. Germ. ſeſe extendit, ut ambitus ejus ſit milliarium 115. ferè. Terra ipſa plana eſt, fertilis, paſcuoſa & nemoroſa, irrigua; lino, tritico, butyro, & caſeis abun-

dat. Quatuor portus, civitates 35. Pagos 1178. obtinet. Inquilini ſunt bellicoſi, ingenioſi, inprimis in pannis texendis, quos ex lanâ, lino & ſerico (234.) artificiosè parant. Dividitur uſitate *in partes tres*, quarum prima & maxima dicitur *Teutonica*, quod Germanica Lingva Belgica ibi in uſu ſit, eſtque macrior aliis, ſed referta civitatibus, in ea namque tres primariæ ſunt urbes, nempe *Gandavum*, ſita ad fluvios Scaldim, Liſam & Lævinum concurrentes, cujus circuitus eſt 3. mill. Germ. Caroli V. incunabulis, cujus ſtatuam in foro oſtentat, celebris. Plurimis templis, ſcholis, Collegiis Canonicorum, Abbatiis, cœnobiis Xenodochiis peregrinorum, Noſocomiis, Gerontotrphiis, Pædotrophiis, furioſorum ergaſtulis, leproſariisque inſtructa eſt. Caſtellum exhibet conclave, in quo Carolus V. primam lucem vidit. Forum ejus totius Europæ eſt præſtantiſſimum, capaciſſimumque, juxta quod tormentum æneum *vaſtæ* molis, *ruber diabolus* dictum, conſpicitur. In Baſilica urbis ſtatuæ Neptuni & Cereris locatæ ſunt. Opificium Hydraulicum, variæ eæque artificioſiſſimæ molæ ventorum. Pontes frequentiſſimi ibidem habentur. Turris *Belfort* continet Campanam maximæ molis *Roland* dictam Apex hujus turris ſuperbit æneo & inaurato Dracone, taurum magnitudine æquante & Conſtantinopoli huc olim miſſo. In ponte quodam, duæ ex ære ſtatuæ collocatæ ſunt, filii patrem decollantis, atque ob id vitâ donati. Vrbs multis quidem Inſulis, ſed non mœnibus, diſtincta vel munita eſt. Obtinet ædes ultra 35. mille.

235. *Brugæ* ampla & rotunda eſt urbs, habens in circuitu ſeſqui milliare Germanicum; abundat tem-

templis, condecorata eſt plateis, foro & ædificiis magnificis: In templo S. Donati ſepultus eſt *Ludovicus Vives*, Hiſpanus literatiſſimus. In curia caput quoddam Orichalceū obſervandum eſt. Aquâ ferè purâ & dulci deſtituitur, niſi quam illis Hydraulicum opus ſuppeditat. Collegium Ieſuitarum cum Bibliothecâ, Abbatiâ S. Barthol. & molæ alatæ vallis ſuperſtructæ, varia Noſocomia Curia, Prætorium; Palatium la Franche, Burſa mercat: hortus Iaculat. & officina monetaria viſu digna ſunt. Cives ab hoſpilitate & ſvaviloquentiâ commendantur. Fœmellæ cultui nitido plurimum ſtudent; viri lanificia tractant.

Hypra dicitur habere fundum plumbeum, quod infiniti canales plumbei & aquæ ductus ſub eo ſiti, puteis publicis & privatis, aquas ſubminiſtrent. Celebris alias eſt lanificio, copioſa pannorum texturâ & tincturâ Viſitur ibi municipalis Domus, quam *Caſtellaniam* nominant, nec non curia longitudine & latitudine admirabilis, cum turri inſigni *Hallas* dicta, in qua nullæ aranearum telæ penſiles, ne araneus quidem ullus reperitur.

Gravelinga, ad fl. Aa, munitum oppidum eſt, cum arce validâ & portu bono.

236. *Dumkerka*, munitione, portu, & piraticis excurſionibus urbs nobiliſſima, obtinens in quadam turri 17. campanulas, quæ certo tempore in modum Organi pulſantur. Plateas habet ordinatas, puras, elegantes templum & cœnobium Franciſc. ſpectatu digna ſunt.

Neoportum clatratris repagulis peculiariter exructum, ad influxum Iſaræ in mare, portu ſecuro, & halecum capturâ conſpiciendum. Obtinet rcem regiam & Pharum lapideam. Eſt quidem xiguum, ſed firmum oppidum. Ad hanc An. 1600.

Mauritius, Princeps Vraniæ, victoriam memorabilem contra Hiſpanos reportavit.

Oſtenda totius ferè Europæ munitiſſimum oppidulum. Vniverſo orbi terrarum innotuit ſumtuosâ illâ, ingeniosâ, multis millenis militibus lethiferâ obſidione, quam ab Anno 1601. usque 1604. præſidiarii Confœderatorum viriliter ſuſtinuerunt contra Hiſpanos, donec tandem certis conditionibus hoſti ſeſe dedidit.

237. *Blancoberga*, ad Oceanum, oppidum piſcatione copioſâ famoſum eſt.

Sluſa, firmum & elegans eſt oppidum, portu amplo exornatum. In illius arce oſtenditur locus, in quo Dux de Alba plurimos Magnates Belgarum, religionis causâ, decollandos curavit. Sub præfatâ oppugnatione Oſtendanâ, Mauritius hoc Hiſpanicum munimentum ſui juris fecit.

Bierflüttum Oceano undique circumfluum eſt ab Anno Chr. 1377. cum violentia pelagi circumcirca 17. pagos ſuffocaſſet.

Altera pars Flandriæ Imperatoria vocatur, quod ſub Imperatoribus diutiſſimê fuit. Hæc quidem non adeo ampla eſt. Sunt tamen in ea præclariores hæ urbes:

Aloſtum ampla, elegans & firma eſt civitas, ad Tenera amnem; Patria fuit inſignis Pictoris, *Petri Aloſtani*, aliorumque virorum doctorum.

238. *Hulſtum* non inelegans eſt oppidum.

Ninſova ad Tenera fl. appulſum, natalis eſt *Iohannis Deſpanteri* Grammatici.

Rupelmunda, ad Rupelam fl. arx eſt natalis *Gerhardi Mercatoris*, Illuſtriſſimi Coſmographi.

Tertia pars Flandriæ Gallicana (Germanis etiam Welſch Flandern dicta) nomen ſortita eſt, à lingvâ Gal-

Gallica, qua incolæ utuntur. Hæc maximè fertilis eſt, triticum non modo & alia frumenta, ſed & Iſatidis herbam, aliosque fructus in copia proferens.

Inſula, vulgo *Ryſſel*, totius Flandriæ Gallicæ caput, eſt emporium perpulchrum, mercatoribus locupletibus, nec non textoribus frequens, Arcem obtinet prævalidam, Curiam Iudicialem atque ratiocinariam, penes quam ſummus tribunatus eſt.

Duacum vulgo *Dovay*, ampla civitas Scarpo fl. irrigatur & binis foſſis, aqua refertis ambitur. Capitolium ibi viſu dignum eſt, nundinis & frugum mercatu maximo claret. Lanarum peculiari colore tingendarum jus habet. Ædes ſunt pleræq; non dicendæ venuſtatis, Academia inſuper ornata eſt. ut & præſtanti domo mercatoria. Produxit Robert. Gvagvinum, virum clariſſimum.

Armentier, ad Lies fl. dives eſt pannis, qui ibi variis coloribus parantur.

239. *Cortracum*, vetus & elegans civitas, dividitur amne Lies, pannificio nota eſt & arce antiqua.

Tornacum ad Scaldin, opulenta ampla & firma eſt urbs, ædificia habens antiquitatem Romanam fere redolentia, Baſilica 5. præaltis turribus ſuperbit. Illius Chorus maximè eſt commendabilis, ſunt in eo 53. Canonicatus. Fortalitium ſibi ſat firmum adjunctum habet. Poſſidet merum imperium, quod *Altam juſtitiam* vocant, excluſo regio officiario. Miri ingenii alit artifices qui quotidie novas mercium excogitant formas.

V. BRABANTIA ampliſſima eſt Provincia, longa 25. lata 20. mill. Germ. Habet 26. civitates probè munitas, 18. privilegiata oppida,

& 700. pagos. E civitatibus præcipuæ ſunt ſe-quentes:

Lovanium, in loco amœniſſimo, fertili & montoſo poſita eſt. In circuitu milliare Germ. obtinet. Intra mœnia tantum ſpacium agri, prati, vineæ & horti, quantum ædificia & domicilia complectuntur. Medium ejus amnis Dila dirimit. Obſervatu in hac urbe digna ſunt, Academia cum ſuis Collegiis, Arx vetuſta, Fanum S. Petri, Franciſcanorum, in quo *Juſtus Lipſius* ſepultus eſt. Ædes dicti Lipſii, civica Domus operoſiſſima, Xenodochium, Cœnobium Dominicanorum, Carthuſianorum, turris. *Impenſa perdita*, vulgo die verlohrne Koſt dicta. In ſuburbio templum Cœleſtini, Monaſterium oſtentans multa memorabilia, inprimis Genealogiam & monumenta Ducum de Arſchot. Extra urbem inter plurima jucunda ambulacra etiam videre eſt πρήτηριον dictorum Ducum de Arſchot.

240. *Bruxella*, urbs populoſa, Lovanio quidem par magnitudine, at ſplendore ſuperior. Patria extitit præſtantiſſimi Anatomici *Veſalii*. Palatia habet Ducis Brabantiæ, aliorumque Principum, Comitum, Baronum & Equitum aurei velleris. Hortos obtinet amœniſſimos. Irrigatur fl. Sennâ, & inſtructa eſt cataractis artificioſiſſimis. In Baſilica ſive templo S. Gindulæ multa viſu digna occurrunt. Prætorium civicum, equile Infantis, Domus de Ravenſtein, ad Saxonem ſpectans, Cancellaria, inprimis vero Aula ſive ſedes Gubernatoris Brabantiæ, ſtudioſe perluſtranda ſunt. Eminent etiam Collegium Ieſuitarum, ſchola Auguſtinor. (præter alias 45. Scholas) Domus furioſorum, Brephontrophium, Hoſpitalia peregrinantium,

tium, ædificia nonnulla Septenaria, horti ſuburbani è quibus primas tenet Ducis de Aumale, Anderle dictus. Vrbs non adeo eſt munita, cives varia eaque præſtantiſſima arma, nec non tapetes pretioſiſſimas præparare ſolent.

Antverpia, urbs magnificentiſſima, ampliſſima, emporium, ante tumultus Belgicos, totius Europæ celeberrimum, alluitur, Scaldi fl. Viſitur in ea Caſtrum propugnaculis inſtructiſſimum, templum B. Mariæ, in quo ſunt 33. campanæ, quæ harmonicum edunt ſonum, diverſaſque Eccleſiaſticas melodias exprimunt. Curia, *Borſa*, domus Mercatorum, Teutonum, Anglorum, Portugalenſium, Aulaq; Oſterilienſis, ſtatua in foro piſcario, fanum Ieſuitarum, Noſocomium, Brephotrophium Ergaſterium, ſive Domus correctionis, Prætorium, officina monetaria, officina Hydraulica, Domus tapetiaria, officina libramentorum, Typographia Platini, Rubenii artificia, macellum, Oenopolium, præ cæteris ſplendidis ædificiis eminent. Nati in ea ſunt *Veſenbecii, Iohannes Grutterus*, & alii viri CL.

241. *Mechlinia*, ad Demer fluv. nitidiſſima urbs, nobilitata eſt templo eleganti S. Rumoldi, cum turri fortiſſimâ, celſiſſimâ, & horologio harmonico, Monaſterio Franciſcanorum, Dicaſterio ſive Parlamento, Teutonicâ Domo & Armamentario. Hæc urbs uti telarum optimarum, ita cortinarum multiplicium, plena eſt. Tormenta, tintinabula, aliaque vaſa, ex ære artificioſiſſimè ibi conflantur. Navium etiam architectos producit ingenioſos. Cives immunes ſunt à vectigalibus, eo quod Carolo Burgundo ſuppetias tulerint Gravidæ matres, dum pariendi inſtat tempus, relictâ urbe, in interioris Brabantiæ municipium quod-

dam

dam ſe conferunt, inibi oneroſæ alvi pondus depoſituræ, eo conſilio, ut liberi, in partem immunitatum Brabantinarum, itidem veniant. Tulit *Nicaſium Verdanum*, cæcum illum, ſed doctiſſimum Theologum; & IC. *Chriſtophorum Longolium*, quem tamen alii Schönhovenſem fuiſſe, ſcribunt, & *Rumbertum Dodonæum.*

Buſcum Ducis, Hertzogen Buſch / eſt civitas Epiſcopalis, ampla, amœna, firmiter munita, populoſa, ſita ad rivulum Eeſe, Anno 1629. à Confœderatis Belgis Hiſpano erepta, Incolæ telarum contexendarum, cultrorum & acuum conficiendarum artificio pollent. Sunt bellicoſi, ſimulque humani. Templum D. Virgini ſacrum, opus eſt viſendo apparatu, obtinens artificioſum horologium.

242. *Tiena*, ad amnem Geta, à caſeis ſapidis & cerevifia ſpiritus reficiente celebris eſt. Intra mœnia plurimos hortos & agros comprehendit. Templo S. Germani & Canonicorum Collegio ornata eſt.

Leva optimâ cereviſiâ nobilis eſt.

Lyra, munita & pulcherrima civitas ad Nette fl. ſcholâ, monaſterio, templo & nundinis boariis claret. Forum exhibet amplum & perelegans. Sedes eſt multorum nobilium, ob amœnitatem ſitus.

Berga ad Soomam rivulum, ſplendida & firma civitas eſt, quam Ambroſius Spinola An. 1622. expugnare haud valuit.

Breda, probè munita & elegans urbs, Caſtello condecorata, in quo viſenda eſt pictura equi miri & pernicis.

Stenoberga olim ditiſſima, at nunc minus ſplendida.

Die-

Dieſtum, civitas ſpatioſa, lanificio præcipuè dedita. Patriam hanc ſuam ortu illuſtravit *Nicolaus Clenardus*, Grammaticus. *Herenthalia* ſimiliter lanificio dives eſt.

243. *Nivella* Abbatiâ ſexus fœminei condecorata eſt.

Leonbutum, in ea natale ſolum habuit *Iohannes Stadius*, Mathematicus.

Gemblours; nobilitata eſt Bibliothecâ inſigni, & nativitate *Sigeberti* Hiſtorici.

Iſca produxit *Iuſtum Lipſium*.

Trajectum ad Moſam vel *Trajectum Superius* Maeſtericht vulgo Tricht dicta, amœna, munita & ampla eſt urbs. Superioribus annis in poteſtatem Vnitorum ordinum pervenit. Ponte egregio ornata eſt.

VI. LIMBVRGVM Ducatus, habet agrum feraciſſimum frumenti & paſcuis abundantem, unde pecorum & laticiniorum ibi eſt copia. Sunt etiam ibidē ferri & plumbi fodinæ præſtantes; hinc & lapis *Cadmius*, qui cuprum in Orichalcum convertit, eruitur, nec non terra atra, carbonaria, marmor inſuper variis maculis venuſte conſperſum, paſſim gignit.

244. Civitates munitas 5. & 123. pagos complectitur.

Primaria eſt *Limburgum*, in rupe ſita, & rivo piſcoſo Vesâ, qui trutas fert ſuâ magnitudine Salmones æquantes, alluitur. Arce & mœnibus firmis pollet.

Secundo à Limburgo lapide in pago *Spa*, fons eſt celebratiſſimus, cujus jam mentionem fecimus in deſcriptione Diœceſis Leodienſis.

Dalem, parvum quidem eſt oppidum, ſed arce nobile.

Fal-

Falkenburgnm, ad Gulpe fluv. in Moſam irruentem.

Herzogenreit ad VVorm fl.

VII. Eſt LVZENBVRGVM, Provincia montoſa & ſylvis obſeſſa, cujus civitates 24. & pagi 1169. præter arces, conſtituuntur.

Luzenburgum urbs eſt probè munita, ſed inæquali ſitu, cum & montes & valles habeat. Curia Provinciæ totius illic jus dicit ſermone vel Gallico vel Germanico. Conſpicuum ibi eſt Palatium Petri Erneſti. Comitis Mansfeldici, antiquitatibus multis & viridario condecoratum. In vicinâ villâ *Egle*, poſitum eſt nobiliſſimum, venerandæ vetuſtatis, quadratum monumentum, quo cis Alpes vix ullum elegantius videtur.

Allunum, oppidum egregium, antiquitatis monumenta multa exhibens, ſitum eſt ad Somai fluv.

245. *Theoniavilla* ſeu *Diethofen* ad Moſam, civitas elegantiſſima & munitiſſima, præſidium totius regionis eſt contra hoſtilem inſultum, ad quam Anno Chriſti 1639. Galli graviſſime cæſi ſunt à Cæſareanis.

Baſtonacum, emporium eſt totius provinciæ.

VIII. BATAVIA vulgo HOLLANDIA Germanis denominata â civitate, quam habere ſtatuitur, quaſi ein holes land. In plerisque enim locis, ubi equis & curribus tranſitur, concuti & tremere ejus fundus videtur. Vltra 60. milliaria in circuitu non habet; continet tamen 30. civitates probe munitas, & 400. pagos. Hinc vix regio alia datur in orbe terrarum, quæ ſimili ſpatio tot habeat urbes magnas & concinnas. Aër ejus paludoſus, eſt ſed aqua molis alatis extrahitur, & in maris ſinū, aut amnem effunditur, & ita terra non tantum ex-

Sic

ſiccatur, ſed etiam habitabilis & fertilis redditur; plurimas tamen fruges aliunde ſibi procurat. Nec linum ibidem naſcitur, verum ex Flandria adducitur, unde panni linei ſubtiles ſeu multilia texuntur, quæ magnâ copiâ in alias mundi partes diſtribuuntur. Paſcuis verò abundat opimis, butyrum & caſeus totius Europæ præſtantiſſimus ibi conficitur, atque ex lacticiniis provincia hæc annuatim ultra millionem aureorum colligit. Cuniculis affluit, nec deſunt piſces, halecũ inprimis copiâ claret. Hic plerique vides flumina non naturalia, ſed artificialia, ab una ad alterã civitatem ducta, quæ tantam navigandi præbent per illam terram commoditatem, ut una die decem, aut ultra, urbes luſtrare poſſis. Incolæ ſunt proceriores & pulchriores, præſertim fœminæ, aliis populis in Europa. Civiles quoque, humani, ingenioſi, literis faventes, unde etiam nuſquam gentium copioſior, quã ibidem Mathematicorum turba reperitur. Bellica laude clari, opulenti; homines frugi, induſtrii, ſed ad gulam propenſi. Ex urbibus ſex primariæ ſunt, quæ nomine omnium, *Hagam*, ad deliberationem evocantur.

246. 1. *Dordrechtum*, vel *Dort* urbs ampla, pulchra ac potens, & elegantioribus ædificiis inſignis. Baſilica, à virgine opulenta extructa, oculos mirâ voluptate paſcit. Quicquid vini Rhenani in Belgium aſportatur ex Germania, quicquid frumenti ex Geldriis, Cliviis & Iuliacenſibus, atque aliis mediterraneis ex locis, id omne in hoc emporiũ, generali ſtapulâ, ut vocant, illuſtre transvehitur. Continenti prius juncta fuit, ſed Anno 1421. maris inundatione, in qua ultra 72. pagi & centum mille homines perierunt, inſula facta, quam cir-

circumfluit Meruæ, Moſa, Linga & Vahalis. Nulla Hollandiæ civitas, editioribus ædificiis, & jure cudendi monetam gaudet, atque hæc unica. Hac in civitate Reformatæ Belgicæ Eccleſiæ ſynodum Nationalem contra Arminianos Anno 1618. & 19. celebrarunt.

2. *Harlemum*, amplitudine ædificiorum cultu, ſitus amœnitate & templi elegantiâ reliquas Hollandiæ urbes longe, ſuperat. Vrbem Sparnus amnis interlabitur: ante eam nemus eſt, civium deambulationibus delitiisque dicatum. Texitur in ea byſſus ſubtilisque tela, ut & præſtans nigri coloris pannus. Abundat piſcibus, & cuniculis. Ad hanc urbem Anno 1403. fœmina marina, nuda ac muta, vi tempeſtatis maris, ejecta eſt. Huic urbi inventæ typographicæ artis gloria, à quibusdam tribuitur. Viſu ibi dignæ ſunt campanæ binæ, ex ære Corinthio, *Damiatæ* dictæ. Anno 1573. Hiſpanorum enſes miſerandum in modum experta eſt, quæ tamen reliquis Hollandiæ civitatibus in meliorem cautelam ceſſit.

247. 3. *Lugdunum*, ſita eſt ad medium Rheni alveum. Habet intra ſe in ipſo meditullio, Pyrgum vulgo *Burch* dictum. Vrbs eſt munita, elegans tiliis paſſim referta, commendata ab Academiâ, templo S. Petri & Pancratii, Brephotrophio, Curia, vetuſta arce, horologio harmonico. Galli, Angli, Reformati & Lutherani, ſua ibi obtinent templa, in curia tapetibus eleganter intexta cernitur obſidio hujus urbis memorabilis, An. 1574. ab Hiſpanis facta. Academiæ Collegium Theologicum, hortus & Anatomia, viſu ibidem digna ſunt. Extra urbem eſt *Roomburgh* locus eruditis variis antiquitatum monumentis clarus.

4. *Am-*

4. *Amſterodamum*, nobiliſſimum totius orbis emporium, factum poſt decrementum Antvverpiæ. Irrigatur fl. *Amſtela* dicto. Solum ejus adeo paluſtre eſt, ut ædes feſtucis ligneis, in aquam ſummo labore & ſumtu intruſis, inſiſtant, & fundamenta pluris, quam ædes ipſæ, conſtent & æſtimentur. Et ita ſuper palis in aquis, inſtar Venetiarum poſita eſt, unde plurimæ foſſæ aquaticæ, quarum ripæ arboribus ſunt conſitæ, per illam ducuntur. Tam loci ergo naturâ, quam operibus urbs eſt munitiſſima. Anno 1578. poſt diuturnam obſidionem, in poteſtatem Confœderatorum, ad eandem ultra 100000. ſublatorum, redacta eſt. Templa obtinet variarum nationum & ſectarum. Curia viſu digna conclavia oſtentat gemina, Indica domus, Principis aula, officina libraria ſive ponderum, officina vitraria, burſa, pædotrophia, noſocomia, xenodochia, gerontotrophia, ptochodochia, furioſorum carcer, ædificia ſunt notabilia. Habet etiam duo Ergaſtula (Zuchthäuſer) unum pro maribus, alterum pro fœminis, in quæ compinguntur liberi petulantes & immorigeri, ut in eo laboribus defatigati, ad meliorem frugem redeant. Gaudet etiam peculiari domo Muſicali de Menniſten, Bruyloſt, vel t' Huyo te ſinne laſt dicta.

248. 5. *Delphium*, urbs Hollandiæ elegantiſſima & puriſſima, circumdata foſſa Delft dicta, per quam ex Moſa merces navigio introducuntur. Celebris eſt, ob bonitatem & copiam cereviſiæ, quæ etiam aliorſum transvehitur. Templum S. Hippolyti oſtentat monumentum VVilhelmi, Comitis de Naſſau, á ſicario Burgundo, globo trajecti. Curia præ ſe fert turrim præcelſam, in qua campanaria harmonia habetur, quæ ſolemnibus Nuptiali-

tialibus & nundinis hebdomodariis pulſatur, ut epulantes in nuptiis exhilaret, & vendentes ementesque ad forum frequentandum invitet.

6. *Gouda*, à fl. Goud, in Iſelam ibidem influente, dicta civitas egregia, commendatur quoque à bona cereviſiâ. Arx illius admirabilis fabricæ tabularium habet, diplomatibus privilegiisque Ordinum Hollandiæ conſervandis, deſtinatum. Templum obtinet capax, Harlemenſi ſimile, ut & celſam turrim, in qua campanarum harmonia, pro temporum feſtorumque mutatione, variâ modulatione editur. Civica domus, in foro patenti, exſtructa habet ſua diverſa prætoria, & concameratam planitiem, ſuper columnas lapideas, in qua ſupplicia de condemnatis ſumuntur. Armamentarium ibidem reperitur inſtructum, ut & macellum fornicatum; Hortos etiam poſſidet egregios.

249. Præter has primarias, ſunt aliæ non ignobiles civitates, ut *Medenblicum*, munitione clarum. Hic olim *Radbodus*, Friſiæ Rex reſidebat, qui baptizandus à VVulfranco Epiſcopo, pedem ex baptiſterio retraxit, cum cognoviſſet ſuos gentiles majores omnes in inferno hærere, ſolus ergo noluit cœlum petere, ſuosque deſerere.

Enckhuſa, firma civitas maritima, algâ ſive junco marino affluit. Viſuntur ibi variarum navium ſtructuræ & Ceimiliarchia nobiliſſima. Vulgus ex copioſiſſima piſcatione halecum victitat, alii ex confectione ſalis & mercatura lucrum quærunt.

250. *Horna*, natalis *Hadriani Iunii*, illuſtratur nundinis boariis. Latas & elegantes plateas obtinet.

Schonhaven, civitas populoſa & dives, in amœno

no &'pomifero loco, ad Leck amnem poſita, capturâ Salmonum claret.

Almeria, ſive *Alkmaria* eſt munita & elegans civitas, annonæ utilitare & omnium rerum, præſertim caſeorum & butyri affluentiâ gaudens. Obtinet Ergaſtulum ſive domum diſciplinarum. Patra eſt *Hadriani Metii & Cornelii von Drebbel* Mathematicorum CL. Templum ejus exhibet monumentum *Foreſti* Med.

Edamum, nobilis à confectione navium, butyri & caſeorum optimorum.

Odevatera, ad Iſelam, benè munita eſt: cives cannabinis funiculis conficiendis, retibusque contexendis, quorum in halecum piſcatura uſus eſt, operam navant.

Voerdenum oppidum paluſtri loco eſt conditum, ad Rheni alveum.

251. *Iſelſteinium*, oppidum eſt opere validiſſimum.

Viana Caſtellum obtinet firmum.

Goricum turrim campanariam habet, ex qua 22. civitates munitæ optimè conſpici poſſunt. Eleganti etiam Caſtro inſignitur. Butyro & caſeis optimis abundat.

Brielium, oppidum rebus omnibus ad uſum vitæ neceſſariis, cumulatè abundans, negotiationibus, piſcaturâ halecum, mercatura, glutinoſis glebis, paſcuiſque famoſum eſt. Obtinet duo Caſtella in Portu. Aëre utitur impuro. Hæc prima fuit civitas, quam confœderati Belgæ Hiſpanis ademerant

Vlaerdinga, omnium Hollandiæ urbium eſt antiquiſſima.

Roterodamum, ad Rotam rivum, emporiū nobile, cui

cui lumen & decus immortale addidit *Deſiderius Eraſmus*, cujus etiam domus natalis, prope templum S. Laurentii, oſtenditur, & ſtatua in foro marmorea.

Mons S. Gertrudis, oppidulum firmiſſimum, ſæpius hoſtilem vim expertum eſt.

252. Huc pertinent etiam municipia quædam, ſuis ſingularibus dotata privilegiis, inter quæ primarium eſt *Haga Comitis*, pagus quidem, ſed maximus totius Europæ, ut qui ultra bis mille ædes complectitur. Mœnibus caret, ſed canalibus probe inſtructus eſt. Obtinet tamen Caſtellum optime munitum, muris & foſſis circumdatum, in quo Principes Auraici vivunt, & conventus Ordinum Belgii celebrari ſolent. In eo eſt palatium ſpatioſiſſimum, cujus trabes ex Hybernia allatæ, nullam cariem ſentiunt, nullas aranearum telas ferunt. Bibliopoliis & tabernis mercatorum, magnatum ædibus ſplendidis, armamentario, viridariis amœniſſimis, jaculatorum & aliis hortis, topiariâ arte condecoratis, nemuſculo arboribus, floribus & herbis odoriferis ſponte provenientibus, quæ ob ambulantes interdiu noctuque reficiunt, nobilitatur. Templum ejus primarium obtinet epitaphium I. Duoſæ.

Riſui exhibet ſtabulum inſtructiſſimum Principis Auraniæ, ut & aves Indicas.

Losdunum oſtendit monumentum Margaretæ Comiſſæ, quæ uno partu tot liberos edidit, quot in anno ſunt dies.

Cadviik op Zee pagus oſtentat rudera turris Britannicæ, cum aliis memorabilibus antiquitatibus,

Graveſanda turrim habet præcelſam. Claret caſeo & tritico.

Schef-

Scheſinga, exhibet Principis Auriaci Rhedas ventoſas, ſive velatas, quibus ſine equis, operâ ventorum ſecundorum, intra horam 2. milliaria 14. Batavica peregrinantes conficere poſſunt.

IX. SEELANDIA, terra olim fuit continens, at maris violentia Anno 1438. in Inſulas 15. converſa, quarum hodie tantum 7. ſuperſunt, eæque aggeribus validiſſimis & immenſis ſumtibus ægrè ſuſtentantur. Reliquæ una cum civitatibus & pagis, maris æſtu, & inundationibus, ſucceſſu temporis, inprimis Anno 1530. ut & 32. abſorptæ ſunt. Pingve ſolum habet, frumento & paſcuis accommodatiſſimum, ex tritico, rubiâ, ſalſamentis, vaccarum & ovium copiâ, coctûra ſalis Hiſpanici, capturâ piſcium magnum facit quæſtum. Lignis ferè caret, vix in univerſa Zelandia aquam reperias, quæ non ſalſilagine infecta ſit. Incolæ ſunt cæteris Belgis ingenioſiores, ſagaciores, & navigandi artis peritiſſimi. Hujus Provinciæ urbes ſunt 8. pagi 102.

253. Metropolis ejus eſt *Ziriʒea*, nobilitata nativitate *Levini Lemnii*, Medici & Scriptoris CL. Templum S. Levini operosæ ſtructuræ eſt; ſita eſt in inſula *Schawia* ſive *Scladia*.

Breuwerſchavia oppidulum munitum, ibidem ad Scaldin fl. conditum eſt, & à piſcatoribus opulentis inhabitatur. Inſula, quæ *agger Martini* dicitur, locus peramœnus eſt, arboribus conſitus, in quibus maxima alitum, ac præſertim ardearum, copia nidificat.

VValachria Inſula, totius Zelandiæ caput, ſitu, opibus, incolarum frequentiâ, urbium & pagorum ſplendore, mercimoniis eminentiſſima, decem milliaria complectens in meditullio *Middelburgum*, urbem à ſitu nomen habentem, obtinet, quæ Me-

tropolis eſt totius Zeelandiæ, ampla, munita & elegans. Stapula vini ibi habetur, & curia totius Provinciæ, quæ horologio artificioſo gaudet. Huic ortum ſuum debet *Paulus Middelburgenſis*, Mathematicorum, ſui ævi, Princeps. Viſenda ibidem eſt, Abbatia nobilis S. Nicolai. Princeps Vraniæ Anno 1574. eam fame ad deditionem coegit. Aëre non ſatis ſalubri fruitur.

254. *VVliſinga* portu & munitione clara, *clavis* appellatur *Maris Belgici*, Anno 1572. ab Hiſpano defecit, ob contributionem inſolentem ſibi à Duce Albano impoſitam.

Veria Scoticarum mercium eſt emporium.

Arnemuyda, olim celeberrimo totius Europæ gaviſa eſt portu, nunc arenâ is oppletus eſt.

Goeſa urbs non tam ampla, quam amœna & divitiis pollens, cum unica nunc ſuperſit in inſula *Zvidbelandia*.

Northeverlandia, Inſula etiam Zeelandiæ, egregia & fertilis eſt, ſed magnam jacturam à Scladi fl. patitur, ſicut & civitas ejus *Corcheenne* in aquis adeo ſubmerſa viſitur, ut pinnæ turrium tantummodo promineant.

X. GELDRIA Ducatus, cui adhæret XI. Provincia SVPHANIA regio eſt plana & campeſtris, ſylvis ac nemoribus ornata, fœcunda frumenti & paſcuorum. Habet 22. urbes munitas & ultra 300. pagos.

255. Metropolis eſt *Noviomagum*, ad Vahalim fl. civitas antiqua, ampla, populoſa, ſplendida, ubi & caſtellum pervetuſtum viſitur, cujus architectus ſtatuitur Iulius Cæſar. Habentur & ibi Sepulchra illuſtrium Dominorum, quæ ejus antiquitatem arguunt. More liberarum & Imperalium

m civitatum regitur ; & jure cudendæ monetæ
ruitur; habens cives negotiationi deditos, admo-
um divites. Collegiatum templum S. Stepha-
i, & Ædes Falkenburgianæ antiquitatibus refer-
e viſu digna ibi ſunt. Anno 1592. Ordines Bel-
ici hanc civitatem ſubegerunt. Sita eſt in loco
æquali. Extra urbem moneta vetuſta quando-
ue eruitur.

Arnheimum, ad Rhenum poſita, potens , dives
: munita urbs eſt, poteſtati Vnitorum Ordinum
ibjecta , in qua ſtatus Geldrenſes provincialem
uriam & Archivum habent. Piſcibus affluit.

Ruermunda eſt civitas Epiſcopalis , munita, ubi
uv. Ruer in Moſam influit.

Geldria urbs eſt , à qua totus Ducatus nomen
abet, & arce nobilitatur valde firmâ. Anno Chr.
538.Belgæ Vniti hanc civitatem oppugnantes ab
iiſpanis cæſi & repulſi ſunt.

Herdervicia ſinui maris proxima civitas, ideò o-
nnium piſcium genere abundans , ædes habet e-
egantes, arva fertilia , paſcua læta , ſylvis nec de-
ituitur. Vnde fit , quod hic parvo bene vivatur.
Jaturâ loci & arte ſatis firmâ , arce etiam munitâ
rædita eſt. Templum B. Mariæ turrim præcel-
im & craſſam habet Pharo non imparem,ad quã
autæ ſæpè ſuas naves dirigunt. Cœnobiis etiam
audet.

256. *Venlonum* oppidum arte & natura muni-
um, ad Moſam conditum eſt , mercemoniis cla-
um , Anno Chriſti 1637. ab Hiſpanis occupa-
um.

Zutphanium , urbs populoſa , dives], ſitu & arte
irma quam Berkel fl. perfluit , & Iſſulæ ibidem
niſcetur, à Belgis Anno 1591. ſubacta. Hæc civi-
as Comitatui Zutphanienſi nomen dedit.

Huc ſpectant *Elburgum, Bommela, Doesburgum, Iochenum, Grolla, Bredeforda, Scherenberga*, quæ poſtrema civitas proprium comitem habet, qui ei præeſt.

Eſſet nunc dicendum de XII. Provincia, Marchionatu S. Imperii. At quia is uni civitati *Antwerpiæ* attribuitur, cui etiam nonnulli pagi aſſignantur, & de Antvverpia ſufficienter actum eſt ſub Brabantia, ad XIII. VLTRAIECTVM transimus. Paruit olim hæc ditio Epiſcopo Vltrajectino, qui tam potens fuit, ut nec neceſſitate exigente, 40. hominum millia, ad bellum armare potuerit. Exorto verò tumultu Belgico, Ordinibus Hollandiæ ſeſe adjunxit, cujus partes adhuc tuetur. Eſt alias frugum omnis generis ferax. Conſtat 5. civitatibus & 70. pagis.

257. Metropolis eſt *Trajectum inferius*, *ſeu Vtrechtum*, dives, ampla, populoſa & elegans civitas, magnificis Canonicorum Collegiis, arce, *Vredenburch* dicta, nec non Parlamento præſtans E templis plurimis clarent: S. Martini, Salvatoris, Petri, Iohannis & B. Virginis, quorum poſterius ſuper columnas, taurinis cutibus tectas, fundatum eſt.

Rhenen, oppidulum probè eſt munitum, ad Lechum fluv. ſitum.

Amorfortia in loco fertili & amœno ſita. Nundinas habet toto Belgio celebres. Obtinet Collegia Canonicorum, gerotrophea pro decrepitis. Noſocomia pro peſte laborantib⁹ & clinicis; Xenodochium pro peregrinis pauperibus, in quod divertere illi ſolent: Orphanotrophium pro pupillis egenis, Seminarium S. Spiritus, in quo filii & filiæ circa 600, gratis in lectione & Scripturâ informan-

mantur, & poſt in publicas officinas , maſculi ad texendam telam , puellæ ad nendum mittuntur. Multos præclaros viros peperit. Cives à plurimis virtutibus commendantur.

Monfort nobilis & firma eſt civitas,

XIV. MECHLINIA , una eſt civitas cum pagis, de qua in 5. Provincia Brabantia actum.

258. XV. GRŐNINGA, unam quidē etiam tantummodo urbem continet, at pagos 145. Eſtque ſita inter utramque Friſiam Occidentalem & Orientalem, civitas eſt benè munita & aquis circumdata, potens, populoſa, Academiâ & ſede Gubernatoris ornata , libera propriam exercens jurisdictionem, terra circumcirca paſcua læta habet, nec deſtituitur ſylvis. Sæpius Bellonam ſævientem percepit. Vrbem hanc ortu illuſtravit doctiſſimus ille *Rudolphus Agricola*, & eruditiſſima *Vrſula Catheriana* miraculum mundi, ſuo ævo, dicta.

XVI. TRANSISALANA Oberyſſel regio eſt plana, feraciſſima frumenti & paſcuorum , unde ex Dania pecora huc ad paſcua abiguntur. Vrbes habet benè munitas 8. oppida privilegiata 10. & pagos 100. Metropolis eſt *Daventria* , emporium amplum, munitum, elegans, liberum, & Hanſeaticum, ad Iſalæ ripam conditum. Obtinet magnificam Domum mercatorum ex arce dirutâ conſtructam , in qua notabilis eſt lapidea olla , cum Morione eam arridente, An. 1591. Princeps Mauritius eam urbem occupavit.

Campena opulenta & egregia civitas, in loco paluſtri, ad Iſalam, fl. ſita eſt prope Germanici maris ſinum. Viſu hic digna ſunt fanum D. Mariæ cum turri & altari , Curia, Domusque Prætorii. Genuit *Albertum & Stephanum Pighios*, viros CL.

259. *Swolla* valde munita & totius Belgii amœniſſi-

niſſima civitas eſt, omnibus rebus ad ſuſtentationem corporis affluit, quibus maximam Belgii partem ſuſtentat. Republica ádeo laudabili floret, ut neque Ariſtoteles neque Plato meliorem deſcripſerint. Statibus Belgicis ſubeſt, olim Imperialis fuit.

XVII. Provincia eſt FRISIA *Occidentalis*, præſtantior Orientali, ob amplitudinem per incolarum copiam ut ut regio alias ſit maximè paluſtris, humiditatibus uſque in adultum ver affluens. Paſcuis tamen Orientalem vincit, cum ex caſeis & butyro incredibiles reditus capiat; equos etiam præſtãtes producit, ſylvis & lignis fere caret, ſed de foſſili ceſpite, provida natura, ipſi proſpexit, tam largiter, ut & vicinis regionibus ſuppeditet. Numerantur ibi 12. civitates, 490. pagi.

Ejus caput eſt *Leovardia*, oppidum opulentum, & domiciliis decenter ornatum, aquarum ambitu, foveis & præclarâ arce munitum, in qua Gubernator per vices reſidere ſolet. Habet Dicaſterium & Friſiæ Cancellariam, à cujus Tribunali, nulla permittitur appellatio, Epiſcopali, etiam dignitate ornatum eſt.

Doccum eſt patria *Gemmæ Friſii*, Mathematici & Medici præſtantiſſimi.

Sneca, populoſa, ampla, elegans & munita civitas, in loco humili & uliginoſo ſita, quo fit, ut ſegetem ager ferat, paſcuis ſit lætiſſimus.

260. *Stauria* in littore maris auſtralis porrecta eſt, ager ejus in paludibus & foſſis interciſus eſt. Hodie nihil habet magnificum præter validam arcem, portui maris imminentem. Olim tamen emporium florentiſſimum.

Harlinga ſimiliter mari adjacet, in altiori tamen

loco,

loco, agrum habens pingvem, optimum triticum & hordeum producentem. Habet & egregium portum, nec non arcem contra hoſtium impetus valdè munitam. Oloribus & anatibus affluit.

Franichera nobilium ut plurimum ſedes, tuta & firma eſt, Academiâ clarens, in qua Theologia & Matheſis potiſſimum florent.

Bolſvardia olim fuit florentior atque nunc eſt. Pauperum cura ibi tanta habetur, ut nemo in ea habitans, mendicando vivere atque victum quærere facilè permittatur.

CAP. VII.

DE HELVETIA.

261. HELVETIA, vulgo Svitia, Schweitzerland/ oder die Eydgenoſſchafft/ regio montoſa, inter ſummas Alpes nive albicantes, maximâ ex parte ſita eſt, atque ideo inter Europæ Provincias altiſſima judicatur, cum & maximi & longiſſimè ſeſe extendentes fluvii inde fluant quinque, *Rhodanus*, *Rhenus*, *Ticinus*, *Oenus* ac *Licus*. Valles illius pingvia & læta prata exhibent, pro vaccis ſaginandis, unde & lactaria, butyrum caſeosque magnâ copiâ, ipſi maſculi parant. Frumento non abundat, ſed aliunde potiſſimum procurat. Piſcibus & feris affluit. Thermis ſaluberrimis ſcatet.

Lacus multos habet, quorum præcipui ſunt *Lucerinus*, *Tigurinus*, *Rivarius*, *Neoburgenſis* & omnium maximus Acronius, olim Brigantinus, *nunc Bothnicus vel Conſtantienſis* dictus.

Montium celebriores ſunt *Gotbardus*, *Alpes Cottiæ*, *Mons Sylvius*, *Mons major & minor Bernhardi*, *Alpes Graiæ*, *Adula*, *Läberberg*, *Spelugæ*.

Sylvæ, quibus hæc regio cincta & munita eſt, ſunt partes *Hercyniæ*.

262. Limites ejus ab Occidēte attingunt Sabaudiam; ab Oriente TyrolisComitatum; à meridie Mediolanenſem Ducatum; à Septentrione Burgundiam.

Reſpectu cœli eſt conſtituta in Zona temperata ſeptentrionali, intra Parallelum 15. & 16. pertinens ad Clima Octavum. Dies ibidem ſunt longiſſimi 15 hor. 30. min. qui parum ultra quadrantem ſeſe extendunt.

Terræ longitudo eſt 60. mill. Germ. ſive 40. Helvet. Latitudo 45. mil. Germ Helv. 30. Eſtque ita ſatis ampla regio, quam augent confœderatæ Rhetiæ civitates & Præfecturæ, quæ acceſſerunt.

Incolæ, quorum magna copia, ut etiam cum populoſiſſimis regionibus Helvetia certet, ſunt animoſi, bellicoſi & laborioſi, quos partim natura, partim neceſſitas, ad bellica ſtudia & laborem neceſſarium victum quærendi incitat. A fidelitate militari maximè commendantur. Primum, Anno Chriſti 1308. ſingulari arte & admirabili ſucceſſu, contra vim & tyrannidem Præfectorum Imperatoris Alberti Auſtriaci, ſeſe in libertatem vendicare cœperunt, quam hactenus ſtrenue defenderunt & ad vicinos propagarunt.

263. Dividitur hæc regio in partes tres: *Primariam* tenent 13. *oppida confœderata*, ſeu *Pagi*, vulgò *Cantones* dicti, qui regimem Helvetiæ ſuſtinent, Suntque *Vrania, Svicia, Vndervaldia ſeu Sylvania, Lucerna, Tigurum. Glarona, Tugium, Berna, Friburgum, Salodurum, Baſilea, Schaphuſia, & Abbatis cella. Secundam partem* habent horum ſocii & *Confœderati* nempe *Abbatia S. Galli, Griſones ſive Rhetorum Confœderati populi*, (Bündten) *Valleſianorum regio*

cum

cum Epiſcopatu Sedunenſi; Rote vila, Bipenna, Mulhuſia & Geneva. Vltimas tandem partes occupant *Præfecturæ* quæ Helveticorum pagorum imperio reguntur, ut Ciſalpinæ & Germanicæ. *Turgea, Bada ſeu Aquenſis Comitatus, Rheguſca, Sarunetum, Baronia, ab alto Saxo* nomen habens, *Liberæ provinciæ* an Wagenthal, quibus adjunguntur *Tranſalpinæ & Italicæ, Lugani, Locarnenſes, Mendriſiani & vallis Madiæ incolæ.* Primi omnium fœdus fecerunt *Vrii, Svicii & Vntervaldii populi trium vallium,* quorum civitates paucis conſiderabimus.

1. *Vria* ſive *Vrania*, vel *Vrſella*, ſitu & naturâ loci oppidum eſt munitiſſimum, Helvetiæ fluvio Vrsâ vulgo Ruſs, alluitur. In decem partes ſeu communitates dividitur, quas participationes etiam dicunt, quod ſoli & his electi Senatores, omnium munerum participes ſint, & ad annuos conventus vocentur.

264. 2. *Svicia*, oppidum univerſæ Helvetiæ nomen communicat, nam ab iis primum ædificatum eſt, qui novis quærendis ſedibus ex Sveciæ Regno, huc profugerant. Dividitur in partes ſex, quas *Quatas* vocant.

3. *Vntervaldia* ſeu *Sylvania*, naturali Alpium vallo circumſeptum oppidum eſt, in duos conventus diſtributum, in ſuperiorem ſcilicet & inferiorem mediante ſylva *Kernvald.*

4. *Lucerna* ſita eſt ad fl. Rufam; qua is effluit ex lacu amplo, ad pedem altiſſimi montis vulgo *Pilati* dicti. Locus urbi commodus eſt, quod hac iter ſit in Italiam per Alpes Lepontias, ſive montem S. Gothardi.

5. *Tigurum* Zürch, vetuſtiſſima; & celebratiſſima civitas, ſita eſt in amœno loco, ad exitum lacus magni, qui hic deſinit, excluditque amnem Lymagum,

gum, & dividit urbem in duas civitates majorem & minorem. Frumentarium & piſcarium forum habet inſtructiſſimum. Arcem habet præcelſam; turris, quę inſtar ſpeculæ ad Limagum poſita eſt, habet adjunctum pontem ſublimem, per quem nullus eques tranſire audet, ſub pœnâ amiſſionis equi. Multos egregios viros produxit, ut *Conr.* (265.) *Pellicanum, Theod. Bibliandrum. Conr. Geſnerum. Lud. Lavaterum, Ioh. Simelerum, Rud. Hoſpinianum.* Habet hæc urbs Præfecturas majores 9. & minores 22. ut & oppida *Virodurum & Sieina.*

6. *Glarona*, vicus eſt juxta Limagum fluv. in valle, non admodum ampla. Glaronum, quæ regio altiſſimis montibus cingitur. Hæc patria fuit *Henrici Lorici*, cognomento Glareani, viri CL.

7. *Tugium*, vulgo Zug/ lacui piſcoſo adjacet, agrum compaſcuum vini frumentique feracem obtinet. Habet duas partes, & in illis conventus 4. ex quolibet autem conventu novem eliguntur Senatores, qui regioni conſulant.

266. 8. *Berna* civitas ad fl. Aar, qui eam in modum ferè inſulæ cingit, amœnitate, ſitu, fornicibus, cultu, potentiâ, legibus & civilitate, conſpicua eſt. Habetque ſitum in fertiliſſimâ terrâ; ejus inſuper incolæ, ſuarum rerum admodum ſunt ſatagentes & humanitatis ſtudioſi. Viſu ibi digna ſunt Baſilica, campana magna, Collegium, Tribunal in platea erectum, ſtatua Chriſtophori, Domus urſorum, turris præcelſa, Curia, armamentarium, Bibliotheca. Ei ſubſunt 31. Præfecturæ Germanicæ & 8. Gallicæ.

Huic etiam civitati ſubjecta eſt *Loſanna*, Academi-

demiâ, Arce, Collegio & templo Epiſcopali nobilis.

Ebrodunum & Vrba, ob antiquitatum veſtigia viſu dignæ civitates. Ibi etiam eſt Arx & civitas famoſa *Granſe*, Ad Murathum, in eo loco, ubi Caroli Burgundiæ Ducis exercitus, cæſus eſt, habetur Oſſarium, in monumentum illius cædis poſitum.

9. *Friburgum* Nuchtlandiæ mirabilem ſitum obtinet: partim enim impoſita eſt monti, præcipitibus petris ſuffulto, partim jacet in valle, acclivis montibus clauſa, circumfluitque montem in imo per deſidentem civitatem, amnis Sana. Colle-
(267.) gium Ieſuiticum & Prætorium ſita ſunt in præcipitibus rupibus. Hic (ut & paſſim in Moravia) in uſu eſt commeſſatio, die Zehrerey, quâ debitores ad ſolutionem coguntur.

10. *Salodurum*, civitas eſt antiqua, cum Treviri & Tiguro eadem ferè principia habens. Vetuſtatem enim ejus adhuc redolent Romanæ inſcriptiones, quæ ibi repeiiuntur. Sita eſt ad Ararim ſive Arolam fluv. auriferum, in agro plano & ſatis culto. Viſu ibi digna ſunt. Curia, armamentarium, ſedes Gallici Legati, craſſa turris, & in Baſilica Sileſii cujusdam Regis Legati monumentum marmoreum, ſcripturam inverſam præ ſe ferens.

11. *Baſilea*, Confœderatarum civitatum omnium eſt ampliſſima, ſita ad Briſum fl. in Rauracorum regione, cujus etiam caput ſtatuitur, in loco frugifero, vitifero & paſcuoſo. Academiam, habet in quâ ſtudium medicum ſemper floruit; ac Concilio celebris eſt. Rhenus interlabens, in duas partes eam dividit. Intra mœnia (quorum pinnæ Hebraicas literas inſculptas habent) plurimi

comprehenduntur horti & colles vitiferi. Horologia ibi unâ horâ tempeſtivius, certis de cauſis ſemper procedere ſolent. Molis artificioſiſſimis, iiſque variis inſtructa eſt. Armamentario præſtantiſſimo gaudet. Terræ motibus crebris expoſita eſt Inter alia in hac urbe viſu digna, in cœmiterio Dominicanorum, elegans pictura ſeſe offert, vulgo *chorea mortuorum* dicta. In loco Seidenhoff dicto, Rudolphi I. Imp. imago, in ſaxo exciſa, quoque obſervanda eſt. In ſummo templo, quieſcunt oſſa, tum multorum Epiſcoporum Baſilienſium, tum etiam præclariſſimorum virorum, de re literariâ bene meritorum, ut *S. Grynæi*, (268,) *Oecolampadii*, *Iacobi Mejeri*, *I. Oporini*, *Seb. Caſtalionis*, *H. Pantaleonis*, *S. Münſteri*, *Eraſ. Roterodami*, *Fr. Hotomanni*, *H. Frobenii*, *Th. Plateri*. In templo S. Leonhardi viſitur monumentum *Conr. Lycoſthenis*. In templo D. Petri *Theod. Zwingeri*. In hujus templi cœmiterio Quercus viſu digna eſt, cum ſua area amœniſſima. *Felicis Plateri*, Medici domus ſpectatoribus, plurima artis & naturæ miracula; *Amerbachii* verò ædes theſaurum priſcæ monetæ exhibent. Non procul à Baſileâ condita olim fuit. *Auguſta Rauracorum* à Romanis, quæ nunc contemtibilis pagus eſt, rudera multa oſtentans.

Lauffenburg dividitur per interfluentem Rhenum habens arcem editam, claret officinis ferreis; ibidem eſt cataracta Rheni, per quam nautæ funibus demittunt naves.

Valdshut ad nigram ſylvam in ſolo auſtero & inculto ſita eſt.

12. *Schafhuſia* in Hegovia denominatur vel à Germanico nomine Schäff / id eſt ovis, quam pro inſi-

inſignibus utuntur, vel à navi, quaſi Schiffhuſen/ hic enim navium ſtatio erat, quod nullæ omnino ultra Schaphuſiam, ob atrocem ſpumantemque Rheni cataractam, 75. pedes altam, incolis den Lauffen dictam, deſcendere poterant; quare omnes naves, quæ ex Acronio & Veneto lacu, ſecundo Rheno deſcendunt, neceſſe eſt Schafhuſiæ exonerari, atque ideo ibidem etiam ingens portorium colligitur, præſertim ex ſale. Propugnaculum obtinet munitiſſimum.

Duellium, vulgo Hohentwiel Schafhuſio ſeſquimil. diſtans, Arx eſt in rupe celſiſſimâ, & inexpugnabili condita, rebus omnibus neceſſariis inſtructa, viſu digniſſima.

13. *Abbatis cella*, primarius vicus eſt, Marti atque Bellonæ peridoneos homines producens.

Abbatia S. Galli obtinet ſuperiorem Thurgoiam, ſpectatque ad *Confœderatorum Societatem*. *Civitas S. Gallenſis* juxta & partim intra montes, in fundo agreſti, & proſpectu amœno ſita eſt. Cives lini texturam & mercaturam exercent, varias callentes lingvas. Cœnobium ornatum eſt Bibliothecâ.

Dictis XIII. primariis pagis, penes quos ſumma poteſtas eſt, merito junguntur oppida, quæ ſuam Rempub. ſuosque peculiares magiſtratus habent, illis vero ut municipia accenſentur, item quæ primariis ſubſunt. In Tigurenſi autem tractu primo occurrit *Bremogardum* oppidum cum arce, ad Ruſam fl. *Rappersvila*, ubi arx vetuſta, *Regenſperga*, *Egliſophia* ad Rhenum, *Kipurgum*, *Vitodurum*.

2. In *Turgovia*, *Frauenfeldum*, *Elgau*, *Vinſtinga*, *Phin*. *Geienhofen*, cum villa & caſtro; ubi ſtultorum infinitus dicitur eſſe numerus.

270. 3. In Argovia ſive Ergano *Piliſovium*, *Antvila*, *Sophinga*, *Badena*, hæc ad Limar fl. arces duas ferè dirutas & egregias thermas habens, quas tamen plerique voluptatis potius, quam valetudinis cauſâ, inviſere ſolent. In ea conventus anniverſarios Helvetii inſtituunt.

Bruc ad Aar fl. *Vindonoſſa* ad Reis fl. vetuſtatis monumenta oſtentans.

4. Ad Comitatum Baſilienſem, pertinet *Comitatus Rheinfeldenſis*, ubi civitas munita eſt *Rheinfeld*, deinde per victoriam Bernhardi Ducis Vimarienſis Anno 1638. celebrior reddita. *Siſach*, & *Seccingen*.

RHÆTIA prima ſeu *Griſonum*, der Grawbündter oder Churwahlen regio, quæ & ipſa Helvetici fœderis eſt, in tres pagos ſeu conventus dividitur, nempe *in Griſam*, *Domum Dei* & *Leodrituram*.

Griſa pagus præſtantior eſt cæteris, qui vallem Meſolinam & vallem Calancam ad Italiæ fines, ac alias præterea tranſalpinas valles complectitur, quas Rhenus, Glener, & alii amnes alluunt.

271. *Domus Dei* pagus poſſidet *Chur*, ſive *Curiam*, metropolim Griſonum & emporium nobile cum vicinis 18. agris. Iuxta Chur eſt *lacus Herodis* ille impetuoſiſſimus. Ibidem incipit *Vallis Venuſta* Germ. Winſtgaw. Nec procul abſunt Thermæ Piperinæ.

Leodritura pagus, in Tyrolis confinio jacet, cujus ager ſterilior ac cæteris aſperior eſt.

Feldcuria ſive *Feldkirch* negotioſum & excultum eſt oppidulum inter rupes & montes ad illam fluvium ſitum.

Huc etiam referenda eſt *Vallis Thelina* ſive Veltlin, in qua *Tiranium* & alia munita opp. Caſtrum

celebre. *Clavenna* ad fl. Maira, inter montes præaltos condita, mercaturâ clarens; eſtque *clavis Germaniæ & Italiæ*.

In hoc tractu etiam apparent veſtigia oppid. *Plours*, An. Chr. 1618. terræmotu obruti.

Fuentes arx eſt præclariſſima, ante aliquot annos ab Hiſp. extructa, nunc verò Gallo ſubjecta.

In Rhætorum ditione ſunt fontes Rheni, ex Adula orientis. Tranſitur hinc in Ducatum Mediolanenſem. Ei proxime adjacent provinciolæ ut plurimum â vallibus denominatæ, ut pote *Athesina, Engedin, Intbal, Etſchland, Lechthal, Munſterthal, Vinſtgow, Stanzerthal, Paſſerthal, Kunſterwig, Finſtermînz, Mallerheid &c.*

252. VALESIAM quod attinet, ea incluſa eſt in altis montibus & alpibus, quæ ad Germanicum milliare magnum ſummitatem â radice extollunt, & nive paſſim ac glacie tectæ ſunt, præſertim in præcipitiis & clauſtris, ut tempore hyberno neque ingreſſus, neque egreſſus concedatur. Valle interea, tantâ ubertate rerum omnium ad victum neceſſariarum affluente, ut vix ſub Sole fertilior terra exiſtat. Namque herbarum medicinalium, Agarici, optimi vini, frugum, fructuum, croci & quæ alendis & ſaginandis pecoribus, nec non variis feris inſerviunt, magnam copiam producit. Vnde Lactaria plurima conficiuntur. Ex montanis etiam locis mineræ argenti, plumbi, æris, ferri & cryſtalli eruuntur, lapides uſtibiles petuntur. Nec thermis deſtituitur. Denique Rhodanus, qui per mediam vallem fluit, piſces varios in copiâ ſuppeditat. Incolis plurimis, tam viris, quam fœminis, ſtrumæ in collo, vel aquæ vel aëris vitio, creſcunt, & cum inter ſe nimis rigidi ſunt, exteris tamen benefacere ſtudent.

Mon-

Montes quibus regio circumdatur ſunt *Furca, Gothardus, Sempronius, Saſius, Matricus, Gletzius, Arola, Letzius. Gemmi, Savez.*

273. Dividitur autem in *Superiorem & Inferiorem. Superioris* metropolis eſt *Sedunum*, Germanis Sitten/ dicta, quæ ſola in Valeſia mœnibus cincta eſt: credunt enim regionem totam unam urbem, eſſe, cujus mœnia ſunt montes; portam unam, ad S. Mauritium, ad anguſtias fauceſque Valeſiæ, qua ſe montes coarctant. Sita eſt hæc urbs in montis cujusdam planitie, ſuper quam alii duo montes aſſurgunt, in quibus arces ſunt; una, civitatis reſpectu, ad dextram & Rhodanum ſita, humilior, cujus nomen *Valeria*, quæ nunc ſedes eſt Canonicorum, Baſilicam peculiarem habens. Duæ aliæ arces ſunt ad ſiniſtram Epiſcopales quarum prior, quæ arx *Mejerim* nuncupatur, in editiore loco civitatis ſedes eſt primaria Epiſcopi, qui Princeps & Dominus eſt totius Comitatus: poſterior in altiore rupe, *Tyrbile* dicitur, ad quam ex priore, per aliquot centenos paſſus, aſcendere neceſſe eſt, ac in ea, cum maximus æſtus, in æſtate hominibus creat moleſtiam, Epiſcopus aëre temperatiore, magis ſalubri uti cupiens, verſari ſolet.

Complectitur *Superior Valeſia*, quæ propriè Sedunenſis tractus nuncupatur, 7. Diœceſes ſeu Conventus, quos *Decimas*, zehen Gericht/ vocant. 1. *Sedunum*, de quo jam actum. 2. *Sider*, vicum amœnum, in quo arx fuit. 3. *Leuk*, ubi arx eſt Epiſcopalis, in qua jura populo dicuntur, & Prin-
(274.) ceps conventus celebrat. Suntque huic vico vicinæ thermæ Leigenſes, dictæ. 4. *Rarem*, vicum veterem, prope quem arx fuit, ad turrim dicta,

ſta. 5. *Viſp* ad fluv. Vrſpach, vicum inſignem, ad quem pons eſt lapideus admirandæ altitudinis 6. *Brig* ad Salginam fluv. elegans oppidum civitati non abſimile, ſed mœnibus carens, thermis gaudens. 7. *Gombſam*, quæ aëre frigidiore premitur, interque montes radiis ſolaribus modicum gaudet.

Inferior Valeſia 6. conventus, qui *vexilla* appellari ſolent, continet. 1. *Contegium*, ubi olim arx fuit, Ducis Sabaudiæ. 2. *Ardon* ad cognominem fluv. 3. *Scallonium*. 4. *Octodurum vel Martenach* oppidum maximum ad Drauſam fluv. 5. *Intrement*. 6. *Tarnada S. Maritii.*

His ſequitur *Rotevila*, quæ eſt libera Imperii civitas, elegans, ampla, in monte ſita eſt probè munita. Aulicum ibi judicium eſt Sacri Imperii.

275. *Bienna* ſeu *Bipenna*, urbs, ſita eſt ad exitum lacus ejusdem nominis, ejus arx diruta eſt.

Mulhuſium civitas fuit Imperialis, Suntgovia vel Rauracorum. De qua in deſcriptione Alſatiæ diximus.

Geneva urbs munitiſſima *Allobrogum* ſive *Sabaudiæ*, ad lacum Lemannum ſita eſt, habens pontem ligneum ultra Rhodanum, in cujus medio fere inſula eſt, cum erecta turri, in qua ſpecula eſt, ut de nocte navigantes per lacum, tutius vehantur. In hoc quoque ponte viſendum eſt caſtellum ab aurifabro affabrè conſtructum. Commendatur hæc civitas à forma Reipub. Ariſtocratica. Habentur in ea peculiares Magiſtri morum, religionum, procuratores, unde fit, ut rara ibi ebrietas, rara fornicatio, raræ choreæ, imo nullæ, rari mendici, rariſſimi otioſi, deprehendantur. (276.) Videas enim puellas 6. aut 7. annorum tam eleganter acu pingere, ut in admirationem ſui te rapi-

Huc ſpectant *Elburgum*, *Bommela*, *Doesburgum*, *Iochenum*, *Grolla*, *Bredeforda*, *Scherenberga*, quæ poſtrema civitas proprium comitem habet, qui ei præeſt.

Eſſet nunc dicendum de XII. Provincia, Marchionatu S. Imperii. At quia is uni civitati *Antwerpiæ* attribuitur, cui etiam nonnulli pagi aſſignantur, & de Antvverpia ſufficienter actum eſt ſub Brabantia, ad XIII. VLTRAIECTVM transimus. Paruit olim hæc ditio Epiſcopo Vltrajectino, qui tam potens fuit, ut nec neceſſitate exigente, 40. hominum millia, ad bellum armare potuerit. Exorto verò tumultu Belgico, Ordinibus Hollandiæ ſeſe adjunxit, cujus partes adhuc tuetur. Eſt alias frugum omnis generis ferax. Conſtat 5. civitatibus & 70. pagis.

257. Metropolis eſt *Trajectum inferius*, *ſeu Vtrechtum*, dives, ampla, populoſa & elegans civitas, magnificis Canonicorum Collegiis, arce, *Vredenburch* dicta, nec non Parlamento præſtans E templis plurimis clarentꝗ: S. Martini, Salvatoris, Petri, Iohannis & B. Virginis, quorum poſterius ſuper columnas, taurinis cutibus tectas, fundatum eſt.

Rhenen, oppidulum probè eſt munitum, ad Lechum fluv. ſitum.

Amorfortia in loco fertili & amœno ſita. Nundinas habet toto Belgio celebres. Obtinet Collegia Canonicorum, gerotrophea pro decrepitis, Noſocomia pro peſte laborantibꝰ & clinicis; Xenodochium pro peregrinis pauperibus, in quod divertere illi ſolent: Orphanotrophium pro pupillis egenis, Seminarium S. Spiritus, in quo filii & filiæ circa 600, gratis in lectione & Scripturâ informan-

mantur, & poſt in publicas officinas, maſculi ad texendam telam, puellæ ad nendum mittuntur. Multos præclaros viros peperit. Cives à plurimis virtutibus commendantur.

Monfort nobilis & firma eſt civitas,

XIV. MECHLINIA, una eſt civitas cum pagis, de qua in 5. Provincia Brabantia actum.

258. XV. GRÖNINGA, unam quidē etiam tantummodo urbem continet, at pagos 145. Eſtque ſita inter utramque Friſiam Occidentalem & Orientalem, civitas eſt benè munita & aquis circumdata, potens, populoſa, Academiâ & ſede Gubernatoris ornata, libera propriam exercens jurisdictionem, terra circumcirca paſcua læta habet, nec deſtituitur ſylvis. Sæpius Bellonam ſævientem percepit. Vrbem hanc ortu illuſtravit doctiſſimus ille *Rudolphus Agricola*, & eruditiſſima *Vrſula Catheriana* miraculum mundi, ſuo ævo, dicta.

XVI. TRANSISALANA Ober-Yſſel, regio eſt plana, feraciſſima frumenti & paſcuorum, unde ex Dania pecora huc ad paſcua abiguntur. Vrbes habet benè munitas 8. oppida privilegiata 10. & pagos 100. Metropolis eſt *Daventria*, emporium amplum, munitum, elegans, liberum, & Hanſeaticum, ad Iſalæ ripam conditum. Obtinet magnificam Domum mercatorum ex arce dirutâ conſtructam, in qua notabilis eſt lapidea olla, cum Morione eam arridente, An. 1591. Princeps Mauritius eam urbem occupavit.

Campena opulenta & egregia civitas, in loco paluſtri, ad Iſalam, fl. ſita eſt prope Germanici maris ſinum. Viſu hic digna ſunt fanum D. Mariæ cum turri & altari, Curia, Domusque Prætorii. Genuit *Albertum & Stephanum Pighios*, viros CL.

259. *Swolla* valde munita & totius Belgii amœ-

 niſſi-

niſſima civitas eſt, omnibus rebus ad ſuſtentatio-nem corporis affluit, quibus maximam Belgii partem ſuſtentat. Republica adeo laudabili floret, ut neque Ariſtoteles neque Plato meliorem deſcripſerint. Statibus Belgicis ſubeſt, olim Imperialis fuit.

XVII. Provincia eſt FRISIA *Occidentalis*, præſtantior Orientali, ob amplitudinem per incolarum copiam ut ut regio alias ſit maximè paluſtris, humiditatibus uſque in adultum ver affluens. Paſcuis tamen Orientalem vincit, cum ex caſeis & butyro incredibiles reditus capiat; equos etiam præſtãtes producit, ſylvis & lignis fere caret, ſed de foſſili ceſpite, provida natura, ipſi proſpexit, tam largiter, ut & vicinis regionibus ſuppeditet. Numerantur ibi 12. civitates, 490. pagi.

Ejus caput eſt *Leovardia*, oppidum opulentum, & domiciliis decenter ornatum, aquarum ambitu, foveis & præclarâ arce munitum, in qua Gubernator per vices reſidere ſolet. Habet Dicaſterium & Friſiæ Cancellariam, à cujus Tribunali, nulla permittitur appellatio, Epiſcopali, etiam dignitate ornatum eſt.

Doccum eſt patria *Gemmæ Friſii*, Mathematici & Medici præſtantiſſimi.

Sneca, populoſa, ampla, elegans & munita civitas, in loco humili & uliginoſo ſita, quo fit, ut ſegetem ager ferat, paſcuis ſit lætiſſimus.

260. *Stauria* in littore maris auſtralis porrecta eſt, ager ejus in paludibus & foſſis interciſus eſt. Hodie nihil habet magnificum præter validam arcem, portui maris imminentem. Olim tamen emporium florentiſſimum.

Harlinga ſimiliter mari adjacet, in altiori tamen loco,

loco, agrum habens pingvem, optimum triticum & hordeum producentem. Habet & egregium portum, nec non arcem contra hoſtium impetus valdè munitam. Oloribus & anatibus affluit.

Franichera nobilium ut plurimum ſedes, tuta & firma eſt, Academiâ clarens, in qua Theologia & Matheſis potiſſimum florent.

Bolſvardia olim fuit florentior atque nunc eſt. Pauperum cura ibi tanta habetur, ut nemo in ea habitans, mendicando vivere atque victum quærere facilè permittatur.

CAP. VII.

DE HELVETIA.

161. HELVETIA, vulgo Svitia, Schweitzerland/ oder die Eydgenoſſchafft/ regio montoſa, inter ſummas Alpes nive albicantes, maximâ ex parte ſita eſt, atque ideo inter Europæ Provincias altiſſima judicatur, cum & maximi & longiſſimè ſeſe extendentes fluvii inde fluant quinque, *Rhodanus, Rhenus, Ticinus, Oenus ac Licus.* Valles illius pingvia & læta prata exhibent, pro vaccis ſaginandis, unde & lactaria, butyrum caſeosque magnâ copiâ, ipſi maſculi parant. Frumento non abundat, ſed aliunde potiſſimum procurat. Piſcibus & feris affluit. Thermis ſaluberrimis ſcatet.

Lacus multos habet, quorum præcipui ſunt *Lucerinus, Tigurinus, Rivarius, Neoburgenſis* & omnium maximus Acronius, olim Brigantinus, *nunc Bothnicus vel Conſtantienſis* dictus.

Montium celebriores ſunt *Gotbardus, Alpes Cottiæ, Mons Sylvius, Mons major & minor Bernhardi, Alpes Graiæ, Adula, Laberberg, Spelugæ.*

Sylvæ, quibus hæc regio cincta & munita eſt, ſunt partes *Hercyniæ*.

262. Limites ejus ab Occidēte attingunt Sabaudiam; ab Oriente TyroliſsComitatum; à meridie Mediolanenſem Ducatum; à Septentrione Burgundiam.

Reſpectu cœli eſt conſtituta in Zona temperata ſeptentrionali, intra Parallelum 15. & 16. pertinens ad Clima Octavum. Dies ibidem ſunt longiſſimi 15 hor. 30. min. qui parum ultra quadrantem ſeſe extendunt.

Terræ longitudo eſt 60. mill. Germ. ſive 40. Helvet. Latitudo 45. mil. Germ. Helv. 30. Eſtque ita ſatis ampla regio, quam augent confœderatæ Rhetiæ civitates & Præfecturæ, quæ acceſſerunt.

Incolæ, quorum magna copia, ut etiam cum populoſiſſimis regionibus Helvetia certet, ſunt animoſi, bellicoſi & laborioſi, quos partim natura, partim neceſſitas, ad bellica ſtudia & laborem neceſſarium victum quærendi incitat. A fidelitate militari maximè commendantur. Primum, Anno Chriſti 1308. ſingulari arte & admirabili ſucceſſu, contra vim & tyrannidem Præfectorum Imperatoris Alberti Auſtriaci, ſeſe in libertatem vendicare cœperunt, quam hactenus ſtrenue defenderunt & ad vicinos propagarunt.

263. Dividitur hæc regio in partes tres: *Primariam* tenent 13. *oppida confœderata*, ſeu *Pagi*, vulgò *Cantones* dicti, qui regimem Helvetiæ ſuſtinent. Suntque *Vrania*, *Svicia*, *Vndervaldia ſeu Sylvania*, *Lucerna*, *Tigurum*. *Glarona*, *Tugium*, *Berna*, *Friburgum*, *Salodurum*, *Baſilea*, *Schaphuſia*, & *Abbatis cella*. *Secundam partem* habent horum ſocii & *Confœderati* nempe *Abbatia S. Galli*, *Griſones ſive Rhetorum Confœderati populi*, (Bündten) *Valleſianorum regio*

cum

cum Epiſcopatu Sedunenſi, Rotevila, Bipenna, Mulhuſiæ & Geneva. Vltimas tandem partes occupant *Præfecturæ* quæ Helveticorum pagorum imperio reguntur, ut Ciſalpinæ & Germanicæ. *Turgea, Bada ſeu Aquenſis Comitatus, Rheguſea, Sarunetum, Baronia, ab alto Saxo* nomen habens, *Liberæ provinciæ* am Wagenthal, quibus adjunguntur *Tranſalpinæ & Italicæ, Lugani, Locarnenſes, Mendriſiani & vallis Madiæ incolæ.* Primi omnium fœdus fecerunt *Urii, Svicii & Untervaldii populi trium vallium*, quorum civitates paucis conſiderabimus.

1. *Uria* ſive *Urania*, vel *Urſella*, ſitu & naturâ loci oppidum eſt munitiſſimum, Helvetiæ fluvio Urſâ vulgo Ruſs, alluitur. In decem partes ſeu communitates dividitur, quas participationes etiam dicunt, quod ſoli & his electi Senatores, omnium munerum participes ſint, & ad annuos conventus vocentur.

264. 2. *Svicia*, oppidum univerſæ Helvetiæ nomen communicat, nam ab iis primum ædificatum eſt, qui novis quærendis ſedibus ex Sveciæ Regno, huc profugerant. Dividitur in partes ſex, quas *Quatas* vocant.

3. *Untervaldia* ſeu *Sylvania*, naturali Alpium vallo circumſeptum oppidum eſt, in duos conventus diſtributum, in ſuperiorem ſcilicet & inferiorem mediante ſylva *Kernvald.*

4. *Lucerna* ſita eſt ad fl. Ruſam; qua is effluit ex lacu amplo, ad pedem altiſſimi montis vulgo *Pilati* dicti. Locus urbi commodus eſt, quod hac iter ſit in Italiam per Alpes Lepontias, ſive montem S. Gothardi.

5. *Tigurum* Zürch, vetuſtiſſima; & celebratiſſima civitas, ſita eſt in amœno loco, ad exitum lacus magni, qui hic deſinit, excluditque amnem Lymagum,

gum, & dividit urbem in duas civitates majorem & minorem. Frumentarium & piſcarium forum habet inſtructiſſimum. Arcem habet præcelſam; turris, quę inſtar ſpeculæ ad Limagum poſita eſt, habet adjunctum pontem ſublimem, per quem nullus eques tranſire audet, ſub pœnâ amiſſionis equi. Multos egregios viros produxit, ut *Conr.* (265.) *Pellicanum, Theod. Bibliandrum. Conr. Geſnerum, Lud. Lavaterum, Ioh. Simelerum, Rud. Hoſpinianum.* Habet hæc urbs Præfecturas majores 9. & minores 22. ut & oppida *Virodurum & Steina.*

6. *Glarona*, vicus eſt juxta Limagum fluv. in valle, non admodum ampla. Glaronum, quæ regio altiſſimis montibus cingitur. Hæc patria fuit *Henrici Lorici*, cognomento Glareani, viri CL.

7. *Tugium*, vulgo Zug / lacui piſcoſo adjacet, agrum compaſcuum vini frumentique feracem obtinet. Habet duas partes, & in illis conventus 4. ex quolibet autem conventu novem eliguntur Senatores, qui regioni conſulant.

266. 8. *Berna* civitas ad fl. Aar, qui eam in modum ferè inſulæ cingit, amœnitate, ſitu, fornicibus, cultu, potentiâ, legibus & civilitate, conſpicua eſt. Habetque ſitum in fertiliſſimâ terrâ; ejus inſuper incolæ, ſuarum rerum admodum ſunt ſatagentes & humanitatis ſtudioſi. Viſu ibi digna ſunt Baſilica, campana magna, Collegium, Tribunal in platea erectum, ſtatua Chriſtophori, Domus urſorum, turris præcelſa, Curia, armamentarium, Bibliotheca. Ei ſubſunt 31. Præfecturæ Germanicæ & 8. Gallicæ.

Huic etiam civitati ſubjecta eſt *Loſanna*, Academi-

demiâ, Arce, Collegio & templo Epiſcopali nobilis.

Ebrodunum & Vrba, ob antiquitatum veſtigia viſu dignæ civitates. Ibi etiam eſt Arx & civitas famoſa *Granſe*, Ad Murathum, in eo loco, ubi Caroli Burgundiæ Ducis exercitus, cæſus eſt, habetur Oſſarium, in monumentum illius cædis poſitum.

9. *Friburgum* Nüchtlandiæ mirabilem ſitum obtinet: partim enim impoſita eſt monti, præcipitibus petris ſuffulto, partim jacet in valle, acclivis montibus clauſa, circumfluitque montem in imo per deſidentem civitatem, amnis Sana. Colle-
(267.) gium Ieſuiticum & Prætorium ſita ſunt in præcipitibus rupibus. Hic (ut & paſſim in Moravia) in uſu eſt commeſſatio, die Leiſtung, qua debitores ad ſolutionem coguntur.

10. *Salodurum*, civitas eſt antiqua, cum Treviri & Tiguro eadem ferè principia habens. Vetuſtatem enim ejus adhuc redolent Romanæ inſcriptiones, quæ ibi reperiuntur. Sita eſt ad Ararim ſive Arolam fluv. auriferum, in agro plano & ſatis culto. Viſu ibi digna ſunt. Curia, armamentarium, ſedes Gallici Legati, craſſa turris, & in Baſilica Sileſii cujusdam Regis Legati monumentum marmoreum, ſcripturam inverſam præ ſe ferens.

11. *Baſilea*, Confœderatarum civitatum omnium eſt ampliſſima, ſita ad Briſum fl. in Rauracorum regione, cujus etiam caput ſtatuitur, in loco frugifero, vitifero & paſcuoſo. Academiam, habet in qua ſtudium medicum ſemper floruit; ac Concilio celebris eſt. Rhenus interlabens, in duas partes eam dividit. Intra mœnia (quorum pinnas Hebraicas literas inſculptas habent) plurimi

comprehenduntur horti & colles vitiferi. Horologia ibi unâ horâ tempeſtivius, certis de cauſis ſemper procedere ſolent. Molis artificioſiſſimis, iisque variis inſtructa eſt. Armamentario præſtantiſſimo gaudet. Terræ motibus crebris expoſita eſt. Inter alia in hac urbe viſu digna, in cœmiterio Dominicanorum, elegans pictura ſeſe offert, vulgo *chorea mortuorum* dicta. In loco Seidenhoff dicto, Rudolphi I. Imp. imago, in ſaxo exciſa, quoque obſervanda eſt. In ſummo templo, quieſcunt oſſa, tum multorum Epiſcoporum Baſilienſium, tum etiam præclariſſimorum virorum, de re literariâ bene meritorum, ut *S. Grynæi*, (268,) *Oecolampadii*, *Iacobi Mejeri*, *I. Oporini*, *Seb. Caſtalionis*, *H. Pantaleonis*, *S. Münſteri*, *Eraſ. Roterodami*, *Fr. Hotomanni*, *H. Frobenii*, *Th. Plateri*. In templo S. Leonhardi viſitur monumentum *Conr. Lycoſthenis*. In templo D. Petri *Theod. Zwingeri*. In hujus templi cœmiterio Quercus viſu digna eſt, cum ſua area amœniſſima. *Felicis Plateri*, Medici domus ſpectatoribus, plurima artis & naturæ miracula; *Amerbachii* verò ædes theſaurum priſcæ monetæ exhibent. Non procul à *Baſileâ* condita olim fuit. *Auguſta Rauracorum* à Romanis, quæ nunc contemtibilis pagus eſt, rudera multa oſtentans.

Lauffenburg dividitur per interfluentem Rhenum habens arcem editam, claret officinis ferreis; ibidem eſt cataracta Rheni, per quam nautæ funibus demittunt naves.

Valdshut ad nigram ſylvam in ſolo auſtero & inculto ſita eſt.

12. *Schafhuſia* in Hegovia denominatur vel à Germanico nomine Schäff / id eſt ovis, quam pro inſi-

inſignibus utuntur, vel à navi, quaſi Schiffhuſen/ hic enim navium ſtatio erat, quod nullæ omnino ultra Schaphuſiam, ob atrocem ſpumantemque Rheni cataractam, 75. pedes altam, incolis den Lauffen dictam, deſcendere poterant; quare omnes naves, quæ ex Acronio & Veneto lacu, ſecundo Rheno deſcendunt, neceſſe eſt Schafhuſiæ exonerari, atque ideo ibidem etiam ingens portorium colligitur, præſertim ex ſale. Propugnaculum obtinet munitiſſimum.

Duellium, vulgo Hohentwiel Schafhuſio ſesquimil. diſtans, Arx eſt in rupe celſiſſimâ, & inexpugnabili condita, rebus omnibus neceſſariis inſtructa, viſu digniſſima.

13. *Abbatis cella*, primarius vicus eſt, Marti atque Bellonæ peridoneos homines producens.

Abbatia S. Galli obtinet ſuperiorem Thurgoiam, ſpectatque ad *Confœderatorum Societatem*. *Civitas S. Gallenſis* juxta & partim intra montes, in fundo agreſti, & proſpectu amœno ſita eſt. Cives lini texturam & mercaturam exercent, varias callentes lingvas. Cœnobium ornatum eſt Bibliothecâ.

Dictis XIII. primariis pagis, penes quos ſumma poteſtas eſt, merito junguntur oppida, quæ ſuam Rempub. ſuosque peculiares magiſtratus habent, illis vero ut municipia accenſentur, item quæ primariis ſubſunt. In Tigurenſi autem tractu primo occurrit *Bremogardum* oppidum cum arce, ad Ruſam fl. *Rappersvila*, ubi arx vetuſta, *Regenſperga*, *Egliſophia* ad Rhenum, *Kipurgum*, *Vitodurum*.

2. In *Turgovia*, *Frauenfeldum*, *Elgau*, *Vinſtinga*, *Phin.* *Geienhofen*, cum villa & caſtro; ubi ſtultorum infinitus dicitur eſſe numerus.

270. 3. In Argovia ſive Ergano *Piliſovium*, *Antivila*, *Sophinga*, *Badena*, hæc ad Limar fl. arces duas ferè dirutas & egregias thermas habens, quas tamen plerique voluptatis potius, quam valetudinis causâ, inviſere ſolent. In ea conventus anniverſarios Helvetii inſtituunt.

Bruc ad Aar fl. *Vindonoſſa* ad Reis fl. vetuſtatis monumenta oſtentans.

4 Ad Comitatum Baſilienſem, pertinet *Comitatus Rheinfeldenſis*, ubi civitas munita eſt *Rheinfeld*, deinde per victoriam Bernhardi Ducis Vimarienſis Anno 1638. celebrior reddita. *Siſach*, & *Seccingen*.

RHÆTIA prima ſeu *Griſonum*, der Grawbundter oder Churwahlen regio, quæ & ipſa Helvetici fœderis eſt, in tres pagos ſeu conventus dividitur, nempe in *Griſam*, *Domum Dei* & *Leodrituram*.

Griſa pagus præſtantior eſt cæteris, qui vallem Meſolinam & vallem Calancam ad Italiæ fines, ac alias præterea tranſalpinas valles complectitur, quas Rhenus, Glener, & alii amnes alluunt.

271. *Domus Dei* pagus poſſidet *Chur*, ſive *Curiam*, metropolim Griſonum & emporium nobile cum vicinis 18. agris. Iuxta Chur eſt *lacus Herodis* ille impetuoſiſſimus. Ibidem incipit *Vallis Venuſta* Germ. Winſtgaw. Nec procul abſunt Thermæ Piperinæ.

Leodritura pagus, in Tyrolis confinio jacet, cujus ager ſterilior ac cæteris aſperior eſt.

Feldcuria ſive *Feldkirch* negotioſum & excultum eſt oppidulum inter rupes & montes ad illam fluvium ſitum.

Huc etiam referenda eſt *Vallis Thelina* ſive Veltlin, in qua *Tiranum* & alia munita opp. Caſtrum cele-

celebre. *Clavenna* ad fl. Maira, inter montes præalſtos condita, mercaturâ clarens; eſtque *clavis Germaniæ & Italiæ*.

In hoc tractu etiam apparent veſtigia oppid. *Plours*, An. Chr. 1618. terræmotu obruti.

Fuentes arx eſt præclariſſima, ante aliquot annos ab Hiſp. extructa, nunc verò Gallo ſubjecta.

In Rhætorum ditione ſunt fontes Rheni, ex Adula orientis. Tranſitur hinc in Ducatum Mediolanenſem. Ei proxime adjacent provinciolæ ut plurimum â vallibus denominatæ, ut pote *Atheſina, Engedin, Inthal, Etſchland, Lechthal, Munſterthal, Vinſtgow, Stanzerthal, Paſſerthal, Kunſterwig, Finſterminz, Mallerheid &c.*

252. VALESIAM quod attinet, ea incluſa eſt in altis montibus & alpibus, quæ ad Germanicum milliare magnum ſummitatem â radice extollunt, & nive paſſim ac glacie tectæ ſunt, præſertim in præcipitiis & clauſtris, ut tempore hyberno neque ingreſſus, neque egreſſus concedatur. Valle interea, tantâ ubertate rerum omnium ad victum neceſſariarum affluente, ut vix ſub Sole fertilior terra exiſtat. Namque herbarum medicinalium, Agarici, optimi vini, frugum, fructuum, croci & quæ alendis & ſaginandis pecoribus, nec non variis feris inſerviunt, magnam copiam producit. Vnde Lactaria plurima conficiuntur. Ex montanis etiam locis mineræ argenti, plumbi, æris, ferri & cryſtalli eruuntur, lapides uſtibiles petuntur. Nec thermis deſtituitur. Denique Rhodanus, qui per mediam vallem fluit, piſces varios in copiâ ſuppeditat. Incolis plurimis, tam viris, quam fœminis, ſtrumæ in collo, vel aquæ vel aëris vitio, creſcunt, & cum inter ſe nimis rigidi ſunt, cæteris tamen benefacere ſtudent.

Montes quibus regio circumdatur ſunt *Furca, Gothardus, Sempronius, Saſius, Matricus, Gletzus, Avola, Letzius. Gemmi, Savez.*

273. Dividitur autem in *Superiorem & Inferiorem. Superioris* metropolis eſt *Sedunum*, Germanis Sitten/ dicta, quæ ſola in Valeſia mœnibus cincta eſt: credunt enim regionem totam unam urbem, eſſe, cujus mœnia ſunt montes; portam unam, ad S. Mauritium, ad anguſtias fauceſque Valeſiæ, qua ſe montes coarctant. Sita eſt hæc urbs in montis cujuſdam planitie, ſuper quam alii duo montes aſſurgunt, in quibus arces ſunt; una, civitatis reſpectu, ad dextram & Rhodanum ſita, humilior, cujus nomen *Valeria*, quæ nunc ſedes eſt Canonicorum, Baſilicam peculiarem habens. Duæ aliæ arces ſunt ad ſiniſtram Epiſcopales quarum prior, quæ arx *Mejerim* nuncupatur, in editiore loco civitatis ſedes eſt primaria Epiſcopi, qui Princeps & Dominus eſt totius Comitatus: poſterior in altiore rupe, *Tyrbile* dicitur, ad quam ex priore, per aliquot centenos paſſus, aſcendere neceſſe eſt, ac in ea, cum maximus æſtus, in æſtate hominibus creat moleſtiam, Epiſcopus aëre temperatiore, magis ſalubri uti cupiens, verſari ſolet.

Complectitur *Superior Valeſia*, quæ propriè Sedunenſis tractus nuncupatur, 7. Diœceſes ſeu Conventus, quos *Decimas*, zehen Gericht/ vocant. 1. *Sedunum*, de quo jam actum. 2. *Sider*, vicum amœnum, in quo arx fuit. 3. *Leuk*, ubi arx eſt Epiſcopalis, in qua jura populo dicuntur, & Princeps conventus celebrat. Suntque huic vico vicinæ thermæ Leigenſes, dictæ. 4. *Rarem*, vicum veterem, prope quem arx fuit, ad turrim di-

(274.)

ſta. 5. *Viſp* ad fluv. Vtſpach, vicum inſignem, ad quem pons eſt lapideus admirandæ altitudinis 6. *Brig* ad Salginam fluv. elegans oppidum civitati non abſimile, ſed mœnibus carens, thermis gaudens. 7. *Gombſam*, quæ aëre frigidiore premitur, interque montes radiis ſolaribus modicum gaudet.

Inferior Valeſia 6. conventus, qui *vexilla* appellari ſolent, continet. 1. *Contegium*, ubi olim arx fuit, Ducis Sabaudiæ. 2. *Ardon* ad cognominem fluv. 3. *Scallonium*. 4. *Octodurum vel Martenach* oppidum maximnm ad Drauſam fluv. 5. *Intrement*. 6. *Tarnada S. Maritii*.

His ſequitur *Rotevila*, quæ eſt libera Imperii civitas, elegans, ampla, in monte ſita eſt probè munita. Aulicum ibi judicium eſt Sacri Imperii.

275. *Bienna* ſeu *Bipenna*, urbs, ſita eſt ad exitum lacus ejusdem nominis, ejus arx diruta eſt.

Mulhuſium civitas fuit Imperialis, Suntgovia vel Rauracorum. De qua in deſcriptione Alſatiæ diximus.

Geneva urbs munitiſſima *Allobrogum* ſive *Sabaudiæ*, ad lacum Lemannum ſita eſt, habens pontem ligneum ultra Rhodanum, in cujus medio fere inſula eſt, cum erecta turri, in qua ſpecula eſt, ut de nocte navigantes per lacum, tutius vehantur. In hoc quoque ponte viſendum eſt caſtellum ab aurifabro affabrè conſtructum. Commendatur hæc civitas à forma Reipub. Ariſtocratica. Habentur in ea peculiares Magiſtri morum, religionum, procuratores, unde fit, ut rara ibi ebrietas, rara fornicatio, raræ choreæ, imo nullæ, rari mendici, rariſſimi otioſi, deprehendantur. (276.) Videas enim puellas 6. aut 7. annorum tam eleganter acu pingere, ut in admirationem ſui te rapi-

rapiant: adultiores in ducendis filis ſericeis, & texendis telis ſunt occupatæ: Cives ex mercibus ſericeis, & librorum venditionibus, nec non convictoribus peregrinis, præſertim ſtudioſis, quæſtum quærunt. Viſu ibi digna occurrunt: Aquila biceps vetuſta, mœnibus inciſa: Aula Epiſcopalis carceri deſtinata: Turres duæ ante tempora Iulii Cæſaris conditæ: Curia: Vrnæ quibus cineres Ethnicorum reconditæ fuerant: Exuviæ Crocodili: Armamentarium: Menſura frumenti ſaxea: Collegium, Bibliotheca, celebrium virorum mo-
(277.) numenta: Vixerunt enim in ea *Calvinus*, *Beza*, & alii Theologi. Ex vicino lacu Lemano piſces venales primo enecantur, & poſtquam per aliquot dies in cella reſervati fuerint, in forum proferuntur. Sapidiores enim tum eſſe ſolent, quam ſi confeſtim à mactatione lebeti injiciantur.

278. Ad Præfecturas quod attinet, earum potiſſima oppida ſunt, *Badena*, de quo jam dictum, *Mejenberga*, *Reichenſea*, *Raperſvila*, *Sarunctum*, *Rinec*, *Alſtetn*.

In Præfecturis tranſalpinis ſunt *Luganum*, *Verbanum*, *Locarnum*, *Medroſiana*, *Madia vallis*, quæ ſingula fere lacubus adjacent.

Tandem quoque ad Helvetiam ſpectant *Valles Italiæ* proximæ, quæ à particularibus hominum generibus habitantur, ut ſunt *Vallis Auguſtana*, ubi ſunt omnes fere inſtitores. *Vallis Ceſia*, quam ut plurimum latomi, vel cementarii inhabitant. *Vallis Oſcela*, ex qua prodeunt cultrarii, & qui tornatili artificio ſcutellas ex ligno conficiunt. *Vallis Vegetia*, ex qua tot fumarii exeunt, hoc eſt, ſordidi illi homines, qui per Europæ regiones diſperſi cami-

caminis repurgandis victum parant, & tandem *Galancha Vallis*, unde plerunque reſinarii, ſportularum & echinorum textores exeunt, qui mendicantium more ubique oberrant.

CAP. VIII.

DE ITALIA.

279. ITALIA inter Europæ regiones celeberrima, ab Ortu Adriaticum Sinum hodie *Golfo de Venetia* dictum, & Ioninum mare; ab Occaſu Varum fl. cum Alpium jugis, quæ Gallia ab Italia ſeparant; à Meridie mare Tyrrhenum atque Liguſticum, quod *inferum* dicitur; à Septentrione partim Alpes, Tyrolenſes, & Carniolenſes; partim etiam mare Adriaticum, quod *ſuperum* vocatur, pro terminis habet.

Reſpectu cœli, ſita eſt in principio meridionali inter Parallelum 11. & 12. diem æſtivum maximum horarum 14. 38. min. obtinens, in fine Septentrionali inter Parallelum 15. & 16. diem maximum 15. hor. 34. min. habens; in quo ſpatio fit variatio dierum ad 56. min. Eſt ergo ejus initium in climate Sexto, & in Octavum usque porrigitur.

Longa eſt 720. mill. Italicor. ſive 180. mill. German. minorum, lata 260. mill. Ital. ſive 65. German.

Montes præcipui ſunt *Alpes & Appenninus*; Illæ Italiam inſtar mœniorum cingunt, hic eandem ſecundum longitudinem in duo latera ſecat. Ibi etiam eſt *Veſuvius* ignivomus.

280. *Sylvæ* notiores ſunt ſubſequentes: *Lucus Feroniæ, Nævia, Lucus Camænarum, Selva del Aglio, Sylva Laurentinorum, Nemus Algiriæ, Lucus Furniæ, Nemus Vacunæ, Sylva Gallinaria, Peregrinalis, Ebolus,*

lus, Saltus Rheginorum, Batinus, Garganus, Sylva Lucina, Pedanea, Nemus Caſtrorum.

Fluvii nobiliſſimi ſunt *Padus* ſive *Eridanus Atheſis, Arnus Tyberis, Piſatello Mincius, Brenta, Ticinus, Oglio, Adua.* Vix autem duæ tertiæ partes Italiæ habent flumina navigabilia.

Lacus continet quam plurimos, nempe *Thraſimenum. Aperilem, Marinum, Vadimonis, Ciminium, Vulſinienſem, Sabatum Paludē Brentinam, Cianam Lacum Heſtiæ, Albanum, Aquas Salvias, Nemorenſium. Iuturnas Renillum, Fucinum Pontinæ paludem Lacum, Fundanum Tiburtinum. Caecubum, Stagna Simbrunia, Nurſinum, Velinum, Floridum, Lucrinum. Avernum, Andurianum, Septem Maria, Paduſa, Verbanum, Ortanum Lavium, Luganum, Gaviratium, Monatium, Trinacium, Chivenſem, Puſcianum, Sebinum, Benacum, Idrinum, Pœnium, Vigiſiolum & Cosliacum.*

E Sinibus copioſis clarent. *Rapallinus, Erycis, Mare Ainuclanum, Sinus Baianus, Pæſtanus, Hipponiates, Scylleticus, Vrias, Tarentinus, Lagus, Flanaticus.*

281. *Portubus* ſimiliter abundat, ſuntque primarii, *Portus olivulæ, Anaonis, Aviſonis Herculis, Monæci, Maurici Albingauni, Vadorum, Sabatiorum, Savonæ, Genuenſis, Delphini Ericis, Lunæ, Piſanus, Populonii, Faleſiæ, Scabrorum, Telamonis, Herculis, Graviſcæ, Auguſti, Antias, Bajanus, Cajeta, Iulius, Velinus, Metaurus, Creſtis, Caſtra Hannibalis. Tarentinus, Brunduſinus, Garne, Agaſus, Ancanitanus, Ariminenſis, Ravennenſis Protolus, Livenza, Polæ.*

Domini Italiæ ſunt, *Pontifex Romanus, Rex Hiſpaniæ*, cui ferè dimidia Italia ſub eſt; *Magnus Dux Hetruriæ; Princeps de Piemont; Dux Ferrariæ; D. Mantuæ; D. Mutinæ; D Parmæ; D. Vrbini ſive Sepoletanus; Reſpublica Veneta, & Genuenſis.*

282. *Academiis* 12, ornata eſt, ut pote, *Pataavienſi, Bono-*

Bononienſi Piſanâ, Senenſi, Peruſina, Taurinâ, Salernitana, Romanâ, Neopolitanâ, Ferrarienſi, Firmenſi, Maceratenſi. His quidam *Venetam & Ticinenſem* ſive *Papienſem* annumerant.

Clementiſſimo hæc regio potitur cœlo, moderataque omnium anni partium in ea tempeſtas eſt. Solum habet cultiſſimum, vino, oleo, croco, herbarum ubertate & arborib⁹ omnis generis ab-(283.)undans. Campi ejus lætiſſimi ſunt, prata nitidiſſima & amœna, colles ubique virentes ac vitiferi, paſcua cum in montibus & collibus, tum in planitie, pecuariæ rei accomodiſſima, nemora munifica & venationibus opportuna. Montes prægnantes ſunt Marmore, alabaſtro, porphyrete, ophite, achate, chalcedonia, Lazurio, corallio, vitriolo, Cryſtallo, alumine, ſale, variiſque metallis. Convalles thermis plurimis gaudent. Fluvii variis piſcium generibus ſcatent. civitates ea arte exſtructas habet, ut alibi vix conſimiles reperiantur. Hinc ex variis gentibus, diverſis temporibus, divitias hujus oppugnandi, occupandi vel etiam diripiendi cauſa eſt perita. Et quis non hodie eam viſendæ cognoſcendæque gratia adit? Docent certe ferventia paſſim à peregrinantibus, qui undique in eam confluunt, itinera pleroſque homines novitatis & viſendorum peregrinorum locorum avidos, amœnitate & fertilitate agrorum, nunc hos, nunc alios fructus ſvaviſſimos aliunde proferentium, opulentarũ urbium, decantatorum monumentorũ varetate, in Italiam evocari, ut aſpectu læto & conſiderationi dulci omnium, fruantur, exhilarentur & exſatientur, deniq; incolas, ipſorũ conſvetudines & mores cum publicè domi, militiæ, tũ privatim cognoſcant. Alii tamen de It. hanc invecti-

vectivam uſurpant: *Italia infernus eſt animæ, Paradiſus corporis & Purgatorium crumenæ.*

284. Italiæ populi multa cruenta bella inter ſe per multa ſecula geſſerunt, & incolas ſubinde ac lingvam mutarunt. Gallos Ligures, Græcos, Hiſpanos, Africanos & Aſiæ populos vicerunt. Hinc illorum fortitudo bellica elucet. Et quia diverſum cœli poſitum, diverſoſque magiſtratus habent, nec colore nec moribus, nec vivendi ritu, nec ſermone, nec veſtitu invicẽ conveniunt. Nam qui intra Appenninũ & Alpes, verſus Septentrionem habitant candidiores, tranquilliores, vitiis & voluptatibus minus dediti, magis morati, lon-
(285.) gioris ſtaturæ, & in actionibus tardiores, ſed conſtantiores ſunt: qui vero ultra Appeninum, verſus Meridiem conſtituuntur, nigriores, fuſci coloris, vehementiores, in vitia & voluptates plus propenſi, minus morati, brevioris ſtaturæ, ſubtiliores, expeditiores in actionibus, & magis volubiles ſunt. In genere autem Itali urbanitate, frugalitate, hoſpitalitate, convictus facilitate, colloquiis facetis, plurimas nationes antecedunt. Sunt inſuper ingenioſi, ad ſtudia literarum cujuscunque generis & mercaturam quaſi nati, promti in excogitando, celeres in agendo, bellicoſi, gloriæ & honorum inprimis cupidi, propenſi ad mollitiem, in luxuriam proclives, & in Venerem ſoluti, literarum cultores, & inter hos religioſos & ſacerdotes, magis quam nobiles ſuſpicientes & honorantes. Vnde etiam doctorum & religioſorum maxima in Italia copia. Caupones Italiæ, cum ſuis familiis plerique callidi: Hi enim ſimul atque peregre advenientem aliquem conſpexerint, longè procurrunt obviam, ſalutant benigne, hoſpitioque ſuo ambitiosè laudato, miris blanditiis invitant,

vitant, deducuntque alacres uſque ad amplam & bene pictam januam: poſtquam autem ingreſſus fueris, & illi ad alios hoſpites captandos revolarint, nihil reperias culinâ frigidius, nihil ſtabulo inanius. Mariti uxores ſuas ſerviliter includunt, legitimoque hominum commercio excludunt, quo rigore non tam arcent, quam provocant adulteria.

289. *Italiam* partiemur in *Priſcam* ſive *Propriam*, & *Novam* ſive *Acceſſoriam*. Ac de *Priſca* primum agentes, eam *Septentrionalem vel Meridionalem* eſſe pronunciamus. *Septentrionalis* eſt vel à montibus liberior, vel montibus innexa, & quaſi merſa & illa viciſſim *Romam*, tanquam Metropolim Italiæ conſiderando, eſt vel*Ciſappennina* vel *Tranſ-*(287.) *appennina. Ciſappennina* quidem ad dextram, *Latium* vulgo *Campania Romana* dicitur. Eſtque *prima* Italiæ provincia. Siniſtra Hetruria ſeu Tuſcia, Italis Toſcana appellatur, quæ eſt *ſecunda* Italiæ portio. *Tranſappennina*, Picenum & Anconitana Marchia nuncupatur, eſtque *tertia* Italiæ regio: Montibus immerſa eſt. Vmbria quæ nunc Ducatus Spoletanus dicitur, *quarta* portio. *Meridionalior* alia ad mare Tyrrhenum, alia adHadriaticum eſt ſita. Quæ ad Tyrrhenum ponitur, alia cis Silarim fluvium eſt, ut Campania felix. Terra de Lavoro. *quinta* Italiæ pars. Alia trans Silarim, ut Lucania nunc Baſilicata *ſexta* pars. Calabria quæ vel inferior *ſeptima*, vel ſuperior, magna Græcia olim vocata, *octava*. Cis Phiternum fl. Samnitum regio eſt 9. Italis Abruzo vocata. Trans vero Phiternum, eſt Apulia duplex, Daunia nunc Puglia, Piana dicta, 10. & Apulia Peucecia jam terra di Barri nuncupata 11. Italiæ por-

(288). portio. *Duodecima* eſt Salentinorum, Italis terra Dordranto dicta. *Nova ſeu Acceſſoria* eſt vel planior vel montoſior. Planior ad occaſum dividitur in Ciſpadanam quæ nunc Romandiola nuncupatur. 13. Æmilia, hodie Lombardia di quadalpo communiter appellatur 14, & Tranſpadanam, vulgo Lombardiam di lu delpho vocatam. 15. & Venetia. 16. nunc Marca Treviſanæ dicta. Ad ortum quæ exiſtit alia cis Tergeſtinum ſinum, Forum Iulii appellatur, Friaul vel Patria 17. Alia ultra eundem ſinum quæ Iſtria dicitur 18. regio. Montoſior reſtat, quæ eſt Liguria, nunc ora Genuenſis dicta, 19. & 20. Pedemontium, cujus pars Monsferratus vulgo appellatur.

Iam ergo de ſingulis in ſpecie agemus.

1. LATIVM ſive *Territorium Romanum* occur-(289.)rit. Ejus ager eſt fertilis, paſcuis, ſylvis & amœniſſimis hortis abundans, in quibus Citreæ, Limoniæ, Punicæ & id genus arbores frequentes ſunt, licet etiam quædam loca aſpera & ſaxoſa habeat, & prope mare inſalubri & peſtilente aëre inficiatur, inprimis circa paludem Pontinam. Fuit hæc regio olim multis incolis civitatibusque illuſtribus referta; at nunc à priſtino ſplendore multum remiſit.

Primaria urbs in Latio eſt ROMA, Domina ac Regina urbium, totiusque propemodum orbis olim caput, quem fortiſſimorum virorum rebus præſtantiſſime geſtis ſuo Imperio ſubegerat. Olim ſedes fuit Imperatorum, nunc Pontificis maximi. Hodiernus murorum ambitus creditur eſſe 5. milliarium Germ. In ea centum millia hominum adhuc reperiuntur. Circa Auguſti tempora, numerus inhabitatorum Romanorum fuit, bis millies millenorum millium. Teſte Athenæo.

Romæ

Romæ aliquando cives vixerunt, qui decem aut viginti millia ſervorum vel mancipiorum, in familia ſua ſuſtentarunt. Iuxta ſpatioſiſſima urbis internæ mœnia, undiquaque horti, vineæ, agri & rudera conſpiciuntur. In meditullio tantum domicilia civibus repleta ſunt. *Montes* hodie in ea numerantur undecim, è quibus celeberrimus eſt Vaticanus, ob habitationem Papæ & Bibliothecam Vaticanam. *Templa* in urbe reperiuntur 300. inter quæ tamen ſeptem ſunt primaria, veluti 1. D. Petri in Vaticano, quod totius orbis eſt auguſtiſſimum ſumtuoſiſſimumque. 2. Mariæ majoris. 3. Iohannis Laterani. 4. Divi Pauli. 5. S. Sebaſtiani. 6. *S.* Laurentii & 7. S. Crucis; in ſingulis monumenta, theſauri & reliquiæ SS. obſervanda ſunt.
(290.) *E plurimis viſu dignis præcipua hæc occurrunt.* Hortus Pontificis cum junctâ ſtructurâ *Bel vedere*; Thermæ Diocletiani, Antonini & aliæ 8. Amphitheatra 3. Circi 3. Pontes 7. Aquæductus 6. Co-
(291.) loſſæum, Capitolium in quo columna Trojana & Antoniana extant: Xenodochium S. Spiritus, Caſtrum S. Angeli, quod eſt Romanæ urbis propugnaculum fortiſſimum, ad Tiberim fl. & ejus partem ſitum. Et licet urbs ſepties in peregrini hoſtis poteſtatem devenerit; hoc tamen caſtrũ nunquam expugnatum eſt: Ibi nonnulla ſunt Pantoplia, Papæ & urbis Gazophylacia. Inter *Pyramides* & obeliſcos urbis Romæ notabiles, ſunt in area D. Petri Pyramis Ceſtii, Piramis Mariæ majori vicina, P. S. Iohanni Lateranenſi vicina. P. in area portæ populi. P. in viridario Ducis Hetruriæ. Obeliſcus Capitolinus. Ob. Barthol. Notabile etiam eſt Xenodochium, dictum *Campus Sanctus Peregrinorum*, Cœmiterium Germanorum, Ædes Pontii Pilati, Scala Sancta, Viridarium Pa-

pæ. E *Palatiis* eminent, Palatium Pauli v. Pala-
tium Ducis Hetruriæ, Ferrarienſe, Ballay, Bocca-
tii, Sedermorum, Achillis, Bachii, Cæſii, Carpen-
ſe, Viſei, Salviati, Dominorum de Valle, Vrſino-
rum, Portiorum. S. Gregorii in Damaſi, Latera-
nenſe, Columnenſium, Ferneſianum Collotii D.
de ruſtici, Conſervatorum, Palatium Monti alti,
S. Marci, Bufalorum, & Cardinalis de capite fer-
reo. *Cryptæ* ibi quatuor reperiuntur *Xenodochia*
Nationum hæc præcipua ſunt: Xenodochium pro
Germanis peregrinis, Xenodochium pro Hiſpa-
nis, Xenodochium pro Gallis, Xenodochium pro
Anglis, Xenodochium pro Svecis, Xenodochium
pro Hungaris, Xenodochium pro Flandris, Xeno-
(292.) dochium pro Genuenſibus. *Fora* urbis ce-
lebriora ſunt Piſtorum, Suarium, Boarium, Piſca-
rium, Olitorium & illud in Campo Agonio, in
quo omnis generis proſtant merces. Diebus Do-
minicis omnia fora agyrtarum clamoribus undi-
que perſtrepunt. *Arcus triumphales* 6. adhuc ſu-
perſunt: videlicet Titi Veſpaſiani. Duo Septimii
Conſtantini, Galieni & Hadriani. Habetur quoq;
ibidem ſtatua Alexandri M. & Bucephali. Ante
ædes Caraffæ eſt ſtatua *Paſquillus* dicta, cui famo-
ſæ chartæ affiguntur. Romana Academia viros
produxit illuſtres, è quorum cenſu fuit *Cicero, Æ-
lianus, Agellius, Valla, Muretus, Gregorius Magnus
Papa, Manutius, Sabellicus.*

293. Cœli Romani hodie eſt ea intemperies, ut cives, Medicorum ſuorum juſſu, circa diluculum & crepuſculum abſtineant publico, niſi Sol ſplendeat. Hyems ibi interdum non eſt mitior, quam Viennæ Auſtriæ, aut Argentinæ Alſatiæ; & tamen ibidem Æſtatis fervores tam ſunt vehementes, ut

penè

penè omne familiaritatis ac quotidianæ conſvetudinis commercium interturbent, ad tœdiorum cumulum de die accedentibus muſcis, quæ infeſto Examine facies hominum petunt, de nocte vero cincindulis, quæ inſecta, vulgo *Zanzaræ* dictæ, vix cubili illato lumine ſimul adſunt, ac ſubmiſſo ſibilo, improbo oſculo, dormientibus inſident, inflictoque fronti vulnere, humano cruore ſaturæ, ſub lucem abeunt, latentque rurſus ſequenti nocte reverſuræ. Diſtat Roma Hieroſolymis 382. milliaribus Germanicis.

Pertinent autem, præter Romam Metropolim, ad Latium civitates hæ inſigniores.

294. *Oſtia*, ad fauces Tyberis fl. condita eſt, habens in propugnaculo turrim munitiſſimam: Portus ipſius ſtupendæ & incredibilis magnificentiæ fuit; at à Gregorio Pontifice dirutus eſt, ne eſſet Saracenorum receptaculum. Eſt tamen adhuc hodiè urbis Romanæ navale.

Antium, oppidum vulgo *Nettuno* dictum, in amœniſſimo loco ſitum eſt, ubi maxima copia coturnicum, ferarum, piſcium reperitur, ideo olim recreationis gratiâ â multis primariis viris fuit frequentatum. Hodie vix amplius de ſplendidis ſuis ædificiis rudera ſuperſunt, ex quibus Caſtellum Neptuni exſtructum eſt.

295. *Aſtura* eſt memorabilis civitas, indigna Ciceronis, Antonium fugientis, cæde.

Caſtellum S. Felicitatis poſitum eſt in Promontorio Circeo.

Terracina vel Anxur, oppidum pronum eſt in paludes, & monti adhæret, agri eſt fœcundiſſimi & amœniſſimi, vitium, aurantiorum, citreorum, limonum, aliarumque id genus arborum feraciſſimi. Circa eam adhuc hodie præclara cernuntur

270. 3. In Argovia ſive Ergano *Viliſovium*, *Antvila*, *Sophinga*, *Badena*, hæc ad Limar fl. arces duas ferè dirutas & egregias thermas habens, quas tamen plerique voluptatis potius, quam valetudinis causâ, inviſere ſolent. In ea conventus anniverſarios Helvetii inſtituunt.

Bruc ad Aar fl. *Vindonoſſa* ad Reis fl. vetuſtatis monumenta oſtentans.

4 Ad Comitatum Baſilienſem, pertinet *Comitatus Rheinfeldenſis*, ubi civitas munita eſt *Rheinfeld*, deinde per victoriam Bernhardi Ducis Vimarienſis Anno 1638. celebrior reddita. *Siſach*, & *Seccingen*.

RHÆTIA prima ſeu *Griſonum*, der Grawbundter oder Churwahlen regio, quæ & ipſa Helvetici fœderis eſt, in tres pagos ſeu conventus dividitur, nempe *in Griſam*, *Domum Dei* & *Leodrituram*.

Griſa pagus præſtantior eſt cæteris, qui vallem Meſolinam & vallem Calancam ad Italiæ fines, ac alias præterea tranſalpinas valles complectitur, quas Rhenus, Glener, & alii amnes allüunt.

271. *Domus Dei* pagus poſſidet *Chur*, ſive *Curiam*, metropolim Griſonum & emporium nobile cum vicinis 18. agris. Iuxta Chur eſt *lacus Herodis* ille impetuoſiſſimus. Ibidem incipit *Vallis Venuſta* Germ. Winſtgaw. Nec procul abſunt Thermæ Piperinæ.

Leodritura pagus, in Tyrolis confinio jacet, cujus ager ſterilior ac cæteris aſperior eſt.

Feldcuria ſive *Feldkirch* negotioſum & excultum eſt oppidulum inter rupes & montes ad illam fluvium ſitum.

Huc etiam referenda eſt *Vallis Thelina* ſive Veltlin, in qua *Tiranium* & alia munita opp. Caſtrum cele-

celebre. *Clavenna* ad fl. Maira, inter montes præal-tos condita, mercaturâ clarens; eſtque *clavis Germaniæ & Italiæ.*

In hoc tractu etiam apparent veſtigia oppid. *Plours*, An. Chr. 1618. terræmotu obruti.

Fuentes arx eſt præclariſſima, ante aliquot annos ab Hiſp. extructa, nunc verò Gallo ſubjecta.

In Rhætorum ditione ſunt fontes Rheni, ex Adula orientis. Tranſitur hinc in Ducatum Mediolanenſem. Ei proxime adjacent provinciolæ ut plurimum â vallibus denominatæ, ut pote *Atheſina, Engedin, Inthal, Etſchland, Lechthal, Munſterthal, Vinſtgow, Stanzerthal, Paſſerthal, Kunſterwig, Finſterminz, Mallerheid &c.*

252. VALESIAM quod attinet, ea incluſa eſt in altis montibus & alpibus, quæ ad Germanicum milliare magnum ſummitatem â radice extollunt, & nive paſſim ac glacie tectæ ſunt, præſertim in præcipitiis & clauſtris, ut tempore hyberno neque ingreſſus, neque egreſſus concedatur. Valle interea, tantâ ubertate rerum omnium ad victum neceſſariarum affluente, ut vix ſub Sole fertilior terra exiſtat. Namque herbarum medicinalium, Agarici, optimi vini, frugum, fructuum, croci & quæ alendis & ſaginandis pecoribus, nec non variis feris inſerviunt, magnam copiam producit. Vnde Lactaria plurima conficiuntur. Ex montanis etiam locis mineræ argenti, plumbi, æris, ferri & cryſtalli eruuntur, lapides uſtibiles petuntur. Nec thermis deſtituitur. Denique Rhodanus, qui per mediam vallem fluit, piſces varios in copiâ ſuppeditat. Incolis plurimis, tam viris, quam fœminis, ſtrumæ in collo, vel aquæ vel aëris vitio, creſcunt, & cum inter ſe nimis rigidi ſunt, exteris tamen benefacere ſtudent.

Mon-

Montes quibus regio circumdatur ſunt *Furca, Gothardus, Sempronius, Saſius, Matricus, Gletzius, Arola, Letzius, Gemmi, Savez.*

273. Dividitur autem in *Superiorem & Inferiorem. Superioris* metropolis eſt *Sedunum*, Germanis Sitten/ dicta, quæ ſola in Valeſia mœnibus cincta eſt: credunt enim regionem totam unam urbem, eſſe, cujus mœnia ſunt montes; portam unam, ad S. Mauritium, ad anguſtias fauceſque Valeſiæ, qua ſe montes coarctant. Sita eſt hæc urbs in montis cujuſdam planitie, ſuper quam alii duo montes aſſurgunt, in quibus arces ſunt; una, civitatis reſpectu, ad dextram & Rhodanum ſita, humilior, cujus nomen *Valeria*, quæ nunc ſedes eſt Canonicorum, Baſilicam peculiarem habens. Duæ aliæ arces ſunt ad ſiniſtram Epiſcopales quarum prior, quæ arx *Mejerim* nuncupatur, in editiore loco civitatis ſedes eſt primaria Epiſcopi, qui Princeps & Dominus eſt totius Comitatus: poſterior in altiore rupe, *Tyrbile* dicitur, ad quam ex priore, per aliquot centenos paſſus, aſcendere neceſſe eſt, ac in ea, cum maximus æſtus, in æſtate hominibus creat moleſtiam, Epiſcopus aëre temperatiore, magis ſalubri uti cupiens, verſari ſolet.

Complectitur *Superior Valeſia*, quæ propriè Sedunenſis tractus nuncupatur, 7. Diœceſes ſeu Conventus, quos *Decimas*, zehen Gericht/ vocant. 1. *Sedunum*, de quo jam actum. 2. *Sider*, vicum amœnum, in quo arx fuit. 3. *Leuk*, ubi arx eſt Epiſcopalis, in qua jura populo dicuntur, & Prin-
(274.) ceps conventus celebrat. Suntque huic vico vicinæ thermæ Leigenſes, dictæ. 4. *Rarem*, vicum veterem, prope quem arx fuit, ad turrim dicta,

ſta. 5. *Viſp* ad fluv. Vrſpach, vicum inſignem, ad quem pons eſt lapideus admirandæ altitudinis 6. *Brig* ad Salginam fluv. elegans oppidum civitati non abſimile, ſed mœnibus carens, thermis gaudens. 7. *Gombſam*, quæ aëre frigidiore premitur, interque montes radiis ſolaribus modicum gaudet.

Inferior Valeſia 6. conventus, qui *vexilla* appellari ſolent, continet. 1. *Contegium*, ubi olim arx fuit, Ducis Sabaudiæ. 2. *Ardon* ad cognominem fluv. 3. *Scallonium*. 4. *Octodurum vel Martenach* oppidum maximnm ad Drauſam fluv. 5. *Intrement*. 6. *Tarnada S. Maritii*.

His ſequitur *Rotevila*, quæ eſt libera Imperii civitas, elegans, ampla, in monte ſita eſt probè munita. Aulicum ibi judicium eſt Sacri Imperii.

275. *Bienna* ſeu *Bipenna*, urbs, ſita eſt ad exitum lacus ejuſdem nominis, ejus arx diruta eſt.

Mulhuſium civitas fuit Imperialis, Suntgovia vel Rauracorum. De qua in deſcriptione Alſatiæ diximus.

Geneva urbs munitiſſima *Allobrogum* ſive *Sabaudiæ*, ad lacum Lemannum ſita eſt, habens pontem ligneum ultra Rhodanum, in cujus medio fere inſula eſt, cum erecta turri, in qua ſpecula eſt, ut de nocte navigantes per lacum, tutius vehantur. In hoc quoque ponte viſendum eſt caſtellum ab aurifabro affabrè conſtructum. Commendatur hæc civitas à forma Reipub. Ariſtocratica. Habentur in ea peculiares Magiſtri morum, religionum, procuratores, unde fit, ut rara ibi ebrietas, rara fornicatio, raræ choreæ, imo nullæ, rari mendici, rariſſimi otioſi, deprehendantur. (276.) Videas enim puellas 6. aut 7. annorum tam eleganter acu pingere, ut in admirationem ſui te rapi-

rapiant: adultiores in ducendis filis ſericeis,& texendis telis ſunt occupatæ: Cives ex mercibus ſericeis, & librorum venditionibus, nec non convictoribus peregrinis, præſertim ſtudioſis, quæſtum quærunt. Viſu ibi digna occurrunt: Aquila biceps vetuſta, mœnibus inciſa: Aula Epiſcopalis carceri deſtinata: Turres duæ ante tempora Iulii Cæſaris conditæ: Curia: Vrnæ quibus cineres Ethnicorum reconditæ fuerant: Exuviæ Crocodili: Armamentarium: Menſura frumenti ſaxea: Collegium, Bibliotheca, celebrium virorum mo-
(277.) numenta: Vixerunt enim in ea *Calvinus*, *Beza*, & alii Theologi. Ex vicino lacu Lemano piſces venales primo enecantur, & poſtquam per aliquot dies in cella reſervati fuerint, in forum proferuntur. Sapidiores enim tum eſſe ſolent, quam ſi confeſtim à mactatione lebeti injiciantur.

278. Ad Præfecturas quod attinet, earum potiſſima oppida ſunt, *Badena*, de quo jam dictum, *Mejenberga*, *Reichenſea*, *Raperſvila*, *Sarunctum*, *Rinec*, *Alſtetn*.

In Præfecturis tranſalpinis ſunt *Luganum*, *Verbanum*, *Locarnum*, *Medroſiana*, *Madia vallis*, quæ ſingula fere lacubus adjacent.

Tandem quoque ad Helvetiam ſpectant *Valles Italiæ* proximæ, quæ à particularibus hominum generibus habitantur, ut ſunt *Vallis Auguſtana*, ubi ſunt omnes fere inſtitores. *Vallis Ceſia*, quam ut plurimum latomi, vel cementarii inhabitant. *Vallis Oſcela*, ex qua prodeũt cultrarii, & qui tornatili artificio ſcutellas ex ligno conficiunt. *Vallis Vegetia*, ex qua tot fumarii exeunt, hoc eſt, ſordidi illi homines, qui per Europæ regiones diſperſi cami-

caminis repurgandis victum parant, & tandem *Galancha Vallis*, unde plerunque reſinarii, ſportularum & echinorum textores exeunt, qui mendicantium more ubique oberrant.

CAP. VIII.

DE ITALIA.

279. ITALIA inter Europæ regiones celeberrima, ab Ortu Adriaticum Sinum hodie *Golfo de Venetia* dictum, & Ioninum mare; ab Occaſu Varum fl. cum Alpium jugis, quæ Gallia ab Italia ſeparant; à Meridie mare Tyrrhenum atque Liguſticum, quod *inferum* dicitur; à Septentrione partim Alpes, Tyrolenſes, & Carniolenſes; partim etiam mare Adriaticum, quod *ſuperum* vocatur, pro terminis habet.

Reſpectu cœli, ſita eſt in principio meridionali inter Parallelum 11. & 12. diem æſtivum maximum horarum 14. 38. min. obtinens, in fine Septentrionali inter Parallelum 15. & 16. diem maximum 15. hor. 34. min. habens; in quo ſpatio fit variatio dierum ad 56. min. Eſt ergo ejus initium in climate Sexto, & in Octavum usque porrigitur.

Longa eſt 720. mill. Italicor. ſive 180. mill. German. minorum, lata 260. mill. Ital. ſive 65. German.

Montes præcipui ſunt *Alpes & Appenninus*; Illæ Italiam inſtar mœniorum cingunt, hic eandem ſecundum longitudinem in duo latera ſecat. Ibi etiam eſt *Veſuvius* ignivomus.

280. *Sylvæ* notiores ſunt ſubſequentes: ***Lucus Feroniæ, Nævia, Lucus Camænarum, Sel va del Aglio, Sylva Lauruntinorum, Nemus Algiriæ, Lucus Furniæ, Nemus Vacunæ, Sylva Gallinaria, Peregrinalis, Ebolus,***

Bononienſi Piſanâ, Senenſi, Peruſina, Taurinâ, Salernitana, Romanâ, Neopolitanâ, Ferrarienſi, Firmenſi, Maceratenſi. His quidam *Venetam & Ticinenſem* ſive *Papienſem* annumerant.

Clementiſſimo hæc regio potitur cœlo, moderataque omnium anni partium in ea tempeſtas eſt. Solum habet cultiſſimum, vino, oleo, croco, herbarum ubertate & arborib⁹ omnis generis ab-(283.)undans. Campi ejus lætiſſimi ſunt, prata nitidiſſima & amœna, colles ubique virentes ac vitiferi, paſcua cum in montibus & collibus, tum in planitie, pecuariæ rei accomodiſſima, nemora munifica & venationibus opportuna. Montes prægnantes ſunt Marmore, alabaſtro, porphyrete, ophite, achate, chalcedonia, Lazurio, corallio, vitriolo, Cryſtallo, alumine, ſale, variisque metallis. Convalles thermis plurimis gaudent. Fluvii variis piſcium generibus ſcatent. civitates ea arte exſtructas habet, ut alibi vix conſimiles reperiantur. Hinc ex variis gentibus, diverſis temporibus, divitias hujus oppugnandi, occupandi vel etiam diripiendi cauſa eſt perita. Et quis non hodie eam viſendæ cognoſcendæque gratia adit? Docent certe ferventia paſſim à peregrinantibus, qui undique in eam confluunt, itinera plerosque homines novitatis & viſendorum peregrinorum locorum avidos, amœnitate & fertilitate agrorum, nunc hos, nunc alios fructus ſvaviſſimos aliunde proferentium, opulentarũ urbium, decantatorum monumentorũ varetate, in Italiam evocari, ut aſpectu læto & conſiderationi dulci omnium, fruantur, exhilarentur & exſatientur, deniq; incolas, ipſorũ conſvetudines & mores cum publicè domi, militiæ, tũ privatim cognoſcant. Alii tamen de It. hanc invecti-

vectivam uſurpant: *Italia infernus eſt animæ, Paradiſus corporis & Purgatorium crumenæ.*

284. Italiæ populi multa cruenta bella inter ſe per multa ſecula geſſerunt, & incolas ſubinde ac lingvam mutarunt. Gallos Ligures, Græcos, Hiſpanos, Africanos & Aſiæ populos vicerunt. Hinc illorum fortitudo bellica elucet. Et quia diverſum cœli poſitum, diverſosque magiſtratus habent, nec colore nec moribus, nec vivendi ritu, nec ſermone, nec veſtitu invicē conveniunt. Nam qui intra Appenninū & Alpes, verſus Septentrionem habitant candidiores, tranquilliores, vitiis & voluptatibus minus dediti, magis morati, lon-
(285.) gioris ſtaturæ, & in actionibus tardiores, ſed conſtantiores ſunt: qui vero ultra Appeninum, verſus Meridiem conſtituuntur, nigriores, fuſci coloris, vehementiores, in vitia & voluptates plus propenſi, minus morati, brevioris ſtaturæ, ſubtiliores, expeditiores in actionibus, & magis volubiles ſunt. In genere autem Itali urbanitate, frugalitate, hoſpitalitate, convictus facilitate, colloquiis facetis, plurimas nationes antecedunt. Sunt inſuper ingenioſi, ad ſtudia literarum cujuscunque generis & mercaturam quaſi nati, prompti in excogitando, celeres in agendo, bellicoſi, gloriæ & honorum inprimis cupidi, propenſi ad mollitiem, in luxuriam proclives, & in Venerem ſoluti, literarum cultores, & inter hos religioſos & ſacerdotes, magis quam nobiles ſuſpicientes & honorantes. Vnde etiam doctorum & religioſorum maxima in Italia copia. Caupones Italiæ, cum ſuis familiis plerique callidi: Hi enim ſimul atque peregre advenientem aliquem conſpexerint, longè procurrunt obviam, ſalutant benigne, hoſpitioque ſuo ambitioſè laudato, miris blanditiis invitant,

vitant, deducuntque alacres uſque ad amplam & bene pictam januam: poſtquam autem ingreſſus fueris, & illi ad alios hoſpites captandos revolarint, nihil reperias culinâ frigidius, nihil ſtabulo inanius. Mariti uxores ſuas ſerviliter includunt, legitimoque hominum commercio excludunt, quo rigore non tam arcent, quam provocant adulteria.

289. *Italiam* partiemur in *Priſcam* ſive *Propriam*, *& Novam* ſive *Acceſſoriam*. Ac de *Priſca* primum agentes, eam *Septentrionalem vel Meridionalem* eſſe pronunciamus. *Septentrionalis* eſt vel à montibus liberior, vel montibus innexa, & quaſi merſa & illa viciſſim *Romam*, tanquam Metropolim Italiæ conſiderando, eſt vel *Ciſappennina* vel *Tranſ-* (287.) *appennina*. *Ciſappennina* quidem ad dextram, *Latium* vulgo *Campania Romana* dicitur. Eſtque *prima* Italiæ provincia. Siniſtra Hetruria ſeu Tuſcia, Italis Toſcana appellatur, quæ eſt *ſecunda* Italiæ portio. *Tranſappennina*, Picenum & Anconitana Marchia nuncupatur, eſtque *tertia* Italiæ regio: Montibus immerſa eſt. Vmbria quæ nunc Ducatus Spoletanus dicitur, *quarta* portio. *Meridionalior* alia ad mare Tyrrhenum, alia ad Hadriaticum eſt ſita. Quæ ad Tyrrhenum ponitur, alia cis Silarim fluvium eſt, ut Campania felix. Terra de Lavoro. *quinta* Italiæ pars. Alia trans Silarim, ut Lucania nunc Baſilicata *ſexta* pars. Calabria quæ vel inferior *ſeptima*, vel ſuperior, magna Græcia olim vocata, *octava*. Cis Phiternum fl. Samnitum regio eſt 9. Italis Abruzo vocata. Trans vero Phiternum, eſt Apulia duplex, Daunia nunc Puglia, Piana dicta, 10. & Apulia Peucecia jam terra di Barri nuncupata 11. Italiæ por-

(288). portio. *Duodecima* eſt Salentinorum, Italis terra Dordranto dicta. *Nova ſeu Acceſſoria* eſt vel planior vel montoſior. Planior ad occaſum dividitur inCiſpadanam quæ nunc Romandiola nuncupatur. 13. Æmilia, hodie Lombardia di quadalpo communiter appellatur 14, & Tranſpadanam, vulgo Lombardiam di lu delpho vocatam. 15. & Venetia. 16. nunc Marca Treviſanæ dicta. Ad ortum quæ exiſtit alia cisTergeſtinum ſinum, Forum Iulii appellatur, Friaul vel Patria 17. Alia ultra eundem ſinum quæ Iſtria dicitur 18. regio. Montoſior reſtat, quæ eſt Liguria, nunc ora Genuenſis dicta, 19. & 20. Pedemontium, cujus pars Monsferratus vulgo appellatur.

Iam ergo de ſingulis in ſpecie agemus.

1. LATIVM ſive *Territorium Romanum* occur-(289.)rit. Ejus ager eſt fertilis, paſcuis, ſylvis & amœniſſimis hortis abundans, in quibus Citreæ, Limoniæ, Punicæ & id genus arbores frequentes ſunt, licet etiam quædam loca aſpera & ſaxoſa habeat, & prope mare inſalubri & peſtilente aëre inficiatur, inprimis circa paludem Pontinam. Fuit hæc regio olim multis incolis civitatibusque illuſtribus referta; at nunc à priſtino ſplendore multum remiſit.

Primaria urbs in Latio eſt ROMA, Domina ac Regina urbium, totiusque propemodum orbis olim caput, quem fortiſſimorum virorum rebus præſtantiſſime geſtis ſuo Imperio ſubegerat. Olim ſedes fuit Imperatorum, nunc Pontificis maximi. Hodiernus murorum ambitus creditur eſſe 5. milliarium Germ. In ea centum millia hominum adhuc reperiuntur. Circa Auguſti tempora, numerus inhabitatorum Romanorum fuit, bis millies millenorum millium. Teſte Athenæo.

Romæ

Romæ aliquando cives vixerunt, qui decem aut viginti millia ſervorum vel mancipiorum, in familia ſua ſuſtentarunt. • Iuxta ſpatioſiſſima urbis internæ mœnia, undiquaque horti, vineæ, agri & rudera conſpiciuntur. In meditullio tantum domicilia civibus repleta ſunt. *Montes* hodie in ea numerantur undecim, è quibus celeberrimus eſt Vaticanus, ob habitationem Papæ & Bibliothecam Vaticanam. *Templa* in urbe reperiuntur 300. inter quæ tamen ſeptem ſunt primaria, veluti 1. D. Petri in Vaticano, quod totius orbis eſt auguſtiſſimum ſumtuoſiſſimumque. 2. Mariæ majoris. 3. Iohannis Laterani. 4. Divi Pauli. 5. S. Sebaſtiani. 6. *S.* Laurentii & 7. S. Crucis; • in ſingulis monumenta, theſauri & reliquiæ SS. obſervanda ſunt.
(290.) *E plurimis viſu dignis præcipua hæc occurrunt.* Hortus Pontificis cum junctâ ſtructurâ *Belvedere*; Thermæ Diocletiani, Antonini & aliæ 8. Amphitheatra 3. Circi 3. Pontes 7. Aquæductus 6. Co-
(291.) loſſæum, Capitolium in quo columna Trojana & Antoniana extant. Xenodochium S. Spiritus, Caſtrum S. Angeli, quod eſt Romanæ urbis propugnaculum fortiſſimum, ad Tiberim fl. & ejus partem ſitum. Et licet urbs ſepties in peregrini hoſtis poteſtatem devenerit; hoc tamen caſtrū nunquam expugnatum eſt: Ibi nonnulla ſunt Pantoplia, Papæ & urbis Gazophylacia. Inter *Pyramides* & obeliſcos urbis Romæ notabiles, ſunt in area D. Petri Pyramis Ceſtii, Piramis Mariæ majori vicina, P. S. Iohanni Lateranenſi vicina. P. in area portæ populi. P. in viridario Ducis Hetruriæ. Obeliſcus Capitolinus. Ob. Barthol. Notabile etiam eſt Xenodochium, dictum *Campus Sanctus Peregrinorum*, Cœmiterium Germanorum, Ædes Pontii Pilati, Scala Sancta, Viridarium Pa-

pæ. E *Palatiis* eminent, Palatium Pauli v. Palatium Ducis Hetruriæ, Ferrarienſe, Ballay, Boccatii, Sedermorum, Achillis, Bachii, Cæſii, Carpenſe, Viſei, Salviati, Dominorum de Valle, Vrſinorum, Portiorum. S. Gregorii in Damaſi, Lateranenſe, Columnenſium, Ferneſianum Collotii D. de ruſtici, Conſervatorum, Palatium Monti alti, S. Marci, Bufalorum, & Cardinalis de capite ferreo. *Cryptæ* ibi quatuor repetiuntur *Xenodochia* Nationum hæc præcipua ſunt: Xenodochium pro Germanis peregrinis, Xenodochium pro Hiſpanis, Xenodochium pro Gallis, Xenodochium pro Anglis, Xenodochium pro Svecis, Xenodochium pro Hungaris, Xenodochium pro Flandris, Xeno-
(292.)dochium pro Genuenſibus. *Fora* urbis celebriora ſunt Piſtorum, Suarium, Boarium, Piſcarium, Olitorium & illud in Campo Agonio, in quo omnis generis proſtant merces. Diebus Dominicis omnia fora agyrtarum clamoribus undique perſtrepunt. *Arcus triumphales* 6. adhuc ſuperſunt: videlicet Titi Veſpaſiani. Duo Septimii Conſtantini, Galieni & Hadriani. Habetur quoq; ibidem ſtatua Alexandri M. & Bucephali. Ante ædes Caraffæ eſt ſtatua *Paſquillus* dicta, cui famoſæ chartæ affiguntur. Romana Academia viros produxit illuſtres, è quorum cenſu fuit *Cicero, Ælianus, Agellius, Valla, Muretus, Gregorius Magnus Papa, Manutius, Sabellicus.*

293. Cœli Romani hodie eſt ea intemperies, ut cives, Medicorum ſuorum juſſu, circa diluculum & crepuſculum abſtineant publico, niſi Sol ſplendeat. Hyems ibi interdum non eſt mitior, quam Viennæ Auſtriæ, aut Argentinæ Alſatiæ; & tamen ibidem Æſtatis fervores tam ſunt vehementes, ut

penè

penè omne familiaritatis ac quotidianæ conſvetudinis commercium interturbent, ad tœdiorum cumulum de die accedentibus muſcis, quæ infeſto Examine facies hominum petunt, de nocte vero cincindulis, quæ inſecta, vulgo *Zanzaræ* dicta, vix cubili illato lumine ſimul adſunt, ac ſubmiſſo ſibilo, improbo oſculo, dormientibus inſident, inflictoque fronti vulnere, humano cruore ſaturæ, ſub lucem abeunt, latentque rurſus ſequenti nocte reverſuræ. Diſtat Roma Hieroſolymis 38?. milliaribus Germanicis.

Pertinent autem, præter Romam Metropolim, ad Latium civitates hæ inſigniores.

294. *Oſtia*, ad fauces Tyberis fl. condita eſt, habens in propugnaculo turrim munitiſſimam: Portus ipſius ſtupendæ & incredibilis magnificentiæ fuit; at à Gregorio Pontifice dirutus eſt, ne eſſet Saracenorum receptaculum. Eſt tamen adhuc hodiè urbis Romanæ navale.

Antium, oppidum vulgo *Nettuno* dictum, in amœniſſimo loco ſitum eſt, ubi maxima copia coturnicum, ferarum, piſcium reperitur, ideo olim recreationis gratiâ à multis primariis viris fuit frequentatum. Hodie vix amplius de ſplendidis ſuis ædificiis rudera ſuperſunt, ex quibus Caſtellum Neptuni exſtructum eſt.

295. *Aſtura* eſt memorabilis civitas, indigna Ciceronis, Antonium fugientis, cæde.

Caſtellum S. Felicitatis poſitnm eſt in Promontorio Circeo.

Terracina vel Anxur, oppidum pronum eſt in paludes, & monti adhæret, agri eſt fœcundiſſimi & amœniſſimi, vitium, aurantiorum, citreorum, limonum, aliarumque id genus arborum feraciſſimi. Circa eam adhuc hodie præclara cernuntur

plurimorum monumentorum veterum, ut & viæ Appiæ veſtigia.

Fundi ad lacum Fundanum ſita urbs, multis myrtetis obſita, & generoſiſſimi vini ferax. Hac in urbe gladios aſtrictoriis ligulis alligare cingulis oportet, ſecus gladiū ſibi aptans, mulctatur. Superioribus annis pirata famoſiſſimus *Baradinus Barbaroſſa*, claſſium Turcarum Præfectus, totam urbem diripuit, & incolas in captivitatem abduxit.

296. *Caieta* portu & arce celebris eſt. Ejus craſſiſſima turris *Mola* dicitur. Eſtque clavis regni Neopolitani munitiſſima. Non procul inde *Formiæ* locus eſt peramœnus, hortis undique cultiſſimus, in quo veterum marmorum & ædificiorum ampliſſimorum veſtigia cernuntur. Habuit hic *Cicero ſuum Formianum*, in quo ſæpè animum ſtudiis feſſum, deambulando relaxare conſvevit.

Tibur, vulgo *Tivoli*, vetuſta urbs, olim *Catatacta* dicta, ob vicinas loci anguſtias. Crebris iisque medicis fontibus, quos *Albulas* vocant, irrigua, unde *Sibylla Albunea Tiburtina*, nomen accepit. Arcem obtinet firmam. In hac urbe viſitur auguſtiſſimum Magni Ducis Hetruriæ Palatium, cui adjacet ſumtuoſiſſimum illud viridarium Hippolyti Ateſtini, Ferrarienſis Cardinalis. Sunt & Labyrinthi ſtatuæ ingenioſiſſimæ, & aliæ multæ antiquitates ibi obſervandæ. Inprimis verò admiratione dignus eſt præceps Anienis fluvii ex altis rupibus lapſus: unde vix unquam illic nebulæ ventique deſunt. Et quemadmodum aſcendentes à cataractis in altum nubes, ſudo ſerenoque cœlo, ſic & in Solem objectæ iridis frequentiſſimè procul intuentibus apparent. Circa urbem etiam præſtantiſſimæ Latomiæ ſunt. Ruinæ ibi apparent *Villæ Tiburtinæ*, ab Adriano Imp. immenſis ſumtibus exſtructæ.

297. *Præneſte* hodiè *Pilaſtrina* dicta, in præcipitio montis condita, factioſorum Romanorum olim tutum fuit receptaculum.

Tuſculum Scriptoribus, Latinis & Græcis notiſſimum, quod olim naſcenti Romæ plurimum obſtitit, ibi fuit Ciceronis *Fundus Tuſculanus* & villa Horatii Flacci Poetæ. Nunc humilis vicus eſt à Romanis *Friſcata* dictus. Monaſterium Græcorum Monachorum *Laigrotta ſorcara* eſt idem ipſe locus in quo olim ſtetit Tuſculanum Ciceronis.

Velitræ oppidum in via Appia ob natales *Auguſti* celebre, elegans, amplum, monti ſuperſtructum & jucundiſſimi proſpectus. Intra mœnia vineas, hortos & agros complectens. Non procul inde diſtat *mons Circæus*, ubi *Circen*, quæ ſocios Vlyſſis mutavit in porcos, habitaſſe fabulantur Poëtæ.

Anagnia, Ferentinum, Segnia, Verulum, Alatrum, Babricum, olim celebria oppida, hodie ſemiruta jacent, ac pene deſolata.

298. II. HETRVRIA nunc *Tuſcana* vel *Tuſcia* appellata, provincia Italiæ eſt admodum nobilis, ob thermas, ubertatē agrorum, vallium, montium, hortorum, unde omnis generis frumenti & fructus, mala medica, citria, vina optima & celebria proveniunt. Ab opulentiâ, armis, legibus & rebus præclarè geſtis incolæ olim; commendabantur.

299. E civitatibus Tuſciæ maritimis primo *Luna* occurrit, cujus ingentes ſuperſunt ruinæ, cum aliquot piſcatorum caſis. Magnâ copiâ candidum marmor gignit. Fiebant olim hic prægrandes caſei, quorum unus nonnunquam mille libras pondere habebat. Ex hujus urbis ruderibus *Arx Sargiana* condita eſt, quam tuentur Genuenſes contra Ducem magnum Hetruriæ.

Piſæ, inter Arnum & Anſerem amnes poſitæ, à præliis claræ, notatu digna habent 1. templum Cathedrale, cum marmorea turri oblique ſtructa. 2. Ollam æneam. 3. Cœmiterium *Campo ſancto* dictum, in quo ſepultus eſt *Decius* I. C. 4. Academiam. 5. Hortum Medicorum. 6. Palatium Ferdinandi Medices. 7. Palatium equitum auratorum. S. Stephani. Piſarum diſtrictus 5. habet thermas, quarum præcipuæ *Balneæ de Aquis* dicuntur.

Liburnus, ſive *Livorno*, emporium celebre, ad quod plurimæ naves Anglicanæ appellunt, Scopulo impoſitum habet Pharum, excelſam turrim, facem navigantibus nocte præferentem.

Orbitelium ſitum eſt ſupra lacum. Obtinet Præſidium Hiſpanicum.

300. *Portoferatum & Plumbinum* arcibus condecorata ſunt.

Cornetum antiquis ſuperbit mœnibus multisque turribus. Portu munito gaudet.

E mediterraneis civitatibus eminent *Petra Sancta*, ubi multa antiquitatis veſtigia conſpiciuntur.

Luca elegans, at parva eſt civitas, collibus undique cincta, probè munita, populoſa. In templo primario crux oſtenditur aurea, pretioſiſſima. Cives ingenio & prudentiâ præſtantes libertates ſuas, quas ab Imp. Rudolph. 1. pecuniâ emerunt, ſtrenuè defendunt, & Curiam per Senatores 12. & 300. milites interdiu noctuque cuſtodiunt. Plerique in conficiendo ſerico occupati ſunt.

Oriundi ex hac urbe fuerunt *Xantes Pagninus*, translator Bibliorum Hebræorum, & *Simon Simonides*, Medicus.

Piſtorium arcem habet ſatis munitam.

Præ-

Pratum, inter caſtra quatuor totius Italiæ fortiſſima cenſetur.

301. *Florentia* ad radices Appennini ſita, quam Arnus fl. medium dividit, totius Chriſtiani orbis eſt pulcherrima & florentiſſima urbs, ut hodie in ipſa numerentur 90 millia civium; de qua, Carolus Archidux Auſtriæ dicere ſolitus eſt *quod civitas hæc non niſi feſtis & nuptialibus diebus ſeſe oſtendere debeat.* Ibi magis eſt familiaris Epilepſia, quam alibi in Italia. Magiſtratus ibi facilius otioſos, quam pædicones occultas exſtirpare valet. Pontes, fora & alia loca publica, ſtatuis marmoreis ingenioſiſſimis exornantur. Vici lapidibus latis, arte excelſis, ſunt ſtrati. Viſu digna ſunt hic Collegium Ieſuiticum, Fanum Mariæ Floridæ cum Hemiſphærio ſtupendi operis. Illius turris marmorea nitidiſſima eſt. Templum Ioh. Baptiſtæ ob valvas commendabile eſt. Ad S. Mariam novam Cœmiterium eſt, in quo 24. horis abſumuntur illata cadavera. Templum Annunciationis celebre eſt, ob Pontificum, Regum, Magnatum vota picta, ſcripta atque appenſa, Bibliotheca ad D. Laurentium libris manuſcriptis abundat. Idem templum monumentum Pauli Iovii Hiſtorici exhibet. Palatium Magni Ducis Hetruriæ ut & Xyſtus cum Gazophylacio, item ſtabulum, ferarum cuſtodia, Hortus amœniſſimus, Arces 2. fortiſſimæ ſtudioſe contemplandæ ſunt. Viros hæc urbs produxit clariſſimos, nempe 3. Pontifices, *Clemenmentem VII. Leonem X. & XI. Americum, Veſpucium, Accurſium, Gloſſatorem Iuris, Dantem, Aligerium, Picum, Mirandulam, Iohannem Bocatium, Marſilium, Ficinum, Palmenum, Landinum, totam Strozarum* familiam. Aluit & in Monaſterio S. Marci, (302.) *Hier. Savanorolam*, qui poſtmodum cum

Papæ doctrinæ contradiceret, crematus eſt. Gignit ſolum circa hanc urbem vinum, quod præſtantiâ ſuâ Malvaticum adæquat.

Feſulæ, civitas antiquitus admodum celebrata, deſolata jam jacet, ædificiis paucis jam ſuperſtitibus. Intra juga Appennini & colles Feſularum, vallis amœniſſima eſt, tota villis vicisque referta *Mugello* dicta, quam Sera fl. mediam permeat.

Scarpana oppidum fabris ferrariis plenum eſt.

Inciſa Caſtellum nomen habet à Saxo, quod ibi inciſum eſt propter curſum fluvii Arni. Patria eſt *Franciſci Petrachæ*, conſitaque eſt nobilibus hortis.

Volaterra, patria *Raphaelis Volaterrani*, difficili aſperoque montis jugo impoſita eſt, dives frugum & ſalinarum. Habet & fodinas æris, alabaſtri & lapidis Lazuli, multaque exhibet antiqua monumenta, inſculpta literis Hetruſcis antiquis. Epiſcopatu nobilis eſt.

303. *Maſſa* urbs & pervetuſta & Epiſcopalis.

Sena, Archiepiſcopalis civitas, in colle jacens præcelſis cincta crepidinibus tophinis, & frequentiâ nobilium ædificiorum nitet, è quibus Ædes maxima. D. Virgini ſacra, ſumtuoſis & ſplendidis, quæ in tota Europa ſunt, fanis annumeranda. Forum ejus ſtratum eſt coctilibus lateribus eleganti ſſimè diſpoſitis, Palatium magnificum inhabitatur â Prætore & optimatibus, Xenodochium pro peregrinis ibi quoque viſitur. Nullibi purius colitur lingva Italica, quam in hac urbe, & territorio Senenſi, in tantum, ut vel ruſtici etiam eleganter loquantur: qua de causâ etiam nationes exteræ, in illius Academiam paſſim confluunt, moti quoque victus ratione optimâ, & ſalubri aëris

tis temperie, quâ gaudet. Obtinet Caſtellum munitiſſimum. Oriundus hinc fuit *Æneas Sylvius*, Papa Scriptis cl. In ciruitu Germ. milliare comprehendit. Territorium Senenſe affluit thermis, quarum famoſiores *de Petriolo* appellantur.

304. *Aquapendens* oppidum eſt oblongum, in monte poſitum.

Orivetum ſitum eſt in præcipiti monte, rivulis circumdato, qui id, loco mœniorum muniunt. Templus ejus ſumtuoſum obtinet feneſtras Alabaſtreticas pellucidas. Viſitur ibi domus magnifica Papæ Vrbani V. Autumnali tempore, aër, ex cannabe in Palia aqua macerata, corruptus colonis permoleſtus eſt.

Aretium à præſtantia vini commendatur.

Peruſia ſita eſt ad lacum ejusdem nominis piſcoſiſſimum. Claret ædificiis ſplendidis, Caſtello firmo, templo ſummo, Academiâ, in qua Iuriſprudentia viget, ſepulturâ *Bartoli & Baldi* I.C. Ager ipſius frugibus & fructibus nobiliſſimis fœcundus eſt; gaudet inſuper thermis *de Monte alto* dictis.

303. *Volſena* vino generoſo claret, notaque quod primum molæ verſatiles in ea inventæ ſint. Olim nobilior fuit, ut monumenta oſtentant, hodie villæ formam obtinet.

Caſtrum patria *Pauli IC.* qui inde *Caſtrenſis* dicitur, adeo omni ex aditu rupibus cavernisque ſeptum eſt, ut accedentes, in ſpecum obſcurum feriſque habitatum, potius duci videantur, quam in oppidum hominum cœtu frequentatum.

Viterbium patria *Annii Viterbii*, ſcriptoris non ignobilis, jacet in ſpecioſo & fertili loco, fontibus thermisque medicatis ornato, inter quas etiam ſunt *Aquæ Cajæ*, thermæ *de Grota*.

Phaliſcus, ſive *mons Dieſconis*, eſt oppidum in

præcelſo colle clarum ab obſidione. *L. Furii Camilli*, & proditione Ludimagiſtri, conantis diſcipulos ſuos hoſti tradere.

Citta Caſtellana præcelſis in rupibus condita eſt.

Coſmopolis ferri fodinis claret.

Ceria nomen dedit ceremoniis, quibus tanquam rebus ſacris incolæ plurimum dediti fuerunt.

306. *Cluſi* vel *Cluſum* claruit Labyrintho formoſiſſimo, cujus rudera ſuperſunt.

Populonia deſolata civitas, portum habet celebrem.

III. Italiæ regio MARCA ANCONITANA olim *Picenum* dicta, rerum omnium fertilis eſt, cujus civitates ſunt:

Piſaurum, quæ urbs eſt maritima, ampla, ſplendida, benè munita, cum valida arce; emporium Italiæ celebre, ad cujus nundinas frequens mercatorum fit concurſus. Ejus portus arenoſus eſt, ideo merces potius ab agaſonibus & mulionibus, quam nautis invehuntur. Cœli gravitate, precipue menſibus æſtivis, adeo laborat, ut tum multi pueri intereant; & alias perpauci incolę 50. ætatis annum attingant. Hujus brevitatis vitę etiam cauſa eſt immodicus uſus ficuum & aliorum fructuum ſvaviſſimorum, quibus ager illius refertus eſt.

308. *Senogallia* civitas eſt Epiſcopalis, parva quidem, muro tamen latericio valde craſſo, vallo item & propugnaculis valida, Miſa fl. alluitur, aquę dulcis penuriâ laborat.

Ancona, emporium celeberrimum, Arcum triumphalem obtinet magnificum, ut & Domum publicam mercatorum, Palatium Prefecti urbis Arcem munitiſſimam, Speculam in monte ad ma-

re

re Adriaticum poſitam. Vetuſtatem undique redolet, Portus illius capaciſſimus, munitiſſimus, tutiſſimusque inter nobiliſſimos orbis terrarum univerſi annumerantur. Iudæorum hec urbs eſt receptaculum. Ager illius omnis generis fœtuum arboreorum, vini & frumenti eſt feraciſſimus.

308. *Lauretum*, ob Fanum Marię, in colle ſitum, toti Chriſtiano orbi notiſſimum & munitiſſimum. Vicus ejus à cauponibus ſtabulariisque in uſum peregrinorum, religionis cauſa illuc confluentium inhabitatur.

Firmium, nunc penitus deſolatum jacet, per priſcorum civium factiones.

Aſculum propugnaculo valido nobilitatur.

Offida natura loci validum eſt oppidum, montes habens altiſſimos in quorum uno Caſtellum eſt, quod Divę Mariæ Gallicanę dicitur, ad Azonum fl.

Camerinum civitas fortis eſt, ſita in jugo quodam montis Apennini.

Macerata Epiſcopatu, Academiâ & Cancellariâ totius Marchię gaudet.

Riginata, oppidum celebre, ob negotiationes & nundinas, quas mercatores non tantum Europæi, ſed & Aſiatici frequentare ſolent.

Eſis Epiſcopali dignitate nobilis eſt.

309. *Fabrianum* quatuor nobiliſſimis Italię Caſtellis, ob ædificiorum ſplendorem annumeratur, quę ſunt *Crema* Longobardię, *Pratum* Tuſcię; *Barulum* Apulię, & *Fabrianum* Marchię. Hoc oppidum opifices, quibus abundat, adeo diſtinctim diſtributos habet, ut uno in loco fabri, altero ſutores, tertio ſartores &c. habitent. Celebratur etiam ob chartarum pręſtantes artifices.

Saxoferratum ab ortu *Bartoli IC. & Nicolai Perotti*, nec non fodinis ferrariis claret.

Foſſumbrunum, antiquis *Forum Sempronii* dictum, multa antiquitatis veſtigia oſtentat.

Candianum arce pollet.

Caſtellum S. Angeli, in vado, negotiorum commerciis frequens eſt.

Vrbinum, urbs elegantiſſima, in agro fœcundo poſita, altoque monti ſuperſtructa, Ejus caſtrum elegantiâ, artificio & conclavium multitudine, quorum 365. obtinet majora, reliquas Italiæ arces ſuperat. Viſitur hic etiam Bibliotheca præſtantiſſima.

IV. VMBRIA hodie *Ducatus Spoletanus* nuncupatur, interque juga montis Apennini, & ad Tyberim ſitum obtinet.

Ejus civitates ſunt *Borgo di Sepulchro*, quæ lauta & permunita eſt.

310. *Eugubium* antiquitatum veſtigiis nobilis eſt.

Nuceria à vaſis ligneis olim commendabatur.

Aſſiſium Epiſcopatus dignitate, templo & Bibliothecâ claret.

Fulignum, in orbe conditum & muris pulcherrimis cinctum eſt, in cujus foro tria ſunt Palatia, à Directoribus urbis inhabitata.

Mons Falconis, novum oppidum, ſed incolis frequens, à *B. Clara* ortu celebratur.

Tuder, vulgo *Todi*, urbs venuſta in amœno & frugifero colle ſita eſt.

Alvianum inſignis & munita arx eſt.

Amelia fœcundum agrum obtinet.

Spoletum, à qua totus Ducatus nomen habet, ædificiis & opibus ſatis clara, arceque munitiſſima, & agro, frumento, vino, oleo, aliisque fructibus abundante. Pontifex ibi conſtituit Guber-

nato-

natorem cujus ſumma in dicendo jure poteſtas eſt, Epiſcopatus gaudet dignitate.

311. *Nurſia* ſita ad Jacum. Hic multæ ſunt fabulæ de Sibylla, in antro recondita. Virgilius eam frigidam civitatem vocat, propter montium circumjectorum (qui nivibus perpetuo occupantur frigusque ingens propinquis locis conciliant) altitudinem.

Interamna, Terni vulgo dicta, altiſſima foſſa munita, incolis eſt frequens, & neceſſariis ad vitam abundat.

Huc pertinet *Riete*, metropolis Sabinorum priſcorum, cujus ager tremit & fluctuat, tantæque fœcunditatis eſt, ut pertica in eo relicta, poſtridiè non appareat, propter herbam, qua conveſtita eſt, unde & *Campum flore*, *vel Italiæ ſumen* vocant.

Maglianum, civitas in alto aſperoque monte poſita eſt, & princeps hoc ævo Sabinorum, eſtque frequens & lauta.

Otricolo oſtentat reliquias pontis mirabilis ſupra Tiberim. In Sabinia & ferè in medio Italiæ eſt, *Velinus lacus*, collibus editioribus undique cinctus, in præcelſo monte poſitus, aquas habens admodum claras, quæ per excavatam, in ſaxo viam, mirè præcipitatur, adeo ut fragor & ſonitus ad aliquot milliaria exaudiatur. Ex ſumma etiam aquarum ſive undarum concuſſione nubes perpetuo conſurgunt, irides repræſentantes.

V. CAMPANIA *Felix*, hodiè *Terra Laboratoris* dicta, verè campus eſt, in quem natura luxurians omnem delitiarum, amœnitatum & oblectationum abundantiam effudiſſe videtur, adeo ut *Paradiſus* quaſi ſit *Italiæ*. Ibi nihil mollius cœlo, nihil uberius ſolo, nihil hoſpitalius mari; bis floti-

bus vernat, Liberi Cererisque ibi perpetuum eſt certamen.

Ejus præclariores urbes ſunt *Catinula*, cujus vinum laudat Plinius.

312. *Caſelinum*, eſt ad confluxum Caſelini fluvii & Vulturni.

Capua vetus olim fuit omnium Italiæ urbium, ſecundum Romam, princeps, domicilium ſuperbiæ, ſedes luxuriæ, ob bonitatem agrorum & fructuum copiam; fuitque aliquandiu æmula Imperii Romani, ſed poſt multas perpeſſas adverſitates, à Longobardis tandem exciſa eſt. Ex antiquis vero ruinis nova deinceps cæpit excitari, feliciterque creſcere ad Vulturni ripam altero lapide, ab antiquæ ruinis, quæ ingentes adhuc cernuntur. Eſt quidem ſatis commode habitabilis, ſed infrequentius colitur ob admodum vicinam Neapolim.

Linternum oppidum vetus, ubi *Scipio Africanus* occubuit & ſepultus eſt.

Cumæ olim civitas celebris, hodiè ejus rudera ſumtuoſiſſima tantum ſuperſunt, è potioribus autem Neapolis condita eſt. In monte aſcenſu difficili, ad mare poſita eſt, & unicè præ aliis omnibus populis á S. P. Q. R. impetravit publicum Latinæ lingvæ uſum. Ibi *Antrum Sibyllæ Cumanæ* & alia crypta ſtupenda viſitur, quæ ſe ad Bajas & Puteolos uſque extendit.

313. *Bajæ*, à thermis amœniſſimis claruerunt.

Puteoli, hodie *Pozzuolo*, priſcitus etiam *Dicæarchia & altera Roma* dicta, fuit urbs in præcipiti rupe ad mare firmiſſima & potentiſſima, at hodie eſt humilis & exigua, terræ motibus crebris obnoxia & plurimum concuſſa. Viſuntur ad eam terræ meatus, & lacus mirabiles, canes necantes & vitæ ite-

iterum reſtituentes. Oſtenduntur ibi & Campi Flegræ montes Sulphurei, Piſcinæ miræ, thermæ, oſſa gigantum, templum Herculis, Promontorium Miſenum, & alia quam plurima ſtupenda, quę curioſæ ſedulitati Peregrinantis committo.

314. *Neapolis* Campaniæ & Regni metropolis magnifica, ampliſſima & populoſiſſima eſt; littori maris oppoſita, in dorſo montis Pauſilypi, ſolo fœcundo, amœno: aëre placido fruitur, unde & domicilium præbuit *Virgilio*, *Livio*, *Senecæ*, *Gellio*, *Claudiano*, *Petrarchæ*, *Vallæ*, & aliis præclaris viris. Solentque hoc tempore ibi Principes, Marchiones, Comites, Barones, alii viri illuſtres nobilesque majorem anni partem exigere: hinc rectè vulgo *Neapolis totius Italiæ nobiliſſima* nuncupatur. Portum habet navibus ſemper inſtructiſſimum & munitiſſimum. Patria eſt *Alexandri ab Alexandro*, *Baptiſtæ Portæ*, *Iovii*, *Pontani*, *Papinii Statii*, & aliquot Paparum Anno 1585. in hac urbe quinquagies centenæ millenæ animæ intra mœnia fuerunt numeratæ. Centum circiter ibi ſunt inhabitatores, qui vel Ducatus, aut Marchionatus, aut Comitatus, aut Baronatus dignitate ſunt conſpicui, & fere 500. cives adeo opulenti, ut vel pagos vel arces, dominatus, imo vel urbes etiam obtineant. Monaſteria habet 64. templa 244. inter quæ Delubrum fratrum montis Oliveti unum eſt, in quo varia antiqua monumenta viſuntur, ut & Sepulchrum *Alexandri Alex*. Maxime etiam celebratur templum D. Claræ, ob illuſtria Mauſolea, & templum Epiſcopium reliquiis SS. abundans. Arces 4. munitiſſimas, totidem & Curias, quas *ſedes vel Burſas* appellant, obtinet. Academiâ gaudet. E Palatiis plurimis commendantur, Palatium Pro-
(315.) Regis Hiſpan. Palatium in monte Pizze Falcon,

con, Palatium ad portam Capuanam Principis de Biſignano, Principis de Sculea, Principum Caraffiorum, Principum de Layena & Vrſinorum, Armamentarium nauticum, Orphanotrophium. Hoſpitium pauperum templo junctum. Sacellum humile in *Foro il mercato* dicto. Cetera ædificia ad ſtuporem prealta ſunt. Bibliotheca, Viridarium, Sphæriſterium Proregis, Lapis ceſſionis bonorum, maxima copia mancipiorum venalium, ut & vici plerique anguſti ibi obſervandi ſunt. In pratis, agris & ſylvis Neopolitanis paſſim vagantur bubali.

Acerra oppidum à Virgilio ſæpe decantatum, ob aſſiduas inundationes nunc penè collapſum eſt.

316. *Nola* antiquitus clara civitas.

Turris Græca caſtellum eſt elegans.

Sarrentum vitibus & citris abundat; ſed de priſtino ſuo ſplendore rudera tantum obtinet.

Rivellum ædificiis & Epiſcopali ſede inſigne eſt oppidum.

Amalphis ad littus urbs eſt laudatiſſima, in qua civem egit ante 340. annos *Iohannes Goja*, Pyxidis ſeu magnetis nautici inventor.

Salernum, urbs antiqua, Archiepiſcopatus titulum ſuſtinet. In hujus Academiâ Libellus *de conſervanda valetudine*, vulgo *Schola* vel *Medicinæ Salernitana* dicta, conſcriptus eſt. Intra mœnia continet hortos fructuoſisſimos amœnisſimoſque.

Pitacuſa locus eſt fortisſimus, ut merito altera clavis regni habeatur.

Triporgula à terre motu Anno 1538. celebrior facta eſt, atque plurimum peſſundata.

Pauſalippus, eſt valdè amœnum Promontorium.

317. *Luculli antrum* oſtentat ſepulchrum *Virgilii*.

Carinda commendabilis eſt á vino generoſo.

Som-

Somma celebris à vino Græco & monte *Veſurio* ſive *Summano*, ſæpe ignem ſulphureum evomenti, in quo *Plinius* periit.

Cava Epiſcopalis eſt civitas, in convalle ſita.

VI. Italiæ regio LVCANIA eſt, hodie *Baſilicata* appellata, Montoſa & aſpera eſt regio, incolis non adeo frequens ob vias difficiles & torridos nemorum ſaltus, latrociniis infeſtos. Civitates ejus inſigniores ſunt:

Pæſtum, quę etiam *Poſidonia* vocatur, ubi bis in anno roſę florent.

318. *Piſciotta* Caſtellum eſt.

Pilicaſtrum, urbs nobilis à Ducatus & Epiſcopatus titulo.

Sapenaria inter juga montium jacet.

Dianum oppidum fructiferum dives & nobile eſt.

Tricarium, ampla urbs, Epiſcopale templum, & multa ſplendida Palatia obtinet una cum Caſtello.

In hoc Comitatu Lucaniæ celebriores thermę ſunt de *Corſeno* nuncupatæ.

VII. CALABRIA, *inferior*, ſeu *Brutia*, nobiliſſima eſt regio & felicitate ſtupenda frumenti, vini, olei, ſacchari, Mannę, mellis, ceræ, ſalis, ficuum, pomorum medicorum, citriorum, aurantium, Punicorum, Limonum, auri, argenti, goſſypii, ſerici, lini, croci, piſcium, thermarum, ſcaturiginum, paſcuorum, collium pingvium, nemorum amœniſſimorum, incolarnm mirum quantum abundans.

Metropolis ejus *Conſentia*, in declivo Appennini erat ſita, ad ripam fl. Crati & Baſenti; 7. complectebatur colles & arcem, in jugo montis munitiſſimā, claruit ſepulchro Marici Regis Gothici ejuſdem-

demque theſauris ibi reconditis, Archiepiſcopatu & fructiferis arboribus: ſed Anno 1638. die 27. Martii, terræmotu periit,& cum ea *Nicaſtro, Monterrano Nocera, Caſtigione Paola, Balliagio*. civitates omnes præſtantiſſimæ.

Fredus & Pelmontium oppida ſita in agro pomifero.

Pizzo aërem habet valdè amœnum & apricum.

Mantia civitas firma & arce ornata eſt.

Tropea, urbs pulchra opulenta & Epiſcopalis, navigantibus autem periculoſiſſima.

Nicotera Epiſcopatus dignitate claret.

Huc ſpectat *Scylleum Promontorium*, quod eſt ſcopulus excelſus, exiguo terræ brachio continenti adhærens.

Rhegium, urbs Scriptis clara, per terræ motum à Sicilia eſt divulſa, Archiepiſcopatus dignitate gaudet.

Seminara oppidum eſt habitatoribus frequens, agri cultiſſimi, ad præcelſum montem.

320. *Terra nova* oppidum eſt populoſum.

Taberna in pulchra convalle, vetus, frequens & Epiſcopale eſt oppidum.

Cantazarum civitas ampla & elegans.

Mons altus copiâ ſalis & Ducatus titulo gaudet, ſed agreſtes habet inhabitatores.

S. Marcus, *S. Agatha*, oppida Epiſcopalia. *Regina* olei copia affluit.

Muanum inter montes ſitum, agrum habet peramœnum.

Vallis S. Martini etiam inter montes jacet.

VIII. CALABRIA *Superior*, olim *Magna Græcia* dicta, non minus amœna & fœcunda eſt, atque Calabria inferior.

Sunt in hac parte duo inſigniora *Promontoria*, quo-

quorum unum eſt *Lacinium*, alterum dicitur *Caput Stylacæum* ſcopulis & reciprocatione marinorum æſtuum periculoſum. Vrbes & oppida hujus regionis præcipua ſunt:

321. *Gieraci*, antiquitus *Locri* dicta, ſingulis diebus iridem oſtentat, nec unquam ob aëris temperiem ſumma peſtis fuit. Hic regnavit *Seleucus*, Legislator ille rigidiſſimus.

Rochella in alto monte ſita eſt, in viciniis auri, argenti & ferri fodinas habens.

Lacinium, urbs, ampla, habens titulum Marchionatus, & arcem munitam, in hac olim *Pythagoras* docuit.

Crotone alto montis vertici impoſita eſt, olim florentiſſima urbs aëre, cœlo clementi atque ſereno perpetuo gaudet, ut vulgo dicatur, *Crotonis aëre ſalubrior*. Inde oriundus fuit *Milo Athleta*.

322. *Sybaris* olim adeò potens fuit, ut 4. finitimis gentibus imperarit, civitatesque 25. ſuæ ditionis fecerit, at poſt bellum Crotoniatum everſa, & *Thurium*, nova urbs, in ejus locum condita eſt ad mare, quæ nunc *Copiarum* nomen habet, cujus tamen exigua veſtigia reſtant. *Herodotus* in hac ſuas Hiſtorias conſcripſit.

Septiquetra arce munita Epiſcopali, titulo ornata eſt.

Tarſia antiquum & opulentum eſt oppidum.

S. Mauri magnifico Biſmani Principis ſplendet Palatio.

Corlianum oppidum agrum amœnum & aurifodinas poſſidet.

Roſanum, civitas firma & Archiepiſcopalis eſt.

Cerchiana, dives inter altiſſima montium juga civitas eſt.

Caſſanum, civitas eſt Ducalis & Epiſcopalis.

Rocca

Rocca Imperialis obtinet validam arcem.

323. *Crotolum* Ducis Tarentini Caſtellum eſt.

Gravina Ducatus & Epiſcopatus titulo claret.

Matera urbs frequens & opulenta, in valle pulchrâ ſita, Archiepiſcopatus titulo ſuperbit.

Tarentum urbs antiquitus celeberrima, ob res præclare geſtas, ob portum tariſſimum, (qui nunc ferè obduratus eſt) ob oves præſtantiſſimas, ob magna ædificia & monumenta, ob *Architam*, qui columbam ligneam volatilem fecit, *Nicomachum & Heraclidem*, Mathematicos. Nunc vero civitas eſt exigua, habet tamen arcem aquis marinis cinctam.

IX. Italiæ regio eſt SAMNITVM vel SAMNITIA hodiè *Aprutium* dicta. Commendatur à ſalubritate cœli, ſummâ & magnâ incolarum frequentiâ, ob commoditatem maritimam, amœnitatem, rerum omnium, inprimis croci, & animalium abundantiam. Aſpera tamen eſt montibus in mediterraneis locis, & frigidior aliis Italiæ partibus, Memorabiliores montes duos optinet; unus, isque ſublimior & aſperior dicitur *Magella*, alter mons *Virginis*. Habet ſequentia ferè oppida primaria, *Gvaſtum*, *Amonium*, *Campum*, *Martinum*, *Triventum*, quod Comitatus & Epiſcopatus titulo floret.

324. *Capra cocta* caſtellum eſt in monte arduo.

Lancianum, civitas Archiepiſcopalis mercimoniis dives, à Siculis, Illyricis, Græcis & Aſiaticis, negotiatoribus frequentatur.

Ortona civitas eſt antiqua, ad quam multæ naves appellunt.

Sulmo, patria *Ovidii*, fuit olim populoſa & elegans urbs, in qua præſtantes gladii & cultri conficiebantur.

Pen-

Pentinia, quæ & *Campus de Peleno* nuncupatur, olim celebris urbs fuit, hodie fere ſepulta jacet.

Luparella munitum naturâ oppidum eſt.

Anternum maximarum ædium ruinis nunc eſt horridus locus, patria fuit *Salluſtii Criſpi*.

325. *Aquila* Epiſcopalis civitas, ampla, poſita in colle, emporium inſigne variarum mercium, ſed potiſſimum croci.

Caſa nova, ad Nuriam fl. monaſterium eſt magnificum & opulentum.

Portus S. Angeli oppidum eſt Epiſcopale.

Lauretum, in colle Ducatus titulo inſigne eſt oppidum.

Adria vulgo *Atri* urbs Epiſcopalis, in alto jugo montis poſita eſt.

Montorum Comitatus titulo inſigne eſt oppidum, ad Saletium fl.

Civitella, munitiſſimum eſt oppidum, ſuper clivo prætalto.

Aſculum vetus & celebris urbs, hodie Epiſcopalis, benè munita, in plano campo, obtinens arcem.

326. *Beneventum*, antiquis fuit *Maleventum*, Nobilitavit eam ortu ſuo *Orbilius* Grammaticus, ætate Ciceronis Ludimagiſter plagoſus.

Vulturata, urbs Epiſcopalis, ſita in altiſſimis montibus tremulis.

Arranum, Comitatus titulo gaudens, ſimiliter in colle aſpero ſitum eſt.

Tripalta ferrariis fodinis nota & Marchionatus dignitate clara, cujus vicina *Sylva Tripaltina* dicta, à latronibus eſt infamis.

Altavilla, Epiſcopatus titulo celebris eſt.

327. *Teleſia* Epiſcopatus titulo conſpicua eſt, ut & *Abellinum*.

For-

Fornellum frequens & opulentum eſt oppidum.

Caſinum olim à reſponſis Apollinis celebre, hodie obtinet monaſterium Benedicti, quod Caſſinenſe vocant.

Aquinum antiqua fuit urbs, patria *Thomæ*, ordinis Prædicatorum, Theologi & Philoſophi, qui *Aquinas* inde cognominatur: at nunc collapſa ferè jacet, cum titulo Comitatus.

Arpinum in aſperrimo colle jacet, vetuſta & celebris urbs, hodiè contemtum oppidum.

In *Villa Divi Dominici*, Cicero in lucem editus eſſe creditur.

X. APULIA DAUNIA, ſive *Puglia Piana*, producit uberrimos fructus, in primis circa montem *Garganum*, qui hodie *S. Angeli* dicitur. Habet & lacus piſcoſos, quorum nobilior eſt *Varanus*.

Ejus inſigniora oppida ſunt, *Salpe* ad lacum Andurianum. Hic *Hannibal*, ſtrenuus miles, captus cujusdam mulieris amore effœminatus evaſit. Eſtque oppidum Epiſcopatus titulo nobile.

328. *Manfredona* in rupe ſinus marini magnifice ædificata, & populo frequens, arcem & portum tutum habet.

Capreola Epiſcopalem obtinet ſedem, in alti montis vertice decantatum oppidum, quod pecudum gregibus hybernandi causa, in Apuliam ducendis, appenſo portorio ſit tranſitus.

Luceria, oppidum Epiſcopale, lanâ optimâ nobile, hodie *Nocera* dicitur, & duplici mercatu celebre eſt.

Troja, civitas eſt opulentiſſima. Comitatus & Epiſcopatus titulo claret.

Aſculum Satrianum, titulo Ducatus & Epiſcopatus inſigne eſt oppidum.

S. Severi, oppidum divitiis & populo abundat,

Reſi-

Reſidet in eo Gubernator hujus regionis. Anno 1637, die 30. Iulii terræmotus hoc oppidum graviter concuſſit.ut & *Terminum*, *Serram* *Capriolam*, *Dragonaram*, *S. Lyandrum*, *Procinam*, *Aſculum*, *Bovinum*, *Trojam*, *Tranium*, *Andrium*, *Foggiam*, *Fertore*, *Campum Marinum*, *Remitium*, *Hiſtonium*, *Francam villam*, *Hortonam*, *Aſarum*, *Caſilinum*, *Feregnolam*, *Canuſium* &c.

Præcina Palatium habet magnificum.

S. Angeli oppidum frequens, & naturâ loci permunitum eſt.

XI. APVLIA PEVCETIA, ſeu *Terra Bariana*, habet *Thranum* Epiſcopalem civitatem olim florentem, ſed nunc per portum arenâ oppletum, abjecta jacet.

329. *Iuvenazo* in fertili ſolo, Epiſcopale quoque oppidum eſt, *Barium*, pulchritudine populique frequentiâ aliis in Apulia antecellens, gaudet Archiepiſcopali dignitate.

Mola frequens eſt incolis, ſed agreſtibus.

Polignano, civitas Epiſcopalis, in ſaxoſa rupe ſita, lauta & populo frequens.

Monopolis Epiſcopalis & Marchionatus titulo celebris, parva quidem, ſed elegans.

Cilium crocum copioſè fert.

Bitontum, civitas nobilis, frequens, Epiſcopatus & Marchionatus claret.

330. *Terlitium*, pulchrum eſt oppidum.

Andrium ſimiliter Epiſcopatus & Marchionatus titulo gaudet, ubi vaſa fictilia fiunt elegantiſſima.

Venuſia patria ſtatuitur *Horacii Flacci*, Poëtæ.

Acherontia ſita inter aſperrimos Apennini montes, ſede Archiepiſcopali nobilitata eſt. Non procul inde viſuntur *Cannarũ* veſtigia exigua, quæ ob cladem Romanorũ, per Hannibalẽ paſſam, nota ſunt.

XII. &

XII. & ultima *Italiæ veteris ſeu propriæ* Regio eſt SALENTINORVM ſeu *Terra Hydruntina*, gaudet cœlo ſudo; & licet fluminibus & lacubus ferè deſtituatur, frumenti tamen, fructuum, pecorum & paſcuorum ferax eſt. A locuſtis, præ aliis Italiæ regionibus mire infeſtatur, quæ magnum ſegetibus afferunt detrimentum, quando & una ſæpe nocte fruges campi omnes plane depaſcunt. At illi malo aves ibidem *Gaviæ* ab incolis dictæ, occurrũt, quæ locuſtas devorant & abigunt. Incolę moribus ſunt ſimpliciores, pluſque candoris referunt, quam alii Italiæ populi.

331. Ejus civitates primariæ ſunt *Brunduſium* antiquiſſima & famoſiſſima urbs, frequentata olim ab Aſiaticis & Græcię populis, quando & portum habuit, cum optimis, univerſi orbis certantem, ex quo Romanis tutiſſimus fuit in Græciam tranſitus; at nunc deſerta propemodum & collapſa jacet diſſenſionibus civilibus & portu arenâ multum oppleto. Hodie duas obtinet arces ſatis firmas & Archiepiſcopatu gaudet.

Hydruntum, vulgo *Otranto*, arcem in ſaxo habet munitam atque etiam portum ſatis capacem, ſed Aquilone flante non adeo tutum. Sunt in ea horti pomarii cultiſſimi. Olim à Turcis fuit direpta, ſed poſtmodum recuperata.

Caput Leucæ, dictum ab albedine & nuditate ſcopulorum, à quo in Græciam breviſſimus eſt acceſſus: atque hoc intervallum, pontibus factis *Pyrrhus* Epiri Rex, & poſt *Marcus Tarentinus Varro*, pro pedeſtri itinere conficiendo, Italiæ conjungere ſtuduerunt, ſed uterque impedimentis incidentibus, retractus eſt.

332. *Caſtrum* oppidum cladem memorabilem

Anno

Anno 1537. à Turcicæ claſſis Præfecto, accepit. Epiſcopatus dignitate gaudet,& mercatoribus eſt frequens.

Gallipolis urbs pulchra & benè munita eſt, Inſulæ modicæ & ſcopulo inſidet, habens Caſtellum firmum. Frequentatur à mercatoribus, præcipuè Genuenſibus, quando & agrum oleo, vino, croco, & cæteris fructibus habet fertiliſſimum, & mare piſcibus abundans.

Rudia genuit *Ennium* Poëtam.

Nardum urbs antiquiſſima, populo frequens & lauta, in amœniſſima jacens planitie: Patria *Franciſci Nardi*, Philoſophi & Theologi Scriptis clari.

333. *Galatina*, olim *Galata* dicta, *Antonii Galatei*, Medici, Philoſophi, Oratoris, Poëtæ, Coſmographi natalis; Hanc *Galateus* his *ſeptem* ſcribit *crocei coloris* abundare: *croco, melle, caſeo, vino, oleo, caricis & uvis paſſis.*

Noia caſtrum eſt munitiſſimo in loco ſitum.

Soletum in aſpero & aquarum indigo montis jugo ſitum eſt.

Uxenatum, Epiſcopalis ſed exigua civitas, olim amplior fuit, ut rudera teſtantur.

Minervium Epiſcopatu nobile eſt oppidum.

333. *Abſolutis XII. regionibus Italiæ, priſcæ & propriæ; Novæ Italiæ regiones 8. perluſtrandæ ſunt, è quibus* FLAMINIA hodiè *Romandiola* dicta, XIII. Italiæ regio, inter planas partes primum occurrit, habetque cum ad neceſſitatem, tum ad delitias hominum, omnis generis fruges & fructus, ſylvas, paſcua, aquas navigabiles & piſcoſas, ſalinas, metalli fodinas, aliaſque innumeras naturæ dotes. Civitates ejus inſigniores ſunt:

Ferraria, urbs vetus, ad ripam *Padi*, in paluſtri loco, unde & aëre utitur craſſiori; amœna alias ædifi-

dificiis, cum publicis, tum privatis, pulchre ornata, plateas habens longas, rectas & amplas, populo frequens, & rebus neceſſariis abundans, ferri fodinis gaudens, terræmotibus autem crebris expoſita. Viſu hic digna ſunt, Academiæ Collegia, Therotrophium, armamentarium, vallum ſylvoſum, templum Cathedrale, Palatium Ducum Ferrarienſium, Palatium Cæſarienſe, Bibliotheca, horti Principum, Columna in foro novo. Floruerunt hic quondam multi præclari viri, quorum nomina peregrinans ipſemet percontetur.

335. *Bononia*, vulgo *Bologna*, eſt antiqua & celeberrima civitas, Rheno amni appoſita, mediam urbem interlabente à Poſa torrente. Inter urbes ſummo Pontifici ſubjectas, poſt Romam, prima mœnibus ac ædificiis longiſſimis, porticibus inſtructis ſplendida, Epiſcopalis, ampla 7. milliaribus Italicis, populoſa, ut ad 80. mille hominum continere dicatur; Academiam habet illuſtrem & antiquiſſimam totius Italiæ: hinc *Bononia ſtudiorum mater & parens* appellari meruit. Præcipua ejus ædificia ſunt: Collegium *Sapientia* dictum, & Collegium Campegii, Palatium Cardinalis, ſive Vice Papæ, Palatium Camilli, templum S. Dominici, in qua tumba eſt Henrici, Imp. Frid. II. filii, quondam ibi per 22. annos captivi, pro cujus redemtione Parens auream catenam, mœnia urbis ambientem, dare voluit Bon. Monaſterium Dominicanorum, Monaſt. Salvatoris, Monaſt. S. Michaelis, Fanum D. Petri. Ædes Franciſci. Prætorium primariis ædificiis in Europa annumerandum. Idem de duabus turribus *Aſinellorum & Gariſenda* dictis, judicandum, Bibliothecas duas publicas habet. Horologiis atificioſis gaudet. Cives

ves plurimi, in ſericis texturis conficiendis occupati ſunt, cum illius ager abundet moris arboribus, quarum fronde bombyces enutriuntur. Vino generoſiſſimo, eoque vario, fructibus nobiliſſimis, plantis medicis, lino, cannabe, frugibus, feris, ſylvis, thermiſque affluit. Profeſſores hic Academici fuerunt, *Aldrovandus*, Medicus, & *Maginus*, Mathematicus, viri Scriptis clariſſimi. In Comitatu Bononienſi viſendæ Thermæ *della Poretta*, ut & *Sancta Maria in Bagno* nuncupatæ.

336. *Brutium*, oppidum opulentum, quod muris cinxêre Bononienſes.

Bentivolum ſumtuoſa villa eſt cum turri.

Immola urbs antiqua, valida, opulenta, Epiſcopalis, in agro fœcundo ſita. Produxit aliquot viros doctos.

Cunium, Caſtellum nobile & famoſum fuit, cujus rudera hodie vix ſuperſunt.

Faventia claret ab Epiſcopatu, templo Cathedrali, Prætorio, Ponte lapideo, Arce, Figulinis præſtantiſſimis, & agro frumenti, vinique fertili.

337. *Bavania Cavallum*, oppidum perelegans & opulentum eſt.

Ravenna ad Oſtium Bidenſis amnis, in paluſtri loco poſita eſt: hodie tamen paludes plurimum ſunt exſiccatæ, frumentique feraces. Antiquiſſima & nobiliſſima & totius Romandiolæ urbs, in qua Imperatores complures ſedes ſuas habuerunt, ut & Reges Gallorum, nec non Exarchæ. Structuræ in ea viſu dignæ ſunt: Templum D. Mariæ rotundæ, templum Cathedrale & Archiepiſcopale, porta marmorea Claudi Imper. Templum D. Apollinaris, Tumba marmorea Poëtæ *Dantis Aligerii*, Divi *Vitalis* ædes, Herculis Horatii

 ſtatua,

ſtatua, fons Vitalis, Rudera vaſti ejuſdem Palatii Theodorici, OſtroGothorum Regis. Cepis abundat magnitudine notabili: Paſcua habet optima, exinde butyri, caſeorum, lactis & carnium ingens ibi eſt copia.

Forum Livii, naturâ, ſitu & ubertate rerum, nec non Epiſcopali dignitate præſtans eſt civitas; quam celebriorem fecerunt ortu ſuo multi præclari viri.

338. *Forum Pompilii* jacet in Æmilia via & campis peramœnis.

Meldola, oppidum benè munitum & opulentum eſt.

Bretinorum oppidum arcem validam obtinet.

Parſina Accii Plauti, Poëtæ Comici, patria eſt.

Ceſena Epiſcopatu & arce gaudet, nec non agro vini optimi.

Cervia in paluſtri loco ab artificibus ſalariis, qui ex aqua ſalem coquunt, cum ſummo Pontificis quæſtu inhabitatur.

Lonſanum nobile eſt oppidum.

Fraenza, dividitur in duas partes, à fluvio Lamone. In ea vaſa ex creta parantur totius Italiæ pulcherrima.

Ariminum, maritima, munitiſſima & vetuſta eſt civitas, oſtentans antiquitatum non exiguam copiam. Viſitur ibi adhuc arcus triumphalis, Theatri pars, Palatia aliquot Malateſtarum; portus ejus olim capaciſſimus, hodie arenis fere oppletus eſt. Pons ſuper flumen Ariminum memorabilis etiam eſt, nec non fons marmoreus in foro. Agrum uberem obtinet.

S. Leonis, civit. eſt Epiſcopalis, inſidens vertici præcelſi montis, ut naturali ſitu invicta videatur.

Boc-

Boccium Imperali Palatio ſuperbit.

XIV. Italiæ regio eſt ÆMILIA, alias *Lombardia Ciſpadana,* vulgò *diquadelpo*, ut & *Gallia Ciſalpina* nuncupata. Eſtque hujus regionis tanta præſtantia, amœnitas & ubertas, ut inter nobiliſſimas Italiæ partes numeretur. Ejus loca præcipua ſunt:

Bondenum caſtrum cum oppido lauto.

Mutina, hodie *Modena*, urbs antiquitus clara & ſplendida, Epiſcopatus florens dignitate, habens Academiam non ignobilem, Patria fuit *Iacobi Sadoleti & Caroli Sigonii.*

Raverum oppidum recens & elegans eſt.

339. *Mirandula* oppidum perlautum, habens arcem munitam, & agrum amœnum fertilemque. Hujus principatum, *Picorum* illuſtris gens in hunc uſq; diem ab antiquiſſimâ memoriâ tenet; ex quibus celeberrimi & eruditione præſtantiſſimi fuerunt *Iohannes Picus*, & *Iohannes Franciſcus* nepos.

Concordia ad Zechiam fl. ſita eſt, ejuſque imperium Pici Mirandulani diu tenuere.

Spilibertum locus fuit emortualis *Hadriani* I. Papæ.

Carpi oppidum eſt inſigne.

Gonzaga vicus eſt, unde oriundi ſunt illuſtres Principes Mantuani, de Gonzagâ dicti.

340. *Regium* antiquitate clarum, hodieque frequens & nobile eſt oppidum, in ſolo amœno & fertili ſitum.

Parma pervetuſta & munitiſſima eſt civitas, â fluvio Parma diviſa, obtinens validum caſtrum, nec non aliquot Palatia Principum & illuſtrium familiarum. Fuit Patria *Macrobii* & aliorum Scriptorum. Sita eſt in loco ſalubri, amœno, fertili, & paſcuoſo; hinc incolæ rei pecuariæ, ita ſunt

dediti, ut ex lacticiniis & caſeis (quorum unus, Germanis Parmeſan Käſ dictus, lapidem molarem quandoque quantitate ſua adæquare ſolet) ſingularem habeant famam, cum & *Parmenſes*, *Placentini* & *Laudenſes* non modo ad reliquas Italiæ partes, ſed & in Germaniam ſingulari commendatione, transferantur. Vt autem olim, ob ovium quoque ubertatem, fuit nobilis; ita ob eandem vellerum præſtantiam hodiè eſt celebris. Extat in foro amplo fons pulcherrimus. Templum ad imitationem S. Petri Romani exſtructum, & turris perſimilis Bononienſi, Baptiſterium rotundum, & Palatium Ducis viſu etiam digna ſunt.

Soptanum aquæ ſalſæ fontes obtinet.

Sorania Marchionatus titulo nobilis eſt.

341. *Placentia* munitiſſima & elegantiſſima urbs, ad Trebiam amnem in Padum fluentem, condita, ob Academiam & caſeorum præſtantiam inprimis celebris. Monaſterium, novum Caſtrum, multa etiam magnifica templa & egregia civium ædificia hic ſe ſpectanda præbent. Ejus ager peramœnus frumento, vino, oleo aliiſque fructibus nobiliſſimis, paſcuis, ſaltibus, fontibus ſalſis, ut & ferri fodinis ſcatet.

In hoc tractu ſita quoque eſt fœcunda & amœna illa regio, quæ *Mons Ferratus* appellatur, hodieque Marchionatûs titulo nobilis eſt, quo Mantuæ Princeps uti ſolet. Sedem Marchiones montis ferrati habuerunt in civitate, quæ *Caſa - le Divi - Evaſii* dicitur, & Epiſcopali fulget dignitate, duplicem habens arcem. Huc ſpectat *Alexandria* varios Dominos experta.

Elboſeum Marchionatûs titulo nobile oppidum eſt.

Aſta civitas antiqua & egregia ad Morum fl.

Alba Epiſcopatûs fulget dignitate.

Ceva Marchionatus quondam fuit, nunc oppidum ſatis egregium.

Salutium Epiſcopalis civitas, quæ magnam calamitatem paſſa eſt à Franciſco I. Galliarum Rege. Eandem fortunam expertum eſt *Cherium* oppidum.

XV. Italiæ regio eſt LOMBARDIA TRANSPADANA, pars *Galliæ Ciſalpinæ*, ſive *Inſubriæ*. Commendatur ab ubertate arvorum, à copia fluviorum & ſtagnornm, ab amplitudine territorii, à multitudine civitatum, caſtellorum & inhabitatorum ingenioſorum. Ejus civitates inſigniores ſunt:

342. *Mantua*, in medio Stagni, quod Mincius fluvius efficit, poſita, & ob id benè munita, nec niſi per pontes ad eam patet aditus. Multum ædificiis & porticibus, nec non plateis latis ornatur. Arcem habet probè munitam, templum Cathedrale pulchrum, forum ſpatioſum, in quo horologium ſummi artificii, & Curia ſplendida, multis antiquitatum monumentis, & rebus pretioſiſſimis referta. Viſu ibidem digna ſunt: Armamentarium, Campana perforata, Palatium Ducis cum conclavi mirè ſonoro, & Gazophylacio: Ædes Gonzagæ, Prætorium á picturis clarum, caput Virgilii ſaxo inſculptum, Equilia Ducis, villa Suburbana Marmileri. Hæc ampla urbs non modo ante Romam, ſed & ante Trojæ excidium, & quidem ultra mille annos ante Chriſti nativitatem, condita eſt. Altero ab urbe lapide natus eſt *Virgilius*, divinus ille Poeta, in vico *Andis*, qui nunc *Petola* dicitur.

343. *Garda* civitas poſita eſt ad lacum fluctuoſum & procelloſum.

Benacum, vulgo à civitate *lagu de Garda*, dictum.

Lonatum oppidum eſt elegans.

Riva caſtrum inſigne eſt.

Idrum lacui piſcoſo adjacenti nomen dedit,

Sirmium vix aliquid memorabile habet.

Breſcia, ſive *Brixia*, ad Garziam amnem, pervetuſta, dives, populoſa, fortiſſimis mœnib⁹ & arce duplici inexpugnabili, ædificiis præclaris condecorata. Sub eſt, hoc tempore, Veneto Senatui, cujus *Sponſa* cognominatur, ob amplitudinem ditionis; cum multa oppida habitatoribus opulentiſſimis referta, ad eam pertineant, inter quæ recenſentur *Salodurum & Aſola*, ut etiam ad trecentos quinquaginta mille homines complecti ſtatuatur. Viros produxit multos præſtantiſſimos, quos brevi narratione recenſere non poſſum. Eſt mercaturâ benè nobilitata, omnis generis frugum, veluti vini & olei feraciſſima. Habet etiam circa ſe, æris & ferri fodinas. Varia rudera & antiqua monumenta teſtantur de urbis priſtino ſplendore. Gubernator arcis pedem extra eam nunquam efferre audet, Armamentarium, Palatium Epiſcopi, Prætorium, plurimæ ædes in foro porticibus ſuperſtructæ, ut & ſtabulum, notatu ibi digna ſunt.

344. *Gorcum novum*, arce egregiâ munitum à Venetis & Epiſcopatus titulo inſignitum eſt.

Chiarcum oppidum frequens & amœnum eſt.

Iſſæum lacui antiquitus *Sebino* dicto, hodiè nomen largitur.

Sanzinum ad Ollio fluv. tantum & frequens eſt oppidum, quod varios habuit Dominos, titulo nunc Marchionatus gaudet.

Cremona urbs pervetuſta, Padi ripæ adjacens ſplen-

ſplendidis ædificiis & plateis latis exornata, præſertim vero arce habente turrim admirandæ altitudinis, de qua vulgi proverbium extat: *Unus Petrus Romæ, unus Portus Anconæ, & una turris Cremonæ.* Cœnobium Dominicorum & S. Laurentii, elegantes ſtructuræ ſunt. Cremonenſis fuit *Baptiſta Platina*, Scriptor Pontificum, item *Realdus Columbus*, Anatomicus. Ager illius planus, tritici, milii, lini, vini, aliarumque, frugum fertiliſſimus eſt.

345. *Crema* oppidum eſt nobiliſſimum & opulentum in pulchrâ planitie ſitum, tutiſſimis mœnibus munitum; ſubeſt Venetis.

Bergomum in jugo montis poſitum, in cujus radicibus latiſſima ſuburbia civitati annexa ſunt, ſplendidiſſimis ædificiis exornatur. Ambitus ejus, cum 4. ſuburbiis, Mediolano conferri ſolet. Epiſcopatus floret dignitate. Multi præſtantes viri in ea nati ſunt, è quorum cenſu & *Ambroſius Calepinus* eſt, & *Hieronymus Zanchius*.

Lauda, ad Aduæ ripam Epiſcopatus titulo floret, & rebus ad vitam neceſſariis abundat, caſeoque præſtanti claret.

Monza nobile eſt oppidum, in quo Imperator, coronâ ferreâ coronandus eſt ab Archiepiſcopo Mediolanenſi.

Leccum oppidum eſt validum ad Lacum Cumanum.

346. *Ticinum*, à Ticino fl. civitatem lambente, nomen ſumſit, vulgò *Popia*, vel *Pavia* dicitur. Habet pontem totius Italiæ pulcherrimum. Commendatur ab admirandâ cœli temperie, ut ut non ſit valde amœna & populoſa. Caſtellum ibi viſitur ſemirutum, in quo nobiliſſima eſt Bibliothe-

ca. Academiâ & Collegio Ieſuitico claret. Tumulus *Baldi IC. & D. Auguſtini* ibi viſitur. Ante hanc civitatem, ab exercitu Caroli V. captus fuit Franciſcus Rex Gallorum. Vulgo prælium hoc dicitur die Schlacht vor Pavi. In templo D. Epiphanii Epitaphium conſpicitur Andr. Alciati, I.C. clariſſimi. Huic urbi vicinum, eſt Therotrophium, hodiè *Bartum* appellatum, muro capaciſſimo ad 5. ferè mill. Italica cinctum.

Mediolanum. ſitum eſt inter Ticinum Aduamq; fl. non longè ab Alpibus, titulo Ducatus inſignitum. Variis olim expoſita fuit adverſitatibus; nunc valdè munita & florens, Hiſpaniarum Regis imperio paret, mercaturâ & opibus abunde floret, ædificiis ſplendidis gaudet. Plurimi Imperatores, elegantiâ & opportunitate ejus capti, ſedem ibi fixerunt. Suburbia adeo longa lataque habet, ut cum magni Italiæ civitatibus certent, urbemque ipſam & ſuburbia latæ aquarum foſſæ cingunt, per quas undique navigiis annonæ copia defertur. Tam multa ſunt hic, tamque diverſa artificum genera, tantaque frequentia, ut inde (347.) vulgi ſit natum proverbium: *Qui Italiam totam reficere velit, eum deſtruere Mediolanum debere*, cum ex his ſedibus artificum & opificum examina, per omnes Italiæ partes ſpargantur. Reperiuntur in ea ultra ducenta millia hominum. Omnes vici, ſaxis ad amuſſim exciſis, ſunt eleganter ſtrati. Academiâ pervetuſtâ gaudet. Viſu digna hic ſunt; Palatium vice Regis, templum Cathedrale, quæ vulgo *Domus* nuncupatur, & pauca, ſibi comparanda, in orbe Chriſtiano, obtinet. Ejus Organum habet fiſtulas argenteas, monumenta ex Lydio lapide, & ſtatuæ ex Pario marmore ibidem viſuntur, Templum D. Virginis, Gratiârum, cum ædiculâ

culâ Ludovici Sfortiæ ſumtuoſa, ſed imperfecta. Templum D. Ambroſii, templum Euſtorgii, Cœnobium Prædicatorum cum Bibliotheca inſtructiſſima, Columnæ marmoreæ ad templum D. Laurentii, templum Teclæ antiquiſſimum, templum Celſi, Monaſterium Victoris vetuſtum, Xenodochium ſuburbanum, armamentarium, Palatii Caſtellum dellæ porta Iovia, omnium Europæorum ampliſſimum & munitiſſimum, antiquitatibus variis condecoratum, inprimis ſtatuâ Apolli-(348)nis. In Caſtello hoc viſu quoque dignum eſt armamentarium capaciſſimum, & mola aquatica. Vixerunt in ea *D. Auguſtinus*, *D. Ambroſius*, *Hermelaus Barbarus*, *Georgius Merulâ*, *Cælius Rhodiginus*, *Hier. Cardanus*, aliique viri ſcriptis celeberrimi. Genuit & plurimos, Imperatoriâ, Pontificiâ, Archiepiſcopali & Epiſcopali dignitate fulgentes, nec non militari gloria claros. Ex territorio Mediolanenſi oriundi quoque ſunt Muſcipularum & Echinorum fabri, per univerſam Europam oberrantes.

Comum, ad Larii lacus ripam, amœniſſimo & fructuum feraciſſimo in loco ſitum, oppidum quidem exiguum; ſed nobile & opulentum, omnibus rebus ad neceſſitatem & delitias abundans. Hinc deſumit nomen *Locus Comenſis*, vulgo *Lago de Como.*

349. *Seſtum* dictum eſt à Sexto Calend. cum hoc die ibi ſingulis menſibus celebrare conſveverint ruſtici conventus.

Vigeſanum, civitas eſt lauta, rebus omnibus abundans, obtinenſque caſtellum amœnum.

Morturia, clara à Caroli V. victoria, ſita ad Gomam fl.

Novara Epiſcopatus gaudet dignitate, & *Petri*

 tri

tri Lombardi nec non *Commeſtoris* geniturâ claret.

Lucanum lacui vicino nomen dedit.

Angleria ad Verbanum lacum condita eſt.

Aſcona pagus nunc quidem; ſed ejus priſcæ magnificentiæ, magnæ murorum ruinæ teſtes ſuperſunt.

Canobim pagus portubus, turribus, ædificiis adeo eſt inſtructus, ut civitatis formam referat.

350. *Arona* caſtrum habet portum commodum.

Vercellæ, vetuſta civitas, nobilis & Epiſcopalis, genuit *Euſebium*, Epiſcopum; ab incolis frequens eſt.

Auguſta prætoria, ſita eſt in exitu Vallis, juxta geminas Alpium fauces, *Graias* atque *Beninas*.

XVI. MARCA TREVISANA, ſive *Veneta Regio*; tractus eſt pernobilis, ditiſſimis oppidis, & urbibus ſplendidiſſimis abundans, habens agros frugibus & vino fertiles, cœlum ſalubre, fontes calidos & medicos, metalli fodinas, lacus & amnes celebres, uti fl. Piave, Brentam, Atheſin.

Præcipuæ ejus civitates ſunt:

Oſtia, oppidum frequens, arce, foſſis, mœnibus atque paludibus circum jacentibus benè munitum.

351. *Baſtilio S. Michaelis*, arx munita *Iſola della Scala*, Scaligerorum olim amœniſſimus ſeceſſus.

Lignagani frequens & amplum eſt oppidum, in quo Veneti firmum habent præſidium.

Verona, Dietrichsbern, Atheſi amne non tam dividitur, quam munitur. Viſu digna eſt, in foro boario, Amphitheatri moles, quam *Arenam* appellant. Aliæ præterea antiquitates ibi ſunt, ut Theatri veteris ruinæ, pontes lapidei in Atheſi, item Porticus partim combuſtæ, partim dejectæ, nec non

non Iani quadrifrontes, & Arcus marmorei. Novæ munitionum urbis ſtructuræ, immanes aggeres, ſpiſſiſſimi muri, turres ac propugnacula tormentis bellicis armata, foſſæ profundæ atque latæ, item portæ urbis novæ, Domus *Academia* dicta, in quâ nobiles bis ſeptimanatim Muſicæ auſcultant. Monumentum Brennonis, in cancellis fori lapideis, ſub ædiculâ turritâ, templum B. Virginis monſtrat monumenta *Scaligerorum*. Genuit *Æmilium, Plinios duos, Cornelium Nepotem, Vitruvium, Hier. Fracaſtorium*, cujus ſtatua in foro Lapiazza della extat. *Ioh. Fungerum, Q. Valerium Catullum.* Epiſcopatus gaudet dignitate, vinum producit ager Veronenſis generoſiſſimum.

352. *Turris nova,* ad oſtium Atheſis fluv. contrà vectigalium fraudatores, ædificata eſt.

Tridentum, hodiè *Trento*, juxta Atheſin fluv. in Alpibus ſita. Italiæ à Septentrione janua eſt; urbs eſt antiqua, nobilis, opulenta, munita, populo frequens, ædibus magnificis & arce condecorata, nec non Palatio perpulchro. Celebris eſt à concilio Pontificis, ibi Anno 1546. inſtituto. Incolæ tam Germanicè, quam Italicè loquuntur puriſſimè. Alias ad Tyrolenſem comitatum refertur, ſicut eam in XV. Germaniæ parte recenſuimus.

Mons bellus, frequens eſt caſtrum. *Leonicum* oppidum nobile quoque eſt.

Montamana civitas populoſa.

353. *Clauſtrum*, arx inexpugnabilis, in rupe inviâ, ad Brentam fl. ſita, in ea acceſſus non niſi attractione per funes, patet.

Eſte vel *Ateſte*, celebris ob originem familiæ Ateſtinæ.

Mons Silicus, variis fortunis expoſitum oppidum.

Vincentia ſita eſt in agro mororum, frugum & vini feraciſſimo, & inter duos amnes navigabiles, Renonem & Bachilionem. Curiam obtinet magnificentiſſimam, ut & locum quendam *Academiæ* dictum, formam Amphitheatri repræſentantem, in quo nobiles adoleſcentes, declamationes ſuas & ludos ſcenicos inſtituunt. Reperitur ibidem monumentum *Galeacii*, cum inſcriptione infami. Epiſcopatus ſuperbit dignitate, & genuit multos præclaros viros. Incolæ ex textura ſerici, quæſtum ingentem capiunt. Non quidem magna & elegans, ſed populoſa eſt, ac rerum omnium abundans. Variis fortunis agitata quondam fuit.

354 *Patavium*, vulgo *Padua*, flos & decus omnium Italiæ urbium merito appellatur: eſt enim vetuſtiſſima, ampliſſima, munitiſſima, præclariſſimis ædificiis, quæ omnia inſiſtunt columnis, & per vicos porticus conſtituunt, benè culta, & in medio ferè zonæ temperatæ, inter Æquatorem & Polum Septentrionalem, poſita, & ſic nec frigore torquetur, nec calore uſtulatur; ſed ſingularem aëris temperiem obtinet. Inter alia, hæc urbs Epiſcopatu & Academiâ celebris eſt, quam præ aliis Germâni Medicinæ ſtudioſi frequentant. Sunt in ea novem Collegia literaria gratuita, ſuccurrendæ inopiæ ſtudioſorum inſtituta. Bibliothecis etiam aliquot inſignibus gaudet. Hortus ibi medicus eſt inſtructiſſimus. Viſitur ibidem *Lapis repudii & ceſſionis bonorum*. Templum D. Antonii eſt omnium auguſtiſſimum, juxta ſe habens monaſterium ſpecioſisſimum. Templum D. Iuſtinæ memorabilia etiam obtinet. Templum D. Antonii, exhibet monumentum *Petri Bembi*, templum Franciſci habet *Chriſtophori Longolii* corpus.

pus. In templo S. Sophiæ ſepultura eſt *Ludovici Cortuſii* IC. qui in teſtamento ſuo exequias hilaritate plenas ſibi inſtituendas voluit, quarum ridiculus proceſſus paucis hic explicari non poteſt. Canonici Patavini æſtimantur omnium totius Italiæ Canonicorum ditiſſimi. Hinc oriundus fuit *Titus Livius*, cujus etiam viſitur ibi ſepulchrum, *Valerius Flaccus*, *Cælius Rhodiginus*, *Iacobus Zabarella*, *Antonius Magnius*, *Bonaventura* & alii plurimi ſcriptis præclari viri. Domus Capiliſtarum exhibet equum Trojanum ligneum vaſtæ magni-(355) tudinis. Habet urbs in ditione ſua 7. oppida, quorum unum eſt oppidum *Sacci*, in quo Germani commutant monetas profecturi Venetias, ſiquidem urbem Venetarum accedens peregrino argenteo numiſmate privatur. Viſu etiam hic digna ſunt Palatium Henrici Imp. in quo jus dicitur. Curia publici conſilii, quæ ſui parem nullibi habet, Brebotrophium, Lazaretum, Xenodochia pauperum, Leproſaria, Monaſteria D. Auguſtini & Benedictorum. Ager Patavinus, ob omnium ubertatem à Conſtantino Palæologo Imp. *Paradiſus* dici meruit. Incolæ lanificio plurimum addicti ſunt. In Comitatu Patavino viſitandæ thermæ *Ebani* dictæ, & aliæ 6. vicinæ. In pago *Arquato*, non ita procul ab urbe Patavio, viſitur in Cœmiterio *Franciſci Petrarchæ* ſepulchrum, 4 columnis ſuſtentatum, cum imagine ejuſdem ex ære.

Liniacum ad dextram Atheſis ripam jacet, cui vicinus eſt vicus, *Portus* vocatus, ad alteram Atheſis ripam ſitus, amboque ponte junguntur.

Seravalium armorum bellicorum officina, pannorumque, vini ac frumenti negotiatione inclytum emporium. Incolæ loci amœnitate capti in

eam

eam adeo copioſe confluxerunt, ut ter neceſſe fuerit mœnia dilatari. Paſcuis, lacubus, ſylvis, feris avibuſque abundat. Illud vero in hujus oppidi ſitu memorabile eſt; quod, qua parte planities eſt, nulli ſit expoſitum vento; quâ autem montibus acclive, perpetuos quaſi ventos ſentiat, eosq; ſaluberrimas: hinc nunquam ibi peſtis graſſata eſt. Montes illi rudera arcium magnificarum oſtentant. Mediam interluit Meſulus limpidiſſimns amnis & piſcoſus.

356. *Venetiæ* ſitæ ſunt in mediis ſtagnis, in intimo ſinus Adriatici receſſu. Illarum circuitus eſt octo milliarium Italicorum, urbs hæc, imperii magnitudine, quæ ad alias multas civitates & Inſulas, ut & populi frequentiâ, quæ ad trecenta millia ſeſe extendit, adeo dives & ſplendida, ut reliquas Italiæ urbes potentiâ & ſimul pulchritudine ſuperare videatur. Ædes ad vicies mille obtinet, teſte *Donato Ianozio*. Structuræ in hac urbe præcipuæ ſunt hæ: Armamentarium, vulgo *Arſenal*, Palatium Ducis, cum vicinis columnis marmoreis. S. Marci turris, templum ac Collegium S. Gregorii Græcorum, templum Capucinorum S. Stephani, Lucæ, Mariæ formoſæ, Dominici, Iacobi, Iohannis & Pauli, Iuſtinæ, Petri, Bartholomæi, Monaſterium S. Sepulchrum dictum, Ædes Piſtorum, Ædes Teutonicæ, Officina Salpetri. Viſuntur quoque portus profundiſſimi, Clodiacus ac Medoacus, caſtellis & propugnaculis muniti. Spectandæ ibidem ſunt illuſtrium civium ſtatuæ, equeſtres & pedeſtres publicis in locis poſitæ, item Horologia artificioſiſſima. E pontibus plurimis conſideratione digniſſimus eſt *Pons Rivi alti*, Die aſcenſionis Dominicæ Dux ſibi deſpon-

ſponſare ſolet mare, quæ ceremoniæ obſervatu digniſſimæ ſunt. Ex hac urbe oriundus eſt *Natalis Comes*, vir Scriptis præclarus. *Muranum*, Inſula, milliari uno Italico ab urbe diſtans, celebratur ob vitrea vaſa, quæ ibi in 24. officinis magnâ copiâ & ſummo artificio elaborantur, & in diverſas orbis partes diſtrahuntur. Alia vicina Inſula *Iudaica* dicta, templis, cœnobiis & aliis ædificiis, cultiſſimiſque hortis plurimum nitet. Inſula *D. Georgii* Cœnobium exhibet variis memorabilibus inſtructum.

357. *Tarviſium*, vulgo *Treviſo* dicta, ſita eſt in editiori loco, campo tamen ſpatioſiſſimo & fertiliſſimo, ob ædificiorum ſplendorem & opum potentiam, & quod ſedes fuerit Marchionum Longobardorum celebris urbs, unde & toti regioni Marchiæ Treviſanæ nomen dedit. Sili amne diviſa eſt, & ferè, quoad propugnacula ſua, inexpugnabilis. Cives ſunt humaniſſimi, & mercaturæ ſtudioſiſſimi, ingenio ſolertiſſimi.

Feltrium oppidum Epiſcopali gaudet dignitate.

Civital de belluno, oppidum ſatis nitidum eſt.

Conegianum eſt oppidum frequens, & rebus omnibus ad vitam neceſſariis abundans.

358. *Sacile* oppidum ditiſſimum ſplendidis ornatum ædificiis.

Seravallis caſtrum eſt nobile, armorum bellicorum officina, cui & oppidum adjacet, quod multis cum Italiæ civitatibus certet, de quo jam fuſius diximus.

XVII. Regio FORVM IVLII, Germanicis *Friaul* nuncupatur, habetque aërem ſalubrem, ſolum vitibus, fructibus pomiferis, frumento, paſcuis, lignis, metallis mineralibus, thermis, marmore, pretioſis lapidibus fœcundum, inſuper multos com-

commodos portus obtinens. Montibus altiſſimis ſcatet, quibus tanquam muro cingitur. Venetis ſubjecta eſt. Ejus inſigniores civitates ſunt.

Spilibergum in montibus, naturâ loci & opere munitiſſimum oppidum.

Tiſana eſt oppidum in monte arduo.

Marano adſiſtit Sellæ fluvio, juxta ſtagnum Cornatum, eſtque frequens & divitiis clarum.

359. *S. Danielis* eſt nobiliſſimum oppidum in monte arduo.

Aquileia Germanis Aglar dicta, ad ripam Natiſonis fluv. olim fuit ampliſſimum & frequentiſſimum Illyricorum emporium, & aliquandiu ſedes Imperatorum, unde & *altera Roma* dicebatur; hodiè tamen pauci ejus numerantur incolæ, priſtinæq; ſuæ gloriæ oſtendit tantum rudera: ruinæ ejus cauſa fuit *Attila* Rex Hunnorum, qui per tres annos illam obſeſſam, tandem ſolo æquavit; quam poſtea *Narſes*: Dux Iuſtiniani Imp. priſtinæ libertati reſtitutam denuo extruxit. Hodie ſub ditione Patriarcharum altâ fruitur pace. Multos præclaros produxit viros.

Vdene, Vtina, vel Vtinum, Germanis Weiden nobilis civitas eſt ampla & magnifica, cujus ambitus 5. milliarium Italicorum cenſetur; rebus omnibus neceſſariis affluit. Patria extitit plurimorum clarorum virorum.

360. *Forum Iulii*, ad Natiſonem fl. ſita univerſæ regioni nomen dedit; hodie *Civitaldauſtria* nuncupatur. Iacet in faucibus Italiæ, loco naturâ munitiſſimo, habens lapideum pontem ſuper flumen.

Gradiſca, ad Rizantii ripam, eſt propugnaculum eximium contra Turcas.

Duinum eſt caſtellum firmum in excelſo montis jugo ad littus ſinus Tergeſtani.

Tergeſtum, hodie *Trieſtum*, Epiſcopatus claret dignitate, variosque Dominos habuit. Creſcit ibi vinum illud generoſum, Reinfal dictum.

361. *Gorizia* eſt oppidum opibus & nobilitate clarum, habens ſuos peculiares Principes.

Palma civitas & propugnaculum rotundum eſt, Anno Chr. 1593. à Venetis extrui cœptum.

XVIII. Regio Italiæ eſt ISTRIA, terra aſpera potius, quam plana; collibus tamen magis quam montibus, qui vini, olei, aliorumq; fructuum ſunt feraces, frumenti vero & leguminum infœcundiores, exceptis agris, *Piſino & Humagio*. Habet hæc regio montem præcelſum, vulgo *Major* dictum, hic ab herbis medicatis valde celebris eſt. In ejus vertice, emanat fons uberrimus. Regio hæc dives eſt ſale, marmore præſtātiſſimo, lignis, piſcibusq;. Majori ex parte Venetis paret; reliqua vero pars Auſtriæ Domui ſubjecta eſt. Præcipuæ ejus civitates ſunt:

362. *Juſtinopolis*, vulgo *Capo de Iſtria* dicta, Epiſcopali titulo eminet, in parva Inſula extructa, pontibus verſatilibus continenti conjuncta eſt, ejus caſtellum *Leoninum* nuncupatur: Alii id una cũ monte, (in quo etiam vinũ illud laudatiſſimum, Reinfal dictum, creſcit) *Pucinum*, alii *Proſeco* appellant.

Iſola Caſtellum etiam continenti ponti lapideo annectitur.

Salverium, portu olim claruit, ſed nunc is repletus eſt.

Humago in ſcopulo marinis undique undis circumfunditur.

Parentium in Peninſula jacens, mœnibus turribusque egregie eſt munitum, portum habens, excipiendis maximis navibus, peropportunum.

Pola ſita in alto monte, eſt vetuſta, Epiſcopalis

lis & notabilis urbs, *Pietas Julias* quoque nuncupata. Rudera oſtentat amphitheatri, & alia antiquitatum monumenta, inprimis ampliſſimum ædificium vulgo *Zadre* dictum.

363. XIX. LIGURIA ſeu *Genuenſis ora*, olim multo amplior regio fuit, atque nunc, eſtque maximâ ex parte montoſa. Apennini ſaxoſis ad mare tractibus involuta, petris aſpera & importuoſa, quæ juxta mare anguſtos relinquunt tranſitus, & ſylvoſis ſaltibus horrida. Habet tamen & valles quaſdam frugiferas, ex quibus oleum, fruges variæ, & vinum optimum, quod nec Malvatico, Cretæ, nec Cypro, nec ulli Italico ſvavitate cedit, ſumitur. Incolæ oleo & frugibus plurimum vivunt, & pedeſtri itinere potius, quam equeſtri, propter montes utuntur. Primaria ejus oppida ſunt:

Niza, civitas maritima, in loco inæquali ſita, præclarè munita, & arcem habens egregiam in colle, ad Sabaudiæ Ducem ſpectantem.

Villa franca portum habet minus tutum, licet amplum.

Turbia in altis montibus poſita eſt.

Ventimiglia celebris à pretioſis vinis muſcatellinis.

364. *S. Remi* oppidum citris, palmis, limonibus, medicis aliisque fructiferis arboribus plurimum nitet.

Tabia caſtellum vino optimo, quod *Appianum* dicitur, celebre.

Albenga civitas vetuſta, in loco plano & frugifero, ſub cœlo autem graviori ſita eſt.

Vinarium oppidum nobile, arce validâ munitum, Marchionatus titulo clarum.

Savo-

Savona civitas antiquiſſima, ædificiis præclaris ornata. Claret genitura præſtantium virorum.

365. *Genua* totius Liguriæ metropolis, Liguſtico adjacens mari, potens, ſuperba, antiquiſſimæ originis, in radicibus Apennini montis, in circuitu 6. ferè mill. Italica continet, varias experta eſt viciſſitudines. Hodie pulcherrimis eſt ornata ædificiis, è puro quandoque marmore extructis. Præ cæteris eminet Palatium publicum, ſeu Domus Senatoria, Palatium Andreæ Doriæ cum Viridario. Palatia Spinolarum, Grimaldorum & Pallavicinorum, templum S. Laurentii & Bartholomæi, armamentarium. Plateæ anguſta ſpatia obtinent. Viſu quoque digna eſt Specula, in qua noctu igni accenſo iter monſtratur navigantibus. Portu fruitur ſatis commodo. Status urbis eſt Ariſtocraticus, Senatores incedunt induti togis nigris, ſericis, Damaſcenis, capita vittis tegunt holoſericis, pedes ſimiliter muniunt calceis holoſericis. Cives opulentiores per plateam lecticis portantur. Fœminæ præferuntur viris. Panni holoſerici textores nullibi plures, quam hic; numerantur enim circiter octies mille. Genuit pluri-
(366.) mos viros illuſtres, è quorum cenſu eſt *Chriſtophorus Columbus*, inventor Inſularum Occidentalium. Optimis vinetis gaudet. E mari vicino corallium eruitur. Tractus littoralis, per multa milliaria à Genua, ædificiis egregiis exornatus eſt, ut quaſi unam perpetuo videas urbem.

Claverium nundinario mercatorum conventu, ob ſummam loci opportunitatem celebre eſt.

Caſtello levanto ſplendide exſtructum eſt.

366. *Malazzo*, illuſtris familiæ Marchionum Malationum genitalis locus eſt.

XX. Et ultima Italiæ regio eſt PEDEMONTIVM,

TIVM,habetque urbes amœnas & frugiferos colles,qui vina producunt nobiliſſima.Obtinet etiam ferri fodinas,prope *Taurinum*, quæ metropolis eſt regionis in oſtio Duriæ fl. ad Padum ſita: Hodie ſedes eſt Ducum Sabaudiæ,qui & Academiâ illam ornarunt,in qua *Eraſmus Roterodamus* D. Theologiæ eſt creatus. Ædificiis ornata eſt ſplendidis, & caſtello egregio munita. Agrum habet fertilem.

Carignanum oppidum eſt opulentum.

Pinarolum oppidum ſplendidum, cum cœnobio ſumtuoſô.

Cætera oppida ferè ſunt obſcuriora,nil memorabile obtinentia.

CAP. IX.

DE HVNGARIA.

368. Regnum HVNGARIÆ ſe olim extendebat à mari Pontico uſque ad Auſtriam, & á Polonia uſque ad ſinum Adriaticum;in cujus ventre decem ampliſſima Regna claudebantur,quæ à Corona Hungariæ,tanquam Feuda dependebant: hinc Hungariæ Dominus non *Rex* tantum, ſed *Archi-Rex* tum appellandus fuiſſet. Ab Anno vero Chr. 1396.ad noſtram uſque ætatem,ipſa inteſtinis diſſidiis praviſque conſiliis ſæpius afflicta, barbariſſime Turcarũ nationi,non ſine totius Eccleſię Chriſtianæ dolore ac damno,ita potiori ex parte ſervire cogiturut antiquæ libertatis, dignitatis ac amplitudinis imaginem exiguam retineat,vixque tot inſigniores urbes nunc reſiduas habet,quot Regna olim fuerat complexa.

Habet ergo nunc à Meridie Dravum fl. & Croatiam; ab Ortu Tranſylvaniam; à Septentrione montes Carpathicos, Poloniam & Moraviam; ab Occaſu Auſtriam & Stiriam.

Lon-

Longitudo ejus eſt 60. milliarium Germ: ac par ferè latitudo. Reſpectu cœli, locatur inter 8. & 9. Clima, capiens 16. 17, & fermè 18. parallelos; & habet longiſſimam Æſtatis diem ab horis 15. cum ſemiſſe, uſque ad 16. horas.

369. Dividitur per Danubium fl. in *duas partes*; nempe in *Superiorem & Inferiorem Superior* verſus Septentrionem, *Inferior* ad Meridiem ſita eſt. Quamvis alii aliter diſtingvant.

Subdividitur etiam in 74. Comitatus, quorum hodiè vix tertia pars Regi ſuo legitimo ſubeſt. Horum Comitatuum Præfecti, *Comites* vocantur, qui ſuos *Vice-Comites* habent; illi ſingulis menſibus Nobiles ſui diſtrictus, pro cauſis Iudicialibus dirimendis convocant.

Fluvios navigabiles duos propriè obtinet; *Danubium & Tibiſcum:* Vtriuſque tamen ripæ à Turcis majori ex parte habitantur. *Dravus & Savus*, qui, præter prefatos duos fluvios, in inſignibus Regni Hungariæ adhuc hodie uſurpantur, non tam ad Hungariam, quam ad ejus *Regna Feudataria*, nempe Slavoniam & Croatiam, potiori etiam ex parte Turcis jam ſubjecta, ſpectant.

Lacus nobiliores Hungariæ ſunt, *Balaton*, Germ. der Platſee/& *Peiſo* ſive *Feurtne*, Germanicè Newſiedler See.

370. *Thermis* quam plurimis ſcatet. Celebriores ſunt ad *Budã*, *Peſtum*, *Galgocium*, *Iſtrogranum*, *Trentſchinium*, *ad arcem Baimocium*, *ad Stubnam*, *Rauſchenbachium* ſuperius, propè *Varadinum*, circa *Cremnizium* & *Schemnizium*, *ad Ovar*, vulgo ungeriſch Altenburg, & in colliminiis Vngariæ ad deutſch Altenburg.

Acidulæ minime ſunt raræ; nam, præter eas, quæ ſunt circa arces Zolienſem & Levam, aliæ in Sepuſio innumero fere numero reperiuntur.

Scatu-

Scaturigines aquarum lapideſcentium frequentes quoque ſunt, præſertim in *Sepuſio*; ubi ad oppidulum *Smölnizium*, ex montibus metallicis aqua ebullit, *Ferrum in Cuprum tranſmutans*: ex qua metamorphoſi quæſtus ingens fit, illudque cuprum factitium, plenis plauſtris annuatim, ad varios uſus in Poloniam, & ratibus in Boruſſiam vehitur, & inde per alias remotiores regiones diſtrahitur. Ex iisdem montibus guttæ aqueæ deſtillant, quæ in vitriolum præſtantiſſimum concreſcunt. In montibus Neoſolienſibus aqua viridis ſcaturit, ex qua, ubi ſubſedit, Chryſocolla colligitur.

371. In *Comitatu Sepuſienſi & Saroſſienſi* etiam *lethales aquæ* ſcaturiunt, quæ aves & alia animantia, quam primum eas guſtaverint, enecant. Talis peſtilens avernus in Comitatu Zolienſi & Sepuſienſi ad Rauſchenbachenſes thermas habetur, qui aves ſupervolantes & beſtias propius accedentes extingvere ſolet.

E Montibus primas tenet *Carpathus*; qua vulgata appellatione nominatur omnis tractus Sarmaticorum montium, qui Hungaros à Ruthenis, Polonis, Moravis, Sileſiis, & eâ Auſtræ parte, quæ citra Danubium eſt, dirimunt. Horridiora & ſublimiora illorum juga, nubes tranſcendentia, exiſtunt in Comitatu Sepuſienſi, ad patriam meam dulciſſimam, *Cæſareopolim*, vulgo Keſmarckt dictam, à qua civitate etiam das Keſmarcker Gebürg / item das SchneeGebürg quod perpetuis fere nivibus tegantur, à Slavis *Tatry*, vel *Tarczal*, quaſi calvi & abraſi montes, nuncupantur. Et hæ rupes aſperitate & præcipitiis ſuis Alpes Italicas, Helveticas ac Tyrolenſes longè ſuperantes, ferè imperviæ ſunt, & nonniſi à naturæ admiratoribus rariſſime petuntur.

372. *Ego* (*ut incidenter hæc recenſeam*) menſe Iunio Anni Chr. 1615. *tum adoleſcens, ſublimitatem horum montium, cum duobus comitibus Scholaribus, experiri volens, ubi cum in primæ rupis vertice, magno labore, me ſummum terminum aſſecutum eſſe putarem, demum ſeſe obtulit alia multo altior cautes, ubi per vaſta, eaque vacillantia ſaxa* (*quorum unum, ſi loco à viatore dimovetur, & verſus convallem dejicitur, aut volvitur, aliquot centena, decuplo majora ſecum rapit, & quidē tanto cum fragore, ut illi metuendū ſit, ne totus mons corruat eumque obruat*) *enixus eſſem, iterum alia ſublimior prodiit: atq; ita aliquot minores vertices, quorum poſteriores ſemper anteriores altitudine ſuperarunt, per totidē convalles, ſummo vitæ periculo emetiri coactus ſum, donec ad ſupremum cacumen penetraverim. Ex declivioribus montibus, cum in ſubjectas valles, vaſtis arboribus conſitas proſpexiſſem, nil niſi obſcuram noctem, aut cæruleum quid, inſtar profundi aëris, quod vulgo cælum ſudum appellatur, obſervare potui, mihique videbar, ſi de monte caderem, non in terram, ſed recta in cælum me prolapſurum. Nimia enim declivitate, ſpecies viſibiles, extenuatæ & hebetatæ fuerunt. Dum vero altiorem montem peterem, quaſi intra nebulas denſiſſimas hærebam. His eluctatis, poſt aliquot horarum intervallum, cum jam non procul à ſummo vertice eſſem, de ſublimi quieſcens proſpexi atque animadverti iis in locis, ubi mihi antea videbar intra nebulas hæſiſſe, compactas atq; albas ſeſe movere nubes, ſupra quas, per aliquot milliaria, & ultra terminos Sepuſi commodus mihi proſpectus patuit. Alias tamen etiam nubes altiores, alias item humiliores, nec non quasdam æqualiter à terra diſtantes vidi. Atque hinc tria intellexi, 1. me tum tranſiviſſe principium mediæ aëris regionis. 2. Diſtan-*
(373.) *tiam nubium à terra, non eſſe æqualem, ſed pro ratione vaporis, alicubi altiorem, alibi humiliorem.*

3. *Diſtantiam nubium, terris proximam, longe minorem eſſe, quam quidam Phyſici ſtatuunt, & quidem non 72. mill. Germ. ſed tantum dimidiatum mill. Germ. In ſummum motis verticem cum perveniſſem, adeo tranquillum & ſubtilem aërem ibi offendi, ut ne pili quidem motum ſentirem, cum tamen in depreſſioribus montibus ventum vehementem expertus ſim: Vnde Collegi ſummum cacumen iſtius montis Carpathici ad milliare Germanicum à radicibus ſuis imis exſurgere, & ad ſupremam usque aëris regionem, ad quam venti non aſcendunt, pertingere. Exploſi in ea ſummitate Stlopetum, quod non majorem ſonitum primo præ ſe tulit, quam ſi ligillum vel bacillum confregiſſem, poſt intervallum autem temporis, murmur prolixum invaluit, inferioresque montis partes, convalles & ſylvas opplevit. Deſcendendo per nives annoſas intra convalles, cum iterum Sclopetum exonerarem, major & horribilior fragor, quam ex tormento capaciſſimo inde exoriebatur: hinc verebar ne totus mons concuſſus mecum corrueret: duravitq; hic ſonus per ſemiquadrātem horæ usque dū abſtruſiſſimas cavernas penetraſſet, ad quas aer undiq; multiplicatus reſiliit. Et talia quidem objecta concava in ſummitate ſeſe non illico offerebant, idcirco ferè inſenſibiliter primum ſonus repercutiebatur, donec deſcendendo antris & convallibus vicinior factus, ad eas fortius impegit. In his quoq; celſis montibus, plerunq; vel mediâ æſtate ningit grandinat ve, quoties nempe in ſubjectâ & vicina planitie pluit, uti hoc ipſum etiam expertus ſum. Nives diverſorum annorum ex colore & cortice duriore dignoſci poſſunt.*

374. *Decliviora* hujus *montis* Carpathi *juga* ſunt ſylvoſa, pervia; variaque habent nomina, ut pote der Schwerberg / der Nater / die Mutter / der

Brett/

Grettner/der Auersʒorn/der Ochſenberg/derPürzelgrund/die Höle/ der Münch/ der Würtzgarten/ die Jablunckeꝛc.

Sylvis denſis ferè Hungaria repletâ & cincta eſt.

Prata ibi adeò paſcuis luxuriant, ut in iis gramen dimidiam ſtaturam hominis adæquet, imò curruum altitudinem alicubi ſuperet, & eos quaſi contegat: In his tot boum agmina foventur, ut & in Italiam,Germaniam aliiaſque exteras regiones copioſe mittat. Obſervatum eſt, per ſolam viam Viennenſem, uno anno plus quam 80000. boum in Germaniam acta eſſe.

Feris Sylveſtribus ita abundat, ut interdicere ruſticis,ne vel venentur,vel aucupentur,pro re valdè inſolenti habeatur, Perdicum & bonoſarum plena plauſtra in Auſtriam vehuntur.

375. *Piſcibus* nec deſtituitur: amnes enim Hungariæ omnes ſunt piſcoſi,inprimis verò *Tibiſcus*,de quo vulgo dicitur, *quod duæ ejus partes aqua, tertia piſces ſint.*

Soli ubertate atque fertilitate nulli orbis terrarum parti cedit, imò pleraſque antecedit. Nam quod alibi operoſâ curâ vix profertur,inHungaria ſponte ſua absque fimo prodit: ita quidem ut crebro, dum ſiligo ſeritur,triticum metatur. Poma, pyra, ceraſa, meraſa, cotonea, pruna damaſcena, nuces juglandes & avellanæ, non modo culturâ in hortis; ſed etiam ſua ſponte, abunde in ſylvis atque agris proveniunt. Fert etiam pepones,cucurbitas, perſica,mora, caſtaneas.

Metallorum omnis generis,præter ſtannum,nuſquam terrarum, copia major, quam in Hungaria. Aurum ibi è montibus erutum æquiparatur, imo

præfertur Arabico atque Peruviano, & ſtillicidia auri, longitudinis duorum cubitorum quandoque ſunt. Coloni dum agros ſuos ſulcant, haud raro virgultos aureos vomere proſcindunt. Nil dicam de argento, cupro & ferro, quibus paſſim montes ad ſtuporem turgent.

376. *Vina* producit adeo generoſa & fortia, ut cum Hiſpanico, Cretico, Corſico quædam certent. Vitibus nonnunquam adnaſcuntur capreoli aurei prolixiſſimi.

Quin & *ſalem metallicum* habet optimum & puriſſimum, qui inſtar lapidum in lapicidinis cæditur. *Fontibus Salſis* nec deſtituitur.

Lapidibus pretioſis, præſertim marmoribus rubris, candidis, nigriſque adeo abundat, ut & integræ arces ſuper illa fundatæ ſint. Gemmas pellucidas gignit, ut pote Cryſtallos, Rubinos, Iaſpides, Adamantes, Turcoſios, maxime vero Sardios, quos *Opalos* vocant.

Mineralibus minoribus, nempe cinnabari, antimonio, lapide Lazuli, bolo medico, & herbis medicatis affluit.

Aer, exceptis pauciſſimis locis, ſalubris eſt; ſed æſtate in planis partibus æſtuoſior, in montoſis frigidior.

377. *Incolæ* ſunt bellicoſi, Chriſtiani orbis vigiles, libertatum ſuarum ſtrenui defenſores, mores civiliores & ſublimiores diſciplinas non curioſe affectantes, Latinæ autem lingvæ ut plurimum ſtudentes. Peperit tamen Regnum Hungariæ & quoſdam viros eruditos, Scriptis celeberrimos, uti *B. Martinum* Epiſc. *D. Hieronymum Bakſchay, Thurozium, Sambucum, Szegedinum, Albertum Molnar, Iſtvanſium Petrum de Rewa &c.*

Imperatores etiam auguſtos 8. produxit, utpote *Deci-*

Decium Aurelianum, Probum, Diocletianum, Jovianum, Valentinianum, & hujus fratrem *Valentem* atque Filium *Gratianum*.

378. Allio hæc gens tantâ aviditate veſcitur, quantâ Hiſpani raphano. Togas & pileos pellibus pretioſis ſuffultos, vel mediâ æſtate, in ſummo æſtu, diebus feſtivis & nuptialibus geſtare illis ſolenne eſt. Alias veſtitus eorum, ut & ceterorum populorum Orientalium longè decentior eſt, ac corpori humano accommodatior, quam nationum Occidentalium, inprimis Germanicæ, quæ etiam quovis ferè biennio formam ſuarum veſtium variat. Illi vero hac in parte non ſunt adeo mutabiles, niſi quod noviter in raſura capillorum & geſtatione cinguli infra umbilicum vicinos Turcas & Moſcos turpiter etiam imitari ceperint. Togis & tunicis oblongis panneis, purpurei aut cyanei coloris ut plurimum delectantur. Fœmellę in ſalutando per plateas euntes, nimis ferè officioſæ ſunt, pręſertim in Vngaria Superiore.

Non adeò populoſa, nec urbibus magnificis multum exculta eſt regio; at munitionibus & propugnaculis plurimis inſtructa, quorũ tamen celebriora à Thracico Tyranno expugnata ſunt. E ſolo Hungarię Regno Chriſtiani Reges 60. equitum millia in aciem quondam producere potuerunt. Vniverſi Regni inſigniores civitates & propugnacula ſunt ſubſequentia:

379. *Poſonium*, Preßburg/ hodie metropolis totius Hungarię, urbs eſt vetus & elegans, quę ut ſitu, ita aëre quoque fruitur læto. In ea quandoque reſidet Archiepiſcopus Strigonienſis, ut & alii Magnates, ob Cameram Regiam ibidem conſtitutam. Montes habet vineis conſitos. Ad ſubur-

bium, in præcelſo montis vertice eſt arx valida, in qua corona regia cuſtoditur. Ad hanc Anno 1620 Comes *Tampir* globo trajectus eſt. Subter allabente Danubio loca compaſcua ſunt latiſſima. Comitia crebro in ea inſtituuntur.

Ovar, Germ. vngeriſch Altenburg, paludibus & aqua cinctum eſt oppidum, Caſtellum vallo munitum fuit quondam.

Salomonis Hungariæ Regis ſeceſſus, & morionis *Marcolphi* domicilium obtinebat.

Sopronium, Oedenburg civitas egregia, populoſa; ſed pro Comitiis, quæ ibi frequenter celebrantur, nimis anguſta: Arce præſtanti & ſuburbiis amplis munitiſve conſtat. Solum illius generoſi vini ferax eſt.

Guntzium ad Gunz fl. oppidulum eſt tenue; ſed famam ſibi acquiſivit in eo, quod Anno χριστογονίας 1532. contra exercitum Solymanni ſtrenue ſeſe defenderit.

380 *Sabaria*, Hungaris *Szombath hely*, Germanis Stein am Anger ad fl. Gunz ſita eſt. Olim fuit ampla civitas, uti ejus rudera teſtantur. Moneta vetuſta in agris ſæpè ibi reperitur.

Polotta caſtrum eſt in monte poſitum.

Papa à Turca multas adverſitates perpeſſa eſt. Obtinet Arcem.

Dotis, Hungaris *Thata*, caſtrum eſt vetus in palude exſtructum. Ad hoc priſci Reges viridaria ſua conſtituerant. Collis ibi altus attollitur, albi & rubri marmoris lapicidinis nobilis; ſed qui hoſti ad oppugnandam & tormentis diruendam arcem magnas præbet commoditates.

Iaurinum, Germ. Rab, ad Danubii & Rabi confluentem, in loco paludoſo condita, propugnaculum

lum eſt limitaneum,in quo præſidiarii,tam Hungari quam Germani, aluntur. Epiſcopatu eſt inſignis, & mercatura non infrequens ob ſitus opportunitatem. Quædam veſtigia antiquitatum exhibet.

381. *Comarinum* caſtrum eſt nobile, triangularis formæ, inter Danubium & Vagum fluvios, in angulo Inſulæ *Schut* poſitum,nec à Turcis in præſens uſque tempus,ut præfatę arces, expugnatum.Penes ſe habet oppidulum.

Arx nova, Hungaris *Vyvar*, Germ. Newheuſel dicta, fundata eſt in paludoſo & quaſi inacceſſo loco. Sex propugnacula, eleganti & architectonicâ diſpoſitione nec non ceſpite firma, obtinet, Præſidiarii in ea ſunt Hungari,Germani & Raſcii. Comes *Buqvoi* Anno 1621. ad hanc arcem à præſidiariis trucidatus eſt.

Nitria Epiſcopalis civitas cum arce editâ, ſita eſt ad fl. Nitram.

382. *Filleckum* caſtrum in monte locatum eſt; habet in planitie oppidum ſibi adjunctum, ut & ſpecum mirabilem.

1. *Caſſovia* metropolis eſt Superioris Hung. ad fl. Hornath (qui perperam in Mappis Geographicis Hevath ſcribitur) Germanis Kunnert dictum, probè triplici muro, foſſa & propugnaculis munita, 5. liberarum Civitatum caput. Habetur ibi regia Camera Sepuſienſis Comitatûs. Generalis belli Dux, Iudex Curiæ, Præfectus ærarii, & alii Regni Conſiliarii ac officiales bellici in ea plurimum reſident;ideo ædificiis ſplendidioribus & eminentioribus præ aliisHungariæ civitatibus gaudet. Templum Parochiale ſtructuræ eſt ſtupendę. In cœmiterio illius monſtratur peregrinis fo-

tamen in muro templi, per globum maximum machinæ bellicę, à Turcâ urbem obſidente factū. Templum illud Hungaris & Germanis civibus per vices commune eſt. Sclavi peculiari, in eodem cœmiterio, templo gaudent. Adhuc aliud templum monaſteriale ibidem ruinas oſtentat. Armamentarium inſtructiſſimum obtinet. Rivulus per medium civitatis currit, & templum utrumque una cum Schola, in duas partes fiſſus. ambit. Vina quæ illius ſolum fert, multum calcis habent; ideo chiragram & podagram conciliant. Cereviſiâ ſapidâ deſtituitur. Nec datur aër in tota Hungaria peſtilentior & inſalubrior, atque hic locorum. Hinc pauci peregrini, imo nec quidam Hungari alibi educati, ibi incolumes perſiſtere diu queunt.

2. *Leutſchovia*, ſecunda lib. civ. metropolis Sepuſii, ſita in colle, elegans eſt & ampla, chalcographiâ & nundinis celebris. In foro ſuo ſpatioſo & quadrato obtinet templum exornatum Epitaphiis, cryptâ Thurzonianâ, ſtatuâ Divi Georgii, Organo reſtaurato & Suggeſtu ſumtuoſo. Tectum ejus ex parte laminis cupreis conſtat. In dicto quoque foro eminent, Curia, ſchola & Domus mercatoria. Templum Monaſteriale deſertum, ad mœnia poſitum, magnificum proſpectum ex vicino *monte Prædonum* urbi conciliat. Hortis fructiferis & villis elegantioribus, vice ſuburbiorum, inſtructa eſt. Ager illius non adeo fertilis eſt, ut reliquorum oppidorum Sepuſienſium. Rivulus vicinus vix ſufficientem aquam molis ſuppeditat. In ipſa etiam urbe putei domeſtici, & ciſternæ publicæ aqua (ſed ſtrumas quandoque fœmellis cōciliante) plerunque abundat, Senatores curiam

aſcen-

aſcendentes, palliis Germanicis tunicam Hungaricam tegunt.

3. *Bartpha*, tertia libera civitas, juxta tres amnes, Teplam, Leikam & Briſe, in colle, formâ rotundâ condita, per ſe eſt exigua, ſed munita, & ſuburbiis, per quæ dicti amnes fluunt, amplioribus prædita. E portis tribus quibus gaudet, quotidie una tantum per vices patet. Commendatur à politia, typographiâ noviter reſtaurata, volatilium, fructuum & filorum è vicina Polonia allatorum abundantiâ, ideo quilibet ferè civium domi textorem alit. Schola ejus à tempore CL. Leonhardi Stökelii, Reformatoris Eccleſiarum 5. Lib. civ. ferè ad noſtra uſque tempora florentiſſima fuit. Senatores & Communitas in publicis congreſſibus Romanis togis utuntur.

4. *Epperieſſinum*, quarta libera civitas ad fluvium Toriſſam ſive Tarozam ſita, eſt ſplendida & populoſa, mercaturâ atque nundinis clara, ſuburbiis amplis, artificiô hydraulicô inſtructa; juxta ſe habet fodinas ſalinas gemmiferas, præcipuè vero opalis turgentes, acidulas, & duos fontes lethales.

5. *Cibinium*, Zeben, quinque liberarum regiarumque civitatum eſt minima, incendiis crebris obnoxia, fructibus, inprimis prunis, abundans. Olim & crocum præſtantiſſimum tulit.

384. *Cæſareopolis*, Kayſermarckt, communius Keſmarckt, patria mea dulciſſima (in qua hæc conſcribere licuit) ad radices Carpathi, in finibus Hungariæ & Poloniæ, intra Popradum fluvium, Leibicenſem rivum, & Albulam amnem, (das weiſſe Waſſer) in ſolo frumenti & lini feraci ſita eſt. Curia, cum novâ, eaque elegantiſſima turri, officina libraria renovata, (die Wag) & turris in ſuperiore

civitatis portâ ſpiſſiſſima, quæ quondam ſumtibus & operâ totius Comitatus Sepuſienſis contra incurſiones Huſſitarum conſtructa eſt, ſingularem decorem illi conciliant. Templum Germanicum, (in quo ingenioſiſſimi artificii ſtatua Chriſtum crucifixum repræſentans viſitur) ut & Slavonicum cum ſcholâ reſtauratâ, Parochiâ, domo ſcholaſticâ, Noſocomio & Campanili, in meditullio quidem civitatis, ſed circa paludes, & poſticas ædium partes poſita ſunt. Gaudet arce egregiâ, in qua reſidet B.L. Tœkvelius, Dominus hæreditarius hujus civitatis. Coquitur in ea ſapidus zythus. Variis rebus ad victum neceſſariis affluit, quæ ut plurimum à vicinis colonis catervatim ad mercatum hebdomadalem confluentibus, venales importantur. Hæc civitas poſt *Leutſchoviam* ſecundas obtinet partes in Comitatu Sepuſienſi, qui aliis oppidis & pagis refertiſſimus eſt: Complectitur enim in ſuo ſpatio & tractu (7. mill. Germ. hodiè vix longo, & quinque ad ſummum lato) præter dictam Leutſchoviam & Cæſareopolim, urbes præſtantiores, mœnibus & vallis munitas, etiam pagos nobilitares plurimos, XIII. *oppida*, mœnibus tamen carentia, Regi Poloniæ ab Anno Chriſti 1412. oppignorata, & XI. vicos, *oppida* etiam dictos, ad *Caſtrum Sepuſienſe* ſpectantes.

385. E XIII. Oppidis præcipua ſunt quinque:

1. *Neocomium* ſive *Iglo*, Newdorff/ ad Conradi fl. die Kunnert/ Hung. *Hornath* dictum, ſitum eſt; à fodinis & officinis ferri, variis leguminibus hortenſibus, nec non Collegio Muſico è civibus conſtante, commendabile & benè longum oppidum. Non procul ab eo, Marcivillam verſus, effoditur ex monte terra medica.

7. Va-

2. *Varallium*, Kirchdrauff in valle tritici optimi feraci, intra montes ſitum. In colle Occidentali *Capitulum S. Martini*, in quo omnes literæ regiæ & acta publica illius Comitatus videmantur, at confirmātur. Ad illud aqua lapideſcens ebullit; in rupe Orientali *Arcem Sepuſienſem* validiſſimam obtinet.

3. *Mons Georgii*, mercatu hebdomadali populoſiſſimo inſtructum eſt oppidulum; territorium quidem anguſtum, ſed fertiliſſimum habet.

386. 4. *Leibicium* ſatis amplum eſt, habetque capaciſſimum territorium. Foro mercatorio olim gaudebat, ſed illud ſuperioribus ſeculis, per incrementum viciniſſimæ civitatis Kayſrmarckt/ ſublatum eſt. Schola ejuſdem, ante 40. annos, moderante ſcilicet eam parente meo p. m. *Iohanne Frælichio*, Philologo & Aſtrophilo haud poſtremo, longè florentior fuit (ut & alibi in ſimilibus Sepuſii oppidis, ſub ſeveriſſimâ quidem diſciplinâ) atque nunc eſt. Obtinuit, & adhuc obtinet quosdam viros diſcretos, qui Comitis munus ſæpe ſuſtinere ſolent.

5. *Bela* pingve ſolum habet. Hoc oppidum quamvis ob incivilitatem & ſimplicitatem ridiculam vulgo in Sepuſio per jocum malè audiat, produxit tamen hactenus quam plurimos Eccleſiarum atque ſcholarum miniſtros præſtantiſſimos, & inſuper alios ingenioſos & probè moratos mechanicos. Hoc incolis paſſivum eſt, ut voculam *Nos*, pro *Ego* in familiari colloquio ſubſtituant; quod & eorum accolæ jam imitari videntur.

Ex XI. *Oppidis* eminet *Villa Compoſiti*, Kalsdorff/ â cereviſiâ clarum. Inde, verſus Ortum, non longè in monte ſylvoſo, *Speculationis* dicto, diſtat *Lapis refugii*, & rudera monaſterii, poſt irruptionem Tartarorum florentiſſimi.

387. Tredecim oppidis annumeratur *Lublovia & Pudolinum*, cum arcibus & pagis ſuis, inter quos *Rauſchenbachium ſuperius* ob thermas, *inferius* ob papyri molam eſt celebre. In *arce Lublovienſi* reſidet Vice Capitaneus dictorum 13. Oppidorum; quorum Communitates ſingillatim ſuos Iudices, & conjunctim unum Comitem annuatim pro libero arbitrio eligunt. Comes eſt 13. Iudicum Præſes, & cauſas graviores dirimit.

388. Horum oppidorum inhabitatores, ut & cæteri *Sepuſii*, re agrariâ, linariâ, pecuariâ, nec non opificiis vulgaribus ſeſe ſuſtentant. Mercaturæ & collectioni pecuniæ pro theſauro, minus ſtudent: hinc ſi quis opulentorum Civium centum florenos in numerato habet, plus ſibi placet, pluſque illis efficere valet, quam quiſpiam in Germania quingentis. Luxus in veſtitu & conviviis publicis indifferenter tam à plebeis, quam primariis civibus exercetur; quæ ἀσωτία merito taxanda eſt.

389. Sunt *Sepuſienſes* reliquiæ priſcorum Germanorum *Gepidæ* dictorum, ideoque Germanico idiomate, (proximè Miſnenſi accedenti) moribus civilioribus, & diligentiori diſpoſitione OEconomicâ, cæteris Hungaris, utuntur. Opificum tamen plerique, præter Germanicam lingvam, ſimul etiam Hungaricam, Slavonicam & ex parte Latinam callent. Habitus muliebris Saxonicam vetuſtatem redolet. Nobiles in ſuis aulis ad pagos reſidentes, ſunt Hungari & Slavi, qui Germanicam & Latinam lingvam in Civitatibus, annis puerilibus addiſcere, ſolent.

In Sepuſio etiam ſita ſunt montana oppida. *Vagendrüſſel, Schvedler, Gölniz, Smölniz, Mezenſeuffen, Stos,*

Stos, Einſedel. In his copioſè ferrum foditur & cuditur. *Smõlnizii* etiam è montibus extrahitur aqua, quam canales & alvei excipiunt. In hos ferrum ſive vetus, ſive novum imponitur, quod cum per aliquot dies aquæ immerſum jacuerit, obducitur limo, qui minutis ſcopis abſterſus, ignique impoſitus, in cuprum tranſmutatur. Hanc veram metamorphoſin, qui, ceu fabulam, rident, fabulæ illi ipſi. Aqua etiam intra montes deſtillans, pyramidatim in modum ſtiriæ cubitalis concreſcit. Et hoc *Vitriolum nativum* in Chimiâ præſtantiſſimum, ideoque per Europam celeberrimum eſt. Ibidem & aliud *Vitriolum* bacillis ligneis, ſtudioſe illic locatis, concreſcit, quod *factitium & coctum* (390.) appellatur. Continent horum oppidorum montes aurum quoque cum argento, ſed non in tantâ copiâ, uti ferrum; idcirco ne operoſiore curâ & majori ſumtu hæc metalla pretioſiſſima eruantur, prorſus negliguntur. Idem fit in oppidis adjacentibus, *Topſchini*, *Czetnikii*, ubi etiam tantum ferri ſecturæ coluntur, poſt habitis auri & argenti fodinis. *Roſnaviæ* tamen, præter ferrum etiam cuprum & aliquid auri argentique eruitur.

Præter hæc oppida metallifera, ſunt & aliæ ſeptem in Hungaria civitates montanæ, *Liberæ* dictæ, è quibus *Cremnizium*, *Schemnizium & Neoſolium* florentiores ſunt.

1. *Cremnizium* metropolis cæterarum 6. Civitatum montanarum, intra mœnia non adeò ſpatioſa eſt. Suburbia habet ampliora. Auro potiſſimum abundat, & ab Officinâ monetariâ (in qua *Aurei*, vulgo *Ducati* dicti, *Thaleri & nummi minores* perpetuò cuduntur) commendabilis. Arcem in colle obtinet. Aër & aqua ibi minus ſalubris eſt: hinc multi ſtrumoſi, muti, ſurdi, lippi & fatui

inter operarios & metallicos abjectiores reperiuntur.

2. *Schemniziam*, montibus ſuperſtructum eſt, in quorum ſummitate duæ arces, vice mœniorum & propugnaculorum conditæ ſunt. Camera ibi regia eſt, & Officina metallica, der Scheid Gaden dicta, in qua argentum & aurum igni purgatur. Officiales & plerique cives ex Germania ſunt oriundi. Illius argenti fodinæ reliquis ſunt ditiores. Non procul inde diſſitæ ſunt *thermæ Eiſenbachenſes*, ut & aliæ ab Officinâ vitraria dictæ, *Koſelinæ at Stubnenſes* in vicinâ Liptoviâ.

391. 3. *Neoſolium*, ad fl. Granum civitas ſitum, obtinet in colle Caſtrum munitum, quod etiam templum primarium comprehendit. Camera regia, ejuſdem Cameræ Comes & Aſſeſſores, copia cupri & terræ medicæ ex vicinis montibus, præſertim ex *Valle Dominorum*, erutæ, forum hebdomadale, campana magna, organum Eccléſiaſticum, ædificia civium ſplendida, & annonæ vilitas hanc civitatem commendant.

4. *Pugganz* hodie abjectum fermè eſt oppidum, Turcicis incurſionibus infeſtum.

5. *Regius mons* olim etiam cultior fuit. Acidulis gaudet.

6. *Tillen* oppidulum metallis jam exhauſtum eſt, & vetuſtate reliqua vincit.

7. *Libeten*, *Boza*, *Carpona*, olim etiam metalli feraciores fuere, atque nunc ſunt. Non procul inde mons tempeſtuoſus eſt, Teuffels Hochzeit dictus.

392. *Vetus ſolium* habet adhuc quaſdam auri, argenti, cupri, & vivi argenti fodinas, quæ tame minus hodie curantur. Oppidum, præter arcem vetuſtam,

tuſtam, nil ſolidæ obtinet ſtructuræ. Palis cingitur.

Solum horum oppidorum montanorum, ut & Sepuſienſium, vites ferre recuſat, ob aſperitatem aëris ex montibus Carpathicis provenientis.

Prividia, oppidulum in colliculo ſitum, in claruit à croco nobiliſſimo, qui quondam ibi abundanter crevit, & Hiſpanicum, Italicum, Gallicum & Auſtriacum virtute longè ſuperavit. Hodie vero ex agro Prividienſi in proximum *Baimocenſem*, ubi & thermæ nobiliores ſunt, migravit. Pannifices Prividiæ quam plurimi dantur.

Thot Lipſcha prædita eſt arce ſuper montem locatâ.

Trentſchinium, ad Vagum fl. libera & elegans eſt civitas, cum ſuburbiis longiſſimis, & arce illuſtris *Comitis Illyeſchazi* munita, thermas vicinas habens.

393. *Bieczâ* obtinet Sepulturas Illuſtr. Comitum *Thurzonum*, noviter quoad maſculinum ſexum extinctorum.

Freiſtetl, ſive *Galgozium* ſimiliter ad Vagum fl. in colle condita, ampla civitas Anno 1636. penitus in cineres & favillas redacta eſt. Arcem editam obtinet. Mercatu boario, Nundinis menſtruis, Domino terreſti ratione eductionis vini lucroſiſſimis, vini culturâ & thermis vicinis claret. Non procul inde diſſitæ ſunt thermæ *Piſthenſes* ad Vagum fl.

Tirnavia in planitie ſita, civitas elegans gaudet Collegio Canonicorum, Ieſuitarum. Incolæ plerique negotiationibus dant operam. Patria eſt *Iohannis Sambuti*, Mathematici, Poëtæ & Hiſtorici Clariſſ. In ea quandoque reſidet Archiepiſcopus Strigonienſis.

394. *S. Georgii* oppidum & *Pœſinga* vineis præſtantiſſimis abundat.

Orientaliora Hungariæ oppida ſunt ſubſequentia:

Zepſinum, vulgo Moldaw & *Sixovia* ambæ clarent nundinis, ut & *Iaſſovia*, ubi Epiſcopus Agrienſis reſidet cum ſuis Canonicis, ipſum quoque oppidulum ſuum peculiarem habet *Conventum* Canonicorum: Amœniſſimus eſt locus. *Kereſtur*, *Liska*, *Thalia* & *Szanto* bona vina producunt.

Tokainum caſtrum ſitum eſt ad confluentem Tibiſci & Bodrog. Inundationibus obnoxium eſt. Celebratur à vino, generoſitate ſua vel Malvaticum vincenti, & à bolo medico. Oppidum juxta ſe habet non adeo præſtans.

Tarozal nobiliſſimi etiam vini ferax eſt, ejusdem ſaporis cum Tokaino, quæ duo oppida vitiferum montem communem habent, quem propter ſimilitudinem tentorii vocant *Czatar Tokain*.

Szendre, oppidum munitiſſimum, ſitum eſt in aëre peſtilenti & inſalubri. Obtinet duas arces; unam intra mœnia, alteram, *Zadvar* dictam, ſuper monte.

Totſchva ſitum eſt in gemmifero ſolo, ut & arx *Regez*.

395. *Patakinum* ſitum eſt ex una parte inter paludes, quæ caſtrum valde muniunt. Gymnaſium haud ignobile obtinet.

Debrecinum ampla, populoſa inque planitie ſita eſt civitas; ſed ædificiis non culta, aquis ferè carens: hinc molis equinis abundat, A mercaturâ & foro hebdomadali nec non ſchola commendabilis, Principi Tranſylvaniæ & Turcico tyranno tributaria eſt.

Varadinum majus in finibus Vngariæ, verſus Tran-

Tranſylvaniam ſitum, *Clavis* dicitur *Vngariæ & Tranſylvaniæ*. Caſtrum ejus firmiſſimum & clariſſimum antehac templum Epiſcopale, cum monumento Imperatoris Sigiſmundi& Regis Ladislai, continebat: ante paucos autem annos, juſſu Gabrielis Bethleni, Tranſylvaniæ tum Principis, dirutum,& in propugnaculorũ formam redactum (396.) eſt. Oppidum ſatis amplum eſt, ſed ædificiis vilioribus refertum. Nec audent cives editiora ex lapidibus ædificia exſtruere, ne Turca adveniens ſua latibula ſub iis habeat: Hinc & loco templi, areâ ſpatioſâ, tecto humili obductâ, uti cives coguntur. Zingari in copiâ hic ſe ſuſtentant furtis, negotiatione equorum, arteque fabrili domos proprias incolentes. Et hæc alaſtorum colluvies paſſim in Hungaria & Tranſylvania carnificum & ſpiculatorum munia obire ſolent. Commendatur etiam civitas hæc à Conſiſtorio Eccleſiaſtico & ſchola probè conſtituta. Cives ex mercibus Turcicis quæſtum ut plurimum faciunt, rebuſque ad quotidianum vitæ uſum pertinentibus non mediocriter abundant. Non procul inde diſtant thermæ ſaluberrimæ.

397. *Nova civitas*, vngeriſche Newſtadt / Hung. *Kapnik banya*, in finibus Tranſylvaniæ ſita, argenti & aurifodinis, ut & officinâ monetariâ claret.

Vybel, in colle arce dirutâ conſpicua, nundinis claret.

Etſchied ob circumjacentes paludes inexpugnabile fortalitium; ad quod non niſi per ambages & pontes plurimos acceſſus patet.

Munkacz, Leva, Dregel, Gôſteſch, Zegin, Putnok, Onoth, Erczegvivar, Berkiſſenina, Gyarmat, Bodonbel, Novigrad ſuperius, *Setſchin, Dregel, Palank,* Da-

Damaſcht, Calo, Zatmar, Levenz, Muran, Saros, Craſna horka, Arva, Letava, Likava; Streczen, Devetſſer, Vgod, Dioſgior, Caſtella & propugnacula ſunt, naturâ loci & arte validiſſima.

Et hæc enumerata loca in poteſtate adhuc Chriſtianorum ſunt. Subſequentia autem, olim florentiſſima, á Turcis jam poſſidentur, ſuntque; *Buda,* Offen metropolis olim Vngariæ & regia ſedes, cum *Peſto* ultra Danubium.

398. *Sigethum*, oppidum tripartitum, inter duos fluvios ſitum eſt, paludibus undique circumfluens; arx inprimis, quæ & ipſa duplex eſt.

Strigonium, Gran/ad Danubium cum arce editâ. Archiepiſcopali dignitate olim prædita fuit.

Agria, vulgo Erlaw, *Vaczia, Quinque Eccleſiæ, Veſprinum*, *Colocza*, omnes Epiſcopales fuerunt ſedes & urbes.

Alba regalis, ſive Stulweiſſenburg, coronatione & ſepulturâ Regum quondam clarum oppidum, in paluſtri planitie ſitum eſt.

Belgradum, alias *Taurinum* ſive *Alba Græca, Nander albe,* Griechiſch Weiſſenburg/ad Savi & Danubii confluentem, multis turribus & duplici muro munita, habet arcem monti ſuperſtructam. Suburbiis gaudet ampliſſimis, Turcis, Græcis, Iudæis, Hungaris & Dalmatis refertis. Huc quoque pertinent:

399. *Sambathe*, olim *Sabaria*, Patria *B. Martini*, rudera ſua oſtentans; *Temeſvar*, *Vicegrad, Novigrad* inferius, *Hatvan, Valpon, Caniſia, Iaſprinum, Zegedinum, Czonadium, Zolnok, Iula, Lippa, Stridon,* ſive *Sdrigua*, patria *B. Hieronymi, Zenderinum*, & alia innumera caſtra firmiſſima, & urbes quondam præclariſſimæ, quæ ſingulæ ut deſcribantur, haud operæ precium duco, cum peregrinantes eo, non

niſi

niſi raris legationibus Principum tuto penetrare queant,& nunc eæ maxima ex parte dirutæ,exciſæ, ſqualore & ſordibus Mahometicis oppreſſæ jaceant. Fuſiorem & accuratiorem hujus Regni deſcriptionem mea Chronologia Pannoniæ (quæ ex defectu Patroni munifici hactenus cum blattis & tineis rixas movit, nec in lucem prodire valuit) ſuppeditabit.

CAP. X.

DE TRANSYLVANIA.

400. TRANSYLVANIA ab Occidente habet Vngariam; à Septentrione Rutheniam; ab Oriente Moldaviam; à Meridie VValachiam. Ejus longitudo eſt 24. mill. Germ. tanta etiam latitudo.

Fruitur hæc regio maximâ ex parte cœlo temperato. In planioribus quidem & meridionalibus locis,præſertim ad *Albam Iuliam,* æſtate æſtus ferè intolerabilis ſentitur, à quo aliquando me vix atque vix,vel in profundioribus cellariis latitans, defendere potui. In locis contra montoſis aër longè eſt vegetior. Et talem diſpoſitionem cœli, cum vicinâ Hungariâ fermè habet communem.

Terra etiam naturâ ſua, non ſecus ac in Hungaria auri ac argenti feraciſſima eſt, imo & amnes nonulli ramenta aurea ferunt, aurique fragmenta quandoque ſeſquilibraria trahunt. Metallinæ fodinæ celebriores ſunt ad *Zalatnam, & Rivulos Dominicorum*,ubi potiſſimum aurum, grandiorib⁹ quandoque globis effoditur. Et hujuſmodi auri abundantia ſufficienter probatur ex vetuſtis aureis Romanorum monetis, quæ hac noſtra adhuc ætate frequenter ibi effodiuntur. Argenti fodinæ

næ habentur *Offeræ & Radnæ*, ubi quoque cuprum auro argentoque intermixtum offenditur.

401. Chalybs ad *Czyk*, ferrum ad *Thorofco & VVaidâ-Huniad*; Antimonium & ſulphur in cuprifodinis effodiuntur. Sal præſtans in *Maromaruſsiæ* tractu & aliis pluribus locis eruitur, & aliorſum vehitur.

Frumenti omnis generis ubertim profert, ſubque cœlo vix datur loc9, qui triticum felicius producat, quam hæc Tranſylvania: ibi enim culmi triticei, arundinis inſtar craſſi, & longi plerique ſunt. Incolæ alio pane quam triticeo haud veſcuntur. Siliginem rarius ſerunt, cum eâ, ut & milio (quo abundant) tantum in ſaginandis porcis cæteriſque pabulandis pecoribus atque jumentis utuntur. Habetur præterea hic genus frumenti, paucis alias terris familiare. *Alica* dictum, cujus ſpicæ & culmi formam hordei repræſentant: Coloni eo, ut & fabis pecora ſua ſaginare ſolent. Hordeum non adeo feliciter ibi provenit, nec id incolis pro cereviſiæ coctione, cum vinum bibant, uſui eſt. Nec modum coquendi cereviſiam probè norunt; pleraque eorum cereviſia inſipida, turbida, nec defœcata, ideoque minus ſalubris eſt.

402. *Vinum*, quod abunde fert, Valachico, Franconico, Marchiaco, Auſtriaco, Moravico, præſtantius eſt, ſed Rhenano & Hungarico vilius, tartaroſius & magis ſulphureum; idcircò chiragram & podagram incolis facilè conciliat. Salubriora atque generoſiora vina ad *Albam Iuliam*, *Devam*, *Engedinum*, *Birtheilmium*, *Feniſchtum*, & *Medieſchinum* proveniunt.

Campus, undique armentis plenus eſt: ex qua abundantia nonnunquam bos robuſtiſſimus 7. vel 8. flo-

8. florenis divenditur, qui in Germaniam actus 50. vel 60. taleris ſolidis conſtat. Carnis bubulæ una libra, imo quandoque duæ, præſertim tempore autumnali unico nummulo conſtant. Equos inſuper egregios, & pernices educat, quos exteræ nationes magnifaciunt, grandique pecuniâ coemunt.

403. *Apibus* tam ſylveſtribus quam domeſticis maximè affluit, præſertim *diſtrictus Altlandicus*. Ex his cera & mel copioſè colligitur, nec non mulſum generoſum Lithvanico æquiparandum, herbis ſalutaribus & variis aromatibus conditum coquitur, & vicinis accolis, grandi vi pecuniæ divenditur.

Sylvæ feris omnis generis refertæ ſunt. Suntque in iis plurimi urſi, ſylveſtres equi, quorum jubæ ad terram uſque ſunt demiſſæ, item cervi, damæ, vulpes, leporeſque pergrandes, quorum pelles commodè ſubducuntur togis muliebribus. Lupi & urſi in partibus *Oberlandiæ & Altlandiæ* quandoque gregatim ad 30. vel 40. incedunt, & ſingulis ferè noctibus hyemalibus equos dilaniant. Præfati *Oberlandii*, ingens lucrum quærunt ex herbâ tinctoriâ, in hortis undique plantatâ, qua fila rubea colorantur. Ex hac enim unicus paterfamilias annuatim 300. vel 400. florenos colligere ſolet; quantam ſummam æris vix vicinus accola ex vineis quibus ipſi quidem deſtituuntur, corradere valet.

Herbis inſuper medicis variisq; ſimplicibus campus ubivis exornatiſſimus eſt. Circa pagos, oppida atque ſepes abſynthium, Ebulus, Helvenum, raphanusque major copioſiſſimè proveniunt.

404. *Fluminibus* gaudet piſcoſis, navigabilibus tri-

tribus, nempe *Kereſs, Maruſch & Aluta* dictis. Sunt & alii amnes auriferi.

Sylvis & montibus cum Carpathicis, tum Valachicis undique inſtar coronæ cincta eſt, imo vix ab uno oppido vel pago in alium datur tranſitus, niſi per ſylvoſos colles & montes, quorum eminentiores ſunt in meditullio ferè Tranſylvaniæ, ad caſtrum munitiſſimum *Fogaraſch* dictum, ſuntque iſtæ alpes inviæ, nivibus perpetuis candentes. A copia ergo Sylvarũ hæc regio *Tranſylvania* dicta eſt, eo quod ad eam non niſi trans ſylvas pateat ingreſſus & egreſſus. Sic & Hungari eam *Erdeli* vocant, hoc eſt ſylvoſum locum, Germani Siebenbürgen, à ſeptem primariis urbibus ſuis munitis ſive caſtris: Burg enim Germanis idem quod caſtrum vel munimentum ſignificat.

405. Acceſſus pauciſſimos eoſque anguſtiſſimos habet, quibus contra irruptionem peregrini hoſtis incolæ ſe defendere queant. Horum præcipui ſunt ſubſequentes 8. 1. *Turzburgum* ſive Turtzfeld/ prope Coronam, verſus VValachiam 2. *Rubea turris*, der rothe Thurn/ à Cinibio ad Auſtrum duobus milliaribus Tranſylvanicis diſtans 3. *Ferrea porta*, das eyſerne Thor / ad Bros & Maruſch ſita. 4. Circa *Claudiopolim*, ad fluvium Kereſch. 5. juxta *Deſch* ad fl. Samos. 6. Circa *Biſtricium*. 7. in *Schuk* Cæculiæ. 8. ad *Baſau* Cæculiæ.

Ante hac Tranſylvani ad 90. & amplius millia, Siculi, ſive Cæculi ſupra 60. millia armatorum educere ſoliti ſunt.

Inhabitatur à Germanis ſive Saxonibus, Hungaris Cæculis, & Valachis: ſed Germani oeconomiæ & agriculturæ longè ſunt ſtudioſiores reliquis tribus nationibus, quibus morum quoque facili-

tate

tate & humanitate præſtant. Sunt tamen hi Sa-
(406.) xones cæteris in Germania verſantibus ut plurimum ſimpliciores, licet quidam illorum, in ſua ſimplicitate, ſibi mire placeant, & emunctiſſimæ naris ſeſe eſſe judicent. Lingva eorum priſcam Saxonicam redolet, pro was/ das/ dicunt wat/ dat' pro unſer Brodt dicunt auſer Brut / pro Krebs dicunt Kribs. Germanos eo venientes, contemtim appellant Moſer / cujus nominis ſignificationem ipſimet nec explicare poſſunt. Suntque in hac hæreſi, ſe longè præſtantiores eſſe cæteris Germanis. Sunt autem hi priſci Germani in Tranſylvaniam deducti, non quidem, ut nonnulli perperam in literas retulere à Carolo M. Imp. Rom. (neque enim Carolus M. unquam in Pannonia ſeu Dacia bellum geſſiſſe idoneis teſtibus comprobari poteſt) ſed à Geiſa, Rege Vng. divi Ladislai fratre, prout earum urbium vetuſta, quæ extant diplomata, teſtantur. Vel ſunt poſteri priſcorum Germanorum, Dacorum & Getharum Pannoniam olim incolentium, uti hoc in mea *Chronologia Pannoniæ* fuſius probo.

407. Religionem dicti Saxones *Lutheranam* amplectuntur, & templa ab idolis & ſculptilibus repurgata habent. Reperiuntur quidem inter eos etiam *Photiniani*, ſed non niſi *Claudiopoli, Thordæ*, & in circumjacentibus locis.

Senatus apud illos conſtituitur ex *Conſule*, *Regio Iudice*, *Sedis Iudice*, *Villico*, ſive Han / & 12. *Aſſeſſoribus*. Regii Iudices non in quibuſvis civitatibus habentur, ſed tantum *Cibinii*, *Medveſchini*, *Scheſburgi*, *Millenbachii*, *Riſchii*, *Broſſi* ſive *Schoſvaroſſii* & *Leskirchii*. Conſules conſtituuntur *Cibinii*, *Schesburgi*, *Medveſchini* & *Ripſchii*.

Habitum viri eundem gerunt cum Hungaris, ali-

quan-

quanto tamen prolixioribus togis & tunicis delectantur. Nec pudet quoſdam, per totam æſtatem calidiſſimam veſtes pellibus vulpinis ſubductas, geſtare. Eccleſiarum miniſtri tunicis puniceis cingulis rubri vel cærulei coloris, atris autem togis, vulgo *Reverendus*, utuntur. Paſtores oppidani plerique uberiores habent ex decimis vini & frugum proventus urbanis, quibus pecunia ſtipendii loco numeratur. Hinc ex urbibus in oppida promoventur. Principi cenſum Cathedraticum annuatim grandem deponunt, quem in octo Capitulis Parochialibus, quæ ipſi Vniverſitatem appellant, colligunt.

408. Fœmineus habitus, non ſatis compoſitus videtur. Habent enim anguſtas nec ſatis prolixas veſtes, & non niſi in dorſo plicatas. Cervicem collumque uſque ad humeros nuda oſtentant. Vbera quidem tegunt fibulâ rotundâ, ſatis amplâ, argenteâ, inauratâ gemmiſque exornata, ſed ea adeo eſt ponderoſa, ut ſi quando fœmina vel puella ſe modicum tantum inclinaverit, facilime ubera nuda proſiliant, & ſpectatorem vel ad pudorem vel libidinem provocent. Quædam in alienis fibulis ſuperbientes procis, opibus inhiantibus fucum faciunt. Capita ſua nec ſertis, nec ceſtibus exornant; ſed capillos ſuper humeros demittunt. Frontalia tamen geſtant vel holoſericea vel argentea ad ſimilitudinem dictarum fibularum bullatarum. Maritatæ, palliis nigris, prolixis veſtiuntur. Pelliceis quoque oblongis leporinis absque ſuper inductura utuntur. A mitris holoſericeis, vel ex pellibus muris Fennici confectis abſtinent, & non niſi vittis vel rubris vel albis goſſypinis caput tegunt. Viduæ & matronæ grandævæ caput inſuper linteo goſſypino ſubtili obvelant.

409. Pe-

409. Peregrini & alii ab Illuſtriſſimo Principe Tranſyl. (qui quidem p.t. eſt Celſiſſimus Dominus *Georgius Rakvicius* &c.) facile ſalvum conductum & liberum commeatum per univerſam Tranſylvaniam,commendatione alicujus primarii aulici,impetrare ſolent,quo de una civitate in aliam vehuntur, inque hoſpitiis ſumtibus publicis, curâ Præfecti,vulgo Hahn dicti,biduum vel triduum cibo,& potu lautè excipiuntur,ut poſt ulterius promoventur. Hæc Principis erga peregrinos & miniſtros ſuos beneficentia incolis quotidianas ferè moleſtias creat, & grandi vi pecuniæ eos emungit.

Elegantiores,inſigniores & liberæ utbes à Saxonibus inhabitatæ ſunt 7. Harum prima & metropolis eſt *Cibinium*, HermanStadt, ad rivum Cibin inter paludes & piſcinas partim in colle,partim in planitie, condita,ædificiis præaltis nitens, propugnaculis & profundis foſſis ſuperbiens. Diſpoſitione & amplitudine ſua Viennæ Auſtriæ vulgo (410.) comparatur. Ædificiis egregiis, quæ ut plurimum lateritia tecta habent, ſuperbit. Singulæ plateæ rivulis irrigantur, Ob aërem uliginoſum & inſalubrem minus populoſa eſt;hinc primariæ quandoque domus inhabitatoribus deſtituuntur, Cives chiragrâ plurimum laborant, ex uſu vini calcinoſi. Cæteræ 6. civitates in hac conventus ſuos celebrant. Pannificio & coctione mulſi ſapidiſſimi claret. Templum & porta quædam urbana Epigrammata Romanorum exhibēt. In Typographia hujus civitatis quandoq; famoſæ chartæ,conniventiâ Magiſtratus ,per alaſtorem quendam Linczenſem imprimuntur.

Cibinio diſtant uno milliari ſalinę fodinę in *VVyzagna*, Germ. Saltzburg, ex quib⁹ ingens theſaurus

colligitur. Nec longe Cibinio abeſt oppidum *Helta*, caſtello firmo præditum, & mediocris amplitudinis. In hoc falces meſſoriæ præſtantiſſimæ fabricantur. Paulo infra Heltam eſt *mons S. Michaelis*, *& lapidea arx*, in quam tempore belli accolæ omnia ſua bona important tanquam in aſylum.

411. 2. *Corona*, ſive *Braſſovia* Kron-Stadt incolis & mercatu hebdomadali frequens civitas, intra montes amœniſſimos ſita eſt; mœnibus & arcibus editis munita; ſed per anguſtias convallium foſſis ferè carens. Ædificiis elegantibus, quæ ut plurimum tamen ſcandularia tecta habent, ſe effert. Rivuli per ſingulas plateas, pro tollendis ſordibus, deſcendunt. Suburbiis tribus ampliſſimis inſtructa eſt, quorum unum Bulgari, alterum Hungari, Saxones & Cæculi tertium inhabitant. Bibliothecam, typographiam, Eccleſiæ & Scholæ reformationem primum ibi inſtituit *Iohannes Honterus*, cujus tamen oſſa è ſepulchro templi ſuperioribus annis imprudenter ſunt effoſſa, & idiotæ cujusdam cadaver ſubſtitutum. (Hic incidenter notandum, quod Tranſylvani ſepulchra primaria tapetibus Turcicis, vel Perſicis pretioſiſſimis vice lapidum tegant.) Diſtrictus hic, in quo Corona ſita eſt, appellatur *Burzia* vel *Burzlandia*, eſtque Tranſylvaniæ pars poſtrema, (da das teutſche Vater unſer/ut vulgo dicitur, ein Ende hat) ſed amœniſſima, & ſic ab ea diremta, ut ferè altera Tranſylvania (412.) ſit nuncupanda. Clauditur undique montibus ſylvoſis & alpibus editiſſimis, quæ Tranſylvaniam ex Orientali parte, à VValachia tranſalpina ſeparant. A Cæculis fluvio Aluta dirimitur. Ex Occidentali parte, qua ſcilicet Cibinio in Burziam

am itur, tranſcendendus eſt per 3. milliaria mons pontibus ſtratus & ſylvoſus, der zeiden Wald dictus, ab oppido Zeiden ultra montem ſito, quod á templo munitiſſimo & cereviſiâ triticeâ commendatur. Hæc regiuncula frumentum & linum feliciſſimè atque copioſiſſimè profert, eſtque quaſi horreum vicinarum gentium.

3. *Segesvaria*, Scheſburg, ad fl. Kochel eſt ſita, partim in colle, partim infra ad radices. Inferior pars, non adeo eſt munita, quam ſuperior, quæ arcis formam repræſentat; illa tamen plures opifices fovet, ob aquæ & aliarum rerum neceſſariarum copiam.

4. *Medveſchinum*, in meditullio Tranſylvaniæ ſita, celebris á clade quadam *Ludovici, Gritti*, Gubernatoris. Templum habet in monte munitum, pro more hujus nationis, quæ templa inſtar propugnaculorum munire ſolet. Ager ipſius vini ferax eſt.

413. 5. *Biſtricia*, Nöſen ad fl. Biſtriz condita, in vitifero agro, elegans & valida eſt civitas. Cives hic purius Germanicè loquuntur, quam in reliquis civitatibus; ſed multi è plebeis ſunt ſtrumoſi, ſurdi, muti, fatui, vitio aëris & aquæ.

6 *Zabeſus*, Mülnbach, oppidum eſt, dumeto, lacunis & piſcinis ex Occidentali parte munitum. Ædificia habet melioris ſtructuræ.

7. *Clauſenburgum*, *Claudiopolis* ſive *Coloſvaria* ad Schomos fl. urbs ampla, perpulchra, populoſa, mercaturâ & annonæ vilitate celebris, ut plurimum á *Photinianis*, apud quos ſumma poteſtas rerum eſt, inhabitata. Recipiuntur hic Hungari, qui in aliis 6, præfatis Saxonum civitatibus, in numerum civium non cooptantur. Princeps Tranſylvaniæ, in hac plerunque conventum publicum inſti-

inſtituit. Viſenda hic domus Genitalis, *Matthiæ Hunniadis*, Regis Vngariæ & *Stephani Bozkay*: Principis Tranſylv. in porta urbis *Portina* Epigramma, Trajano adſcriptum videre licet. Typographiam continet Photinianorum.

414. *Alba Iulia*, Weiſſenburg *Feyervar*, ad Maruſſium fl. ab arce & ſede Principis, ut & Gymnaſio (cui ſingulare lumen nunc adfert Excell. Dominus *Iohan. Henr. Alſtedius*,) commendatur. Caſtrum paſſim vetuſtiſſimorum palatiorum ruderibus, & antiquitatum Romanarum monumentis ſcatet; quorum tamen præcipua translata ſunt in ſtabulum Principis, domumq; Bathorianam, quæ & typographiam & officinam monetariam continebat, nunc vero habitationi Profeſſorum inſervit. In porta civitatis, *Romulus & Remus*, lupam ſugentes, ſaxo inſculpti ſunt. Templus majus multis Regum & Principum monumentis condecoratum eſt, Rudera ſuburbana, de amplitudine priſca hujus Caſtri, locupletes teſtes ſunt. Fuit enim olim regia regum Daciæ. Hodie oppidum mœnibus excluſum inhabitatur ab Vngaris.

Torda ſive *Torenburg* ad amnem auriferum Araniam ſitum, antiquitatum veſtigiis, pane candido, & ſalinis nobile oppidum, ſed hæreſi Photinianorum infectum eſt.

Engiedenum oppidum, caſtellum continet. In foro legitur Epigramma vetuſtum.

415. *Bros*, Hung. *Zazwaras*, ad Maruſchium fluv. oppidum munitum in numerum Saxonicarum civitatum, loco Claudiopolis, à Chriſti verâ agnitione digreſſæ, receptum, á Germanis inhabitatur. Gaudet ſolo fœcundiſſimo.

Deva, arx eſt in edito monte condita.

Ber-

Berthailinum vinetis melioribus præditum eſt. Ibique plerumque Epiſcopus Saxonicarum Eccleſiarum reſidet.

Vaida Huniad, inter montem Vulcani & Orlæ anguſtias propè rudera *Vlpiæ Trajanæ*, ſive *Sarmiſgethuſæ*, urbis quondam nobiliſſimæ atque ampliſſimæ, condita eſt. Ferri fodinis gaudet.

Deves metallifodinis nobilitatur.

Rips ſive *Rupes*, amplum oppidum, arce claret ſcopulosâ, ſalinis & ſolo frugifero.

416. *Vinz* copiam Anabaptiſtarum fovet.

Kisdenum Kayſt/ oppidum amplum, arce edita præditum eſt. Profert vina auſtera.

Kleinſchelcken commendatur à vino generoſo.

Agneten varios mechanicos, inprimis optimos fabros habet, ſed ſolum ejus vinum auſterum producit

Kochlburg aquis undique cinctum eſt.

Fogaraſchinum in paluſtri & plano loco ſitum, adeo munitum caſtrum obtinet, ut cuniculis expugnari non poſſit.

Abrugbania & Keresbania, montanæ ſunt civitates, auri & argenti fodinis præſtantes. Exhibent quædam antiquitatum veſtigia. A Saxonibus & VValachis ut plurimum inhabitantur.

Zalatna, major & minor maximæ olim fuerunt civitates, uti ex vetuſtis monumentis apparet. Hodie à Valachis inhabitantur, & à fodinis commendantur.

Hacrak oppidum, montibus & alpibus editiſſimis cinctum à Valachis & Hungaris excolitur.

417. *Huſt* caſtrum eſt editiſſimum & validiſſimum;

Varheli, eſt locus vetuſtæ urbis, cujus rudera VValachi crebro vertunt, ac lapides pretioſos, nu-

394. *S. Georgii* oppidum & *Paſinga* vineis præſtantiſſimis abundat.

Orientaliora Hungariæ oppida ſunt ſubſequentia:

Zepſinum, vulgo Moſdaw & *Sixovia* ambæ clarent nundinis, ut & *Iaſſovia*, ubi Epiſcopus Agrienſis reſidet cum ſuis Canonicis, ipſum quoque oppidulum ſuum peculiarem habet *Conventum* Canonicorum: Amœniſſimus eſt locus. *Kereſtur*, *Liska*, *Thalia* & *Szanto* bona vina producunt.

Tokainum caſtrum ſitum eſt ad confluentem Tibiſci & Bodrog. Inundationibus obnoxium eſt. Celebratur à vino, generoſitate ſua vel Malvaticum vincenti, & à bolo medico. Oppidum juxta ſe habet non adeo præſtans.

Tarozal nobiliſſimi etiam vini ferax eſt, ejusdem ſaporis cum Tokaino, quæ duo oppida vitiferum montem communem habent, quem propter ſimilitudinem tentorii vocant *Czatar Tokain*.

Szendre, oppidum munitiſſimum, ſitum eſt in aëre peſtilenti & inſalubri. Obtinet duas arces; unam intra mœnia, alteram, *Zadvar* dictam, ſuper monte.

Totſchva ſitum eſt in gemmifero ſolo, ut & arx *Regez*.

395. *Patakinum* ſitum eſt ex una parte inter paludes, quæ caſtrum valde muniunt. Gymnaſium haud ignobile obtinet.

Debrecinum ampla, populoſa inque planitie ſita eſt civitas; ſed ædificiis non culta, aquis ferè carens: hinc molis equinis abundat, A mercaturâ & foro hebdomadali nec non ſchola commendabilis, Principi Tranſylvaniæ & Turcico tyranno tributaria eſt.

Varadinum majus in finibus Vngariæ, verſus Tran-

Tranſylvaniam ſitum, *Clavis* dicitur *Vngariæ & Tranſylvaniæ*. Caſtrum ejus firmiſſimum & clariſſimum antehac templum Epiſcopale, cum monumento Imperatoris Sigiſmundi & Regis Ladislai, continebat: ante paucos autem annos, juſſu Gabrielis Bethleni, Tranſylvaniæ tum Principis, dirutum, & in propugnaculorũ formam redactum (396.) eſt. Oppidum ſatis amplum eſt, ſed ædificiis vilioribus refertum. Nec audent cives editiora ex lapidibus ædificia exſtruere, ne Turca adveniens ſua latibula ſub iis habeat: Hinc & loco templi, areâ ſpatioſâ, tecto humili obductâ, uti cives coguntur. Zingari in copiâ hic ſe ſuſtentant furtis, negotiatione equorum, arteque fabrili domos proprias incolentes. Et hæc alaſtorum colluvies paſſim in Hungaria & Tranſylvania carnificum & ſpiculatorum munia obire ſolent. Commendatur etiam civitas hæc à Conſiſtorio Eccleſiaſtico & ſchola probè conſtituta. Cives ex mercibus Turcicis quæſtum ut plurimum faciunt, rebuſque ad quotidianum vitæ uſum pertinentibus non mediocriter abundant. Non procul inde diſtant thermæ ſaluberrimæ.

397. *Nova civitas*, vngeriſche Newſtadt / Hung. *Kapnik banya*, in finibus Tranſylvaniæ ſita, argenti & aurifodinis, ut & officinâ monetariâ claret.

Vyhel, in colle arce dirutâ conſpicua, nundinis claret.

Etſchied ob circumjacentes paludes inexpugnabile fortalitium; ad quod non niſi per ambages & pontes plurimos acceſſus patet.

Munkacz, Leva, Dregel, Göſteſch, Zegin, Putnok, Onoth, Erczegvivar, Berkiſſenina, Gyarmat, Bodonbel, Novigrad ſuperius, *Setſchin, Dregel, Palank,*

Damaſcht, Calo, Zatmar, Levenz, Muran, Saros, Craſna horka, Arva, Letava, Likava, Streczen, Devetſſer, Vgod, Dioſgior, Caſtella & propugnacula ſunt, naturâ loci & arte validiſſima.

Et hæc enumerata loca in poteſtate adhuc Chriſtianorum ſunt. Subſequentia autem, olim florentiſſima, á Turcis jam poſſidentur, ſuntque; *Buda*, Offen metropolis olim Vngariæ & regia ſedes, cum *Peſto* ultra Danubium.

398. *Sigethum*, oppidum tripartitum, inter duos fluvios ſitum eſt, paludibus undique circumfluens; arx inprimis, quæ & ipſa duplex eſt.

Strigonium, Gran/ad Danubium cum arce editâ. Archiepiſcopali dignitate olim prædita fuit.

Agria, vulgo Erlaw, *Vaczia, Quinque Eccleſiæ, Veſprinum, Colocza*, omnes Epiſcopales fuerunt ſedes & urbes.

Alba regalis, ſive Stulweiſſenburg, coronatione & ſepulturâ Regum quondam clarum oppidum, in paluſtri planitie ſitum eſt.

Belgradum, alias *Taurinum* ſive *Alba Græca, Nander albe*, Griechiſch Weiſſenburg/ad Savi & Danubii confluentem, multis turribus & duplici muro munita, habet arcem monti ſuperſtructam. Suburbiis gaudet ampliſſimis, Turcis, Græcis, Iudæis, Hungaris & Dalmatis refertis. Huc quoque pertinent:

399. *Sambathe*, olim *Sabaria*, Patria *B. Martini*, rudera ſua oſtentans; *Temeſvar, Vicegrad, Novigrad* inferius, *Hatvan, Valpon, Caniſia, Iaſprinum, Zegedinum, Czonadium, Zolnok, Iula, Lippa, Stridon*, ſive *Sdrigua*, patria *B. Hieronymi, Zenderinum*, & alia innumera caſtra firmiſſima, & urbes quondam præclariſſimæ, quæ ſingulæ ut deſcribantur, haud operæ precium duco, cum peregrinantes eo, non

niſi

niſi raris legationibus Principum tuto penetrare queant, & nunc eæ maxima ex parte dirutæ, exciſæ, ſqualore & ſordibus Mahometicis oppreſſæ jaceant. Fuſiorem & accuratiorem hujus Regni deſcriptionem mea Chronologia Pannoniæ (quæ ex defectu Patroni munifici hactenus cum blattis & tineis rixas movit, nec in lucem prodire valuit) ſuppeditabit.

CAP. X.

DE TRANSYLVANIA.

400. TRANSYLVANIA ab Occidente habet Vngariam; à Septentrione Rutheniam; ab Oriente Moldaviam; à Meridie VValachiam. Ejus longitudo eſt 24. mill. Germ. tanta etiam latitudo.

Fruitur hæc regio maximâ ex parte cœlo temperato. In planioribus quidem & meridionalibus locis, præſertim ad *Albam Iuliam*, æſtate æſtus ferè intolerabilis ſentitur, à quo aliquando me vix atque vix, vel in profundioribus cellariis latitans, defendere potui. In locis contra montoſis aër longè eſt vegetior. Et talem diſpoſitionem cœli, cum vicinâ Hungariâ fermè habet communem.

Terra etiam naturâ ſua, non ſecus ac in Hungaria auri ac argenti feraciſſima eſt, imo & amnes nonulli ramenta aurea ferunt, aurique fragmenta quandoque ſeſquilibraria trahunt. Metallinæ fodinæ celebriores ſunt ad *Zalatnam, & Rivulos Dominicorum*, ubi potiſſimum aurum, grandiorib⁹ quandoque globis effoditur. Et hujuſmodi auri abundantia ſufficienter probatur ex vetuſtis aureis Romanorum monetis, quæ hac noſtra adhuc ætate frequenter ibi effodiuntur. Argenti fodinæ

næ habentur *Offeræ & Radnæ*, ubi quoque cuprum auro argentoque intermixtum offenditur.

401. Chalybs ad *Czyk*, ferrum ad *Thoroſco & VVaidâ-Huniad*; Antimonium & ſulphur in cuprifodinis effodiuntur. Sal præſtans in *Maromaruſiæ* tractu & aliis pluribus locis eruitur, & aliorſum vehitur.

Frumenti omnis generis ubertim profert, ſubque cœlo vix datur loc⁹, qui triticum felicius producat, quam hæc Tranſylvania: ibi enim culmi triticei, arundinis inſtar craſſi, & longi plerique ſunt. Incolæ alio pane quam triticeo haud veſcuntur. Siliginem rarius ſerunt, cum eâ, ut & milio (quo abundant) tantum in ſaginandis porcis cæteriſque pabulandis pecoribus atque jumentis utuntur. Habetur præterea hic genus frumenti, paucis alias terris familiare. *Alica* dictum, cujus ſpicæ & culmi formam hordei repræſentant: Coloni eo, ut & fabis pecora ſua ſaginare ſolent. Hordeum non adeo feliciter ibi provenit, nec id incolis pro cereviſiæ coctione, cum vinum bibant, uſui eſt. Nec modum coquendi cereviſiam probè norunt; pleraque eorum cereviſia inſipida, turbida, nec defœcata, ideoque minus ſalubris eſt.

402. *Vinum*, quod abunde fert, Valachico, Franconico, Marchiaco, Auſtriaco, Moravico, præſtantius eſt, ſed Rhenano & Hungarico vilius, tartaroſius & magis ſulphureum; idcircò chiragram & podagram incolis facilè conciliat. Salubriora atque generoſiora vina ad *Albam Iuliam*, *Devam, Engedinum, Birtheilmium, Feniſchtum, & Medieſchinum* proveniunt.

Campus, undique armentis plenus eſt: ex qua abundantia nonnunquam bos robuſtiſſimus 7. vel 8. flo-

8. florenis divenditur, qui in Germaniam actus 50. vel 60. taleris ſolidis conſtat. Carnis bubulæ una libra, imo quandoque duæ, præſertim tempore autumnali unico nummulo conſtant. Equos inſuper egregios, & pernices educat, quos exteræ nationes magnifaciunt, grandique pecuniâ coemunt.

403. *Apibus* tam ſylveſtribus quam domeſticis maximè affluit, præſertim *diſtrictus Altlandicus*. Ex his cera & mel copiosè colligitur, nec non mulſum generoſum Lithvanico æquiparandum, herbis ſalutaribus & variis aromatibus conditum coquitur, & vicinis accolis, grandi vi pecuniæ divenditur.

Sylvæ feris omnis generis refertæ ſunt. Suntque in iis plurimi urſi, ſylveſtres equi, quorum jubæ ad terram uſque ſunt demiſſæ, item cervi, damæ, vulpes, leporeſque pergrandes, quorum pelles commodè ſubducuntur togis muliebribus. Lupi & urſi in partibus *Oberlandiæ & Altlandiæ* quandoque gregatim ad 30. vel 40. incedunt, & ſingulis ferè noctibus hyemalibus equos dilaniant. Præfati *Oberlandii*, ingens lucrum quærunt ex herbâ tinctoriâ, in hortis undique plantatâ, qua fila rubea colorantur. Ex hac enim unicus paterfamilias annuatim 300. vel 400. florenos colligere ſolet; quam tam ſummam æris vix vicinus accola ex vineis quibus ipſi quidem deſtituuntur, corradere valet.

Herbis inſuper medicis variisq; ſimplicibus campus ubivis exornatiſſimus eſt. Circa pagos, oppida atque ſepes abſynthium, Ebulus, Helvenum, raphanusque major copiòſiſſimè proveniunt.

404. *Fluminibus* gaudet piſcoſis, navigabilibus tri-

tate & humanitate præſtant. Sunt tamen hi Sa-
(406.) xones cæteris in Germania verſantibus ut plurimum ſimpliciores, licet quidam illorum, in ſua ſimplicitate, ſibi mire placeant, & emunctiſſimæ naris ſeſe eſſe judicent. Lingva eorum priſcam Saxonicam redolet, pro was/ das/ dicunt wat/ dat/ pro vnſer Brodt dicunt auſer Brut / pro Krebs dicunt Kribs. Germanos eo venientes, contemtim appellant Moſer / cujus nominis ſignificationem ipſimet nec explicare poſſunt. Suntque in hac hæreſi, ſe longè præſtantiores eſſe cæteris Germanis. Sunt autem hi priſci Germani in Tranſylvaniam deducti, non quidem, ut nonnulli perperam in literas retulere à Carolo M. Imp. Rom. (neque enim Carolus M. unquam in Pannonia ſeu Dacia bellum geſſiſſe idoneis teſtibus comprobari poteſt) ſed à Geiſa, Rege Vng. divi Ladislai fratre, prout earum urbium vetuſta, quæ extant diplomata, teſtantur. Vel ſunt poſteri priſcorum Germanorum, Dacorum & Getharum Pannoniam olim incolentium, uti hoc in mea *Chronologia Pannoniæ* fuſius probo.

407. Religionem dicti Saxones *Lutheranam* amplectuntur, & templa ab idolis & ſculptilibus repurgata habent. Reperiuntur quidem inter eos etiam *Photiniani*, ſed non niſi *Claudiopoli, Thordæ*, & in circumjacentibus locis.

Senatus apud illos conſtituitur ex *Conſule*, *Regio Iudice*, *Sedis Iudice*, *Villico*, ſive Hon / & 12. *Aſſeſſoribus*. Regii Iudices non in quibuſvis civitatibus habentur, ſed tantum *Cibinii*, *Medveſchini*, *Schesburgi*, *Millenbachii*, *Riſchii*, *Broſsi* ſive *Schoſvaroßii* & *Leskirchii*. Conſules conſtituuntur *Cibinii*, *Schesburgi*, *Medveſchini* & *Ripſchii*.

Habitum viri eundem gerunt cum Hungaris, aliquan-

quanto tamen prolixioribus togis & tunicis delectantur. Nec pudet quoſdam, per totam æſtatem calidiſſimam veſtes pellibus vulpinis ſubductas, geſtare. Eccleſiarum miniſtri tunicis puniceis cingulis rubri vel cærulei coloris, atris autem togis, vulgo *Reverendis*, utuntur. Paſtores oppidani plerique uberiores habent ex decimis vini & frugum proventus urbanis, quibus pecunia ſtipendii loco numeratur. Hinc ex urbibus in oppida promoventur. Principi cenſum Cathedraticum annuatim grandem deponunt, quem in octo Capitulis Parochialibus, quæ ipſi Vniverſitatem appellant, colligunt.

408. Fœmineus habitus, non ſatis compoſitus videtur. Habent enim anguſtas nec ſatis prolixas veſtes, & non niſi in dorſo plicatas. Cervicem collumque uſque ad humeros nuda oſtentant. Vbera quidem tegunt fibulâ rotundâ, ſatis amplâ, argenteâ, inauratâ gemmiſque exornata, ſed ea adeo eſt ponderoſa, ut ſi quando fœmina vel puella ſe modicum tantum inclinaverit, facilime ubera nuda proſiliant, & ſpectatorem vel ad pudorem vel libidinem provocent. Quædam in alienis fibulis ſuperbientes procis, opibus inhiantibus fucum faciunt. Capita ſua nec ſertis, nec ceſtibus exornant; ſed capillos ſuper humeros demittunt. Frontalia tamen geſtant vel holoſericea vel argentea ad ſimilitudinem dictarum fibularum bullatarum. Maritatæ, palliis nigris, prolixis veſtiuntur. Pelliceis quoque oblongis leporinis absque ſuper inductura utuntur. A mitris holoſericeis, vel ex pellibus muris Fennici confectis abſtinent, & non niſi vittis vel rubris vel albis goſſypinis caput tegunt. Viduæ & matronæ grandævæ caput inſuper linteo goſſypino ſubtili obvelant.

409. Pe-

409. Peregrini & alii ab Illuſtriſſimo Principe Tranſyl. (qui quidem p.t. eſt Celſiſſimus Dominus *Georgius Rakvicius* &c.) facile ſalvum conductum & liberum commeatum per univerſam Tranſylvaniam, commendatione alicujus primarii aulici, impetrare ſolent, quo de una civitate in aliam vehuntur, inque hoſpitiis ſumtibus publicis, curâ Præfecti, vulgo Hahn dicti, biduum vel triduum cibo, & potu lautè excipiuntur, ut poſt ulterius promoventur. Hæc Principis erga peregrinos & miniſtros ſuos beneficentia incolis quotidianas ferè moleſtias creat, & grandi vi pecuniæ eos emungit.

Elegantiores, inſigniores & liberæ utbes à Saxonibus inhabitatæ ſunt 7. Harum prima & metropolis eſt *Cibinium*, HermanStadt, ad rivum Cibin inter paludes & piſcinas partim in colle, partim in planitie, condita, ædificiis præaltis nitens, propugnaculis & profundis foſſis ſuperbiens. Diſpoſitione & amplitudine ſua Viennæ Auſtriæ vulgo (410.) comparatur. Ædificiis egregiis, quæ ut plurimum lateritia tecta habent, ſuperbit. Singulæ plateæ rivulis irrigantur, Ob aërem uliginoſum & inſalubrem minus populoſa eſt; hinc primariæ quandoque domus inhabitatoribus deſtituuntur, Cives chiragrâ plurimum laborant, ex uſu vini calcinoſi. Cæteræ 6. civitates in hac conventus ſuos celebrant. Pannificio & coctione mulſi ſapidiſſimi claret. Templum & porta quædam urbana Epigrammata Romanorum exhibēt. In Typographia hujus civitatis quandoq; famoſæ chartæ, conniventiâ Magiſtratus, per alaſtorem quendam Linczenſem imprimuntur.

Cibinio diſtant uno milliari ſalinę fodinę in *VVyzagna*, Germ. Saltzburg, ex quib⁹ ingens theſaurus

colligitur. Nec longe Cibinio abeſt oppidum *Helta*, caſtello firmo præditum, & mediocris amplitudinis. In hoc falces meſſoriæ præſtantiſſimæ fabricantur. Paulo infra Heltam eſt *mons S. Michaelis*, *&* *lapidea arx*, in quam tempore belli accolæ omnia ſua bona important tanquam in aſylum.

411. 2. *Corona*, ſive *Braſſovia* Kron-Stadt incolis & mercatu hebdomadali frequens civitas, intra montes amœniſſimos ſita eſt; mœnibus & arcibus editis munita; ſed per anguſtias convallium foſſis ferè carens. Ædificiis elegantibus, quæ ut plurimum tamen ſcandularia tecta habent, ſe effert. Rivuli per ſingulas plateas, pro tollendis ſordibus, deſcendunt. Suburbiis tribus ampliſſimis inſtructa eſt, quorum unum Bulgari, alterum Hungari, Saxones & Cæculi tertium inhabitant. Bibliothecam, typographiam, Eccleſiæ & Scholæ reformationem primum ibi inſtituit *Iohannes Honterus*, cujus tamen oſſa è ſepulchro templi ſuperioribus annis imprudenter ſunt effoſſa, & idiotæ cujusdam cadaver ſubſtitutum. (Hic incidenter notandum, quod Tranſylvani ſepulchra primaria tapetibus Turcicis, vel Perſicis pretioſiſſimis vice lapidum tegant.) Diſtrictus hic, in quo Corona ſita eſt, appellatur *Burzia* vel *Burzlandia*, eſtque Tranſylvaniæ pars poſtrema, (da das teutſche Vater unſer/ut vulgo dicitur, ein Ende hat) ſed amœniſſima, & ſic ab ea diremta, ut ferè altera Tranſylvania (412.) ſit nuncupanda. Clauditur undique montibus ſylvoſis & alpibus editiſſimis, quæ Tranſylvaniam ex Orientali parte, à VValachia tranſalpina ſeparant. A Cæculis fluvio Aluta dirimitur. Ex Occidentali parte, qua ſcilicet Cibinio in Burziam

ambitur, tranſcendendus eſt per 3. milliaria mons pontibus ſtratus & ſylvoſus, der Zeiden Wald dictus, ab oppido Zeiden ultra montem ſito, quod à templo munitiſſimo & cereviſiâ triticeâ commendatur. Hæc regiuncula frumentum & linum feliciſſimè atque copioſiſſimè profert, eſtque quaſi horreum vicinarum gentium.

3. *Seges varia*, Schæsburg, ad fl. Kochel eſt ſita, partim in colle, partim infra ad radices. Inferior pars, non adeo eſt munita, quam ſuperior, quæ arcis formam repræſentat; illa tamen plures opifices fovet, ob aquæ & aliarum rerum neceſſariarum copiam.

4. *Medveſchinum*, in meditullio Tranſylvaniæ ſita, celebris à clade quadam *Ludovici, Gritti*, Gubernatoris. Templum habet in monte munitum, pro more hujus nationis, quæ templa inſtar propugnaculorum munire ſolet. Ager ipſius vini ferax eſt.

413. 5. *Biſtricia*, Nöſen, ad fl. Biſtriz condita, in vitifero agro, elegans & valida eſt civitas. Cives hic purius Germanicè loquuntur, quam in reliquis civitatibus; ſed multi è plebeis ſunt ſtrumoſi, ſurdi, muti, fatui, vitio aëris & aquæ.

6 *Zabeſus*, Mülnbach, oppidum eſt, dumeto, lacunis & piſcinis ex Occidentali parte munitum. Ædificia habet melioris ſtructuræ.

7. *Clauſeuburgum*, *Claudiopolis*, ſive *Coloſvaria* ad Schomos fl. urbs ampla, perpulchra, populoſa, mercaturâ & annonæ vilitate celebris, ut plurimum á *Photinianis*, apud quos ſumma poteſtas rerum eſt, inhabitata. Recipiuntur hic Hungari, qui in aliis 6, præfatis Saxonum civitatibus, in numerum civium non cooptantur. Princeps Tranſylvaniæ, in hac plerunque conventum publicum inſti-

inſtituit. Viſenda hic domus Genitalis, *Matthiæ Hunniadis,* Regis Vngariæ & *Stephani Bozkay:* Principis Tranſylv. in porta urbis *Portina* Epigramma, Trajano adſcriptum videre licet. Typographiam continet Photinianorum.

414. *Alba Iulia,* Weiſſenburg *Feyervar*, ad Maruſſium fl. ab arce & ſede Principis, ut & Gymnaſio (cui ſingulare lumen nunc adfert Excell. Dominus *Iohan. Henr. Alſtedius,*) commendatur. Caſtrum paſſim vetuſtiſſimorum palatiorum ruderibus, & antiquitatum Romanarum monumentis ſcatet; quorum tamen præcipua translata ſunt in ſtabulum Principis, domumq; Bathorianam, quæ & typographiam & officinam monetariam continebat, nunc vero habitationi Profeſſorum inſervit. In porta civitatis, *Romulus & Remus*, lupam ſugentes, ſaxo inſculpti ſunt. Templus majus multis Regum & Principum monumentis condecoratum eſt, Rudera ſuburbana, de amplitudine priſca hujus Caſtri, locupletes teſtes ſunt. Fuit enim olim regia regum Daciæ. Hodie oppidum mœnibus excluſum inhabitatur ab Vngaris.

Torda ſive *Torenburg* ad amnem auriferum Araniam ſitum, antiquitatum veſtigiis, pane candido, & ſalinis nobile oppidum, ſed hæreſi Photinianorum infectum eſt.

Engiedenum oppidum, caſtellum continet. In foro legitur Epigramma vetuſtum.

415. *Bros,* Hung. *Zazwaras,* ad Maruſchium fluv. oppidum munitum in numerum Saxonicarum civitatum, loco Claudiopolis, à Chriſti verâ agnitione digreſſæ, receptum, á Germanis inhabitatur. Gaudet ſolo fœcundiſſimo.

Deva, arx eſt in edito monte condita.

Ber-

Berthailinum vinetis melioribus prædítum eſt. Ibique plerumque Epiſcopus Saxonicarum Eccleſiarum reſidet.

Vaida Huniad, inter montem Vulcani & Orlæ anguſtias propè rudera *Vlpiæ Trajanæ*, ſive *Sarmiſgethuſæ*, urbis quondam nobiliſſimæ atque ampliſſimæ, condita eſt. Ferri fodinis gaudet.

Deves metallifodinis nobilitatur.

Rips ſive *Rupes*, amplum oppidum, arce claret ſcopuloſâ, ſalinis & ſolo frugifero.

416. *Vinz* copiam Anabaptiſtarum fovet.

Kisdenum Kayſt/ oppidum amplum, arce edita præditum eſt. Profert vina auſtera.

Kleinſchelcken commendatur à vino generoſo.

Agneten varios mechanicos, inprimis optimos fabros habet, ſed ſolum ejus vinum auſterum producit

Kochlburg aquis undique cinctum eſt.

Fogaraſchinum in paluſtri & plano loco ſitum, adeo munitum caſtrum obtinet, ut cuniculis expugnari non poſſit.

Abrugbania & Keresbania, montanæ ſunt civitates, auri & argenti fodinis præſtantes. Exhibent quædam antiquitatum veſtigia. A Saxonibus & VValachis ut plurimum inhabitantur.

Zalatna, *major & minor* maximæ olim fuerunt civitates, uti ex vetuſtis monumentis apparet. Hodie à Valachis inhabitantur, & à fodinis commendantur.

Hacrak oppidum, montibus & alpibus editiſſimis cinctum à Valachis & Hungaris excolitur.

417. *Huſt* caſtrum eſt editiſſimum & validiſſimum;

Varheli, eſt locus vetuſtæ urbis, cujus rudera VValachi crebro vertunt, ac lapides pretioſos, nu-

miſmata & alia antiquitatis monumenta, ex viſceribus terræ effodiunt.

Atque hæc de Tranſylvania ſtrictim ſcripſiſſe ſufficiat, quando prolixiorem eſſe operis inſtituti ratio haud ſinat.

Reliquæ conterminæ regiones, uti ſunt, *VValachia, Moldavia, Bulgaria*, *Servia*, *Boſnia, Raſcia, Illyricum, Sclavonia, Dalmatia, Thracia, Græcia*, quia hodie meram Turcicam barbariem ſapiunt, nec urbibus ſplendidis, exceptâ *Conſtantinopoli* ferè unicâ, nec aliis rebus præclaris, aut viſu dignis, præditæ ſunt, à literatis peregrinatoribus, ut loca obſcura, periculoſa & invia minus frequentantur; hinc & earum deſcriptiones merito negligimus. Porro, ne præfata illa celeberrima *Conſtantinopolis*, *uti univerſi Turcici Imperii epitome*, ſilentio videatur à nobis ſuppreſſa, de ea, brevitate Laconicâ, memorabilia ſubſequentia recenſebimus.

418 *Conſtantinopolis*, ſitum habet totius ferè orbis terrarum pulcherrimum, in extremitate Thraciæ atque Europæ, ad Boſphorum. Olim Imperatorum Orientalium Chriſtianorum, jam vero, ab anno Chr. 1453. Turcicorum Tyrannorum ſedes. tria cum dimidio milliaria Germ. in circuitu. & ad ſeptingenta millia hominum complectens, quorum tres partes Turcæ, duæ partes Chriſtiani, cæteri vero Iudæi ſunt. Referunt in hac eſſe 7477. plateas majores, & minores; 5337. Fana majora & minora; 447. templa Chriſtianorum; 418. diverſoria: 100. Xenodochia; 895. balnea; 947. puteos publicos; 584. molas, 20 fora, 515. Scholas majores, 1652. Scholas minores, 24. portas. Ex his tamen olim ſplendidis ædificiis, plura hodiè vaſtata, quam exculta viſuntur. Aliorum inſuper

per ædificiorum anguſtiſſimorum ruinas;& novas ſtructuras exhibet,qualia ſunt, veteris Hippodromi area, vulgo *Armayden*,in quo loco duo ſunt Obeliſci,& æneus ſerpens, Theatra,Palatium,Conſtantini,ejusdemque monumentum è lapide Porphyretico,Columna marmorea hiſtoriata,ut & aliæ paſſim columnæ , aquæductus , & ciſternæ ſumtuoſiſſimæ. Arx munitiſſima *Iadicula* ſive Caſtellum novum,Palatium Imperatoris Turcici, cum viridario, Palatium Sultanæ,uxoris Imperatoris,Sardyum juvenum.Armamentarium & Stabulum Suldani.Templum S. Sophiæ,hodie MeſquitaTurcarum,Boſeſtan ſive domus mercatoria, Domicilium Patriarchæ &c.

CAP. XI.

DE POLONIA.

49. POLONIÆ Regnum olim non tam amplum fuit,atque nunc eſt. Acquiſivit enim partim armis; partim ab exteris Principibus, quos ad regias dignitates promovit ; partim connubiis, multas amplaſque Provincias , nempe *Lithvaniam, Maſoviam, Livoniam*, (cujus tamen hodie majorem partem Rex Sveciæ poſſidet) *Podoliam, Volhiniam* , *Rutheniam* , ſive Ruſſiam meridionalem. *Podlaſsiam, Boruſsiam, Samogittiam.* Hinc ſe extendit à flumine Notes & Obra (quæ illam à Marchia dividunt , & à fluvio Viadro, qui ipſam à Sileſia diſtingvit)ad Bereſinam &Boriſthenem ſive Nyeper uſque,qui ipſam à Moſcovia ſeparant: à mari Balthico ad flumen Nyeſter , quod eam à Moldavia diſtingvit ; & ad montes uſque Carpathicos , qui ipſam ab Hungaria ſeparant. Et ita occupat à finibus Sileſiæ , ad terminos Moſcoviæ

uſque inter Occaſum & Ortum, 120. milliaria nec minus ab ultima Livoniæ parte, uſque ad fines Hungariæ.

420. *Polonia* propriè dicta, dividitur in *Majorem*, quæ & *Septentrionalis* dicitur, quam mediam pene interſecat VVarta fluv. navigabilis; & in *Minorem*, quæ *Meridionalis* dicitur, quam percurrit Viſtula fl. item navigabilis. *Polonia Minor* montoſa eſt, præſertim ad fines Hungariæ, ubi montes Sarmatici, in longum & latum ſeſe extendunt. Cæteræ partes & provinciæ omnes, ſe in latiſſimos campos explicant. Sylvis & lacubus utraque ſcatet.

Major & Minor Polonia, Ruſſia, Pruſſia, & Livonia frequentius inhabitantur, quam aliæ provinciæ hujus Regni; & quidem propter opportunitatem maris, portuum & fluminum. *Samogitbia* incultior eſt, retinetque plus barbariei. *Podolia* etiam valde deſerta, ob Tartarorum crebras excurſiones. Abundat hoc Regnum frugibus omnis generis, lupulo, lignis, melle, cerâ, ſalinis, plumbo, argento, cupro, ferro, lino, cannabe, pecoribus, equis, bobus, biſontibus, alcibus aliisque feris: quæ cuncta etiam remotiſſimis regionibus copioſe ſuppeditare ſolet.

Achiepiſcopos 2. nempe Gneſnenſem & Leopolienſem, 14 Epiſcopos, 30. Palatinos, & 83. Caſtellanos obtinet,

421. Rex Poloniæ, ex ſolis Nobilibus, qui privatis ſumtibus regno militare adſtricti ſunt, centum quinquaginta millia gravioris & levioris armaturæ militum, in aciem educere poteſt: Ex quibus colligere eſt, quantopere hoc regnum Nobilibus ſcateat.

Incolæ ut plurimum ſunt bellicoſi, feroces, ingeni-

genioſi, urbani, lingvarum variarum cognitione, & longinquis peregrinationibus prudentiam acquirentes vindictæ cupidi, bibuli, in cultu corporis ſumtuoſi, familiæ ſplendorem præ ſe ferentes. Nobiles libertatibus nimiis gaudentes, de munitionibus limitaneis extruendis minus ſunt ſoliciti, prætendentes ſua pectora pro regni defenſione ſufficere. Plebei ſunt laborioſi, furaces, voraces, vino ſublimato multum ſeſe ingurgitantes. Fœminæ formoſæ & in Venerem proclives.

422. Civitates iſtius regni pleræq; ſunt ligneæ, mœnibus carentes, ad fluvios vel lacus ſitæ, arcib⁹ præditæ. Ex illis vero, quæ alicujus ſunt ſplendoris & eminentiæ, principem locum meretur.

I. *Cracovia*, quæ non tantum *Poloniæ minoris*, ſed univerſi regni metropolis nobiliſſima & celeberrima eſt, ad Viſtulæ & Rudavæ fl. ſita Ædificiorum privatorum juxta ac publicorum ſplendorē, tum rerum omnium ad neceſſitatem cultumque vitæ pertinentium, copiâ; ad hæc hominum frequentiâ, civilitate & elegantiâ non ſolum inter Septentrionales illas primum locum obtinet, ſed etiam cum clariſſimis Germaniæ, Italiæ, Galliç ur-(423.)bibus certat. Aëre gaudet ſalubri, ſolum habet amœnum, auro, argento, plumbo, cupro, ferro, marmore quoque & alabaſtro, aliisque è terra naſcentibus fœcundum. Tribus oppidis contiguis conſtat, *Caſimiriâ*, *Clepardiâ & Stradomitia*, præter *Iudæorum*, ut & *Cerdonum vicum*, unde vel *Tripolis vel Pentapolis* dici poteſt. Commendant hanc urbem 1. Cathedra Epiſcopalis, 2. Mercatura inſignis, 3. Arx Regia ampla, perpulchra, munita, in Colle *Vavel* condita, quæ novâ turri & templo S. Stanislai, regiis monumentis, altari argenteo, prçſtantiſſimis Sacellis (quorum u-

num tecto inaurato ſplendet) egregiè exornata eſt. 4. Academia cum ſuis collegiis. 5. Curia Pontificis. 6. Prætorium. 7. Templum B. virginis. 8. Templum novum Ieſuitarum. 9. Palatium regium, *villa Lobzovia* dictum, hortis & ædificiis excultiſſimum. Viſu inſuper digna ſunt, non procul ab hac urbe duo vetuſta monumenta in colle condita, in uno *Cracus*, urbis conditor, ſepultus fertur: in altero *Venda*, filia Craci, prudentiâ ac fortitudine celebris, tumulata jacet.

Obtinet hæc urbs in ſuo agro *Ducatum Oſvicenſem & Zatorienſem*, quorum uterque, á metropoli ſua, arce præditâ nomen accepit.

424. Quatuor Cracoviâ milliaribus, non procul ab arce *Landskorn*, *Mons Calvariæ* eſt ad normam ejus, qui Hieroſolymis eſt, accommodatus. Monaſterio, Xenodochio & aliis ſplendidis ædificiis, præter ordinarias ædiculas exornatus, qui locus à peregrinis devotionis causâ multum frequentatur & celebratur.

Sendomiria, oppidum Min. Pol. arte & naturâ firmum, à Palatinati dignitate clarum. Situm eſt in colle, quem Viſtula alluit. Arcem habet rupi impoſitam. Iuxta hoc oppidum ſunt duo fana, unum S. Iacobo, alterum S. Paulo ſacrum, utrumque arboribus & ſylvâ circumſeptum, & à devotis frequenter viſitatur.

425. *Lublinium*, urbs ſtagnis cincta, nundinis clariſſima, magnificis ædificiis & præcelſis turribus conſpicua; quæ & commodiſſima vel Regibus ad habitandum palatia ac conclavia, & firmiſſima, ad quamcunque vim excipiendam, propugnacula præbent. Viſu hic præcipuè digna ſunt, Arx in colle eminentiori ad ſtagnum amplum condita.

Col-

Collegium & templum Ieſuitarum, ſive Ioh. Bapt. Fanum D. Virginis cum Monaſterio S. Brigittæ de Triumpho, officina & turris hydraulica, Prætorium, officina papyracea, Delubrum Rhutenicum, Iudæorum Synagoga.

426. *Poſnania* metropolis Majoris Poloniæ ad Vartam fl. navigabilem & Profniam amnem, inter colles condita, muro duplici & foſſa cincta, ædibus lapideis exornata, & arce in eminentiori colle prædita, Academiâ Ieſuitarum, Satrapiâ, Epiſcopatu & nundinis famoſiſſima. Monaſteriis & templis nitet, ſuburbia ampliſſima, ſtagno ingenti paludibusque circumdata ſunt, quæ ſæpè cum Vartha adeo exundant, ut in foro paſſim navigetur, & pagi vicini, per triduum aquâ fere obtegantur.

Geſna Maj. Pol. inter lacus colleſque ſita, olim regiâ, nunc Archiepiſcopali ſedé & nundinis clara. In hac civitate eſt Eccleſia Cathedralis Metropolitana, in qua corpus D. Adalberti depoſitum fertur.

Bietza oppidum munitiſſimum min. Pol. irrigatur fl. Rapa è cujus ſpumis ſal, vel, *ut Braunius vult*, ſulphur conficitur Caſtellanum proprium habet.

Bobova, Gribow, Zaklicżyn, Voinic exigua ſunt oppida.

427. *Zamoſcium*, nova, elegans & munitiſſima eſt urbs ad fl. Vieperzec à Regio Cancellario condita, in qua obſervanda Arx, Collegium, Armamentarium, Burſa, Curia, Gielda cum 3. templis.

Sandez, munita civitas ad Donajecz & Popradi confluentem condita eſt.

Bochna, & Vielyzcka, ob ſalinas celebria oppida: quorum fundamenta inſtar cuniculorum ſunt perfoſſa, ideo habitationi minus tuta.

næ habentur *Offeræ & Radnæ*, ubi quoque cuprum auro argentoque intermixtum offenditur.

401. Chalybs ad *Czyk*, ferrum ad *Thoroſco & VVaidâ-Huniad*; Antimonium & ſulphur in cuprifodinis effodiuntur. Sal præſtans in *Maromaruſiæ* tractu & aliis pluribus locis eruitur, & aliorſum vehitur.

Frumenti omnis generis ubertim profert, ſubque cœlo vix datur loc⁹, qui triticum felicius producat, quam hæc Tranſylvania: ibi enim culmi triticei, arundinis inſtar craſſi, & longi plerique ſunt. Incolæ alio pane quam triticeo haud veſcuntur. Siliginem rarius ſerunt, cum eâ, ut & milio (quo abundant) tantùm in ſaginandis porcis cæteriſque pabulandis pecoribus atque jumentis utuntur. Habetur præterea hic genus frumenti, paucis alias terris familiare. *Alica* dictum, cujus ſpicæ & culmi formam hordei repræſentant: Coloni eo, ut & fabis pecora ſua ſaginare ſolent. Hordeum non adeo feliciter ibi provenit, nec id incolis pro cereviſiæ coctione, cum vinum bibant, uſui eſt. Nec modum coquendi cereviſiam probè norunt; pleraque eorum cereviſia inſipida, turbida, nec defœcata, ideoque minus ſalubris eſt.

402. *Vinum*, quod abunde fert, Valachico, Franconico, Marchiaco, Auſtriaco, Moravico, præſtantius eſt, ſed Rhenano & Hungarico vilius, tartaroſius & magis ſulphureum; idcircò chiragram & podagram incolis facilè conciliat. Salúbriora atque generoſiora vina ad *Albam Iuliam*, *Devam*, *Engedinum*, *Birtheilmium*, *Feniſchium*, & *Medieſchinum* proveniunt.

Campus, undique armentis plenus eſt: ex qua abundantia nonnunquam bos robuſtiſſimus 7. vel

8. flo-

8. florenis divenditur, qui in Germaniam actus 50. vel 60. taleris ſolidis conſtat. Carnis bubulæ una libra, imo quandoque duæ, præſertim tempore autumnali unico nummulo conſtant. Equos inſuper egregios, & pernices educat, quos exteræ nationes magnifaciunt, grandique pecuniâ coemunt.

403. *Apibus* tam ſylveſtribus quam domeſticis maximè affluit, præſertim *diſtrictus Altlandicus*. Ex his cera & mel copiosè colligitur, nec non mulſum generoſum Lithvanico æquiparandum, herbis ſalutaribus & variis aromatibus conditum coquitur, & vicinis accolis, grandi vi pecuniæ divenditur.

Sylvæ feris omnis generis refertæ ſunt. Suntque in iis plurimi urſi, ſylveſtres equi, quorum jubæ ad terram uſque ſunt demiſſæ, item cervi, damæ, vulpes, leporeſque pergrandes, quorum pelles commodè ſubducuntur togis muliebribus. Lupi & urſi in partibus *Oberlandiæ & Altlandiæ* quandoque gregatim ad 30. vel 40. incedunt, & ſingulis ferè noctibus hyemalibus equos dilaniant. Præfati *Oberlandii*, ingens lucrum quærunt ex herbâ tinctoriâ, in hortis undique plantatâ, qua fila rubea colorantur. Ex hac enim unicus paterfamilias annuatim 300. vel 400. florenos colligere ſolet; quantam ſummam æris vix vicinus accola ex vineis quibus ipſi quidem deſtituuntur, corradere valet.

Herbis inſuper medicis variisq; ſimplicibus campus ubivis exornatiſſimus eſt. Circa pagos, oppida atque ſepes abſynthium, Ebulus, Helvenum, raphanusque major copiòſiſſimè proveniunt.

404. *Fluminibus* gaudet piſcoſis, navigabilibus tri-

tate & humanitate præſtant. Sunt tamen hi Sa-
(406.) xones cæteris in Germania verſantibus ut plurimum ſimpliciores, licet quidam illorum, in ſua ſimplicitate, ſibi mire placeant, & emunctiſſimæ naris ſeſe eſſe judicent. Lingva eorum priſcam Saxonicam redolet, pro was/ das/ dicunt wat/ dat/ pro unſer Brodt dicunt auſer Brut / pro Krebs dicunt Kribs. Germanos eo venientes, contemtim appellant Moſer / cujus nominis ſignificationem ipſimet nec explicare poſſunt. Suntque in hac hæreſi, ſe longè præſtantiores eſſe cæteris Germanis. Sunt autem hi priſci Germani in Tranſylvaniam deducti, non quidem, ut nonnulli perperam in literas retulere à Carolo M. Imp. Rom. (neque enim Carolus M. unquam in Pannonia ſeu Dacia bellum geſſiſſe idoneis teſtibus comprobari poteſt) ſed à Geiſa, Rege Vng. divi Ladislai fratre, prout earum urbium vetuſta, quæ extant diplomata, teſtantur. Vel ſunt poſteri priſcorum Germanorum, Dacorum & Getharum Pannoniam olim incolentium, uti hoc in mea *Chronologia Pannoniæ* fuſius probo.

407. Religionem dicti Saxones *Lutheranam* amplectuntur, & templa ab idolis & ſculptilibus repurgata habent. Reperiuntur quidem inter eos etiam *Photiniani*, ſed non niſi *Claudiopoli, Thordæ*, & in circumjacentibus locis.

Senatus apud illos conſtituitur ex *Conſule*, *Regio Judice, Sedis Iudice, Villico*, ſive Hon / & 12. *Aſſeſſoribus*. Regii Iudices non in quibuſvis civitatibus habentur, ſed tantum *Cibinii*, *Medveſchini*, *Scheſburgi, Millenbachii, Riſchii*, *Broſſi* ſive *Schoſvaroſſii* & *Leskirchii*. Conſules conſtituuntur *Cibinii*, *Schesburgi, Medveſchini* & *Ripſchii*.

Habitum viri eundem gerunt cum Hungaris, ali-
quan-

quanto tamen prolixioribus togis & tunicis delectantur. Nec pudet quoſdam, per totam æſtatem calidiſſimam veſtes pellibus vulpinis ſubductas, geſtare. Eccleſiarum miniſtri tunicis puniceis cingulis rubri vel cærulei coloris, atris autem togis, vulgo *Reverendis*, utuntur. Paſtores oppidani plerique uberiores habent ex decimis vini & frugum proventus urbanis, quibus pecunia ſtipendii loco numeratur. Hinc ex urbibus in oppida promoventur. Principi cenſum Cathedraticum annuatim grandem deponunt, quem in octo Capitulis Parochialibus, quæ ipſi Vniverſitatem appellant, colligunt.

408. Fœmineus habitus, non ſatis compoſitus videtur. Habent enim anguſtas nec ſatis prolixas veſtes, & non niſi in dorſo plicatas. Cervicem collumque uſque ad humeros nuda oſtentant. Vbera quidem tegunt fibulâ rotundâ, ſatis amplâ, argenteâ, inauratâ gemmiſque exornata, ſed ea adeo eſt ponderoſa, ut ſi quando fœmina vel puella ſe modicum tantum inclinaverit, facilime ubera nuda proſiliant, & ſpectatorem vel ad pudorem vel libidinem provocent. Quædam in alienis fibulis ſuperbientes procis, opibus inhiantibus fucum faciunt. Capita ſua nec ſertis, nec ceſtibus exornant; ſed capillos ſuper humeros demittunt. Frontalia tamen geſtant vel holoſericea vel argentea ad ſimilitudinem dictarum fibularum bullatarum. Maritatæ, palliis nigris, prolixis veſtiuntur. Pelliceis quoque oblongis leporinis absque ſuper inductura utuntur. A mitris holoſericeis, vel ex pellibus muris Fennici confectis abſtinent, & non niſi vittis vel rubris vel albis goſſypinis caput tegunt. Viduæ & matronæ grandævæ caput inſuper linteo goſſypino ſubtili obvelant.

409. Peregrini & alii ab Illuſtriſſimo Principe Tranſyl. (qui quidem p.t. eſt Celſiſſimus Dominus *Georgius Rakvicius* &c.) facile ſalvum conductum & liberum commeatum per univerſam Tranſylvaniam, commendatione alicujus primarii aulici, impetrare ſolent, quo de una civitate in aliam vehuntur, inque hoſpitiis ſumtibus publicis, curâ Præfecti, vulgo Hahn dicti, biduum vel triduum cibo, & potu lautè excipiuntur, ut poſt ulterius promoventur. Hæc Principis erga peregrinos & miniſtros ſuos beneficentia incolis quotidianas ferè moleſtias creat, & grandi vi pecuniæ eos emungit.

Elegantiores, inſigniores & liberæ urbes à Saxonibus inhabitatæ ſunt 7. Harum prima & metropolis eſt *Cibinium*, HermanStadt, ad rivum Cibin inter paludes & piſcinas partim in colle, partim in planitie, condita, ædificiis præaltis nitens, propugnaculis & profundis foſſis ſuperbiens. Diſpoſitione & amplitudine ſua Viennæ Auſtriæ vulgo (410.) comparatur. Ædificiis egregiis, quæ ut plurimum lateritia tecta habent, ſuperbit. Singulæ plateæ rivulis irrigantur, Ob aërem uliginoſum & inſalubrem minus populoſa eſt; hinc primariæ quandoque domus inhabitatoribus deſtituuntur, Cives chiragrâ plurimum laborant, ex uſu vini calcinoſi. Cæteræ 6. civitates in hac conventus ſuos celebrant. Pannificio & coctione mulſi ſapidiſſimi claret. Templum & porta quædam urbana Epigrammata Romanorum exhibēt. In Typographia hujus civitatis quandoq; famoſæ chartæ, conniventiâ Magiſtratus, per alaſtorem quendam Linczenſem imprimuntur.

Cibinio diſtant uno milliari ſalinę fodinę in *VVyzagna*, Germ. Saltzburg, ex quib⁹ ingens theſaurus

colligitur. Nec longe Cibinio abeſt oppidum *Helta*, caſtello firmo prædituin, & mediocris amplitudinis. In hoc falces meſſoriæ præſtantiſſimæ fabricantur. Paulo infra Heltam eſt *mons S. Michaelis*, *& lapidea arx*, in quam tempore belli accolæ omnia ſua bona important tanquam in aſylum.

411. 2. *Corona*, ſive *Braſſovia* Kron Stadt incolis & mercatu hebdomadali frequens civitas, intra montes amœniſſimos ſita eſt; mœnibus & arcibus editis munita; ſed per anguſtias convallium foſſis ferè carens. Ædificiis elegantibus, quæ ut plurimum tamen ſcandularia tecta habent, ſe effert. Rivuli per ſingulas plateas, pro tollendis ſordibus, deſcendunt. Suburbiis tribus ampliſſimis inſtructa eſt, quorum unum Bulgari, alterum Hungari, Saxones & Cæculi tertium inhabitant. Bibliothecam, typographiam, Eccleſiæ & Scholæ reformationem primum ibi inſtituit *Iohannes Honterus*, cujus tamen oſſa è ſepulchro templi ſuperioribus annis imprudenter ſunt effoſſa, & idiotæ cujusdam cadaver ſubſtitutum. (Hic incidenter notandum, quod Tranſylvani ſepulchra primaria tapetibus Turcicis, vel Perſicis pretioſiſſimis vice lapidum tegant.) Diſtrictus hic, in quo Corona ſita eſt, appellatur *Burzia* vel *Burzlandia*, eſtque Tranſylvaniæ pars poſtrema, (da das teutſche Vater unſer / ut vulgo dicitur, ein Ende hat) ſed amœniſſima, & ſic ab ea diremta, ut ferè altera Tranſylvania (412.) ſit nuncupanda. Clauditur undique montibus ſylvoſis & alpibus editiſſimis, quæ Tranſylvaniam ex Orientali parte, à VValachia tranſalpina ſeparant. A Cæculis fluvio Aluta dirimitur. Ex Occidentali parte, qua ſcilicet Cibinio in Burziam

am itur, tranſcendendus eſt per 3. milliaria mons pontibus ſtratus & ſylvoſus, der zeiden Wald dictus, ab oppido Zeiden ultra montem ſito, quod à templo munitiſſimo & cereviſiâ triticeâ commendatur. Hæc regiuncula frumentum & linum feliciſſimè atque copioſiſſimè profert, eſtque quaſi horreum vicinarum gentium.

3. *Segesvaria*, Schesburg/ ad fl. Kochel eſt ſita, partim in colle, partim infra ad radices. Inferior pars, non adeo eſt munita, quam ſuperior, quæ arcis formam repræſentat; illa tamen plures opifices fovet, ob aquæ & aliarum rerum neceſſariarum copiam.

4. *Medveſchinum*, in meditullio Tranſylvaniæ ſita, celebris à clade quadam *Ludovici*, *Gritti*, Gubernatoris. Templum habet in monte munitum, pro more hujus nationis, quæ templa inſtar propugnaculorum munire ſolet. Ager ipſius vini ferax eſt.

413. 5. *Biſtricia*, Nöſen / ad fl. Biſtriz condita, in vitifero agro, elegans & valida eſt civitas. Cives hic purius Germanicè loquuntur, quam in reliquis civitatibus; ſed multi è plebeis ſunt ſtrumoſi, ſurdi, muti, fatui, vitio aëris & aquæ.

6 *Zabeſus*, Mülnbach/ oppidum eſt, dumeto, lacunis & piſcinis ex Occidentali parte munitum. Ædificia habet melioris ſtructuræ.

7. *Clauſenburgum*, *Claudiopolis*, ſive *Coloſvaria* ad Schomos fl. urbs ampla, perpulchra, populoſa, mercaturâ & annonæ vilitate celebris, ut plurimum á *Photinianis*, apud quos ſumma poteſtas rerum eſt, inhabitata. Recipiuntur hic Hungari, qui in aliis 6, præfatis Saxonum civitatibus, in numerum civium non cooptantur. Princeps Tranſylvaniæ, in hac plerunque conventum publicum inſti-

inſtituit. Viſenda hic domus Genitalis, *Matthiæ Hunniadis*, Regis Vngariæ & *Stephani Bozkay*: Principis Tranſylv. in porta urbis *Portina* Epigramma, Trajano adſcriptum videre licet. Typographiam continet Photinianorum.

414. *Alba Iulia*, Weiſſenburg *Feyervar*, ad Maruſſium fl. ab arce & ſede Principis, ut & Gymnaſio (cui ſingulare lumen nunc adfert Excell. Dominus *Iohan. Henr Alſtedius*,) commendatur. Caſtrum paſſim vetuſtiſſimorum palatiorum ruderibus, & antiquitatum Romanarum monumentis ſcatet; quorum tamen præcipua translata ſunt in ſtabulum Principis, domumq; Bathorianam, quæ & typographiam & officinam monetariam continebat, nunc vero habitationi Profeſſorum inſervit. In porta civitatis, *Romulus & Remus*, lupam ſugentes, ſaxo inſculpti ſunt. Templus majus multis Regum & Principum monumentis condecoratum eſt, Rudera ſuburbana, de amplitudine priſca hujus Caſtri, locupletes teſtes ſunt. Fuit enim olim regia regum Daciæ. Hodie oppidum mœnibus excluſum inhabitatur ab Vngaris.

Torda ſive *Torenburg* ad amnem auriferum Araniam ſitum, antiquitatum veſtigiis, pane candido, & ſalinis nobile oppidum, ſed hæreſi Photinianorum infectum eſt.

Engiedenum oppidum, caſtellum continet. In foro legitur Epigramma vetuſtum.

415. *Bros*, Hung. *Zazwaras*, ad Maruſchium fluv. oppidum munitum in numerum Saxonicarum civitatum, loco Claudiopolis, à Chriſti verâ agnitione digreſſæ, receptum, á Germanis inhabitatur. Gaudet ſolo fœcundiſſimo.

Deva, arx eſt in edito monte condita.

Ber-

Berthailinum vinetis melioribus præditum eſt. Ibique plerumque Epiſcopus Saxonicarum Eccleſiarum reſidet.

Vaida Huniad, inter montem Vulcani & Orlæ anguſtias propè rudera *Vlpiæ Trajanæ*, ſive *Sarmiſgethuſæ*, urbis quondam nobiliſſimæ atque ampliſſimæ, condita eſt. Ferri fodinis gaudet.

Deves metallifodinis nobilitatur.

Rips ſive *Rupes*, amplum oppidum, arce claret ſcopuloſâ, ſalinis & ſolo frugifero.

416. *Vinz* copiam Anabaptiſtarum fovet.

Kisdenum Kayſt/ oppidum amplum, arce edita præditum eſt. Profert vina auſtera.

Kleinſchelcken commendatur à vino generoſo.

Agneten varios mechanicos, inprimis optimos fabros habet, ſed ſolum ejus vinum auſterum producit

Kochlburg aquis undique cinctum eſt.

Fogaraſchinum in paluſtri & plano loco ſitum, adeo munitum caſtrum obtinet, ut cuniculis expugnari non poſſit.

Abrugbania & Keresbania, montanæ ſunt civitates, auri & argenti fodinis præſtantes. Exhibent quædam antiquitatum veſtigia. A Saxonibus & VValachis ut plurimum inhabitantur.

Zalatna, *major & minor* maximæ olim fuerunt civitates, uti ex vetuſtis monumentis apparet. Hodie à Valachis inhabitantur, & à fodinis commendantur.

Hacrak oppidum, montibus & alpibus editiſſimis cinctum à Valachis & Hungaris excolitur.

417. *Huſt* caſtrum eſt editiſſimum & validiſſimum;

Varheli, eſt locus vetuſtæ urbis, cujus rudera VValachi crebro vertunt, ac lapides pretioſos, numiſ-

miſmata & alia antiquitatis monumenta, ex viſceribus terræ effodiunt.

Atque hæc de Tranſylvania ſtrictim ſcripſiſſe ſufficiat, quando prolixiorem eſſe operis inſtituti ratio haud ſinat.

Reliquæ conterminæ regiones, uti ſunt, *VValachia, Moldavia, Bulgaria, Servia, Boſnia, Raſcia, Illyricum, Sclavonia, Dalmatia, Thracia, Græcia*, quia hodie meram Turcicam barbariem ſapiunt, nec urbibus ſplendidis, exceptâ *Conſtantinopoli* ferè unicâ, nec aliis rebus præclaris, aut viſu dignis, præditæ ſunt, à literatis peregrinatoribus, ut loca obſcura, periculoſa & invia minus frequentantur; hinc & earum deſcriptiones merito negligimus. Porro, ne præfata illa celeberrima *Conſtantinopolis, uti univerſi Turcici Imperii epitome*, ſilentio videatur à nobis ſuppreſſa, de ea, brevitate Laconicâ, memorabilia ſubſequentia recenſebimus.

418 *Conſtantinopolis*, ſitum habet totius ferè orbis terrarum pulcherrimum, in extremitate Thraciæ atque Europæ, ad Boſphorum. Olim Imperatorum Orientalium Chriſtianorum, jam vero, ab anno Chr. 1453. Turcicorum Tyrannorum ſedes. tria cum dimidio milliaria Germ. in circuitu. & ad ſeptingenta millia hominum complectens, quorum tres partes Turcæ, duæ partes Chriſtiani, cæteri vero Iudæi ſunt. Referunt in hac eſſe 7477. plateas majores, & minores; 5337. Fana majora & minora; 447. templa Chriſtianorum; 418. diverſoria: 100. Xenodochia; 895. balnea; 947. puteos publicos; 584. molas, 20 fora, 515. Scholas majores, 1652. Scholas minores, 24. portas. Ex his tamen olim ſplendidis ædificiis, plura hodiè vaſtata, quam exculta viſuntur. Aliorum inſuper

per ædificiorum anguſtiſſimorum ruinas;& novas ſtructuras exhibet,qualia ſunt,veteris Hippodromi area,vulgo *Armayden*,in quo loco duo ſunt Obeliſci,& æneus ſerpens, Theatra,Palatium,Conſtantini,ejusdemque monumentum è lapide Porphyretico,Columna marmorea hiſtoriata,ut & aliæ paſſim columnæ , aquæductus , & ciſternæ ſumtuoſiſſimæ. Arx munitiſſima *Iadicula* ſive Caſtellum novum,Palatium Imperatoris Turcici, cum viridario, Palatium Sultanæ,uxoris Imperatoris,Sardyum juvenum.Armamentarium & Stabulum Suldani.Templum S. Sophiæ,hodie Meſquita Turcarum,Boſeſtan ſive domus mercatoria, Domicilium Patriarchæ &c.

CAP. XI.

DE POLONIA.

4'9. POLONIÆ Regnum olim non tam amplum fuit,atque nunc eſt. Acquiſivit enim partim armis; partim ab exteris Principibus , quos ad regias dignitates promovit ; partim connubiis, multas amplaſque Provincias , nempe *Lithvaniam, Maſoviam, Livoniam*, (cujus tamen hodie majorem partem Rex Sveciæ poſſidet) *Podoliam, Volhiniam* , *Rutheniam* , ſive Ruſſiam meridionalem. *Podlaſſiam, Boruſſiam, Samogittiam.* Hinc ſe extendit à flumine Notes & Obra (quæ illam à Marchia dividunt , & à fluvio Viadro, qui ipſam à Sileſia diſtingvit)ad Bereſinam & Boriſthenem ſive Nyeper uſque,qui ipſam à Moſcovia ſeparant: à mari Balthico ad flumen Nyeſter , quod eam à Moldavia diſtingvit ; & ad montes uſque Carpathicos , qui ipſam ab Hungaria ſeparant. Et ita occupat à finibus Sileſiæ , ad terminos Moſcoviæ

uſque inter Occaſum & Ortum, 120. milliaria nec minus ab ultima Livoniæ parte, uſque ad fines Hungariæ.

420. *Polonia* propriè dicta, dividitur in *Majorem*, quæ & *Septentrionalis* dicitur, quam mediam pene interſecat VVarta fluv. navigabilis: & in *Minorem*, quæ *Meridionalis* dicitur, quam percurrit Viſtula fl. item navigabilis. *Polonia Minor* montoſa eſt, præſertim ad fines Hungariæ, ubi montes Sarmatici, in longum & latum ſeſe extendunt. Cæteræ partes & provinciæ omnes, ſe in latiſſimos campos explicant. Sylvis & lacubus utraque ſcatet.

Major & Minor Polonia, Ruſſia, Pruſſia, & Livonia frequentius inhabitantur, quam aliæ provinciæ hujus Regni; & quidem propter opportunitatem maris, portuum & fluminum. *Samogithia* incultior eſt, retinetque plus barbariei. *Podolia* etiam valde deſerta, ob Tartarorum crebras excurſiones. Abundat hoc Regnum frugibus omnis generis, lupulo, lignis, melle, cerâ, ſalinis, plumbo, argento, cupro, ferro, lino, cannabe, pecoribus, equis, bobus, biſontibus, alcibus aliiſque feris: quæ cuncta etiam remotiſſimis regionibus copioſe ſuppeditare ſolet.

Achiepiſcopos 2. nempe Gneſnenſem & Leopolienſem, 14 Epiſcopos, 30. Palatinos, & 83. Caſtellanos obtinet.

421. Rex Poloniæ, ex ſolis Nobilibus, qui privatis ſumtibus regno militare adſtricti ſunt, centum quinquaginta millia gravioris & levioris armaturæ militum, in aciem educere poteſt: Ex quibus colligere eſt, quantopere hoc regnum Nobilibus ſcateat.

Incolæ ut plurimum ſunt bellicoſi, feroces, ingeni-

geni-

genioſi, urbani, lingvarum variarum cognitione, & longinquis peregrinationibus prudentiam acquirentes vindictæ cupidi, bibuli, in cultu corporis ſumtuoſi, familiæ ſplendorem præ ſe ferentes. Nobiles libertatibus nimiis gaudentes, de munitionibus limitaneis extruendis minus ſunt ſoliciti, prætendentes ſua pectora pro regni defenſione ſufficere. Plebei ſunt laborioſi, furaces, voraces, vino ſublimato multum ſeſe ingurgitantes. Fœminæ formoſæ & in Venerem proclives.

422. Civitates iſtius regni pleræq; ſunt ligneæ, mœnibus carentes, ad fluvios vel lacus ſitæ, arcib⁹ præditæ. Ex illis vero, quæ alicujus ſunt ſplendoris & eminentiæ, principem locum meretur.

I. *Cracovia*, quæ non tantum *Poloniæ minoris*, ſed univerſi regni metropolis nobiliſſima & celeberrima eſt, ad Viſtulæ & Rudavæ fl. ſita Ædificiorum privatorum juxta ac publicorum ſplendore, tum rerum omnium ad neceſſitatem cultum que vitæ pertinentium, copiā; ad hæc hominum frequentiā, civilitate & elegantiā non ſolum inter Septentrionales illas primum locum obtinet, ſed etiam cum clariſſimis Germaniæ, Italiæ, Galliæ ur-(423.)bibus certat. Aëre gaudet ſalubri, ſolum habet amœnum, auro, argento, plumbo, cupro, ferro, marmore quoque & alabaſtro, aliisque è terra naſcentibus fœcundum. Tribus oppidis contiguis conſtat, *Caſimiriā, Clepardiā & Stradomicia*, præter *Judæorum*, ut & *Cerdonum vicum*, unde vel *Tripolis vel Pentapolis* dici poteſt. Commendant hanc urbem 1. Cathedra Epiſcopalis, 2. Mercatura inſignis, 3. Arx Regia ampla, perpulchra, munita, in Colle *Vavel* condita, quæ novā turri & templo S. Stanislai, regiis monumentis, altari argenteo, prÿſtantiſſimis Sacellis (quorum u-

Collegium & templum Ieſuitarum, ſive Ioh. Bapt. Fanum D. Virginis cum Monaſterio S. Brigittæ de Triumpho, officina & turris hydraulica, Prætorium, officina papyracea, Delubrum Rhutenicum, Iudæorum Synagoga.

426. *Poſnania* metropolis Majoris Poloniæ ad Vartam fl. navigabilem & Proſniam amnem, inter colles condita, muro duplici & foſſa cincta, ædibus lapideis exornata, & arce in eminentiori colle prædita, Academiâ Ieſuitarum, Satrapiâ, Epiſcopatu & nundinis famoſiſſima. Monaſteriis & templis nitet, ſuburbia ampliſſima, ſtagno ingenti paludibusque circumdata ſunt, quæ ſæpè cum Vartha adeo exundant, ut in foro paſſim navigetur, & pagi vicini, per triduum aquâ fere obtegantur.

Geſna Maj. Pol. inter lacus colleſque ſita, olim regiâ, nunc Archiepiſcopali ſedé & nundinis clara. In hac civitate eſt Eccleſia Cathedralis Metropolitana, in qua corpus D. Adalberti depoſitum fertur.

Bietza oppidum munitiſſimum min. Pol. irrigatur fl. Rapa è cujus ſpumis ſal, vel, *ut Braunius vult*, ſulphur conficitur Caſtellanum proprium habet.

Bobova, Gribow, Zakliczyn, Voinic exigua ſunt oppida.

427. *Zamoſcium*, nova, elegans & munitiſſima eſt urbs ad fl. Vieperzec à Regio Cancellario condita, in qua obſervanda Arx, Collegium, Armamentarium, Burſa, Curia, Gielda cum 3. templis.

Sandez, munita civitas ad Donajecz & Popradi confluentem condita eſt.

Bochna, & Vielyzcka, ob ſalinas celebria oppida: quorum fundamenta inſtar cuniculorum ſunt perfoſſa, ideo habitationi minus tuta.

Chriſti docuit *Valerius Herbergerus*, ſcriptis clariſſimus, de me bene meritus.

Viſnicz oppidum, nobilitatur ab arce, eaque ſede Palatini Stanisl. Lubomirsky.

Rakaw oppidum non incognitum ob Photinianorum ſcholam, quæ tamen nuper ſublata eſt.

Belzicium & Leſznicium commendant Gymnaſia Evangelica.

Nochow & Paluky, campos habent, è quibus ollæ naturales effodiuntur.

Cruſwitia cum arce, ad lacum Galbo ſita, ex quo mures olim prodierunt, qui *Popelum*, Principem Poloniæ ibidem in arce devorârunt. Hic olim ſedes Regia, quæ poſtea Cracoviam, inde VVarſaviam, translata eſt.

Wislica, inter lutoſas paludes, in ſcopulo ſita, in quibus ingens colluvies reptilium, & omnis generis ſerpentum graſſatur.

431. *Korezin, Vrzedow, Lucow, Parcow, Roſcien, Calis, Naklo, Sadex, Roſpiza, Lancicia, Orlovia, Piatek, Breſma, Breſtia, Radzieiow, Leowalow, Goſtmin, Raczyaz, Srenslco, Raczanow*, lacunis paludoſis ſingula, pleraque etiam arcibus & fluviis probè munita oppida ſunt.

Miedzyrzecze etiam inter paludes lutoſas, & flumina ſita civitas, arcem obtinet munitiſſimam, & non niſi fame expugnabilem. Eam Germani aliquot annis, gravi obſidione preſſerunt; attamen re infectâ diſcedere coacti ſunt.

II. MASOVIÆ Ducatus duas tantum memorabiliores civitates habet, nempe *Warſaviam & Lowicium*. *Warſavia* ad Viſtulam, in meditullio regni Poloniæ condita, à ſede Regiâ & comitiis, quæ ibi inſtitui ſolent, celebris. Dividitur in veterem &

novam. Vtraque tam publicis, quam privatis ædibus, è vivo ſaxo, conſtructis, exornata eſt. Mulſum ibi in frequenti uſu eſt. Pons ligneus, in tota Europa non datur longior, atque hic ſupra Viſtulam latiſſimam ſtratus eſt.

432. *Lovicenſis* civitas, ad Bſuræ ripam, eſt Archiepiſcopi Gneſnenſis reſidentia, in arce naturâ, cœnoſis nempe paludibus, & opere munitiſſima, latis plateis, hortis amœnis & variis opificibus ærariis, non ſecus ac Noriberga, ædium item ſplendore, præſertim Eccleſiâ Collegiatâ, duobus Prætoriis & opibus nobilis, in ſolo fertili condita. In ſuo territorio unicè aviculam albam ſapidam *Sniegulam* dictam, nivea tempeſtate producit.

Poſtow nobilitatur Collegio Ieſuitico.

Czersko, Wiſſegrod, Zakroczim, Cziechanow, Pultowsko, Roſau, Liwo, Wizna, oppida ſunt lignea fluviis adjacentia, & arcibus prædita.

III. PODLASSIÆ civitas principalis eſt, *Byelsko* ad Byalla fl. ædificia continet lignea.

Bransko ad Nur fluv. gaudet curiâ Regiâ judiciali.

Knyſſin, inter paludes ſylvoſas ſita, gaudet curia & vivario Regio.

433. IV. RVSSIA auſtralis, *minor* ſive *nigra* adeo ſolo gaudet felici, ut meſſe factâ, ex ſemine deciduo ager fiat reſtibilis ſequente anno, nec nova ſemente egeat. Ejus metropolis eſt.

Leopolis, Lemberg/ emporium celeberrimum, à magnâ turbâ Mercatorum Polonorum, Germanorum, Italorum, Hungarorum, Moldavorum, Armenorum, Turcarum, Tartarorum, & Iudæorum, qui Orientales merces inferunt, frequentatum. Sedem hic habet alter Poloniæ Archiepiſcopus; ut

& duo

& duo alii Epiſcopi, Ruſſicus unus, alter Armenicus. Arces habet duas, quarum una civitatis muro includitur, altera vero eminentiſſimo ſcopulo extra urbem impoſita, ad decem milliaria conſpectu patet. Domus obtinet lapideas, atque etiam marmoreas, vicinis latomiis, non ſaxa modo, ſed gypſum etiam, marmor atque adeo alabaſtritem lapidem ſuppeditantibus pellucidiſſimum. Curiam habet magnificam. In foro amplo, merces omnis generis tam domeſticæ, quam exoticæ, magnâ copiâ venales exponuntur. Eccleſia Metropolitana, Palatium Archiepiſcopi, Cœnobium Corporis Chriſti, Iudæorum duæ Synagogæ, templa Armeniorum, Ruſſorum & aliarum Sectarum, Typographia, horti amœni, ſuburbia ampla, pellium, aulæarum ſericearum, carpionum, luciorum recentium & ſalſorum, vulgo Rewſiſche Lemberger Fiſche dictorum, ceræ, mellis & mulſi generoſi copia, Granarium Officina ærar:a, & tandem ſtagna circumjacentia, urbis commoda augent.

434. *Iaroslawia* Emporium eſt celeberrimum, amœniſſimum, ampliſſimum, nundinis clarum.

Premislia, ad Sani fl. navigabilis ripam, in ſolo fœcundo & amœno ſita, ſiligine, & ſale cocto, nec non aliis mercibus, quas copioſe ad alia loca devehit, dives & celebris civitas, ædibus pulchris, inprimis Prætorio ſplendidiſſimo, templo parochiali auguſto & arce munitâ gaudet. Duobus Epiſcopatibus cohoneſtatur; quorum unus Epiſcopus Latinis, ſive Romanis; alter Ruſſicis Eccleſiis præeſt. Viſu etiam ibi dignum eſt Vivarium regium.

Croſno, oppidum ad territorium Epiſcopalis civitatis præfatę Præmislię (quæ etiam Caſtellani fulget dignitate) pertinet, circumluitur Iaſiolda fluv.

Vis-

Visloca vero medium interfluit. In ſolo fertili ac amœno poſitum eſt. Pannificio claret. Ejus inſigniora ædificia ſunt, Monaſterium Franciſci & Curia. Hinc non procul diſtat Arx validiſſima *Camyeniecz* in eminenti ſcopulo condita

435. *Columnia* à coctione ſalis notum oppidum. *Drochobycz* ſalis fodinis claret.

Belz, *Halicia*, *Zidacow*, *Grodec*, *Rohatin*, *Lubaczow*, *Hrubyeſsow*, *Grabowiey*, *Thyſsowice*, *Chelm* (ubi ſedes Epiſcopalis) *Craniſtaw*, *Ratno*, *Lynbowſya*, *Sambor*, *Sanok* & alia quamplurima oppida, ad fluvios & inter paludes poſita, arcibuſque munitis prædita ſunt.

V. PODOLIA, adeo fœcunda eſt, ut ſemen in agrum conjectum, quandoque centuplum referat fructum, eaque ibidem eſt pratorum ubertas, ut boum cornua, vix è gramine appareant. Fertiles tamen agri quidam, adeo ſunt duri & petroſi, ut biſſeni boves, aratro uni ducendo, vix ſufficiant. Ibi quoque interdum tanta vis eſt frigoris, ut radicitus areſcant arbores & aqua, ex editiori loco, effuſa, priuſquam terram contigerit, in glaciem concreſcat. Hæc regio eſt pecoroſa & boves grandiores producit, qui paſſim in alias regiones abiguntur & deducuntur.

Ejus civitas nobilior eſt, *Camyeniecz* divinâ fere manu, inter arduas clivoſaſque rupes, conſtructa. Arx illius etiam rupe petroſa undique cincta eſt. Sæpius ab ea Tartari, Turcæ, atque Valachi repulſi ſunt.

436. *Bar & Myedzibosz* oppida inter paludes ſita ſunt, cum arcibus ſuis.

Brezama, *Chmielnik*, *Braslaw*, *Vinniza & Swinigrod* civitates ligneæ, ligneas etiam obtinent arces.

VI. Lith-

VI. LITHVANIA latè patens, minuſque culta regio, paludibus & ſylvis horridis ſcatet. Hyeme non niſi obſervatione ſiderum, itinera longinqua, per eam conficiuntur; melle, cera, cinere, pice & aſſeribus, pro fabricandis navibus, frumento quoque (hinc *Cereris horreum* dicitur) abundat, & alio tranſmittit; ſeges tamen non ſemper ad maturitatem pervenit. Ejus mettopolis eſt:

Vilna, civitas Epiſcopalis, ampla, lignea, populoſa, non undique mœnibus cincta, inter colles ſita, ad confluxum fluviorum Veliæ & Vilnæ. Ædes obtinet confuſe poſitas, depreſſas, ſcandulis ligneis tectas, nec cubilibus, nec coquinis, nec ſtabulis diſtincta, nec fumariis prædịtas, paucæ tamen plateæ, ab exteris nationibus inhabitatæ, elegantioris ſtructuræ ſunt. Parentes cum liberis, jumentis & beſtiis, ad focum, eodem in hypocauſto fœtido agunt, ubi & puerpera duro incumbit ſcam- (437,) no. Nullus ibi lectorum uſus. Ditiores utuntur urſinâ pelle, loco lecti. Quæ barbaries etiam in pagis Polonicis paſſim obſervatur. Arces duæ regiæ, una in civitate, quæ amplior eſt, altera in monte, lateritiæ ſunt: hæc armamentario inſtructiſſimo gaudet. In aula Rhutenorum, venales exponuntur, maxima in copiâ, merces Moſcoviticæ, inprimis pelles Martium Zabellarum, Hermilinorum, Vulpium nigrarum &c. Celebriora ædificia ſunt Bernhardinorum cœnobium, Cancellaria, Domus Teutonica, Palatium Epiſcopale, Curia VVaivodæ, templum Græcorum, Prætorium, Collegia Ieſuitarum; Dimidio milliari ab urbe diſtat viridarium & vivarium regium, utrumque viſu dignum. In ſuburbiis, quæ confuſe ſunt ædificata, Tartari habitant, qui ut plurimum ſunt (438.) bajuli, aurigæ, agricolæ. Cives nec libera-

libus

libus artibus, nec opificiis ſtudent, ſed otio dediti, nobilium ſunt ſervi, & inſtar mancipiorum tractari cupiunt. Frequentiſſimus mulſi generoſi, (quod paſſim in Lithvania copioſe coquitur, & per alias Europæ regiones diſtrahitur) vini aduſti, cæparum & allii uſus, domus fumoſæ, infumibulis carentes, videndi ipſis aciem adimit, ut non alibi plures, quam in hac urbe cœci ſint homines. Tantæ magnitudinis urbs eſt, quantæ Cracovia cum ſuburbiis omnibus.

Grodna ad Cronon ſive Nieme fl. proximas dignitates à Vilna tenet. Sita eſt partim in planitie, partim in collibus modo confuſo. Mœnibus caret. Nobiliora ædificia in ea ſunt, Arx & domus regia, ſuper montem conditæ. Duo templa Ruſſorum, unum in urbe, alterum in ſuburbio, templum Polonorum, Curia & Stabula regia.

439. *Vilkomeria, Lida, VVolkoviſko* oppida, curias obtinent judiciales.

Cauna eſt urbs ſatis ampla, quæ promiſcuè à Germanis & Lithvanis inhabitatur.

Bratiſlavia arcem habet in ſcopulo ad lacum conditam.

Troki olim ſedes fuit Ducum Lithvaniæ.

Boriſſow arcem habet roboream, inter paludes, contra incurſiones Moſcicas ſatis validam, & præſidariis inſtructam.

Novogrodek ampla civitas Palatinalis.

VII. VOHLINIA, regio Ruſſiæ, incorporata Lithvaniæ, obtinet primariam urbem *Kioviam*, quæ olim totius Ruſſiæ fuit metropolis, ſita eſt ad fl. Boriſthenem ligneis ſeptis circumdata. Ejus priſca amplitudo ſeſe ad 6. milliaria extendebat, uti teſtantur ruinæ. Cavernæ ſubterraneæ ad 80. mil-

milliaria Ruſſica ibi protendi dicuntur. In his plurima antiqua ſepulchra illuſtrium virorum, cum cadaveribus integris oſtenduntur peregrinis. Ad Kiovam monticulus quidam eſt, in cujus difficiliore aſcenſu, ſi forte currus frangatur merces aliæque res impoſitæ fiſco vindicantur.

Luczko, ſede Epiſcopali & arcibus duabus claret.

Krzemienec, civitas ampla caſtro ligneo gaudet.

Zbaraſz & Korec, oppida cum arcibus Ducatus titulo ſuperbiunt.

440. *Viterbsk*. civitas magna, ad Dvinam fl. arces duas obtinet, quæ omnium Lithvanicarum arcium ſunt fortiſſimæ, contra incurſum Moſcorum.

Poloczko, ampliſſima civitas, ad Dvinam fl. arcem habet munitam Anno Chr. 1562. in Moſcorum poteſtatem pervenit, poſt vero à Stephano Rege Polon. recuperata eſt.

VIII. SAMOGITIA nec arces nec oppida habet, præter *Cauniam*, in qua Staroſta reſidet. Commendat ſingulariter hoc oppidum mulſum excellentiſſimum, quod ibi coquitur. Hæc natio terram ſuam, quæ admodum tenax eſt, vomere non ferreo, ſed ligneo arat.

IX. LIVONIA, eſt regio paluſtris, plana, nemoroſa, fluminibus piſcoſis & navigabilibus irrigua, agri pingviſſimi & fertiliſſimi. In ſylvis apes, alces, vulpes, lyncos, martes, Zabellos, Hermelinos & caſtores habet. Lepores pro anni tempeſtate (441.) colorem mutant: Hyeme ſunt albi, æſtate cinerei. Equorum, boum & porcorum pingvium, magna ineſt copia & vilitas. In hac regione multi ſunt, Lycanthropi.

Primaria totius Livoniæ civitas eſt *Riga* ad

Dvinam fl. qua ſe in ſinum Venedicum exonerat, mœnibus, propugnaculis, turribus & tormentis bellicis, apprimè inſtructa. Emporium, diverſarum nationum frequentatione, celeberrimum. Arcem habet munitam, in qua olim Magiſtri ordinis Teutonici ſedem habuerunt. In foro, grandi copiâ exponuntur venales merces Septentrionales, uti ſunt pix, linum, Cannabis, cerapelles.

Ad oſtium Dvinæ, mari proximum eſt *Danamunda* arx inexpugnabilis, ad quam naves omnes exteræ portorium pendunt. Eſt in medio intervallo, præſidium regium, das Blockhauß dictum, ad quod naves iterum excutiuntur: Hæ autem duę arces Rigenſibus maximè inviſæ ſunt.

Derpt, inſignis urbs Epiſcopalis, habet arcem in colle munitam.

Revalia, urbs celebris cum arce munita ad ſinum maris Balthici conditâ, ſede Epiſcopali clara.

442. *Segewolt*, *Kokenhaus*, *Habſel*, *Lehal*, *Venden*, *Felin*, *Narva*, ſingula hæc oppida arcibus munitis gaudent. Sunt preterea & aliæ arces validiſſimæ, nempe *Kircholm*, *Vxul*, *Lenward*, *Aſcherad*, *Danemburg*, *Sancel*, *Lode*, *Verder*, *Grubin*, *Soleburg*, *Farneſt*, *Tolczburg*, *Veſenburg*, *Bercholm*, *Badis Vitenſtein*.

Livoniæ merito ſubjungiturDucatus *Curlandiæ*, ubi primariæ civitates ſunt *Memel*, *Heiligow*, *Liba*, *Schake*, *Spiere*. *Vindaw*, *Irben*, duplex ſingulæ mari Balthico adjacentes.

Goldingen arce prædita eſt, habetque diſtrictum amplum.

X. BORVSSIA, *Sarmatiæ ocellus Polonici orbis delicium, Vectigalium officina*, eſt regio fœcundiſſima, importationibus & exportationibus variarum

mer-

mercium apta, propter frequentiam fluminum, ſinuum, portuum. In littoribus vicini maris Balthici ſuccinum paſſim colligitur. Dividitur in *Regalem & Ducalem*. Illius caput eſt *Dantiſcum* ſive *Gedanum*: hujus *Regius mons*.

Dantiſcum ad Viſtulæ Moldavę & Rhodani cõfluentē, emporium ampliſſimū, florentiſſimum, muniтiſſimū, elegantiſſimum & populoſiſſimum. Co-
(443.) quitur in ea ſpiſſiſſima cerevíſia Doppeltbier dicta. Viſu in eo digna ſunt, Baſilica capaciſſima, cum turri edita, & horologio Symphoniaco: Cœnobia Monachorum alborum, nigrorum, griſeorum: Curia, Palatium Domus & Hortus Mercatorum, (der Juncker Hoff vnd Juncker Garten) in hoc fons, in illa fornax vulgo obſervatur. Armamentarium, Granaria, Collegium in quo inter ceteros Profeſſores ſcriptis excelluerunt Barthol. Keckermannus Theol. Licent. & M. *Petrus Krügerus*. Extra urbem duo etiam colles ſunt notabiles, der Biſchoffs/ vnd der Hagelsberg/ nunc muniтiores redditi. Suburbium prolixiſſimum, Schottland dictum, omnis generis opifices continet, quorum quiſq; ſuum peculiare Inſigne exhibet. Blateę urbanę pleræque nimis ſunt anguſtæ, ideoque ſordidę, quod urbem hanc alias nobiliſſimam, multum dedecorat. Ad oſtium Viſtulę, dimidio milliari, ab urbe eſt *Pharus*, inſtar arcis munita, die Münde/ vel das Blockhauß dicta, quam Stephanus Poloniæ Rex adhuc tum ligneum expugnare ~~haud~~ valuit; opus certe admirandum: nuper novo propugnaculo ſive aggere, quem Viſtula circumfluit confirmatum eſt.

Regiomontum, emporium mercatorum & literararum famoſiſſimum ad Prelegam fl. triplici oppido gaudet, unum dicitur *vetus*, in quo Baſilica; al-

terum

terum Lebenicht / in quo Arx Ducalis (cum turri edita) & monaſteria, Curia Epiſcopalis, Domus convivalis mercatorum der Junckerhoff vulgo dicta: Tertium Kneiphoff / in quo Cathedralis eſt Eccleſia, & Collegium Academicum, in quo Ioh. Böhm & *Mislenta* viri præclariores, Theologiam profitentur. *Platea* communiter *longa* dicta, nitidiſſimas ædes obtinet. Portu gaudet muniſſimo, *Pillau* dicto.

444. *Thorunium*, ad Viſtulam fl. mercaturâ & Gymnaſio, in quo elegans Bibliotheca, celebris eſt urbs; Ieſuitæ in ea etiam ſcholam habent. Patria eſt Copernici Mathematici quondam clariſſimi. Vulgo commendantur dulciariæ placentæ, botuli & napi Thorunienſes, qui in alias quoque regiones tranſportantur. Curia & Domus regia ſpectatu dignæ ſunt.

Elbinga, ad fl. ejuſdem nominis, non quidem ampla, ſed elegans diſpoſita atque valde munita civitas; claruit diu mercaturâ Anglorum, qui ibi ſuam ſtationem habuerunt. Curia, templum Parochiale, Collegium, Taberna ſive Popina Mercatorum, nec non hortus eorundem (der Junckerhoff und Garten) urbi ſingularem ſplendorem addunt, ſuburbiis amplis & granariis plurimis gaudet.

Braunsberga, oppidum eſt munitum, populoſum, & haud inelegans, ad fl. Paſſariam, Collegio Ieſuitarum nobile.

Frauenberga, à Canonicorum Collegio, (in quo *Copernicus* vixit) & templo nitidiſſimo claret.

445. *Culmſee* ſedes eſt Epiſcopi Culmenſis.

Grudentum, *Reſſel*, *Allenſtein*, *Melſatia*, *Helsberg*, (ubi Epiſcopalis ſedes,) *Vermedium*, *Brandeburgum*, *Schonſee*, *Stesburga*, *Golba*, *Luben*, *Reden*, *Holland*, *Stum*, *Chriſtburg*, *Merinck*, *Oſterode*, *Roſenburg*, *Mari-*

Marienverder, *Germanica Eulovia*, *Nevenburga*, *Saldavia*, *Strasburgum*, ſunt oppida arces obtinentia. Vniverſæ vero Pruſſiæ, Caſtrum firmiſſimum & ampliſſimum eſt *Mariæburgum*, ſibi adjunctum habens oppidulum nitidiſſimum. In caſtro monſtratur turris, cujus lateres & cœmenta lacte coagmentata dicuntur.

Regno Poloniæ contermina eſt MOSCOVIA, terra 400. milliarium patens & vaſta. Hujus autem deſcriptio ad nos non ſpectat, quia eam nulli peregrino privato peragrare conceſſum eſt; & ſi quis eo pervenerit, nunquam dimittitur, ſed perpetui mancipii loco habetur: Si vero clam inde diſceſſerit, ſummo ſtudio inveſtigatur, captivus reducitur, & vitâ mulctatur. Imo nec indigenis absque venia Ducis, in alias regiones exire licet.

CAP. XII.
DE DANIA.
&
NORVEGIA.

446. DANIÆ regnum, propriè ſic dictum, multis ſuis partibus marinis interſeptum fluctibus, ab Ortu Sveciâ; à Meridie Holſatiâ; ab Occidente Ducatu Sleſvicenſi, à Septentrione Oceano Germanico terminatur. Vbi Sveciæ adjacet *Scaniam*, *Hallandiam*, *Blekingiam* provincias habet amœnas, fertiles, populoſas. Vnde brevis in *Seelandiam*, locupletiſſimam Inſulam, trajectus. *Seelandiæ*, ad meridiem, *Lalandia*, *Falſtria* & minores aliquot Inſulæ ſubſunt, & alia, ſed occidentalior, nempe *Langelandia*: Inde *Fionia*, quæ & ipſa una ex præcipuis Daniæ Inſulis, ſed Seelandiâ minor eſt, cui 37. Inſulæ minores adjacent. *Cimbricam Cherſoneſum*, hoc eſt, *Holſatiam*, *Ditmarſiam*, *Sleſvicenſem Ducatum* & *Iuliam* Germaniæ adſcripſimus.

447. Di-

447. Divitiæ Regis Daniæ conſiſtunt in Portorio navium & vectigali boum. Incolæ negotiationes ut plurimum inſtituunt cum ſalpis, halecibus & aliis piſcibus ſalitis vel induratis, piſcium pingvedine, equis, bobus, pellibus, melle, cerâ, mulſo, lignis, lacticiniis; quę ſingula aliis nationibus copioſiſſime communicant.

Hafnia, vulgo Koppenhagen / Daniæ metropolis, emporium in *Seelandia* maritimum, nobiliſſimum, populiſſimum, vallis & propugnaculis probè munitum. Baſilica ibi eſt elegans, in qua coronantur Reges. Prope eam eſt Collegium Academicum. Arx regia eſt ſtructurę vetuſtæ: Viridarium, Armamentarium regium navale, & cella penaria, viſu digniſſima ſunt.

Coroneburgum ſive *Helſenoer* in expugnabile & ſtupendę ſtructurę caſtrum eſt Seelandię, cui par vix tota Europæ habet. Nam quocunque te vertis, vel turres precelſas, vel tectum auro fulgentiſſimum, vel muros Italicâ formâ & feneſtris pulcherrimis ornatos videbis. Nil dicam, de interiore magnificentia Palatiorum, conclavium, porticuum, culinæ, balnei areæque ſpatioſiſſimę, fontibus, ſtatuis, mirum quantum condecoratæ.

448. *Helſingoburgum*, Scaniæ civitas, arce editiſſimâ inſignis, ſita eſt in ipſis pene faucibns, & ad fretum, dimidio milliari Germanico latum, per quod in Codanum ſinum illabitur Oceanus, Germani vulgo nominant, den Sund / per quod nautę tranſeuntes, pro ſingulis laſtis talerum, pro ſingulis malis, roſam nobilem pendere coguntur, & ab hoc portorio potior pars Proventuum Regis Danię dependet. Oppido toti, qua in longum patet, mons imminet. Nundinę ejus ab equorum, & boum

boum venalium copiâ clarent. In templo B. Virginis innumera viſuntur inſignia Nobilitatis Danicæ. Caſtrum in prærupto monte poſitum, oppiduli amplitudinem obtinet, in cujus meditullio turris ſpectatu digniſſima eſt.

Fridericiburgum eſt ſeceſſus regius amœniſſimus & munitiſſimus. Educantur in hoc plerunque regii filii.

Coronia, vulgo Landtsron / arce validâ, Prætorio pulchro, templo vaſtæ magnitudinis, & portu opportuno gaudet. Habentur in ea anniverſariæ nundinæ populoſiſſimæ.

Sora ſuperbit Academiâ novâ Nobilium.

449. *Roeſchildia* fovet Canonicos Evangelicos. In ejus templo preter monumenta Regia, & epitaphium *Saxonis Grammatici*, Danorum Hiſtorici, multa etiam alia memorabilia viſuntur. Non procul ab hac urbe, *Frodisberg*, pons & 7. acervi lapidum viatori occurrunt, de quibus locis incolæ multa memorabilia referunt.

Lundia Collegiatâ Eccleſiâ ornata eſt, quę ſub Choro cryptam habet. Horologio gaudet artificioſiſſimo, quoad obſervationes, ſcilicet Aſtronomicas, & ſimulacra appoſita.

Malmogia Scaniæ civitas, arce munitiſſimâ inſignis eſt, & ædificiorum magnificentiâ ſplendidiſſimâ. Circa hanc halecum piſcatio frequentiſſima, â feſto Bartholomæi ad Dionyſii uſque feſtum per ſeptimanas circiter 6. continuas, inſtituitur. In foro ſpacioſo eſt Prætorium perelegans. Ex hac civitate oriundus fuit *D. Caſparus Bartholinus*, Philoſophus, Medicus & Theologus ſcriptis celebratiſſimus.

450. *Ellenbogen* ſplendore ædificiorum & munitionibus Hafniæ proxima eſt. Inde *Falſterbo*, *Scanor*,

nor, *Sommersbagen*, *Trellenberg*, *Vſtede*, *Selsborck*, *Elbolm*, *Ronenby*, *Lykon*, celebriora loca ſunt.

Visburg, olim emporium, in hoc Balthico mari, præcipuum, veteris magnificentiæ rudera oſtentat. Reſidet in eo Gubernator regius.

Bornholm Inſ. arce *Hammerbuſen*, & oppidulis *Sandvich*, *Nex*, *Svenicen*, & *Rodna* exculta.

Vraniburgum, in Inſ. *Huena*, arx à nobili Dano & Aſtronomiæ reſtauratore *Tychone Brahe* ædificata, & variis machinis Mathematicis referta eſt.

Mona Inſ. candidis cretæ montibus late in mari conſpicua eſt.

451. NORVEGIÆ Regnum Daniæ (qua borealius eſt) hodie ſubjectum, claret emporio *Berga* nuncupato, unde Salpæ vulgo Stockfiſch / aliique piſces exſiccati ad nos copioſe perferuntur; hæc ſimul Metropolis & Archiepiſcopalis civitas eſt, inque ea Mercatorum famuli ludo Neptunio divexantur.

Nidroſiæ videre eſt templum totius ſeptentrionis celeberrimum quod tamen de ſuo priſtino ſplendore multa amiſit.

CAPVT XIII.

DE SVETIA.

SVECIA, Regnum vetus, habet ad Occaſum Norvegiam; ad Boream, Lappiam; ad Ortum, Ruſſiam; ad Auſtrum, Mare Balthicum & Daniam. Regio eſt omnium Aquilonarium fertiliſſima, compaſcua, cujus maria, lacus, & flumina, piſcium variorum proventu ſunt fœcunda. Campi vaccas paſſim ſuſtinent, longe pingvius lac præbentes Belgicis. Agri plani vix decimo anno ſtercorantur, præcipuè in *Angermannia*, ubi & maxima copia

pia Eſocum datur. E viſceribus terræ eruuntur varia metalla, mineræ & lapides pretioſi, utpote plumbum,ferrum, cuprum, argentum(quod circa *Slaburgum* eſt puriſſimum) ſulphur,alumen,vitriolum. E montibus *Dalecarelienſibus* hauritur (452:)aqua, quæ ferrum in cuprum tranſmutat; qualem aquam etiam *Smôlnizii* Sepuſiorum eſſe diximus. Adamantes, Amethiſti, Topazii, Rubini & ſimiles lapides pretioſi,in montibus *Lappiæ & Kexbolmiæ* creſcunt. Sylvę feris ſunt refertæ &mellificio nobiles. Aliquibus in locis terra aſpera & ſalebroſa eſt,præſertim in *Bothnia*,ut ut Eſocibus alias fœcunda. Frigus hyemale illis eſt tolerabile; hinc & hypocauſta eorum fornacibus calefactis deſtituuntur. Incolæ viribus pręſtantes ſunt, (453.)ſtrenui, bellicoſi, hoſpitales. Maritimi piſcatu vivunt,& piſcibus potius ſalſis, fumo induratis,vel vento exſiccatis, quam recentibus veſcuntur. Neceſſitatis quoque tempore, ex corticibus abietum & picearum panem pinſunt, ſuis ſtomachis accommodatum. Mediterranei ex agricultura, pecoribus & metallis ſeſe ſuſtentant. Quiſque fere ruſticorum opificium callet, & Calendarium Gothicis literis baculo inſculptum, ſecum habet.

Partes Sveciæ ſunt, *Svecia*, *Gotia*, *Finlandia*, *Ingermannia*, *Lapponia meridionalis*, *Smalandia*, *Eslandia*, *Carelia*, *Bothnia*. Provinciæ ejuſdem ſunt precipuæ *Vplandia*, *Veſtmannia*, *Dalecarlia*, *Nericia*, *Sudermannia*, *Helſingia*, *Vermelandia*, *Oſtgothia*, *Thiuſtia*, & quædam loca *Ruſſiæ*, ut & *Livoniæ* potiores partes, de quibus poſterioribus ſub Polonia dictum eſt.

Svecia amplitudine ſua Galliam & Italiam ſuperat. Intra 14. dies, Rex Svecię, 36. mille pedi-

rum facilè colligere poteſt. Naves militares armatas 60. ordinariè in portu ſuſtinet. Tormentorum ſive machinarum bellicarum numerus ad 8000. ſeſe extendit.

454. Metropolis Regni eſt *Stockholmia*, emporium nobile & ſedes regia, munita cum naturâ tum arte. Sita enim eſt in colle ad paludes, inſtar Venetiarum, ad oſtium maris Svecici. Arx regia ampla & ferè inexpugnabilis eſt continens 400. tormenta majora. Ab hac urbe ad fines uſque Sveciæ, Lapponiam verſus, ducenta numerantur milliaria Germ. *Vaxholm & Tigina* ſpeculę atque caſtella urbis ſunt munitisſima, pro obſervandis navibus.

Vpſalia, ad Salam in centro Sveciæ ſita, claret Academiâ, ſede Archiepiſcopali, arce editâ, templo nitidisſimo, cum SepulchretisRęgum, nec non Horologio artificioſisſimo.

Gricholm à variis mercatoribus & exteris opificibus inhabitatur.

Oregund obtinet ſtationem commodam navium, mare Bothnicum petentium.

Arboi ſuppeditat aliis nationibus arma & inſtrumenta bellica præſtantisſima, quę ibidem fabricantur.

455. *Aroſia* abundat mineris argenti excellentisſimi.

GOTIÆ civitates ſunt:

Calmar caſtellum habens munitum.

Veſſum vicinum eſt lacui ingenti, aquę calidæ.

Sudercop à nundinis eſt celebris.

Nordcop oſtentat ſaxa, formas rerum naturalium repræſentantia.

Telga Pyramides ſaxeas cum literis Gothicis exhibet.

Lin-

Lintop Prelatum habet, & variis rebus affluit.

Schening plateis pulchris longiſque gaudet.

Scara eſt civitas Epiſcopalis munita, in lacu ſita.

Lodoſe portu optimo prædita eſt.

Cætera loca ferè ſunt obſcura, rebus memorabilibus carentia.

CAP. XIV.

DE MAGNA BRITANNIA.

456. *Abſolutis nobilioribus Europæ Continentibus, reſtant Inſulæ Europææ præcipuæ perluſtrandæ, è quibus principem locum meretur.*

BRITANNIA, ut, quę Inſularum Europæarum prope maxima eſt, & in ambitu ſuo 409. mill. Germ. comprehendit, nec alia Inſula in toto terrarum orbe illuſtrior eſt; ideoque à Peregrinatoribus plurimum frequentatur. Illam, ab Ortu OceanusGermanicus; à Septentrione Deucaledonius; à Meridie fretum Belgicum alluit: Ab Occaſu Inſulæ Hybernię vicina eſt. Longisſimus ibi dies eſt horarum 18. Terra non adeo frugifera eſt, ſed pro alendis gregibus aptior: hinc vix tertia pars aratro proſcinditur, ſed potior pars pabulationibus relinquitur. Roriſmarini copia tanta ibi eſt, ut & ſepes hortorum eo texantur. Crocum etiam fert: Aëre crasſiſſimo & tẽperatiſſimo fruitur cœlo, adeo ut rara ibi fulmina, & pauci morbi. Vinũ non fert, ſed cereviſia in ea optimi ſaporis coquitur, quę & in Germanię urbes maritimas pasſim tranſportatur. Colles undiq; multi, nullis arboribus conſiti, neq; aquarũ fontibus irrigui, tantùm herbam tenuisſimam atq; brevisſimam proferunt, quę tamen ovibus abunde pabulum ſup-

peditata,unde oves tenuiſſima ferunt vellera. Et hoc vellus vere aureum eſt,in quo potiſſimum Inſulanorum divitię conſiſtunt; nobiliſſimum enim pannum inde conficiunt, qui per univerſum fere terrarum orbem divenditur. Nec deſtituitur metalli fodinis, è quibus aurum, argentum, plumbum,cuprum,ferrum,lazurum,non tamen in tanta præſtantiâ eruitur, quam ſtannũ, quod omnium Europearũ eſt nobiliſſimum celebratiſſimũq;. Producit etiam nonnullas gemmas,Adamantẽ & Gagatem ſive ſuccinum,lapideos carbones,cæſpites uſtibiles. Vitrariis inſuper officinis ornata eſt. Equos parvos,aſt celeres,canes grandes, ſive moloſſos prȩſtantiſſimos generat. Lupos non fert, ſicut nec ullum aliud animal noxium,prȩter cuniculos, & copiam cornicum, quæ ſegetem abſumunt. Oppidis munitis paucis gaudet, Incolȩ ſunt ingenioſi, bellicoſi, boni nautȩ, aſtuti,agiles, ſed ſimul cinædi,hiſtriones,in victu & veſtitu luxurioſi, aucupes,Philothecam ſive Album amicorum nihili facientes.

458. Præ cæteris Inſulis hæc valde populoſa eſt: nam Rex 100000 pedites & 20000. equites in aciem producere poteſt. Reditus Regis annui ſunt 15.circiter tonnæ auri.Civitates 136.Pagos 50000. inquilinos 160000. ſola Anglia abſque Scotia obtinet Dividitur enim in duo regna, *Angliam* (ſub qua *Vallia*, ſive *Cambria*) & *Scotiam*: quæ tamen ſub Iacobo VI. jam in unum coaluerunt.

Angliæ fluvii precipui navigabiles duo ſunt *Thameſis* (cygnis affluens) & *Sabrina*.

Portus primarii Anglię dicuntur: *Davernus,Momtsbay, Volemouta, Tarbay, Southantonenſis, Plimmouthenſis Exonienſis, Milforthavenſis.*

Pro-

Promontoria præcipua ejus ſunt: *Bernbium* ſive *Ordehead, Bolerium, Virvedrum* ſive *Dunſoy*, & *Orcas* ſive *Horoburne* dictũ, Academias duas celebres habet; *Cantabrigæ* & *Oxfordii*. Londini inſuper omnes Facultates publicè à diverſis Profeſſoribus docentur. Archiepiſcopos duos ex 47. Epiſcopis continet, à pompâ Pontificiâ alienos. Olim hæc Anglia ab Anglo Saxonibus in 7. Regna diſtributa fuit quæ ordine, cum ſuis hodiernis comitatibus civitatibus & Caſtris primariis recenſebimus.

I. *Primum Regnum* fuit CANTIVM, quod nunc Comitatus eſt candidis montibus conſtans. Hic in portu *Dolæ* Iulius, Cæſar, primus Britanniæ ſubactor, primum appulit. Mari Gallico adjacet, celebraturque à promontorio Cantio hodie *The Foreland* dicto. Civitates primariæ ibidem ſunt ſubſequentes.

Maidſtone, populoſa, oblonga urbs.

459. *Rocheſter* vetuſtum oppidum eſt habens ſuburbia ampla, templum egregium, caſtellum firmum, & navale regium capaciſſimum.

Canterbarum pervetuſta, Archiepiſcopalis civitas, ad Stour fl. excellit baſilicâ ſpectatiſſimâ.

Dover à portu Gallis opportuno, caſtello excelſo, Palatioque Arthuri nobilis eſt.

Graveſend portu Belgis commodo, caſtello & diverſoriis plurimis inſtructa eſt.

Gronewich ſpectatiſſima arx eſt regia, cum vivario & viridario amœniſſimo, nec non nave, qua Franciſcus Draco totum circumnavigavit orbem.

Depfort navali & armamentario regio inſtructa eſt.

Lid Nervenden, Tenterden, Benonden, ſunt quoque Cantii oppida lanificio nota.

Eltham & *Otford* arces ſunt regiæ.

460. II. SVTHSEXIA Regnum hodie in provinciam reductum fodinas ferri non adeo præſtantis, habet. Ejus metropolis *Chiceſtria* eſt ſatis ampla, in qua reſidet Epiſcopus:

Rhie in portu ſuo Gallicos excipit naves.

Arundel nobilitatur arce, Comitum de Arundel.

Lewes populoſa & ampla eſt civitas.

Hoc priſcum regnum complectitur etiam Comitatum *Surry* dictum, in quo eſt *Noneſuch* (hoc eſt.nuſquam ſui ſimile) Palatium regium ſtupendæ ſtructuræ & admirandæ amœnitatis Bibliothecâ inſigni, viridariis & Luco Dianæ gaudens.

Richmond ad Thameſin fl. perpulchra arx regia eſt continens Bibliothecam & ſpeculum inſigne. Non procul inde diſtat.

Kingſtorium frequens emporiolum ad Thameſin fluv.

Beddington palatio, viridario & opere hydraulico ſuperbit.

461. III. EASTANGLIA continet provincias ſubſequentes.

1. Eſt, *Nortfolk* cujus primaria & Epiſcopalis civitas *Norwich* ad fl. Gerne ſita eſt, obtinens mœnia firma, curiam egregiam & domos privatas pulchras plurimoſque incolas.

Yarmouth ſive *Garienis oſtium* perpulchra & munita civitas nobilitatur portu tuto.

Lynne ampla, opulenta & nitida civitas commendatur à commodo portu.

Buckenham caſtrum eſt firmiſſimum, elegantiſſimumque

2. *Sutfolk* provincia à caſeis præſtantibus nota, duabus civitatibus gaudet.

Bury,

Bury, ſive *Edmundsbury*, quod emporium eſt haud ignobile.

Clare oſtentat rudera arcis Ducum de Clarenz.

3. *Cantabrig* plurimum croci fert, & in ea paſſim præſtantiſſima coquitur cereviſia. Ejus celebris urbs *Cantabrigia* in loco uliginoſo & minus ſalubri ad Canum fl. locata eſt, obtinetque caſtellum in colle amplum atque vetuſtum. Platearum elegantia, templorum frequentiâ & copioſiſſimis iiſque pulcherrimis Collegiis Academicis cum ſacello auguſtiſſimo nitet. Celebrantur hic â Feſto Michaelis usque ad F. Martini nundinæ frequentiſſimæ.

462. *Elio* oppidum inſulare atque epiſcopale ab egregio fano commendatur.

Adeline regia arx quoad architecturam præſtantiſſima.

IV. VESTSEXIA continet:

1. *Cornvalliam* ſive *Cornubiam*, & in hac provincia proceræ ſtaturæ homines generantur, montesque ſtanno præſtantiſſimo protuberant. Eſt ibi celebre Promontorium *Bolerium* ſive *Antiveſtæum*, vulgo *Theland* enddictum, ut & portus notiſſimus *Volemonth* ſive *Falemonth* nuncupatus.

2. *Devoniam* ſive *Denshire*, quæ celebris provincia eſt, ob portum tutiſſimum, capaciſſimum fortiſſimumque *Bleimund* vel *Plimmonth* dicto. Ibi etiam civitas eſt portu gaudens *Derthmonth*.

Kirton ſive *Cridiantum* S. Bonifacii Apoſtoli Germanorum patria eſt.

463. *Exonia* ſive *Exceſter* epiſcopalis firmaque eſt civitas, portuum opportunitate, lanificii præſtantiâ, templo Collegiato, arce editâ & ampſis ſuburbiis commendabilis, ſed in ſterili loco condita.

3. *Somerſethiam*, provinciam amplam, populoſam, portuoſam & fertilem. Ejus oppida ſunt:

Bathonia à thermis claret.

Briſtolia, vulgo *Briſtow*, florentiſſimum, firmiſſimum, portuoſiſſimum atque mundiſſimum eſt emporium, ſecundas à Londino partes obtinens. Iacet ad ripam Avonii fluvii, templum D. Mariæ & S. Crucis (quod ſuper lanam fundatum eſt) & turris rimas agens obſervatu digna ſunt. Vicinæ rupes Adamantum adeo ſunt fertiles, ut navem onerariam iis implere poſſis.

Velles oppidulum elegans, populoſum, nobilitatur templo, Collegio & aulâ Epiſcopali.

Taunton, *Somorton* & *Briſgevater* ſunt etiam Somerſethiæ oppida.

464. Vicina Inſula *Avalonia*, Latinis *Glaſconia* dicta, oſtentat rudera celeberrimi Monaſterii *Glaſtenbury* dicti, in cujus cœmiterio monumentum viſitur Arthuri Regis Britannici fortisſimi.

4. *Vilthoniam*. Hæc provincia habet elegantem civitatem *Malmesbury* à lanificio notam.

Maildulfeburge oppidum commendatur à Monaſterio.

Calne vetuſtum oppidum per Synodum in eo Anno Chriſti 977. infeliciter celebratam, innotuit.

Sarisbury Epiſcopalis, populoſa & opulenta eſt civitas, templo Cathedrali (quod feneſtras tot, quot annus dies; tot marmoreas columnas, quot annus horas; tot portas, quot annus menſes continet) curiâ ligneâ eleganti & foro capaci ſuperbiens.

In *Grecelade* oppido olim Græci Philoſophi ſcholam erexerant.

Huc ſpectant *Marleborow* & *Edingten* oppida.

5. *Dor-*

5. *Dorſetiam.* Hæc obtinet portum *Veymouth* & nobilem urbem *Dorceſter*, item *Schirburne*, *Vimburne*, in cujus monaſterio eſt monumentum regium. Rudera etiam arcis regum priſcorum VVeſtſaxonum ibidem apparent.

465. 6. *Suthantoniam.* Hæc 18. emporiis inſtructa eſt, quorum metropolis *Southanton* intra duos fluvios ſita, ab elegantiâ ædificiorum, opulentiâ civium, mœnibus firmis, portu tuto, nec non munito caſtello commendatur.

VVinthe ſter pollet Caſtello, Collegio, Epiſcopali templo & aulâ.

7. *Bernheriam.* Nunc temporis hæc provincia Comitatus titulo ſuperbit, obtinens *Vindeſorium* caſtrum regium ſitu peramœno gaudens, cujus templum celebre eſt à ſepulturâ Regum Garrectiorum, ſive Equitum Periſcelidis, nec non à ceremoniis eorundem die Georgii anniverſalibus. Notandæ ibi tres præcipuæ areæ, ut & Sphæriſterium cum ambulacro venuſtisſimo atque perlongo; item Hypocauſta duo ſpeculis conſtrata; cubile cum lecto Reginæ Eliſabethæ, Xyſtus emblematicus, Gymnaſium ſive Collegium Ætona appellatum, vivaria & alia plurima ſingularia.

466. *Abington* peregregia eſt civitas.

Maidenhead lanificio, caſtello & equili regio oppidum eſt nobile.

Vallengford habet caſtrum amplum ad Thameſin fl.

V. NORTHVMBRIA complectitur ſubſequentes Provincias.

1. *Lancaſtriam*; in qua *Mancheſter* præſtans civitas eſt, item *Liſpole*, portum obtinens navigationi Hibernicæ opportunum.

Lancaſter metropolis, ob egregiam arcem, & pontem præſtantem laudatur.

2. *Northumbriam* proprie ſic dictam in finibus Scotiæ: Et hæc obtinet *Britannicū Vallum* cum muro *The Pictswall* nuncupatum. Ibi quoque eſt præſtantisſimum caſtellum *Tinmouth*, ſive *Tinæ* oſtium.

Hujus primaria urbs *Neucaſtle* inæqualiter ſita eſt, ædificiis privatis & publicis præſertim Caſtello, ponte, foro & portu prædita. Mercaturâ valet, oſtentatque Romanas Prætenturas.

467. Reliqua oppida ſunt *Norham*, *Morpeth*, *Alnewik*, *Berwik* & Caſtrum permagnum *Bamborrow*, cui adjacet pagus *Emildon*, qui præduxit *Iohannem Duns*, Doctorem illum ſubtilem vulgo *Scotum*(eo quod è familiâ Scoticâ oriundus fuerit) dictum.

3. *Eboracum*, vulgo *Yorce*. Sita eſt hæc provincia ad Oceanum Germanicum, habens metropolim ejuſdem nominis *York* ſive *Eborach* dictam: quæ urbs vetuſtisſima ſecundas tenet à Londino. Eam Vrus fl. dirimit Archiepiſcopatu, curiâ Iudiciali, fano S. Petri, arce *The Manour* dicta, amplitudine, elegantiâ, formitudine, civum copiâ ac opulentiâ præſtat. E regione agri Eboraci in Oceano Germanico uberrima halecum eſt piſcatura.

Halyfax eſt locus natalis *Iohannes de Sacro Boſco*, Mathem. CL. In hoc oppido fures deprehenſi, ſine ullâ dilatione decollantur.

North Alverthon unicâ prolixisſimâ plateâ conſtat, nundiniſque boariis & pugnâ *de Standardo* dicta, claret.

Stanfordbrigde, ſive *Batlebrigde* obtinet pontem ad quem ſtrages inſignis quondam accidit.

468. *Hull* opulentum atq; egregium emporium

nobi-

nobilitatur vicinis promontoriis *Holderneſſe & Flamboroughead* nec non arce inſigni *Scarborouque* ubi Belgæ piſcationem Halecum á præſide arcis illius impetrant.

Rippon obtinet templum magnificum, in quo olim caſtitas ſuſpectarum fœmellarum probabatur.

Pontfract in ſitu amœno poſita caſtello valet.

Dancaſtor, *Sheafield*, *Tikhill*, *VVakefeldia*, *Skipton*, *Leedes*, *Veterby*, *Howden*, *Beverly*, *Cattingham*, *Bridlington*, *Pikering* ſunt etiam Eboracenſia oppida vulgaria.

Huic Eboracenſi provinciæ adſcribitur quoque Comitatus *Richmond*, cujus metropolis ad Svalam fluv. eodem utitur nomine, & ſuburbiis amplis inſtructa eſt. Montes hujus loci plumbum aliaque metalla, ut & carbones lapides ferunt.

469. 4. *Dunelmiam* ſive Epiſcopatum Dunelmenſem; Cujus metropolis *Durha* ſive *Dunelmum* Vedrâ fluv. cincta, à templo Epiſcopali, Sepulchreto *Bedæ Venerabilis* nec non arce nota eſt.

Hartlepole eſt emporium portu ornatum.

Aukland Epiſcopalis arx habet pontem inſignem.

Finchale oſtentat monumentum S. Godrici.

470. *Branſpeth & Lumley* ſunt arces præſtantes.

Vedræ oſtium, ſive montes *Veremouth*, obtinet monaſterium S. Petri, in quo Beda vixit. Hujus Theologi locus natalis in hoc quoque eſt Epiſcopatu, dicitur *Iarrow*.

5. *Cumbriam* ſive *Cumberlandiam*, obtinentem murum illum Romanum limitaneum. Hæc à Septentrione eſt finitima Scotiæ, argentum & aurum paſſim in tanta copiâ proferens, ut non tan-

tum, Angliæ ſufficiat, ſed etiam alienis regionibus communcet. Ejus loca præcipua ſunt.

Carleolum, Epiſcopalis vetuſta & munita civitas, caſtello nobilis.

Bulneſſe eſt vicus munitisſimus.

471. *Beaucaſtle* eſt vetuſtum caſtrum.

6. *Veſtmariam* ſive *VVeſtmerlandiam* intra montes ſitam.

Hujus præcipua civitas *Kandale* ad fl. Cano à pannificio celebris eſt.

VI. EASTSEXIA ſive ESTSEXIA continet.

1. *Eſſexium* comitatum, in quo oppidulum perpulchrum eſt Leēg, vicinum habens Thameſis fl. oſtium, ſive Æſtuarium ab Anglis *The Themeſmouth* dictum.

Maldon è plateâ novâ mille paſſuum longâ conſtat.

Colcheſter eſt amœna, nitida & populoſa urbs, obtinens 15. templa; ſed falſo patria Matris Conſtantini M. Imp. dicta.

Harewuch gaudet portu tuto.

Valtham ſive *Saffronvalden* ad Ley fluvium frequens eſt emporium, arce & viridario egregio conſtans.

472. *Chonford*, *Ralegh Danmow* etiam ſunt oppida hujus provinciæ.

2. *Midleſex*. Hæc provincia anguſta quidem, ſed fertilis, metropolim habet *Londinum* emporium Europæ populoſisſimum, opulentisſimum, amplisſimnm ad fl. Thameſin ſitum; plateas tamen ut plurimum anguſtas tenebroſaſque ex domibus ligneis inordinatè conſtructas habens, exceptâ fere unicâ plateâ Aurifabrorum ad ſtuporem uſque auguſta. Regimine fruitur libero, ita ut nullum agnoſcat magiſtratum regium, licet Rex in ea ſedens

dem ordinariam habeat. E numero Senatorum quidam ordinem Periſcelidum ſuſcipiunt. Fœminæ plurimis privilegiis gaudentes faſtuoſæ ſunt. Templa Parochialia 121. obtinet. Itali, Galli, Belgæ diverſa templa habent. In 12. Collegiis, *Hoſpitiis* vulgo dictis, nobiles juvenes maximâ frequentiâ in Iuriſprudentia & ſtatutis patriæ informantur. Obſervatu in ea digna ſunt: Templum (473.) Epiſcopale D. Pauli, in quo Rex Etheldredus & *Thomus Linacer* ſepulti ſunt; pons miræ ſtructuræ; vetuſtum Regis Palatium; Palatium Comitis de Nordhington; Periſtylium, ſive Mercatorum domus, vulgo *Burſa*; domus Hanſeatica Germanorum Mercatorum *Stilard* dicta; Prætorium ſive *Hall*, Domus Senatoria *Gvidhall* nuncupata; Regia ſedes *Vitehall*; Arx ſive turris *Bringvin*, in qua Magnates ſontici includuntur; Armamentarium; Domus correctionis *Britvell* palatio egregio prædita; Domus leonum & ferarum, Domus frumentaria *Leadenhall* dicta; Hydraulica; Theatra ſuburbana pro hiſtrionibus & ferarum venatoribus; Collegia cum ſuis hortis; Arx regia *Gronvigde* dicta, cum vivario. *Veſtmünſter* obtinet magnificentiſſimum templum Regum coronationi & ſepulturæ ſacrum cum Sacello ſeptem mundi miraculis annumerando. Numerantur in hac civitate circa 350000. hominum, quibus ſeptimanatim vix 900. boves á lanniis mactati ſufficere ſolent.

474. *Brenford* oppidulum Caſtrum *Sion* Vicinum habet.

Hamptoncourt regia arx eſt auguſtiſſima plurimas raritates complectens.

VII. MERCIA ampliſſimum quondam fuit

Re-

Regnum, comprehendens provincias quam plurimas, è quorum cenſu eſt:

1. *Gloceſtria* habens metropolim ejuſdem nominis ad Sabrinam fl. conditam; eſtque Epiſcopalis, elegans, munita civitas, baſilicâ artificioſâ atque caſtello egregió ſuperbiens.

475. *Tewkesbury* pulchra & ampla eſt urbs, multa Ducum & Comitum monumenta in templis obtinens.

2. *Huntingtonia*, à metropoli ſua ſic dicta, ad fl. Vſa in edito loco, ponte & prato amœniſſimo nobilitatur.

Germonceſter, ſive *Geordmontdeſter*, vicus eſt ampliſſimus, laborioſiſſimis agricolis refertus.

S. Needes, ſive *Neotiſanum & S. Ives*, ſunt oppida vulgaria.

3. *Herefordia* gaudet metropoli ejuſdem nominis, quæ Epiſcopo ſedem præbet: Templum & Collegium illi ſingulare decus conciliant.

476. 4. *Bedfordia*, cuniculis abundans, à metropoli ſua *Bedford* ad fluv. Vſa ſic dicta; continet etiam oppidulum *Dunſtable*, & amplum caſtrum regium *Ampthill*.

5. *Vigornia* á ſalinis celebris, habet metropolim ejuſdem nominis, vulgo tamen *VVorceſter* nuncupatam, quæ ſita eſt ad fl. Sabrinam, eſtque Epiſcopalis, pulchra atque firma civitas, obtinens cum collegio baſilicam inſignem.

6. *Buchinghamia* à metropoli ſua ita appellata, alluitur fl. Ocisâ, & molis præſtat.

7. *VVarvicum* habet metropolim egregiam ejuſdem nominis, gaudentem caſtello arte & naturâ firmiſſimo, templo ornatiſſimo, in quo inprimis arma Comitis Gvidonis gigantis conſpicua ſunt,

477. *Conventre* Epiſcopalis, amplá, elegans & firma eſt civitas, oſtentans duo egregia fana, nec non coſtam atque ſcapulam urſinam grandem.

Hucpertinent *Aratford*, *Henley* & *Aulceſter* oppida, ut & magnifica firmaque arx *Kenelworth* vivariis circumdata.

8. *Oxenfordia* uliginoſa & paludoſa provincia, gaudet metropoli. *Oxoniæ* ſive *Oxford*, eſtque egregia & nitida urbs fluviis Chervel & Iſis pulſata, celebris ab Academiâ, Collegiis magnificis aulisq; ſumtuoſis, necnon Bibliothecis nobiliſſimis. Viſenda hic quoque ſunt rudera ædium famoſiſſimæ *Roſamundæ*.

Huc pertinent *Tama*, *Dorcheſter* & *VVatlington* oppida, nec non regiæ arces duæ *Ewelme* ac *VVoodſtok*, quarum poſterior à carcere Eliſabethæ, Sacello, vivario & ruderibus ædium præfatæ Roſemundæ, notior eſt.

9. *Leiceſtria* à metropoli nomen habet, quæ ad fl. Saaro poſita eſt, claretque ab arce & Xenodochio, in cujus templo Comitum ſunt monumenta.

Lutterworth fovit *Iohannem VViklef*, Theologum illium celebrem.

10. *Staffordia à Stafford* civitate dicta, quæ caſtello prædita eſt.

Lichfeld Epiſcopali gaudet ſede.

478. Huc pertinent *Stone Tamerworth Burthon*, & *VVolwerhampton* oppida, ut & arces *Chartley* & *Dudley*.

11. *Rotelandia* ſive *Rutlandia* totius Angliæ minima eſt provincia. Ejus metropolis dicitur *Vppingham*.

12. *Salepia* ſeparat *VValliam* ab Anglia. Ejus primaria urbs olim fuit *VVroxceſter*, quæ nunc viliſſimus

mus pagus eſt, è cujus ruderibus extructa eſt nobilis & firma civitas *Schrewburge* ſive *Salopia* dicta ad Sabrinam fluv. In hac lanificium ſtrenue exercetur.

Oſweſtre, ſive *Oſwaldſtre* oppidulum firmiſſimum claret nundinis præſtantiſſimis pannis refertis; gaudetque Caſtello.

13. *Northamtonia* dicta eſt à primaria ſua urbe *Northampton*, quæ ad Avonam, ſive Nen fl. ampliſſime eſt condita, habens caſtellum vetuſtum.

Peterborow Epiſcopalis urbs habet templum monumento infelicis reginæ Catharinæ, & pictis feneſtris vitreis inſtructum.

Burghley arx vivario ornata eſt.

Fotheringay, arx amœniſſimis pratis cincta, nota, à templo collegiali, ut & Carcere Reginæ Mariæ, ubi & ſecuri percuſſa eſt.

479. *Rochingham* admodum firma arx eſt ad fl. VVelland.

Ounde perelegans eſt oppidum.

14 *Nottinghamiæ* metropolis eſt *Nottingham*, amœna ſane civitas, obtinens forum egregium, & caſtellum inexpugnabile in rupe præcipiti.

Newarke ad fl. Trent ampla civitas caſtello prædita eſt.

Mansfeld oppidum nihil memorabile obtinet.

15. *Lincolnia*, ampla provincia, habet metropolim amplam, Epiſcopalem *Lincolniam*, ad VVitam fluvium.

Stanford ad VVellando fl. egregia eſt urbs immunitatibus gaudens.

Cætera oppida ſunt *Crouland*, *Boſton*, *Paunton*, *Grantham* (quod egregio Gymnaſio atque templo præditum eſt) *Torkſey*, *VVainflette*, *Louthe*, *Grimesby &c.*

16. Ce-

16. *Ceſtria* metropolim habet ejuſdem nominis ad Dejum, ſive Devam fluv. Romanorum monumentis eſt clariſſima, ab amplitudine, elegantiâ ædificiorum, hortorumque commendata. Domus Epiſcopalis & caſtrum, nec non aula civitatis ſingulariter eminent. Ædes privatæ ambulacris atque periſtyliis præmunitæ ſunt.

480. 17. *Hertford* Comitatus antiquiſſimis calret civitatibus, è quarum cenſu ſunt *Koiſton*, *Vare*, *Hunsden*, *&* *S. Albans*, quæ ampla & lata urbs eſt. De celebri quondam civitate *Verula* patria S. Albani, primi martyris Britannici rudera tantum extant, cum ampliſſimo fano, in cujus eleganti baptiſterio reguli olim Scotici baptizabantur.

Tbibaulds arx eſt regia egregia innumeris raritatibus gaudens.

18. *Darby*, Comitatus eſt montoſus, ſaxoſus, ferens plumbum, antimonium, lapides molares & cotes. In metropoli *Darby* coquitur ſapida cereviſia.

Bakavel oppidum thermas ſalutares habet.

Perluſtratis hiſce ſeptem priſcis Angliæ Regnis cum ſuis provinciis, civitatibus arcibuſque, conſideranda jam eſt altera Angliæ pars, nembe CAMBRIA, ſive VVALLIA, que primogenito Regis Angliæ, ex more antiquo cedit, qui inde *Princeps* dicitur *VValliæ*. Terra omnis montoſa, aſpera, niſi qua mari vicina eſt. Incolæ laboris ſunt impatientes, generiſque nobilitate ferocientes & juriſprudentiæ ſtudioſi.

481. Diſtingvitur autem VVALLIA in ſubſequentes 12. Comitatus.

Primus, *Radnoria* dicitur, obtinetque civitatem *Knighton*, ad quam mirabilis & prolixiſſima quondam

dam foſſa erat, diſtingvens Angliam à Britannia priſca.

2. *Brechinia.*

3. *Monumeth.* Hic Comitatus habet metropolim *Monmouth* ſive *Mongwy.*

Neuport, gaudet arce & portu tuto. Hodie tamen hic Comitatus à pleriſque Angliæ adſcribitur

4. *Glamorginia* habet Epiſcopale oppidulum *Landaffe*, & portuoſam civitatem *Caerdiffe.*

5. *Maridunenſis* ager continet vetuſtam atque venuſtam civitatem *Caermardin.* In hac celebris ille Scriptor *Merlinus* natus eſt. Iuxta eam eſt fons inter 24. horas inſtar maris, bis creſcens, totiesque decreſcens.

6. *Penbrak* obtinet metropolim ejuſdem nominis in amœniſſimo VValliæ loco ſitam. Ibi etiam *Milforthaven*, portus ille totius Europæ præſtantiſſimus celeberrimusque. Citra hunc portum in Scotica provinciola *Roſſia* habitant Belgæ, & quidem Flandri. Ibidem eſt Promontorium *Octopi-*
(482.) *tarum* vulgo S. *Davidsland*, habens oppidulum *Meneviam*, ſive S. *Davidis*, in quo olim Archiepiſcopi reſidebant. Hinc facilis datur tranſitus in Hiberniam.

7. *Ceretica* gaudet civitate *Cardigan*, vulgo *Aber-Tivy*, ſive *Oſtium Tivii* dicta.

8. *Montgomeryshire* nomen ſortitum eſt à civitate *Montgomery.* In hoc comitatu ſitus eſt excelſus mons *Plinlimon* effundens fluvium celebrem Sabrinam.

9. *Mervinia* Comitatus intra montes aſperos ſitus eſt, obtinetque incolas à libidine infames. Primarium ejus oppidum dicitur *Bala.*

10. *Snan-*

10. *Snaudonia*, ſive *Arvonia* excelſiſſimis Britanniæ montibus iisque nivoſis ſuperbit, qui incolarum, belli tempore, aſyla ſunt. Hic ſitum eſt Promontorium *Canganum*, communiter *Lhein* dictum. Primarium ejus oppidum eſt *Caernarvon* arce egregiâ præditum.

Bangor, ſive *Banchor* elegans civitas Epiſcopalis, arce etiam ornata eſt, penes quam facile in Inſulam *Monam*, ſive *Angleſey* navigatur. Hic etiam cum arce egregiâ condita eſt civitas arte & naturâ firmiſſima *Conovium*, ſive *Aber Convei* dicta.

11. *Denbighenſis* Comitatus continet civitatem *Denbighiam*, quæ eſt Boronia, nobilibus abundans.

483. *Ruthunia* emporium eſt nobile, habens caſtrum peregregium.

VVrexham ſuperbit eleganti turri & Organo.

12. *Flitenſis* provincia nomen ſibi acquiſivit ab Arce *Flint* ſive *Flintcaſtle*. Ejus oppidum primarium atque Epiſcopale eſt *S. Aſaph*, vulgo *Lanelwi* nuncupatum.

DE SCOTIA.

484. SCOTIA dirimitur â præfata Anglia Tuedâ fluv. Zeviotâ monte altiſſimo & qua mons defuit, Vallo, ſeculo noſtro facto, ac deinde Eſcâ & Salvæo fluminibus.

Eſtque hoc regnum aſperius atque montoſius Angliâ, magna ex parte ſulphureum & viſcoſum; gliribus, ſive (ut Bertius ſcribit) muribus carens, ligno non ubiq; inſtructum, triticum & ſiliginem ad neceſſitatem vix ferens, unde agreſtes, ſive pagani plurimum avenario pane veſcuntur. In *Roſſia* tamen provincia Scotiæ, incolæ, ex tritico apud ſe nato, veſcuntur optimo, ſapidiſſimoque univer-

ſæ Europæ pane candidiſſimo, leviſſimo, maximeque ſolubili. In vallibus plurimi ſunt lacus, paludes fonteſque & rivi piſcoſiſſimi, quorum pars maxima è monte *Grampia* oritur. Mons hic mediam Scotiam interſecat; cujus pars Auſtralis, *Superior Scotia* dicitur; Borealis, *Inferior*. Superior Scotia fertilior eſt, incolaſque habet civiliores, quos *Altæ terræ viros* nominant. *Inferior* incultior eſt, ideoque illius incolæ *Scoti Sylveſtres & Imæ terræ viri* dicuntur.

485. Adeo fœcunda eſt regio, ut binos, ternos, quaternos uno partu edere non ſit infrequens. Mare Scotiam alluens oſtreis, halecibus, corallis conchisque diverſi generis ſcatet. Fluvii Salmonibus affluunt.

Singularia hæc in Scotia habentur: 1. Aqua Lacus *Myrtoi*, cujus dimidia pars hyeme congelat, altera fluit. 2. *Cariciarum* boum pingvedo, quæ ſemel liquefacta, nunquam poſt condenſatur. 3. In provincia *Coil* rupes ſurda, 4. In Lacu *Lomundo*, piſces pinnis carentes, & in eo Inſulæ natantes, nec non aqua proceIloſa. 5. Lapis *Argadiæ* ardens. 6. Aqua in Specu *Buquania* lapideſcens.

486. Navigabiles fluvios 3. habet: *Cloyd, Faus, & Fortheam*.

Archiepiſcopatibus duobus gaudet, nempe *S. Andreæ & Glasquenſi*. Academiis tribus ornata eſt; *S. Andreæ, Glasquenſi & Aberdonienſi*. Totum Scotiæ regnum hodie in 36. Provinciolas diſtingvitur. quarum prima eſt *Teiſidale* monaſterium pervetuſtum *Mailroſe* obtinens.

2. *Merchia* ſive *Limitanea*, gaudens civitate *Coldinghã*.

3. *Lauden* ſive *Lothien*, Hæc metropolim habet *Edin*-

Edinburgum, quæ antehac Regum Scotorum Regia fuit; eſtque totius Scotiæ metropolis ad Fortheam amnem, in amœno & fertili loco, ſed tamen ut plurimum inter colles, inſtar Pragæ Bohemorum, condita, obtinens intra circuitum unius milliaris Germ. ultra centum arces conſpicuas. Arx civitati proxima in rupe inexpugnabili ſita, *Caſtrum puellarum* appellatur. Vrbs ipſa non tan-
(487.) tum obtinet Palatium regium, *Cathedra Arthuri* communiter dictum, ſed etiam plurimas aulas Epiſcoporum, Ducum, Comitum, Baronum & Procerum totius Regni; quas tempore Comitiorum inhabitare ſolent. Cætera civium ædificia nihil humile, ſed cuncta magnifica præ ſe ferunt; inprimis vero templa & collegia Sacerdotum excultiſſima ſunt. Monaſterium S. Crucis reliquis palmam præripit. Palatium regium viridariis amœniſſimis nobilitatum eſt. Suburbium occidentale ædificiorum frequentiâ & ſplendore nihil urbi cedit.

Leith oppidum munitiſſimum portu egregio dotatum eſt.

4. *Lidesdale* exhibet arcem munitiſſimam *Armitage*.

5. *Galloway*, ſive *Gallovallia*, celebris eſt à portu *Kircoubright*, & *VVigton* caſtro, nec non Promontorio *Gallevidiæ*.

VVhitherne Epiſcopalis eſt ſedes.

5. *Carick*, ſive *Caricta*, à bobus præſtantiſſimis commendatur, continetque *Bargeney* oppidum.

488. 6. *Kyle*, ſive *Coyla*, celebris eſt à rupe ſurdâ & portu commodo, nec non emporio pervetuſto *Aire* dicto, in quo peregrinantes à Magiſtratu honorificè excipiuntur, ac in curia matriculæ, ſive catalogo civium adſcribuntur. Non procul ab hac urbe

urbe ſita eſt Inſula *Arran* in qua corpora mortuorum (ſi vera ſunt, quæ Scriptores plerique referunt) non putreſcunt, nec ideo humantur, ſed dio atque Soli exponuntur.

7. *Lenoxia* obtinet lacum *Logh Lomond* conſtantem aquis procelloſis, piſcibus atque pinnis & Inſulis natantibus, uti jam dictum.

8. *Dunparton* prædita eſt civitate munitiſſimâ *Dumbrinten* dicta ad confluentem Levini & Glottæ: Specula ibi in rupe habetur nobiliſſima.

489. 9. *Kuningham* ubi oppida *Irwin* & *Ardroſſan* ſunt.

10. *Glaſconia* ornata eſt urbe *Glasquo*, Archiepiſcopatu, Academia & mercaturâ pollente.

11. *Cluydsdale* tenet arcem *Douglas*.

12. *Reinfraw* habet ejusdem nominis oppidum.

13. *Stirling* vel *Sterling* conſimilis nominis obtinet civitatem cum arce regiâ in rupe conſita & murum limitaneum Romanorum.

14. *Fiſa* celebris eſt ab Archiepiſcopali & Academiâ urbe S. *Andreæ*.

15. *Braid Albin*, ſive *Albania*, inhabitatur ab agreſtibus, bellicoſis malitioſisque hominibus.

16. *Perth Schirtſdome* prædita eſt civitate Epiſcopali *Dunkelden*, & oppido probè diſpoſito *Perthun*. Non procul inde fuit arx Comitûm *Rethuenorum*, in qua illi Comites Regem Iacobum VI. trucidare conabantur.

490. 17. *Anguſia* continet civitatem *Dundee*, patriam *Hectoris Boetii*, Hiſtorici Scotici CL.

18. *Mernis* nota eſt à caſtello edito *Dunnolyr*.

19. *Marria* tenet Epiſcopalem urbem *New Aberdon*, quæ prædita eſt egregiis domiciliis Cannonicorum Xenodochio opulento & Academiâ.

20. *Roſ-*

20. *Roſſia* ſive *Culros* claret portu capaciſſimo, *Cromerty* dicto, fodinis item miris carbonariis, nec non ſalinis.

21. *Strathnawern* extrema provincia Inſulæ Britannicæ, ob aërem frigidiorem & luporum frequentiam minus habitabilis eſt.

22. *Levinia*, 23. *Eusdale*, 24. *Eskdale*, 25. *Amandale*, 26. *Nidisdale*, 27. *Strathern*, 28. *Mentheit*, 29. *Argilei ſive Argadia*, 30. *Cantyre*, 31. *Lorna*, 32. *Buchania, Buquichan*, 33. *Moravia ſive Murray*, 34. *Loghuabria*, 35. *Sutherlandia*, 36. *Cathaneſia*. Sunt etiam Scoticæ provinciolæ civitatibus ferè diſtitutæ

CAP. XV.

DE HIBERNIA *ſive Irlandia Inſula.*

491. HIBERNIA Regi Angliæ ſubjecta ab Ortu habet magnam Britanniam, à qua mari Hibernio diſcluditur. Cœlum ejus eſt ſalubre & clemens ſerenitate aëris multum Britanniâ præſtat. Semina tamen ob Autumni humiditatem rarius matureſcunt. Alias terram habet fertilem, pinguem, mollem, montoſam, nemoroſam, paludoſam & ita pabuloſam, ut pecora niſi interdum æſtate à paſcuis arceantur, nimiâ ſatietate rumpantur. Nullum ibi noxium reptile degit, nullus ſerpens; à lupis tamen infeſtatur. Ligna & trabes ædibus adhibita nullas araneas ferunt. Apum tanta hic eſt multitudo, ut non ſolum in alvearibus ſed etiam in arborum caudicibus & terræ cavernis paſſim reperiantur. Equos optimos tolutim incedentes ſuppeditat.

Supra *Armacem* urbem ſtagnum eſt, quod ferrum immerſum in ſaxum vel lignum mutat.

In mari vicino, naſcuntur ex lignis putridis atque gummiferis aves, in forma anatum, quas alii Scotiæ, alii Hebridibus Inſulis adſcribunt.

¶ 492. *Lacus Eaugh*, Salmonibus totius Europæ præſtantiſſimis fœcundus eſt. Diſtingvitur in quinque ampliſſimas Provincias, quæ 33. Comitatus, & 4. Archiepiſcopatus habent.

Epiſcopatus olim 37 obtinebat quorum omniũ caput hodie ſuper eſt, *Armacenſis*, *Armach* enim eſt ſedes Archiepiſcopi & Metropolis totius Hiberniæ.

Toia etiam claret ſede Archiepiſcopali.

Galloweia emporium adeo eſt famoſum, ut iſpam etiam Hiberniam, apud quoſdam exteros, celebritate ſuperet.

Corcagia emporium quoque eſt celebre, ſed vicinis uſque adeo exoſum, ut adverſus eos, tanquam hoſtes, perpetuas cogantur cives excubias agere.

Limeridum emporium etiam eſt nobiliſſimum, ut & *VVaterford* ſive *Portlargy*.

Caſilia Archiepiſcopali ſede gaudet.

Dublinum, ſcholâ illuſtri celebris eſt civitas, Collegio egregio, Bibliotheca copioſa, Archiepiſcopatu, Parlamento & caſtello ſuperbiens, portum autem habet difficilem, & lignis caret.

Leighlinia, regium oppidum caſtrum obtinet munitum.

Dredah ſive *Drogheda* elegans & populoſum eſt emporium.

Circa diſtrictum *Vltonienſem* eſt Inſula, in qua ſi quis pernoctat, à malis ſpiritibus infeſtatur; ideo hic locus vulgo *Purgatorium* appellatur.

CAP.

CAP. XVI.

DE SICILIA, Inſula.

493. SICILIA, ante omnes, Mediterranei maris, Inſulas claritate eminens, inter Italiam & Africam poſita eſt, ſub dominio Regis Hiſpan. In hac paſſim agrorum tanta eſt ubertas, ut ex uno tritici modio, centum colligantur. Hinc fertilior ejus diſtrictus *Sunenſis Campe dallo cento Salme* nuncupatur, & M. Cato olim hanc Inſulam *Cellam penariam Reip. Romanæ* appellavit. Inſulam hanc nobilem reddiderunt, 1. plurimi præclari viri, in ea nati. 2. *Dædali* ingenioſa opera. 3. *Sibyllæ Cumanæ* Sepulchrum 4. *Syracuſa* Pentapolis cum ſuo portu. 5. *Arethuſa* fons. 6. *Athna*, ſive *Gibello* mons, 7. *Palicus* lacus, 8. *Scylla & Charybdis*, 9. Vinum generoſum *Muſcatellum* dulce dictum, 10. Canna Sacchari, 11. lapilli pretioſi, inprimis Agathes, Beryllus, Porphyreticus lapis, Marmor, Alabaſtrum, Adamantes, 12. mineræ auri, argenti & ferri, 13. Corallum, 14. Mel, 15. oleum, 16. crocum, 17. lana, 18. pix, 19. Sal tam mineralis quam factitius. Famoſa etiam hæc eſt Inſula à *Veſperis Paſchalibus* cruentis, vulgo *Siculæ* dictis.

494. Ejus hodie metropolis eſt *Palermum* ſive *Panormum*, priſca Regum Siciliæ, nunc vice Regis Hiſp. ob loci amœnitatem ſedes, continens præter Palatium regium & fanum D. Petri, alia inſuper ædificia auguſtiſſima.

Syracuſa, de ſuo priſtino ſplendore rudera tantum oſtentat.

Agrigentum ſedes fuit *Phalaris* tyranni. Fert ſalem in igne fluentem, in aqua autem crepitantem.

Sacca thermis nobilitatur.

Marſala , ad promontorium olim Eliſæum dictum, inclaruit per Maurorum tyrannidem.

495. *Trapanum* à munitione, portu, corallis, ſale, terrâ vitro conficiendo aptâ, & Sepulturâ *Anchiſis* commendatur.

Monreale totius Europæ ſplendidiſſimum obtinet fanum.

Meſſina , emporium variis privilegiis dotatum eſt. Proximè elapſo Anno Chr. 1638. per terræ motum turris templi concidit , plurimosque homines necavit.

Catana, famoſa ob Academiam, latrocinia in nemore urbi proximo graſſantia , & vicinitatem montis *Æthnæ*.

CAP. XVII.

DE MALTA, SARDINIA, CORSICA, ILVA, *Iſchia, Balearibus, Corcyra, Cephalonia, Zacyntho & Creta Inſulis.*

Siciliæ vicina eſt Inſula *Malta* ſive *Melita*, in cujus meditullio ejusdem nominis urbs munitiſſima cum arce condita eſt. Celebris eſt hæc Inſula à naufragio D. Pauli Apoſtoli, à copiâ goſſypii, ibi in arboribus creſcentis, & à catellis, vulgo melitæis, kleine ſpiel Hündchin / qui olim Romanis in deliciis erant. Scorpiones & Serpentes minus venenatos habet. In hanc, poſt expugnatum à Turca Rhodum, *Equites Hieroſolymitani* ſeceſſerunt, & contra dictum hoſtem ſtrenue Anno 1565. defenderunt, & adhuc cum laude tuentur. Alii hanc Inſulam Africæ attribuunt, ſed minus rectè.

496. SARDINIA, inter Siciliam & Corſicam ſita, paret Hiſpano : caret venenatis inſectis , exceptâ *Solifugâ*. Herbam etiam profert lethiferam,

Ra-

Ranunculũ, ſive à loco *Sardonicam* dictã: Hæc homines, quaſi ridentes, edulio ſuo perimit, & quidẽ citra dolorem. Hinc proverbium; *Sardonius riſus.* Aërem etiam habet inſalubrem. Argentifodinis nobilitatur. Ejus primaria urbs eſt *Calaris*, ad quam coralliorum piſcatio inſtituitur. Eſt autem civitas in colle poſita, gaudens ampliſſimo portu.

CORSICA horridis, præruptis & inaceſſibilibus incluſa eſt ſaxis, ſterilis ferè; vinum tamen generoſum fert. Reſinâ & melle amaro (ex copiâ taxorum) abundat. Solus illius ager lapidem gignit Catochitem Magis reſiſtentem. Paret Genuenſibus. *Baſtia* eſt metropolis & ſedes Gubernatoris.

497. ILVA, vulgo ELVA, ad Magnum Ducem Florentiæ ſpectat, qui milites Ordinis *Stephani*, pro præſidiariis, contra irruptiones Turcicas in ea inſtituit. Sterilis eſt Inſula. Fert tamen ferrum, chalybem, magnetem, ſtannum, plumbum, alumen, ſulphur. Ferrum intra 25. annos renaſcens, in Inſula liquefieri non poteſt, ſed alio transfertur. Primaria ejus urbs *Coſmopolis*, mille paſſuum, Arcibus duabus validiſſimis, & armamentario inſtructiſſimo gaudet.

ISCHIA præaltis cautibus undique cincta, thermis & vino claret. Præcipua ejus urbs eſt *Gerunda*, Palatio præclaro ſuperbiens.

498. BALEARES Inſulæ, *Majorca & Minorca*, Hiſpaniæ adjacentes, frumento, vino, oleo & fructibus ſunt fertiles. Cuniculis adeo affluunt, ut ſegetes quandoque penitus abſumant. A panno & caſeo præſtantiſſimo commendatur. In *Majorca* inſignis eſt civitas *Palma* dicta, patria *Raimundi Lullii*, viri CL. In hac eſt ſedes Vice-Regis & Gymnaſium publicum. Alterum oppidum eſt

Pollentia. Illius cives à Turcis ſæpè infeſtantur. *Minorca* boves & mulos prægrandes gignit. Ejus civitas præcipua dicitur *Citta della.*

CORFV ſive *Corcyra*, inter Epirum & Calabriam ſita, Venetis ſubjecta, à quibus ſtrenue adverſus Turcam defenditur, habet incolas Græcos. Solum ejus frugibus, vitibus & oleis abundat. Nemora ejus ex citris & pomis medicis plurimum conſtant. Segetes tamen lætæ, ob auſtrinos ventos, ante maturitatem plurimum areſcunt.

CEPHALONIA, inter Epirum & Peloponneſum ſita, & Venetis ſubjecta, tritico, melle, paſſulis, manna, oleo ingenti copiâ abundat. Ei vicina eſt ITHACA Inſula, *Vlyſſis* patria.

499. ZACYNTHVM, inter Cephaloniam & Achaiam ſita, incolas habet Græcos, qui Venetis parent, atque ex olei & vini annuo proventu quæſtum magnum colligunt. In hac ſepultus eſt *Andreas Veſalius*, Anatomicus celebratiſſimus.

CRETA ſive CANDIA, Inſula aſpera & montoſa, vini tamen *Muſcatellini*, (non vero *Arviſii*, quod *Chios*, unicè profert) olearum, malorum punicorum, aureorum, citreorum, ficuumque feraciſſima. Nullam beſtiam noxiam aut inſecta venenoſa, præter *Phalangium*, gignit. Naſcuntur ibi *Colocaſia*, Dictamnus, & alimos, herbæ. Mons celeberrimus *Ida* pro vetere, novum Labyrinthum oſtentat.

Atque hæc de Europa, nobiliſſima orbis terrarum parte, dicta ſint; Reſiduas partes compendifaciam, cum Lector vix atque vix ad eas, tanquam regiones remotiſſimas, periculoſiſſimas, barbaras & minus cultas, perventurus ſit.

CAP.

CAP. XVIII.

DE ASIA.

500. Secunda orbis terreni pars eſt ASIA, magnitudine ſuperans Europam & Africam; ab hac diſterminatur fluvio Nilo & ſinu Arabico; ab illa fl. Tanai, mari Euxino & Ægeo.

Dividitur in *Minorem & Majorem.*

Minor Aſia eſt Europæ proxima & ſpeciali nomine *Natolia* ſive *Turcomania*, à Turcis incolis nuncupatur. Ejus provinciæ ſunt *Cilicia*, *Pamphylia*, *Caria*, *Lycia*, *Lybia*, *Lonia*, *Lydia*, *Æolia*, *Myſia duplex*, *Pontus*, *Bithynia*, *Paphlagonia*, *Cappadocia*, *Galatia*, *Lycaonia*, *Phrygia.*

Majoris Aſiæ partes præcipuæ ſunt hæ: *Syria* in qua *Phœnicia & Palæſtina*, *Armenia duplex*, *Chaldæa*, *Arabia triplex.* *Perſia. Tartaria*, *Hircania*, *Bactriana*, *Parthia*, *India duplex*, ſub qua *Chinarum* ſive *Sinarum* regio & *Cathay* comprehenditur.

Brevius univerſa Aſia in 5. *Imperia* diſtribui poteſt, 1. *Moſcoviticum*, 2. *Turcicum*, 3. *Perſicum*, 4. *Tartaricum*, 5. *Indicum.*

501. *Flumina* præcipua *Aſiæ* ſunt *Euphrates*, *Ganges*, & *Indus.*

Montium Aſiaticorum parens eſt *Taurus*, cujus diverſa juga, diverſis nominibus gaudent, quorum præcipuum eſt *Caucaſus.*

Vrbes Aſiæ celebres nunc ſunt *Caſa*, *Trebizonde*, *Calechuium*, *Paquin*, *Suntiam* ſive *Quinſa*, *Mecha*, *Babylon*, *Ormuz*, *Goa*, *Aden*, *Ieruſalem*, *Damaſcus.*

Ad Aſiam referuntur ſubſequentes *Inſulæ*, *Lemnos* ſive *Stalimine*, *Metelin*, *Cyprus*, *Rhodus*, *Chios*, vinum Arviſium ferens, *Zeilan*, *Maldivæ*, *Sumatra* ſive *Taprobona*, *Boneo*, *Iava*, *Moluccæ*, quæ ferè ſin-

gulæ gemmas & aromata omnis generis gignunt. *Philippinæ* Inſ. & *Iapan*, auri etiam divites ſunt, parentque Regi Hiſpan. *Corea* Chinenſibus eſt tributaria,

CAP. XIX.

DE AFRICA.

502. AFRICA, *tertia* Orbis terreni *pars*, valde vaſta & inhabitata, duplo major eſt, quam Europa, ſed minor Aſia: ab hac dirimitur ſinu maris rubri; ab illa freto Herculeo.

Dividitur in 7. partes nempe 1. *Barbariam*, 2. *Numidiam*, 3. *Lybiam* interiorem ſive *Sarram*, *Terram Nigritarum*, 5. *Ægyptum*, 6. *Æthiopiam ſuperiorem* ſeu *interiorem*, 7. *Æthiopiam inferiorem* ſive *Exteriorem*.

In meditullio Africæ ſitum eſt *Imperium Abyſſinorum*, vulgo *Presbyteri Iohannis*, ſed rectius *Preſtegiani* dictum.

Fluvius Africæ maximus eſt *Nilus*.

E Montibus *Atlas* eminet.

Vrbes, hodie florentiores in Africa ſunt, *Memphis*, ſive *Cairus*, *Scanderia*, ſive *Alexandria*, *Algeria*, *Georgia*, *Roſettum*, *Feſſæ*, *Maroco*, *Congo*, *Cabatza*, *Aphrodiſium*, *Azaamurum*, *Tingis*, *Sonta*, *Tzaffin*, *Arzilla*, *Sala*, *Mombaza*, *Quilea*, *Tunis*.

Africæ adſcribuntur hæ Inſulæ:

503. *Canariæ* ſive *Fortunatæ*, quarum una, *Tenariffen* dicta, montem totius orbis terrarum editiſſimum obtinet, ad quem ſuperandum, triduum integrum requiritur, & plerunque nive obſitus eſt. Inſulæ de *Cabo viride*, olim *Heſperides* ſive *Gorgades* Inſ. S. *Helenæ*, *S. Thomæ Madagaſcar* ſive S. *Laurentii*, & aliæ minores atque obſcuriores innumeræ. Præfatæ autem majores, à copia Saccari, ſicu-

ficuum, aliorumque fructuum nobiliſſimorum potiſſimum inclaruerunt. *Madagaſcar* etiam ab ovibus prægrandibus commendatur, quarum cauda 12. librarum eſſe ſolet; quod quidem non mirum, cum & in *Æthiopia inferiore*, unica cauda ovilla, 25. imo & 30. libras quandoque ponderare ſoleat.

CAP. XX.

DE AMERICA.

504. AMERICA *Quarta* globi terreni *pars*, vulgo *India Occidentalis*, vel potius *Novus orbis*, dicta, ob immenſam ejus amplitudinem, quæ Europæ, Aſiæ & Africæ ſimul ſumtis ferè par eſt. Primum inventa Anno Chr. 1492. à *Chriſtophoro Columbo*, quem poſtea 1497. ſecutus eſt *Americus Veſputius*, à quo nomen ea accepit, is tamen *Braſiliam* potius detexit. Diſtingvitur in *Septentrionalem & Auſtralem*, quas partes connectit Iſthmus Darienſis. In illa ſunt *Eſtotilandia, Terra Laboratoris*, *Canada, Nova Francia, Norumbega*, *Virginia*, *Florida*, *Iucatan, Nicoragua, Nova Hiſpania, California & Quivira.* Interius *Nova Granata.* In hac ſunt, *Caſtella aurea, Plopojana, Chilo, Chica & Braſilia.* *Peru* ſive *Peravia* eſt totius Americæ præſtantiſſima & auri feraciſſima pars. *Braſiliam* commendat portus *Fernamboco & Totos Santos*, proventu Saccari nobiles. Vrbes in America præcipuæ ſunt, *Quito, Havana, Nombre, de Dios, Victoria, Teſcuro, Tlaſcalan, Lima, Cuſco & Mexico.*

505. Inſulæ in Sinu Mexicano ſunt *Cuba*, *Hiſpaniola, Iamaica S. Iohannis, Margaretha*, *Aſores ſive Flandricæ*, quæ omnes Hiſpano, cum maxima parte Continentis Americæ, ſubiectæ ſunt.

Merces Americanæ ſunt *Aurum*, Argentum, Coria,

ria, Tabacum, Gemmæ, uniones, góſſypium, ſaccarum, aromata, lignũ rubrum, *Braſilienſe* dictum.

CAP. XXI.
DE MAGELLANICA.

Quinta Orbis terrarum *pars* eſt, *Magellanica*, ſive *Terra Auſtralis* atque *Antarctica*, *à Ferdinando Magellano* Anno 1520. primum detecta Ejus regiones per tres Zonas, Frigidam, Temperatam & Torridam extenduntur, commendabiles non tantum prædiiacione *Petri Ferdinandi de Quir*, Hiſpani. qui tractum illum magna ex parte ipſe luſtravit; ſed etiam cœli ſolique conſtitutione terrarumque amplitudine: æquant enim Europam & Africam ſimul ſumtos. Hujus regiones partes ſunt *Terra del Fnego*, *Pſitcacorum regio Lucach*, *Beach aurifera*, & *Maletur* aromatifera.

CAP. XXII.
DE TERRA ARCTICA.

506. *Sexta* orbis terrarum *pars* eſt *Borealis*, ſive *Arctoa*, ad quam referenda, 1. *regio Subpolaris* incognita, ubi ſol non quotidiè, ut hic terrarum, ſed primum verno æquinoctio exortus, autumnali demum occidit, & ideo ſex menſibus dies & totidem aliis nox continua eſt, 2. *Spizbergia* ſive *Nieland*, 3. *Groclandia*, 4. *Grönlandia*, 5. *Islandia* Daniæ Regi ſubjecta, 6. *Nova Zembla*, cum mari Hyperboreo & Fretis duobus *VVaygat* & *Davis*, 7. *Friſlandia*, 8. *Biarmia*, 9. *Finmarchia*, 10. *Lappia* & aliæ Provinciæ circa & intra circulum Arcticum ad Norvegiam, Sveciam, Moſcoviam ſive Ruſſiam & Tartariam ſpectantes.

IN-

INDEX SPECIALIS.

Provinciarum, Civitatum, Arcium, Fluviorum, Lacuum, Montium,

cæterarumque rerum memorabilium in hac Geographia contentarum.

Numerus adſcriptus non ſuperlineari noſtrarum paginarum numero, ſed illi, qui interioris marginis lateri eſt appoſitus, correſpondet: a. arcem c. civitatem vel oppidum, f. fluvium, m. monten, p. provinciam ſive regionem ſignificant. Reliquæ abbreviationes uſu facile intelligi poterunt.

A

A A f. Fl. Belg. 235
Aarf Trev. Ger. 104. Helv. 266
Abbatia S. Galli p. Helv. 269
Abbatis cella c. Helv. 269
Abbatis villa c. Pic. Gal. 76
Abellinum c. Apr. Ital. 327
Abertivi c. Val. Angl. 482
Aberconvei c. Angl. 482
Abington c. Angl. 466
Abrugbania c. Tranſyl. 416
Abyla m. Maurit. 29
Abyſſini pop. Afr. 502
Academiæ Angl. 458. Belg. 226. Boruſ. 443. Da-

niæ 447. 449. Galliæ 48. Germaniæ Altorf Franc. 157. *Argent.* Alſ. 119. Colon. 105. Erph. Thur. 160. Francof. March. 194. Frib. Alſ. 122. Grypſv. Pom: 189. Heidel. Pal. 122. Helmſt. Brunſv. 174. Herbip. Franc: 153. Ien. Thur. 160. Ingolſt. Bav. 139. Leod. 107. Marp. Haſſ. 149. Mog. Pal. 124. Prag. Boh. 213. Rint. Veſtph. 116. Roſtoch. Megap. 184 Trevir. 103. Tub. VVirt. 127. Vien Auſtr. 223. Viteb. Sax. 169. Helvetiæ. Baſil. 267. Loſan. 266. Hiſpaniæ 10. Italiæ 282. Poloniæ Cracov. 423 Scotiæ 486. Siciliæ Catan. 495. Sveciæ Vpſal. 454

Acerra c. Camp. It. 315

Acherentia c. Ap. It. 330

Acidulæ Garnov. Sil. Ger. 208. Fridb. Haſſ. Ger. 152. Glacenſ. Boh. 218. Göpping. VVirt. Ger. 130. Leod. Ger. 107. Regiom. Hung. 391. Sepuſ. Vng. 370. Stad. Haſ. Germ. 151. Schvval. Haſ. Germ. 152

Acronius lacus Svev. Ger. 136

Ada f. March. Ger. 195

Adamentum rupes Angl. 463

Adeline a. Angl. 462

Aden c. Aſ. 501

Adera c. Granat. Hiſp. 40

Adorf c. Voitl. Ger. 169

Adria c. Apr. Ital. 325

Adua f. Inſub. It. 280 345

Adula m. Germ. 100

Adurro f. Gall. Bear. 50

Ædera f. Haſs. Ger. 150

Ægyptus p. Afr. 502

Æmilia hod. Lomb. Ciſalp. p. Ital. 338

Æolia p. Aſ. 500

Ætliopia p. Afr. 502

Æthna m. Sic 493 495

af-

Affenz c. Auſtr. Ger. 224
Africæ limit. & part. 502
Agen c. Qu. Gall. 55
Agneten c. Tranſylv. 416
Agria c, & a. Hung. 398
Agrigentum c. Sic. 494
Aierbium c. arr. Hiſp. 43
Aigves mortes c. Langv. Gal. 90
Aire c. Scot. 488
Aix c. Prov. Gall. 93
Akſtete c. Sax. Ger. 171
Alanquera c. Port. Hiſp. 17
Alatrum c. Lat. Ital. 297
Alba c. Lomb. Ital. 341
Alba Græca c. Hung. 398 Iulia c. Tranſylv. 414
Regalis c. Vng. 398
Albania p. Scot. 484
Albenga c. Lig. It. 364
Albi c. Lang. Gal. 90
Albis f. Ger. 100 Miſn. 165 Boh. 214 ejus fons 217
Albula f. Sep. Vng. 384
Albulæ fontes Lat. It. 296
Albred p. Gvaſc. Gall. 51
Alcala de Hennares c. Caſt. Hiſp. 26
Alcala reale c. Granat. Hiſp. 40
Alcaſſalia a. Gran. Hiſp. 39
Aleſtes f. Port. Hiſp. 16
Alexandria c. Lomb. It. 341 afric. 502
Algarbia p. Hiſp. 13
Algeria c. afr. 502
Algoia p. Svev. Ger. 133
Alhama c. and. Hiſp. 39
Alicanta c. Valent. Hiſp. 42
Allenſtein c. Boruſ. 445
Allobroges ſunt Sabaudi 275

Allunum c. Luz. Bel. 244
Almada c. Port. Hiſp. 17
Almadem c. and. Hiſp. 34
Almeria ſive alkmaria c. Hol. Bel. 250
Almo f. Franc. Ger. 158
Alnevik c. angl: 467
Aloſtum c Fland. Bel. 237
Alpes Lepontiæ Helv. 264 Ital. 279 Gall. 47
Alre f. Lun. Ger. 177
Alsfeld c. Haſſ. Ger. 150
Alſtetn c. Helv. 278
Alſtera f. Stor. Ger. 179
Alta villa c. apr. It. 326
Altenburg c. Miſn. Ger. 165 Hung. 379
Altlandia p. Tranſylv. 403
Altorfium c. Fran. Ger. 157
Aluta f. Tranſylv. 404
Alvianum c. Vmb. It. 310
Alzea c. Pal. Ger. 127
Amalphis c. Camp. It. 316
Amandale p Scot. 490
Amantium rupes Hiſp. 8
Amaſius ſive Ems f. Friſ. Orien. 117
Amberga c. Pal. Ger. 221
Ambianum, vulgo amiens c. Picard. Gall. 76
Ambluria f. Leod. Ger. 107
Amboiſe c. Tur. Gall. 64
Ambre f. Bav Ger. 138
Ambſtela f. Hol. Belg. 447
Amſterodamum c. Hol. Belg. 247
Amelia c. Vmb: It. 310
America maxima pars orbis terrarum 504
Amerfordia c. Belg. 257
Amiſia f. Veſt. Ger. 114
Ammersveiler c. alſ. Ger. 118
amo-

Amonium c. apr. It. 323
Ampthill a. angl. 476
Anagnia c. Lat. It. 297
Anas f. Hiſp. 7. 14 28
Anclam c. Pom. Ger. 185
Ancona c. Pic. Ital. 307
Andaluſia p. Hiſp. 29
Ande f. Langv. Gal. 87
andegavum c. an. Gal. 69
andernacum c. Col. Ger. 106
andis pagus Inſ. It. patria Virgilii 342
andrium c. ap. It. 330
anduiar c. and. Hiſp. 34
angermannia p. Svec. 451
angermunda c. March. Ger. 195
angiers c. aniu Gall. 69
angleria c. Inſ. It. 349
angleſey Inſul. angl. 482
angliæ ſitus 458
angouleſme c. San. Hiſp. 57
anguſia p. Scot. 490
anguſtiæ Tranſylv. 405
anhalt p. Germ. 163
anien f. Lat. It. 296
aniou p. Gall. 69
aniſum c. & f. auſtr. Ger. 224
annæberga c. Miſ. Ger. 165
anſer f. Tuſc. It. 299
antarctica Terra 505
anternum c. apr. It. 324
antiquera c. and. Hiſp. 39
antium c. Lat. It. 294
antiveſtæum promontorium angl. 462
antrum Reginæ ad Brac. aug. Hiſp. 16
antrum Sibyllæ Cum. in Camp. It. 312
ant-

Antverpia c. Br. Bel. 240
Anxur c. Lat. It. 295
Aphrodiſium c. afr. 502
Apenninus m. It. 279. 365
Appia via Lat. It. 297
Aprutium p. It. 323
Apulia Daunia p. It. 327 Peucetia 328
Aqua lapideſcens Sep. Vng. 370. Scot. 485
Aquapendens c. Tuſ. It. 304
Aquæ lethales Hung. 371
Aquæ Sextiæ thermæ p. Gall. 93
Aquila c. apr. It. 325
Aquileia c. For. Iul It. 359
Aquinum c. apr. It. 327
Aquisgranum c. Iul. Iul. Ger. 109
Arabia p. aſ, 500
Arania f. Tranſyl. 414
Arar ſive araris f. Burg. 80. Helv. 267
Aratfort c. angl. 477
Arboi c. Svec. 454
Arboſuum c. Burg. 80
Archidona c. And. Hiſp. 36
Archipelagus 1
Arctica Terra 506
Ardon c. & f. Val. Helv. 274
Ardroſſan c. Scot. 489
Arduenna ſylva Ger. 107
Arelatanum regnum Gal. 93
Arethuſa fons Sic. 493
Aretium c. Tuſ. It. 304
Arg f. Svev. Ger. 135
Argadia p. Scot. 490
Argentoratum c. alſ. Ger. 119
Argilei p. Scot. 490
Argovia p. Helv. 270

ariens c. art. Belg. 229
ariminum c. & f. It. 338
arles c. Prov. Gall. 93
arma c. Boh. 217
armach c. Hib. 492
armenia p. aſ. 500
armeniaca p. Gvaſc. Gal. 50
armentier c. Fland. Bel. 238
armoria p. Gall. nunc Britan. minor 65
arnemuida c. Seel. Bel. 254
arnheimum c. Geld. Bel. 255
arnſpergum c. Col. Ger. 106
arnſtad c. Thur. Ger. 161
arnſvaldia c. March. Ger. 196
arnus f. Tuſ. It. 299
arola m. Val. Helv. 272
arona c. Inſ. It. 350
aroſia c. Svec. 455
arpinum c. apr. It. 327
arquatum pagus Mar. Trev. It. patria Petrarchæ 355
arragonia p. Hiſp. 43
arran Inſul. Scot. 488
arranum c. apr. It. 326
arras c. art. Bel. 228
arroux f. Burg. Gall. 81
arteſia ſive artois p. Belg. 228
arundel c. angl. 460
arva p. & a. Hung. 397
arvenia p. Gall. 60
arvonia p. Val. ang. 482
arx Galliæ pulcherrima ad Gadillac in Gvaſc. 53
arx nova Newheuſel Vngar. 381
arz illa c. afr. 502
aſcania a. anhal. Ger. 163

aſchaffenburg c. Pal. Ger. 125
aſcherad a. Liv. 442
aſcherslebia c. anh. Ger. 163
aſcolum c. & a. aprnt. It. 325
aſcona c. Ioſ. It. 349
aſculum c. Marc. acon. It. 308. aſculum Satrianum c. ap. It. 328
aſiæ limites & partes 500
aslingen c. Friſ. or. Ger. 117
aſola c. Inſ. It. 343
aſores Inſul. amer. 505
aſſiſium c. Vmb. It. 310
aſtæ c. Lomb. It. 341
auſtura c. Lat. It. 295
aſturia p. Hiſp. 19
aſylum homicidarum eſt Reitl. c. VVirt. Ger. 128
ateſte c. Marc. Trev. It. 353
atheſina p. Helv. 271
atheſis f. Tyr. Ger. 143 Mar. Trev. It. 350
atlas in afr. 502
atrebatum c. art. Belg. 228
atri c. apr. Ital. 325
auca m. Hiſp. 8
audennas pag. Namur. Belg. 233
auge p. Norm. Gall. 69
auguſta Prætoria c. Inſ. It. 350
auguſta Rauracorum c. Helv. 268
auguſta Vindelicorum c. Svev. Ger. 132
aukland a. angl. 469
aulceſter c. angl. 477
aurach c. VVirt. Ger. 129
auranche c. Norm. Gall. 68
aurelia, Orleans c. Beauſſ. Gal. 70
aurichium c. Friſ. Or. Ger. 117
aurimontium c. Sil. Ger. 206
auro-

auroue f. Ber. Gal. 62
auſſigum c. Boh. 214
auſtraſia p. Loth. Gal. 84
auſtria p. Germ. 222
autum ſive auguſtodunum c. Burg. Gal. 81
autvila c. Helv. 270
aux c. Gvaſ. Gal. 50
avalonia Inſ. angl. 464
avaricum c. Ber. Gal. 62
avarnia p. Gal. 60
avenia ſicca pag. Han. Belg. 231
aveſnes c. Han. Belg. 232
avignion c. Prov. Gal. 91
avila c. Caſt. Hiſp. 25
avonius ſive avona f. angl. 463 478
araamurum c. afr. 502
azonus f. Pic. It. 308

B

Babricum c. Lat. It. 297
Babylon c. aſ. 501
Baccharum c. Pal. Ger. 126
Bache f. Gvaſc. Gal. 5
Bachilio f. Mar. Trev. It. 353
Bachvorm c. Leod. Ger. 108
Bactriana p. aſ. 500
Badajos c. Eſtr. Hiſp. 29
Badena c. auſtr. Germ: 224 Helv: 270 Palat. Germ. 127
Badenvilen p. alſ. Ger. 122
Badis a. Liv. 442
Baecam c. and. Hiſp. 34
Bæturia p. Hiſp. hodie Eſtrema dura 28
Bajæ c. Camp. It. 313
Baigners c. Big. Gal. 50

Baimotium c. Vng. 392
Bajona c. Gallic. Hiſp. 19
Baire f. Gvaſ. Gal. 51
Baiuſſa c. Norm. Gal. 69
Bakevel c. ang. 480
Bala c. angl. 482
Baleares Inſulæ 498
Balliagio c. Brut. It. 318
Bamberga c. Franc. Ger. 153
Bamborovv c. angl. 467
Bangor ſive Banchor c. angl. 482
Bapana c. art. Belg. 229
Bar c. Pod 436
Barbaria p. afr. 502
Barbaſtum c. arr. Hiſp. 43
Barchemum c. Iul. Ger. 109
Bardoviccum c. Lun. Ger. 177
Bareutum c. Franc. Ger. 159
Bargeneu c. Scot. 487
Barleduc c. Loth. 85
Barrum c. Burg. Gall. 80
Bart f. & c. Pom. Ger. 189
Bartpha c. Hung. 383
Barzelona c. Cat. Hiſp. 43
Baſa c. Gran. Hiſp. 40
Baſentus f. Br. It. 318
Baſilea c. Helv. 367
Baſilicata p. Ital. 317
Baſigni p. Camp. Gall. 79
Baſtia c. Corſ. Inſ. 496
Baſtilio S. Mich. a. Mar. Trev: It. 351
Baſtonacum c. Luz. Belg. 245
Batavia, vulgo Hollandia p. Belg. 245
Bathonia c. angl. 463
Batlebrigde c. angl. 467

Battenhauſen c. Brunſv. Ger. 175
Baumgartenberg c. auſt. Ger. 224
Bauania cavallum c. Rom. It. 337
Bavaria p. Germ. 137
Baveis c. Han. Belg. 232
Beach p. Magell. 505
Bearnia p. Gal. 49
Beaucaſtle c. angl. 471
Beaulne c. Burg. Gall. 81
Beaulſe vel Beauſſe p. Gal. 70
Bechni c. Boh. 215
Beddington c. angl. 460
Bedfordia p. & c. angl. 475
Beia c. Port. Hiſp. 17
Beiar c. Valent. Hiſp. 42
Bela c. Sep. Vng. 386
Belbana c. Boh. 214
Belbruk c. Pom. Ger. 188
Belgard c. Pom. Ger. 188
Belgium, vulgo Germania inferior 225
Belgradum ſive Bellogradum, alias Taurinum c. Hung. 398
Beliz c. March. Ger. 195
Bellomontium c. Hung. Bel. 232
Belz c. Ruſ. 435
Belzicium c. Pol. 430
Belzig c. Sax. Ger. 170
Benacum c. Lomb. It. 343
Bendſchin c. Gil. Ger. 209
Beneventum c. apr. It. 326
Benfeld a. alſ. Ger. 119
Beniſchovia c. Sil. Ger. 210 Boh. 216
Bennatik a. Boh. 217
Benonden c. angl. 459
Bentem c. VVeſtph. Germ. 115

Bentivolum c. Rom. It. 336
Benzenberg c. Lun. *Ger.* 178
Beraun c. *Boh.* 215
Bercheria p. angl. 465
Berchlonia p. *Ger.* alias Leotenſis 108
Bercholm a. Liv. 442
Bereſina f. Pod. 419
Berga c. Thur. *Ger.* 162 monaſt. Magdel. Sax. 171 c. Lun. Germ. 178 c. Rug. Inf. Pom. 189 c. Norv. 451
Berga ad Soomam. c. Bra. Belg. 242
Bergomum c. Lomb. It. 345
Bergſtras p. Pal. *Ger.* 123
Bergzabern c. Pal. *Ger.* 127
Beringum c. Leod *Ger.* 108
Berkiſſenina a. Hung. 397
Berna c. Helv. 265
Bernavia c. March. *Ger:* 195
Bernburg c. anh. *Ger.* 163 Sax. inf. 171
Berncaſtella c. Tr. *Ger.* 104
Bernhardi mons Helv. 26
Bernſtad c. Sil. *Ger.* 208
Bernſtein a. *Boh.* 217
Berolinum c. March. *Ger.* 193
Berry p. *Gal.* 62
Berthailinum c. Tranſ. 415
Berubium prom. angl. 458
Bervvaldia c. March. Ger. 196
Bervvik c. angl. 467
Beſanzon c. Burg. Gal. 82
Beskau c. Luſ. *Ger:* 198
Beſſe c. arv. *Gal.* 61
Bethlehem c. Port. Hiſp. 17
Bethune c. art. bel. 229
Beuthena c. Sil. *Ger.* 204 211

*B*everly c. angl. 468
*B*ezau c. March. *G*er. 197
*B*eziers c. Lang. *G*al. 90
*B*rala f. Pol. 427
*B*iancha f. Hann. *B*elg. 232
*B*iarmia p. arct. 506
*B*iberach c. Svev. *G*er. 133
*B*iczium c. Sil. *G*er. 207
*B*idenſis f. Rom. It. 337
*B*iecza c. Hung. 393 Pol. 426
*B*ielsko c. Podl. 432
*B*ienna c. Val. Helv. 275
*B*ierflutum c. Fl. *B*el. 237
*B*ierun c, Sil. *G*er. 210
*B*igornia p. Gal. 50
*B*ilbao c. biſc. Hiſp. 20
*B*ilbilis c. Celt. Hiſp. 42
*B*ilefeld c. Veſtph. *G*er. 116
*B*ilizium c. Sil. *G*er. 210
*B*ingium c. Pal. *G*er. 125
*B*ins c. Hun. belg. 232
*B*ipenna c. Val. Helv. 262
*B*ipons c. Pal. *G*er. 127
*B*irſus f. Helv. 267
*B*iſa f. March. *G*er. 192
*B*iſantium c. burg. 82
*B*iſcaia p. & c. Hiſp. 19
*B*iſchoffſtein a. Mansfeld. *G*er. 163
*B*iſchoffsverd c. Luſ. *G*er. 200
*B*iſtricia c. & f. Tranſylv. 413
*B*ithynia p. aſ. 500
*B*itontum c. ap. It. 329
*B*itterfeld c. Sax. *G*er. 170
*B*ituricenſis Ducat. *G*al. 62
bituriges c, *G*al. 62

bitzi-

Bitzium c. Sil. Ger. 207
Blajæ c. Gv. Gal. 53
Blantkenburg c. Mont. Ger. 111
Blanckenſtein c. auſtr. Ger. 224
Blankoberga c. Fl. Belg. 237
Blaſſenburg c. Fr Gr. 159
Blaumont c. Loth. Gall. 85
Blavius f. Svev. Ger. 131
Bleichroda c. Thur. Ger. 162
Bleimund c. angl. 462
Blekingia Inſ. Dan. 446
Blois vel Blœſſa Tur. Gal. 63
Bobera f. Sil. Ger. 198
Boberau c. Sil. Ger. 209
Bobersberg c. Sil. Ger. 198
Bobova c. Pol. 427
Boccium c. Rom. It. 338
Bochna c. Pol. 427
Bochold c. Veſtph. 114
Bodanicus lacus Svev. Ger. 136
Bodgebrod c. Boh. 217
Bodonhel a. Hung. 397
Bodrog f. Vng. 394
Boetis f. Hiſp. 7
Boetali f. Cat. Hiſp. 43
Bohemia regnum Ger. 213
Bohemobrodum c. Boh. 216
Boimocium c. Vng. 392
Bolerium prom. angl. 458
Boleslavia c. Boh. 217
Bologna c. Rom. It. 335
Bolſvarda c. Friſ. Occ. Belg. 260
Bommela c. Gel. Ger. 256
Bondenum c. Lomb. It. 338
Bonna c. Col. Ger. 106

Bonnivet a. Pict. Gal. 58
Bononia p. & Gal. 77. 83
Barbonium p. & c. Gal. 64
Borgo di Sepulcro c. Vmb. It. 309
Botiſſovv c. Lith. Pol. 439
Boriſthenes f. Vohl. Ruſ. 439
Borneo Inſ. Aſ. 501
Bornes c. And. Hiſp. 37
Bornholm Inſ. Dan. 450
borotni c, boh. 215
borſcholm c. Holſ. Ger. 182
boruſſia p. Pol. 442
boſthon c. Angl. 479
bothina p. Svec. 453
bothnicus lacus Helv. 261
botkamp c. Holſ. Ger. 182
bouchain c. Han. belg. 231
boug c. Sab. Gal. 97
boulongnei p. & c. Gal. 77 83
boullionenſis prov. Leod. Ger. 108
bourges c. Gal. 62
bovede c. brunſv. Ger. 175
bovinæ c. Nam. belg. 235
boza c. Vng. 391
bozen c. Tyr. Ger. 142
brabantia p. belg. 239
bracuræ auguſtæ c. Port. Hiſp. 16
braganza c. Port. Hiſp. 17
braidalbin p. Scot. 489
brainele conte c. Hann. belg. 232
brakel c. VVeſtph. Ger. 114
brandeburgum c. March. Ger. 193 boruſ. 445
brandeis c. boh. 217
brandiſium c. boh. 216
bransko c. Podl. Pol. 432

Branſpeth a. Angl. 470
Braſilia p. Amer. 504
Braſſovia c. Tranſylv. 410
Bratislavia c. Lith. Pol. 439
Braunsberga c. Boruſ. 444
Brec c. Leod. Ger. 108
Brechinia p. Ang. 481
Breda c. Brab. Belg. 242
Bredeforda c. Gal. Belg. 256
Brega c. Sil. Ger. 206
Bregenz f. Svev. Ger. 136
Breine leconte c. Han. Belg. 232
Brema c. Sax. Germ. 170
Bremerfurda c. Sax. Ger. 171
Bremogardium c. Helv. 269
Brenford c. Angl. 474
Brennerus m. Ger. 100
Brenta f. Mar. Tr. It. 353
Breſcia c. Lomb. It. 343
Breſima c. Pol. 431
Breslavv c. Sil. Ger. 201 Pod. Pol. 436
Breſniz c. Boh. 215
Breſtia c. Pol. 431
Bretinum c. Rom. It. 338
Bretta c. Pal. Ger. 126
Breza c. Sax. Ger. 170
Brezama c. Pod. Pol. 436
Brianſon c Delph. Gal. 96
Bribucium c. Sil. Ger. 212
Bridgevater c. Angl. 463
Bridligton c. Angl. 468
Brie p. & c. Gal. 78
Brielium c. Hol. Belg. 251
Brieg c. Sil. Ger. 206 Helv. 274
Brigantium c. Svev. Ger. 136

Brioux c. Brit. min. Gal. 65
Briſacum c. Alſ. Ger. 121
Briſcoia p. Alſ 120 121
Briſtolia ſive Briſtovv. c. Angl. 463
Britannia major Inſul. Europæ 456
Britannia minor, olim Armoria p. Gal. 65
Briva c. Lem. Gal. 60
Brixia c. Tyr. Ger. 141 Lomb. It. 343
Brizena c. March. Ger. 195
Brizvalkum c. March. Ger. 197
Broel c. Col. Ger. 106
Broſ c. Tranſylv. 415
Bronvershavia Inſ. Seel. 253
Bruc c Helv. 270
Bructerus m. Ger. 100
Brukum c. Boh. Ger. 214 Auſtr. Ger. 224 Stir. Ger. 147
Brugæ c. Fl. Belg. 235
Brunduſium c. Salent. It. 331
Brunna c. Mar Ger. 220
Brunsbüttel c. Ditm. Ger. 183
Brunſvviga p. & c. Sax. Ger. 173
Bruntraut c. Briſ. Alſ. Ger. 121
Bruſchus f. Alſ. Ger. 119
Brutia p. It. 318
Brutium c. Rom. It. 336
Bruxella c. Br. Belg. 240
Bſura f. Maſ. Pol. 432
Buchania p. Scot. 490
Buchavia p. Haſſ. Ger. 152
Buchingamia p. & c. Angl. 476
Buchorn c. Svev. Ger. 135
Buda c Hung. 397
Budiſſina c. Luſ. Ger. 199
Budviſſium c. Boh. 216

bukenham a. angl. 461
bulionium c. Leod. Ger. 108
bulkenhein c. Sil. Ger. 202
bulneſſe c. angl. 470
bunzlau c. Sil. Ger. 203
buqvaniæ ſpecus Scot. 486
buqvichan p. Scot. 490
burdeaux, ſive burdigala c. Gvien. Gal. 52
burg c Sax. Ger. 172
burghauſen c bav. Ger. 138
burghley a angl. 478
burgliz c. boh. 214
burgo c. Gvi. Gal. 53
burgos c. Caſt. Hiſp. 23
burgum c. Sab. Gal. 97
burgundia p. Gal. 80
buriol locus Val. Hiſp. 42
burkenſis p. alſ. Ger. 122
burthon c. angl. 478
bury c. Sut. angl. 461
burzia, vel burzlandia p. Tranſylv. 411
buſau Cæcul. Tranſ. 405
buſcum Ducis c. br. belg. 241
buſenum c Leod. Ger. 108
buxtehude c Sax. Ger. 171
byala f. Podl. Pol. 432
byelsko c. Podl. Pol. 432

C

Cabaca c. Afr. 502
Cabillonum c. Burg. 80
Cubo de Gades. promontorium Hiſp. 8
Caboviride, olim Heſperides Inſ. Afr. 503
Cadelsburg c. Franc Ger. 159
Cádillac c. & a. pulcherrima Gvien. Gal. 53

Cadvig op See pag. Holl. oſtentat rud. tur. brit. 252
Caen c Norm. *Gal.* 69
Cæcius m. *Germ* 100
Caerdiffe c. Val. *Angl.* 481
Caermardin c Val. *Angl.* 481
Caernarvon c. & a. Val. *Angl.* 482
Cæſarea, Auguſta c. *Arr* Hiſp. 43
Cæſareopolis c. Sep. Hung 371 384
Caffa c. *Aſ.* 501
Cahors c. Quer. *Gal.* 54
Cajeta c. Lat. It. 296
Cairus c. Afr. 502
Calabria ſup. olim magna *Græcia* p. It. 320
Calabria inf. ſive brutia p. It. 318
Calaguris Naſſica c. Ar. Hiſp. 43
Calais ſive Caletum c. Norman. *Gal.* 68
Calais ſive Caletz a. Pic. *Gal.* 78
Calajuta c. Arr. Hiſp. 43
Calaris c. Sard. 496
Calb c Sax. *Ger.* 171
Calba c. March. *Ger.* 193
Calcaria c. Cliv *Ger.* 210
Calecutum c. *Aſ.* 501
Calez ſive Calaris a. Pic. *Gal.* 78
California p. Amer. 504
Calis ſive *Gades* Inſ. Hiſp. 30 c. Pol. 431
Caliſium c. March. Ger. 196
Califfavv c. Pol. 427
Calmar c. Gotiæ 455
Calne c. *Angl.* 464
Calo a. Vng. 397
Calpe m. And. Hiſp. 29
Capitulum S. Martini Hung. 385
Cambray vel Cameracum c. Han. belg. 232

Cambria ſive Vallia p. Brit. 458 480
Camerinum c. Pic. It. 308
Caminum c. Pom. Ger. 188
Camiz c. Luſ. Ger. 200
Camera c. Leg. Hiſ. 22
Campania p. Gal. 78
Campania felix p. It. 311
Campena c. Tranſiſ. Belg. 258
Campidonum c. Svev. Ger. 135
Campum c. Apr. It. 323
Campus de Peleno c. Apr. It. 324
Camyeniecz a. Ruſ. Pol. 434 c. Podol. Pol. 435
Canada p. Amer. 504
Canariæ Inſulæ Afr. 503
Candale c: Angl. 471
Candebeg c. Norm. Gal. 60
Candia Inſ. Eur. olim Creta 499
Candianum c. Pic. It. 309
Canganum prom. Val. Aug. 482
Caniſa c. Vng. 399
Cannæ c. Apul. Peuc. It. 330
Cano f. Angl. 471
Canobius c. Inſub. It. 349
Cantabrigia p. & c. Angl. 461
Cantazarum c. Brut. It. 320
Canterburg c. Angl. 459
Cantium p. Angl. 458
Cantyre p. Scot. 490
Canus f. Angl. 461
Capo de fine terræ prom. Gal. Hiſp. 18
Capo de Iſtria c. It. 362
Cappadocia p. Aſ. 500
Capra cocta a. Ap. It. 324
Capreola c. Pugl. It. 328
Capua Vetus c. Camp. It. 312

Caput Leucæ c. Salent. It. 331
Caragoſſa c. Arr. Hiſp. 43
Carcaſſonne c. Lang. Gal. 87
Cardigan c. Val. *Angl.* 482
Cardona c. *Cat.* Hiſp. 44
Carelia p. Svec. 453
Caria p. *Aſiæ* 500
Carick ſive *Caricta* p. Svec. 487
Carignanum c. Ped. It. 367
Carinda c. *Camp.* It. 317
Carinthia p. *Germ.* 145
Carinula c. *Camp.* It. 311
Carleolum c. *Angl.* 470
Carlomontium c. Nam. Bel. 233
Carlsbad c. Boh. 214
Carlſtein c. Boh. 215
Carniola p. *Germ.* 147
Carnovia c, Sil.*Ger.* 208
Carnutum c. Beaul. *Gal.* 70
Carolſtadium c. croat. 148
Carpathus m. præruptè altus Hung. 371
Carpentras c. Pr. *Gal.* 92
Carpi c. Lomb. Ital. 339
Carpona c. Hung. 391
Cartama c. *Gran.* Hiſp. 39
Carthagene c. Mur. Hiſp. 40
Cartraoſe c. Delph. *Gal.* 96
Caſa nova m. Apr. It.) 325
Caſale D. Evaſii c. Æmil. Ital. 341
Caſcale c. Port. Hiſp. 17
Caſelinum c. camp. It. 312
Caſelinus f. camp. It. 312
Caſimiria c. Pol. 428
Caſinum c. Apr. It. 327
Caſſanum c. cal. It. 322

Caſſellæ c. Haſſ. Ger. 149
Caſſilia c. Hib. 492
Caſſina c. Nam. Belg. 233
Caſſovia c Hung. 382
Caſſubia p. Pom. Ger. 188
Caſtella aurea p. Amer. 504
Caſtelnau de Arry c. Lang. Gal. 87
Caſtello levanto a. Lig. It. 366
Caſtellum S. Angeli c. Pic. It. 309
Caſtellum S. Felicitatis c. Lat. It. 295
Caſternao c. Narb. Gal. 90
Caſtenoſſo c. Bir. Gal. 62
Caſtigione c. Brut. It. 318
Caſtilia p. Hiſp. ob pagorum & civitatum ſterilitatem difficilis tranſitu 27
Caſtilia vetus & nova p. Hiſp. 23
Caſtres c. Lang. Gal. 90
Caſtrum c. Tuſc. It. 309
Caſtrum puellarum a. Scot. 486
Caſtrum Sepuſienſe Hung. 384
Catana c. Sicil. 495
Cataneſia p. Scot. 490
Cataracta Rheni ad Schafhuſiam Helv. 268. c. Tiburt. Ital. 296
Cathay p. Aſ. 500
Catta f. Sil. Ger. 206
Cattenelbogen c. Haſſ. Ger. 151
Cattingham c. Angl. 468
Caub c. Pal. Ger. 126
Caucaſus m. Aſiæ 501
Caulx ſive Caux p. Norm. Gal. 69
Cauna c. Lithv. Pol. 438
Caunia c. Samog. 440
Cava c. Camp. It. 317
Cavallon c. Prov. Gal. 92

Ceice c. Port. Hiſp. 17
Cella c. Lun. Ger. 177 Auſtr. Ger. 224
Cella Rutolfi c. Svev. Ger. 135
Celtiberia ; nunc Valentia p. Hiſp. 42
Cephalonia Inſ. Eur. 498
Cerchiana c. Cal. It. 322
Ceretica p. Val. Angl. 482
Ceria c. Tuſc. Ital. 305
Cervia c. Rom. It. 338
Ceſena c. Rom. It. 338
Ceſtria p. & c. Angl. 479
Cetius m. Auſtr. Ger. 225
Ceva c. Æmil. It. 341
Chaen c. And. Hiſp. 34
Chalb c. VVirt. Ger. 129
Chaldæa p. Aſ. 500
Chalmoniz c. Pal. Ger. 222
Chalon c. Burg. Gal. 80
Cham f. Auſtr. Ger. 224
Chamas c. Prov. Gal. 95
Chamberinum c. Sab. 97
Champigni a. Pict. Gal. 58
Charante f. Sanct. Gal. 57
Charaux Abb. Pict. Gal 58
Charenton c. Fr. Gal. 75
Chartes c. Beaul. Gal. 70
Chartley a. Angl. 478
Chartraoſe c. Delph. Gal. 96
Chaſtelleraut c. Pict. Gal. 59
Chaumont c. Camp. Gal. 79
Chaurima c. Boh. 216
Checini c. & a. Pol. 428
Chelm c. Ruſſ. 435
Chemniz c. & f. Miſ. Ger. 167
Cherium c. Æm. It. 341

Chervel f. Angl. 477
Cheziny c. Pol. 428
Chiarcum c. Inſ. It. 344
Chica p. Amer. 504
Chiceſtria c. Angl. 460
Chilo p. Amer. 504
Chilonium c. Hoſ. Ger. 181
Chimay c. Han. Belg. 232
Chimentam p., Com. Gal. 54
China p. Aſiæ 500
Chios Inſ. Aſiæ 501
Chirona c. Catal. Hiſp. 44
Chlumecz c. Boh. 217
Chmielnik c. Pod. 436
Chonfort c. Angl. 472
Craſtovviz c. Croat. 148
Chreichgavv p. VVirt. Ger. 130
Chriſtburg c. Boruſſ. 445
Chrudin c. Boh. 218
Chur. c. Helv. 271
Chyzieſt c. Sil. Ger. 212
Cibinium c. & f. Tranſylv. 409 c. Hung. 383
Cilia c. & p. ad Stir. Ger. 147
Cilicia p. Aſiæ 500
Cilium c. Ap. Peuc. It. 329
Cimbrica Cerroneſus Dan. 179. 184 446
Circæus m. Latii Ital. 297
Circen f. Hiſp. 7
Citta Caſtellana c. Thuſ. Ital. 305
Citta della c. Min. Inſ. 498
Civital de belluno c. Mar. Tr. It. 357
Civitella c. Apr. It. 325
Clairmont c. Pic. Gal. 77
Clanus f. Pict. Gal. 58
Clare c. Angl. 461
Cla-

Claromontium c. Av. Gal. 61
Clarvana c. Suntg. Alſ. 121
Claudiopolis c. Tranſylv. 413
Clauſenburgium c, Tr. 413
Clauſtrum a. Mar. Tr. It. 353
Clavenna c .Helv. 271
Claverium c. Lig. It. 366
Claves Gal. Blajæ Gvien. 53 & Narbonæ 88 Italiæ & Germ. Clavenna 271 Vngar. & Tranſyl. Varadinum 395
Cleri c. Sal. Gal. 64
Clermarez c. Art. Belg. 229
Clivia p. & c. Ger. 109
Cloaca Gal. Narbona 88
Cloaca planetar. Treviris Germ. 103
Cloid f. Scot. 486
Cloſterneuburg c. Auſtr. Ger. 225
Cluſi c. Tuſc. It. 306
Cluſtro c. And. Hiſp. 34
Cluydsdale p. Scot. 489
Coburg c. Franc. Ger. 157
Cocharus f. Svev. Ger. 134
Cohez f. VVirt. Ger. 128
Coil p. Scot. 485
Colberga c. Pom. Germ. 188
Colcheſter c. Angl. 471
Coldinga c. Scot. 486
Coldiz c. Miſ. Ger. 168
Colibra c, Cat. Hiſp. 44
Colinum c. Boh. 218
Colmaria c. Alſ. Ger. 118
Colocza c. Vng. 398
Colomnia c. Ruſſ. 435
Colonia Agrippina ſive ad Rhenum c, Ger. 105
Colonia ad Spream c, March. Ger. 193

Coloſvaria c. Tranſylv. 413
Columnæ Herculis in Hiſpan. vulgo Gibraltar 8.
29
Comarinum a Vng. 381
Comenſis lacus Inſub. It. 348
Comingia p. Gal. 54
Commothau c. Boh. Ger. 214
Complutum c. Caſt. Hiſp. hodie Alcala de Henares 26
Compoſtella, hodie S. Iago c. Gal. Hiſp. 18
Comum c. Inſ. It. 348
Concordia c. Æm. It. 339
Concreſſont c. Bit. Gal. 62
Condet c. Han. Belg. 232
Condon c. Gvaſc. Gal. 51
Conegianum c. Mar. Tr. Ital. 357
Conezgohora a. Boh. 218
Congo c. Afr. 502
Conil c. And. Hiſp. 35
Conimbria c. Port. His. 16
Conovium c. Val. Angl. 482
Conradus f. Vng. 385
Conſentia c. Brut. It. 318
Conſerans c. Com. Gal. 54
Conſtantia c. Gal. 68 Svev. Germ. 136
Conſtantinopolis c. Thrac. 418
Conſtantini Terra Gal. 68
Contegium c. Val. Helv. 274
Copiarium c. Cal. It. 322
Copraniz c. Croat. 148
Corbachium c. Haſſ. Ger. 150
Corcagia c. Hib. 492
Corchenna c. Seel. Bel. 254
Corcyra Inſ. Eur. 498
Corduba ſive Cordova c. And. Hiſp. 33

Corea Inſ. Aſiæ 501
Corfu Inſ. Europ. 498
Coria olim Numantia c. Caſt. Hiſp. 24
Corlianum c. Calab. It. 322
Cornetum c. Tuſc. It. 300
Cornneuburg c. Auſtr. Ger. 224
Cornubia p. Angl. 462
Cornvallia p. Angl. 462
Corona c. Tranſylv. 410
Coronæburgum a. Dan. 447
Coronia c. Daniæ 448
Corſica Inſ. Eur. 496
Cortracum c. Fl. Bel. 239
Corugna portus Gal. Hiſp. 18
Corumna port. Hiſp. 9
Coslinum c. Pom. Ger. 188
Coſmopolis c. Tuſc. Ital. 365 Ilvæ Inſ. 497
Coſtolecz c. Boh. 216
Coſvicum c. Anh. Ger. 163
Cotbus c. Luſ Ger. 198
Cōtha c. Anh. Ger. 163
Conventre c. Angl. 477
Coyla p. Scot. 488
Cracovia c. Pol. 422
Crapiz c. Sil. Ger. 211
Craſna horca a. Vng. 397
Craſniſtavv c. Ruſſ. 435
Cratus f. Brut. It. 318
Crecy c. Pic. Gal. 76
Cremæ c. Inſub. It. 345
Crembs c. Auſtr. Ger. 224
Crembſir c. Mor. Ger. 221
Cremnizium c. Vng. 390 391
Cremona c. Inſ. It. 344
Crempa f. Fra. Ger. 157 c. & f. Helſ. 181

Creta Inſ. Eur. 499
Creuzberg c. Boh. 218
Creuzburg c. Sil. Ger. 207
Creuznach c. Trev. Ger. 104
Crevocoror c. Norm. Gal. 69
Cridiantum c. Angl. 462
Croatia p. Ger. 148
Cromerti port. Scot. 490
Cronon f. Lithv. alias Nieme dictus 438
Croſna c Ruſſ. 434 Sil. Ger. 198
Crotolum a. Cal. It. 323
Crotone c. Cal. It. 321
Crouland c. Angl. 479
Crumlau c. Mar. Ger. 221
Crumlovia c. Boh. 216
Cruſvizia c. Pol. 430
Crux c. Croat. 148
Crypta S. Adriani Biſc. Hiſp. permeab 20
Cuba Inſ. Amer. 505
Cuenna c. Caſt. Hiſp. 26
Culmbach c. Franc. Ger. 159
Culmſe c. Boruſſ. 445
Culros p. Scot. 490
Cumæ c. Camp. It. 312
Cumbria ſive Cumberlandia p. Angl. 470
Cunium a. Rom. It. 336
Curia c. Franc. Ger. 159 c. Helv. 271
Curlandia p. Liv. 442
Cuſco c. Amer. 504
Cuſtrinum c. March. Ger. 196
Cyprus Inſ. Aſiæ 501
Cyriacsburg a. Thur. Ger. 160
Czersko c. Maſov. Pol. 432
Czeſtochova c. Polon. 429
Czetnik c. Vngar. 390

Cziechanovv c. Maſ. Pol. 432
Czonadium c. Hung. 399

D

Daber c. Pomer. Ger. 188
Dachau c. Bav. Ger. 138
Dalecarlia p. Svec. 453
Dalem c. Limb. Belg. 244
Dalemum c. Iul. Ger. 109
Dalminum c. March. Ger. 197
Dam c. Lun. Ger. 178
Damaſcht a. Vng. 397
Damaſcus c. *Aſiæ* 501
Dancaſtor c. Angl. 468
Dania Regnum 446
Danmovy c. Angl. 472
Danneberg c. Lun. Ger. 178
Dantiſcum c. Boruſſ. 442
Danubius f. Ger. 100 Hung. 369
Darby c. Angl. 480
Darmſtad c. Haſſ. Ger. 150
Darne c. Loth. 85
Dauſſim c. Boh. 216
Daventria c. Belg. 258
Davis *Fretum Arcti.* 506
Dax c. Gvaſc. Gal. 51
Debrecinum c. Vng. 395
Dechnicium c. Boh. 214
Deilbrug c. VVeſtph. Ger. 114
Dejus f. Angl. 479
Delitium c. Miſn. Ger. 165
Delmenhorſt c. *Friſ.* Or. 118
Delphinatus p. *Gal.* 95
Delphium c. Hol. Belg. 248
Dembighia p. & c. *Ang.* 482
Demer f. Br. Belg 241

Demminum c. Pom. Ger. 186
Denia c. Valent. Hiſp. 42
Denshire p. Ang. 462
Depfort c. Angl. 459
Derpt c. Liv. 441
Derthmonth c. Angl. 462
Deſenberg c. VVepſt. Ger. 114
Deſſau c. An. Ger. 163
Deva a. Tranſylv. 415 f. Angl. 479
Deves c. Tranſylv. 415
Devetſſer a. Vng. 397
Devonia p. Angl. 462
Dianum c. Luc. It. 318
Dicæarchia, hodie Puteoli c. Camp. It. 312
Diebenum c. Sax. Ger. 170
Diepa c. Norm. Gal. 67
Dielsberg a. Pal. Ger. 126
Dieſtum c. Br. Belg. 242
Dietmarſia p. Holſ. 182
Diethoven c. Luz Bel. 245
Dietrichsbern c. Mar. Tr. It. 351
Dietzienſis Com. Haſſ. Ger. 152
Diion c. Burg. 81
Dila f. Br. Belg. 239
Dilleberg a. Haſ. Ger. 151
Dillingen c. Svev. Ger. 132
Dilsperga a. Pal. Ger. 126
Dinan c. Brit. min. Gal. 65
Dinantium c. Leod. Ger. 108
Dioſgior a Vng. 397
Dipholt c. Veſtph. Ger. 115
Ditmarſia p. Ger. 182
Dobradni c. Sil. Ger. 211
Doccum c. Friſ. Occ. 259
Doesburgum c. Geld. Belg. 256

Dol Brit. min. Gal. 65
Dolen c. Burg. Gal. 85
Domiz c. Lun. Ger. 178
Domus Dei c. Helv. 271
Don ſive Tanais f. terminans Europam & *Aſ.* 2
Donaiecz f. Pol. 427
Donavertha c. Bav. Ger. 140
Doncaſtor c. Angl. 468
Donoſtion c. Gvip. Hiſp. 21
Donthoſa c. *Cat.* Hiſp. 44
Dorceſter c. Angl. 464
Dorcheſter c. Angl. 477
Dordonna f. Gal. 55
Dorius f. Port. Hiſp. 14
Dorſetia p. Angl. 464
Dort ſive Dordrechtum c. Hol. Bel. 246
Dortmunda c. March. Mont. Ger. 113
Dotis ſive Thata a. Vng. 380
Douglas a. Scot. 489
Doulx f. Burg. Gall. 82
Dovay c. Fl. Bel. 238
Dove c. Pict. Gal. 59
Dover c. & port. Angl. 459
Drakenſted c. Sax. Ger. 171
Draſmaru c. Auſtr. Ger. 224
Draunum f. Auſtr. *G*er. 224
Drauſa f. Val. Helv. 274
Dravus f. Carint. Ger. 145 Hunp. 369 Holſ. 181
Drechen f. Auſt. Ger. 224
Dredach c. Hib. 492
Dregel palank a. Vng. 397
Dresda c. Miſ. Ger. 165
Driſa c. March. Ger. 196
Drochobyz c. Ruſ. Pol. 435
Drogheda c. Hib. 492

Droſ-

Droſſena c. March Ger. 198
Duacum c. Fl. Bel. 238
Dubis f. Burg. Gal. 82
Dublinum c. Hib. 492
Duderſtadium c. Sax. Ger. 163
Dudley a. Angl. 478
Duellium a. Helv. 268
Duentius f. Delph. Gal. 96
Duerus f. Hiſp. 7
Duesburgum c. Gel. Bel. 256
Duina f. March. Ger. 191
Duinkerka c. Fl. Bel. 236
Duinum c. For. Iul. It. 360
Dumbrinten c. Scot. 488
Dundee c. Scot. 490
Dunelmia p. Angl. 469
Dunelmum c. Angl. 469
Dunenburg a. Liv. 442
Dunkelden c. Scot. 489
Dunkelſpula c. Svev. Ger. 136
Dunnolyr a. Scot. 490
Dunparton p. Scot. 488
Dunſoy prom. Angl. 458
Dunſtable c. Angl. 476
Düren c. Iul. Ger. 109
Durha c. Angl. 469
Duria f. It. 367
Durius f. Hiſp. 7
Durlach c. ad Palat. Ger. 127
Duro f. Alſ. Ger. 118
Duſſela f. Mont. Ger. 111
Duſſeldorpium c. Mont. Ger. 111
Dvina f. Liv. 441

E

Eaſtanglia p. Angl. 461
Eaſtſexia p. Angl. 471

Ebenfort c. Auſtr. Ger. 224
Eboracum p. & c. Angl. 467
Ebrodunum c. Helv. 266
Ecya c. And. Hiſp. 37
Edamum c. Hol. Belg. 250
Edelakem c. Ditm Germ. 183
Edenburgum c. Auſtr. Ger. 224 c. Vng. 379
Edinburg c. Scot. 486
Edington c. Angl. 464
Edmundsbury c. Ang. 461
Eeſe f. Brab. Belg. 241
Efferding c. Auſtr. Ger. 223
Eger f. Rhet. Ger. 134
Egle pagus Luzen. Belg. 244
Egliſophia c. Helv. 269
Egra f. & c. Voitl. Ger. 168
Ehrenbreitſtein a. Trev. Ger. 104
Eiche c. Boh. 217
Eichſtadium Franc. 159
Eifel p. Trev. Ger. 104
Eilenburg c. Miſ. Ger. 166
Einbecca c. Manſ. Ger. 163 Brunſv. 174
Einsheim c. Alſ. Ger. 122
Einſiedel c. Hung. 389
Eislebia c. Manſf. Ger. 162
Eiſenſtad c. Auſtr. Ger. 224
Ekelenfort c. Holſ. Ger. 181
Elauer f. Borbo. Gal. 64
Elbinga c. & f. Boruſ. 444
Elboſeum c. Æm. It. 341
Elburgum c. Gel. Ger. 256
Elfeld c. Rheni Ger. 124
Elgau c. Helvet. 269
Elholm c. Daniæ 450
Elie c. Angl. 462

Eliſter f. Miſn. Ger. 164
Ellichovia c. Boh. 215
Ello f. Alſ. Ger. 118
Elmenau f. Lun. Ger. 176
Elnbogen c. Boh. 214. Daniæ 450
Elſaszabern c. Alſ. Ger. 120
Elſter f. Luſ. Ger. 200
Eltham a. Angl. 459
Elva Inſ. Eur. 497
Embdena c. Friſ. Or. 117
Embrıca c. Cliv. Ger. 111
Embron c. Delph. Gal. 96
Emilden pag. Angl. 467
Ems ſive Amaſius f. Friſ. Or. 117
Enckhuſa c. Hol. Belg. 249
Engedinum c. Tranſylv. 415 p. Helv. 271
Engheu c. Han. Belg. 232
Ensheimium c. Alſ. Ger. 118
Enzesdorf c. Auſtr. Ger. 224
Epperies c. Hung. 383
Epſtein p. Haſſ Ger. 152
Erbachium c. Rheni Ger. 124
Erculonſa c. Iul. Ger. 109
Erdeli dicitur Tranſylv. 404
Eres c. Prov. Gal. 93
Ergavv p. Helv. 270
Eridanus f. Ital. 280
Erlau f. Auſt. Ger. 224 a. Vng. 398
Erpachium c. Rhen. Ger. 124
Erphordia c. Thur. Ger. 160
Ertenburg c. Lun. Ger. 178
Erverfeld p. Mont. Ger. 111
Erzegvivar a. Vng. 397
Eſcurial monaſt. Caſt. Hiſp. 26
Eſchvega c. Haſ. Ger. 150

Eſis c. Marc. Anc. It. 308
Eskdale p. Scot. 490
Eslandia p Svec. 453
Eslinga c. Virt. Ger. 129
Eſſendia c. Mont. Ger. 111
Eſſexius Comitatus Angliæ 471
Eſta f. Sax. Ger. 171
Eſte c. Mar. Tr. It. 353
Eſtotilandia p. Amer. 504
Eſtremadura p. Hiſp. 28
Eſtſexia p. Angl. 471
Eth c. Han. Belg. 232
Etlingen c. Pal. Ger. 127
Etſchied a. Vng. 397
Etſchland p. Helv. 271
Euche c, Boh. 217
Euchſtadium c. Fr. Ger. 159
Eudera f. Holſ. Ger. 179
Eugubium c. Vmb. It. 310
Eule c. Boh. 216
Eulovia c. Boruſ. 445
Euphrates f. Aſiæ 501
Eureux c. Norm. Gal. 69
Europæ limites 1 2
Euſdale p. Scot. 490
Euskircha c. Iul. Ger. 119
Evelme a. Angl. 477
Evora c. Port. Hiſp. 17
Exceſter c. Angl. 463
Exonia c. Angl. 463
Eybanſchiz c. Mor. Ger. 221
Eydera f. Holſ. Ger. 182
Eyderſtet c. Holſ. Ger. 182
Eyfel p. Trev. Ger. 103
Eysfeld p. Mansf. Ger. 163

F

Fabrianum c. Pic. It. 309
Faleſa c. Gal. 69
Falkenau c. Boh. Ger. 214
Falkenberg c. Sil. Ger. 211
Falkenburgum c. Limb. Bel. 244
Falſterbo c. Dan: 450
Falſtria Inſul. Dan. 446
Fanum S. Claudii c.Burg. 83
Fanum S. Germ. a. Franc. Gal. 75
Fan. Spiritus S. c. Lang. Gal. 90
Farneſt a. Liv. 442
Faventia c. Rom. It. 336
Feldcuria c. Helv. 271
Felin c. Liv. 442
Feltrium c. Mar. Trev. It. 357
Femeren Inſ. Holſ. 182
Ferden c. Sax. Ger. 170
Ferentinum c. Lat. Ital. 297
Fermandois p. Gal. 77
Fernamboco portus Americæ 504
Ferraria c. Rom. It. 334
Feſſa c. Leod. Ger. 108 Afr. 502
Feſtenberg c. Sil. Ger. 208
Feſulæ c. Tuſc. It. 302
Feyervvar c. Tranſyl. 414
Fichtelberg m. Voitl. Ger. 168
Fillekum a. Vng. 382
Finchale c. Angl. 469
Finlandia p Svec. 453
Finmarchia p. Arct. 506
Finſtermunz p. Helv. 271
Fionia Inſ. Dan. 446
Firmium c. Pic. It. 308
Fiſa p. Scot. 489

Flam-

Flamborgoudhead prom. Angl. 468
Flaminia p. It. 334
Flandria p. Belg. 233
Flandricæ Inſul. Amer. 505
Flensburg c. Ditm. 183
Flint a. Val. Angl. 483
Fliſſinga c. Seel. 254
Flitenſis p. Angli 483
Florentia c. Tuſ. It. 301
Florida p. Amer. 504
Fœchta f. Alſ. Ger. 118
Fogaraſch a. & c. Tranſylv. 404 416
Foix p. & c. Gal. 54
Fontainableau a. Franc. Gal. 73
Fontaine c. Han. Belg. 252
Forcheim c. Fran. Ger. 157
Foreland prom. Angl. 458
Foreſtum p. Gal. 64
Formiæ Lat. It. 296
Fornellum c. Samn. Ital. 327
Forſchaus c. Boh. 215
Forſt c. Luſ. Ger. 200
Forthean f. Scot. 486
Fortunatæ Inſulæ Afr. 503
Forum Iulii p. It. 388 360
Forum Livii c. Rom. It. 337
Forum Pompilii c. Rom. It. 338
Forum Sempronii c. Pic. It. 309
Foſſumbrunum c. Pic. It. 309
Fotheringay a. Angl. 478
Fraencza c. Rom. It. 338
Fraga c. Arrag. Hiſp. 43
Francia p. Gal. 71
Francimontium p. & c. Leod. Ger. 108
Franckenſtein c. & a. Sil. Ger. 212

Fran-

Frankenthal c. Pal. Ger. 126
Francoberga c. Haſ. Ger. 150
Francofurtum ad Mœnum c. Franc. Ger. 155 ad Viadrum ſive Oderam March. 194
Franconia p. Ger. 153
Frania c. Boh. 214
Franichera c. Friſ. Oc. 260
Frauenberga c. Boh. 215 Boruſſ. 444
Frauenfeld c. Helv. 269
Franenſtein c. Salisb. Ger. 144
Frauſtad c. Pol. 430
Fredus c. Brut. It. 319
Freiberg c. Sil. Ger. 203
Freidenthal c. Sil. Ger. 210
Freienvald c. March. Ger. 195
Freienvaldavv c. Sil. Ger. 212
Freiſinga c. Bav. Ger. 138
Freiſtat c. Sil. Ger. 204. 209 *Auſtriæ* 224
Freiſtl c. Hung. 393
Fretum Herculeum ſive Gaditanum Hiſp. 30
Friaul p. It. 358
Friburg c. Miſn. Ger. 166 Alſ. 122 Helv. 266
Fridberga c. Haſ. Ger. 152 Sil. 203
Fridericiburgum c. Dan. 448
Fridek c. Sil. Ger. 210
Fridland c. Megap. Ger. 185 Sil. 211
Frigvere c. Gal. 65
Friſacum c. Carin. Ger. 145
Friſcata c. Lat. It. 297
Friſia Orient. p. Ger. 116 Occident. Belg. 259
Friſlandia p. Arct. 506
Frizlaria c. Haſſ. Ger. 149
Frodisberg Daniæ 449
Fruſtam c. Mor. Ger. 221
Fuentarabia c. Biſc. Hiſp. 21

Fuentes a. Helv. 271
Fulda p. c. & f. Haſ. Ger. 152
Fulignum c. Vmb. It. 310
Fundi c. Lat. It. 295
Fundus Tuſculanus Lat. It. 297
Furca m. Vales Helv. 272
Fürſtenberg c. Svev. Ger. 135
Fürſtenfelda c. Bav. Ger. 138. March. 196
Fürſtenſtein a. Sil. Ger. 203
Fürſtenvaldia c. March. Ger. 195

G

Gabel c Luſ. Ger. 200
Gablo lacus Pol. 430
Gades Inſ. Hiſp. 30
Gaditanum fretum Hiſp. 30
Gaditanus portus Hiſp. 9
Gailas c. Longv Gal. 90
Galatia p. Aſ. 500
Galatina, olim Galata c. Sal. Ital. 333
Galdingen c. & a. Curl. 442
Galgozium c Vng. 393
Gallersdorf c Auſtr Ger. 224
Gallia triplo major Italia 58
Gallia horreum Hiſpaniæ 48
Gallia Ciſalpina p. It. 338
Gallipolis c. Sal. It. 332
Gallovidia prom. Scot. 487
Gallovay ſive Gallovallia p. Scot. 487 c. Hib. 492
Gandavum c Fl. Belg. 234
Ganges f. Aſ. 501
Garda c. Inſ It. 343
Gardilegia c. March. Ger. 192
Gardon f. Langv. Gal. 90
Garganus m. Apul. It. 327

Gariens c. Angl. 461
Garomirum c. Boh. 217
Gerunna f. Gal. 46. 52. 54
Gartz c. Pom. Ger. 186
Garzia f. Inſ. It. 343
Gaubrekop c. Boh. 216
Gebveiler c. Alſ. Ger. 118
Gedanum, alias Dantiſcum c. Boruſſ. 442
Gedinga c. March. Ger. 221
Geienhofen c. Helv. 269
Geislingen c. Svev. Ger. 135
Geldria p. & c. Belg. 254 255
Gelnhuſa c. Haſ. Ger. 153
Gemblours c. Brab. Belg. 243
Gemmi m. Helv. 272
Gemundia c. Svev. Ger. 136
Gemundum c. Franc. Ger. 159
Genapium c. Cliv. Germ. 110
Geneva c. Helv. 275
Gengenbach c. Alſ. Ger. 119
Gentilly pag. Franc. Gal. 74
Gentin c. Sax. Ger. 171
Genua c. Lig. Ital. 365
Geordmonteſter c. Angl. 475
Georgia c. Afr. 502
Georgii Mons c. Sep. Vng. 385
Gepidæ pop. Sep. Vng. 389
Gepre c. Han. Belg. 232
Gera f. Thur. Ger. 160 c. Voitland. 169
Gerau c. Franc. Ger. 155
Gergeau c. Sal. Gal. 64
Germania 98
Germaniæ diviſio. 99
Germania triplo major Gallia 98
Germanica Eulovia c. Boruſſ. 445
Ger-

Germacumbrodum c. Bohem. 218
Gerne f. Angl. 461
Gers f. Gvaſc. Gal. 50
Gertrudenberg c. Hol. Belg. 251
Gerunda c. Iſch. Inſ. 497
Geſoriaca Iccia terra dicta p. Gal. 77
Geta f. Br. Belg. 242
Geze f. Lun. Ger. 178
Gibaltar f. ſive Gibraltal m. Hiſpan. 8
Gibello m. Sic. 495
Gieczera f. Boh. 217
Giengen c. Svev. Ger. 134
Gieraci c. Cal. It. 321
Gieſſa c. Haſ. Ger. 150
Gilniz f. Carn. Ger. 148 c. Vng. 389
Gishorn c. Lun. Ger. 177
Glamorgonia p. Val. Ang. 481
Glanus f. Car. Ger. 145
Glarona c. Helv. 265
Glaſconia Inſ. Angl. 464 p. Scot. 489
Glasquo c. Scot. 489
Glaſtenbury monaſter. Angl. 464
Glatbachium c. Iul. ger. 109
Glattovia c. Boh. 215
Glazium c. Boh. 218
Gleczus m. Helv. 272
Gleibicz c. Sil. ger. 211
Gleichenſtein a. Mansf. Germ. 163
Glener f. Helv. 270
Gloceſtria p. & c. Angl. 474
Glogovia c. maj. Sil. ger. 203 Glog. min. 211
Glotta f. Scat. 488
Gneſna c. Pol. 426
goa c. Aſiæ 501

Gocha c. Cliv. Ger. 111
Gœſa c. Seel. Belg. 254
Golba c. Pruſ. 445
Goldingen c. Curl. 442
Golnau c Pom Ger. 187
Gőlniz c. Vng. 389
Goloviz c. Megap. Ger. 185
Goltberg c. Sil. Ger. 206
Goma f. Inſ. It. 349
Gombſa c. Val. Helv. 274
Gomeren c. Sax Ger. 171
Goneſſe pag Franc. Gal. 74
Gonzaga c Æm. It. 339
Göppinga c. Virt. Ger. 129
Gorcum novum c. Inſ. Ital. 344
Gorgades Inſul. Afr. 503
Goricum c. Hol. Belg. 251
Gorizium p. & c. Carn. 148 Fori Iul. It. 361
Gorlicium c. Luſ Ger. 199
Gormonceſter c. Angl. 475
Gorzoba c. Sil. Ger. 211
Goſa f. Mansf. Ger. 163
Goslaria c. Mansf.Ger. 163
Goſteſch a. Vng. 397
Goſtmin c. Pol. 431
Gothardus m. Helv. 272
Gotia p. Svec. 453 455
Gotsberg c. Sil. Ger. 203
Gotsgab c. Boh. 214
Gotta c. Thur. Ger. 161
Göttinga c. Mansf Ger. 163
Gottorp c Dit. Ger. 183
Gotvicum cœnobium Auſtr. Ger. 225
Gauda c. & f. Hol. Belg. 248
Grabau c. Lun. Ger. 178
Gra-

Grabovviec c. Ruſ. Pol. 435
Grabſtein c. Boh. 217
Gradiſca c For. Iul. It. 360
Grai c. Burg. Gal. 83
Grajæ fauces Alp Helv. & Inſub. 261 350
Grain c. Auſtr. Ger. 224
Grampia m. Scot. 484
Granata p. & c. Hiſp. 38
Granczovia c. March. Germ. 197
Granoble c. Delph. Gall. 95
Granſe c. March Ger. 197 c. & a. Helv. 266
Granthan c Angl. 479
Gran c. & f. Vng. 398 391
Graſmuck c. Sil. Ger. 211
Gratianopolis c. Delph Gal. 95
Graupen c Boh. 214
Gravelinga c. Fl. Belg. 235
Graveſanda c. Hol. Bel. 252
Gravesõnd p. & c. Angl. 459
Gravina c. Calab Ital. 323
Grazium c. Stir. Ger. 146
Gre c. Pic. Gall. 77
Grecelade c Angl. 464
Grevenburg c. Iul. Ger. 109
Gribovv c. Polon. 427
Gri[illegible]ſchweiſſenburg c. Vngar. 398
Gricholm c. Svec. 454
Grietha c. Cliv. Ger. 111
Griethuſium c. Cliv. Ger. 111
Griffenberga c. Pom Ger. 187 Sil 203
Griffenhaga c. Pom. Ger. 186
Grimesby c. Angl. 479
Grimma c. Miſn. Ger. 167 Pom. 190
Grimmenſtein a. Thur. Ger. 161
Griſa c. Helv. 270

griſones pop. Helv. 270
groclandia p. *Arct.* 506
grodecz c. Ruſſ. Pol. 435
grodna c. Lith v. Pol. 438
grolla c. gel. Bel. 256
gröninga c. Brunſ. ger. 175 p. Belg. 258
grönlandia p. Arct. 506
grons c. Su. Alſ. 121
gronvich a. Angl. 459
gronvigde a. Angl. 473
grotgovia c. Sil ger. 212
grubenhagen p. & c. Mansf. ger. 163
grubin a. Liv. 442
grudentum c. Bor. 445
grumberga c. Haſſ ger. 150
grünberg c. Sil. ger. 204
gryphisvaldum c. Pom. ger. 189
gubena c. Luſ. ger. 200
gulpe f. Limb. Belg. 244
gunczelhauſen c. Franc. ger. 159
guncz f. Vng 380
gunczium c. Vng. 379
gundelfingen c. Svev. ger. 132
gura c. Sil. ger. 204
gurg f. Croat. 148
gurrea c. Arr. *Hiſp.* 43
guſtrovia c. Meg. ger. 185
guterbok c. Sax. ger. 172
gutzgau p. & c. Pom. ger. 189
gvadalcanal c. Eſtr. Hiſ. 28
gvadalabiar f. Hiſp. Duria dictus 41
gvadalquivir f Hiſ. olim Boetis nunc Circen. 7. 31
gvadalupa c. Eſtr. Hiſp. 28
gvadiana ſive Anas f. Hiſp. 7. 14. 28
gvarra c. Port. *Hiſp.* 17

gvaſtum c. Samn. It. 329
gvienna p. gal. 52
gvinnes c. Pic. gal. 77
gvipuſca p. Hiſp. 19
gviſa c. Pic. gal. 77
gyarmat a. *H*ung. 397

H

Habelſchverda c. Boh. 218
Habern c. Boh. 218
*H*absburg p. & a. Alſ. ger. 122
Habſel c. Liv. 442
*H*aczag c. Tranſyl. 416
Haderslebia c. Sleſv. ger. 184
*H*afnia c. Dan. 447
*H*aga Comitis, pagus *H*ol. Belg. 252
Hagenavv c. Alſ. ger. 120
*H*agenſchies Sylva ger. 127
*H*ailbrun monaſt. *F*ranc. ger. 159
*H*aimburg c. Auſtr. ger. 224
*H*alberſtad c. Sax. ger. 173
Halderneſſe p. Ang. 468
Halicia c. Ruſſ. 435
*H*alifax c. Angl. 467
Halla c. Svev. ger. 134 Tyr. 141 Sax. 172. *H*ann. Belg. 231
*H*allandia Inſ. Dan. 446
*H*amburg c. Stor. *H*olſ. 179
*H*ames c. Pic. gal. 77
Hammela c. *B*runſ. ger. 175
*H*ammershuſen a. Dan. 450
*H*amontium c. Leod. ger. 108
*H*amptencourt a. Angl. 474
Hanavv c. *H*aſſ. ger. 152
*H*annonia p. Belg. 230
*H*anovera c. Brunſ. ger. 174

Hanſverum c. Friſ. Or. Ger. 117
Hardales c. And. Hiſp. 37
Harevich c. Angl. 471
Harlem c. Hol. Belg. 246
Harlinga c. Friſ. Occ. 260
Harſtele c. Veſtph. Ger. 114
Hartlepole c Angl. 469
Haſa f. Veſtph Ger. 115
Hasbania p. Leod ger. 108
Haſelunen c. Veſt. Ger. 115
Haſenburg c. Boh. 214
Haſſia p. Germ. 149
Haſſett c. Leod. Ger. 108
Haſtett c. Bav Ger. 140
Hatvan a. Vng. 399
Haure de Grace a. Norm. Gal. 69
Hauſverum c. Friſ. Or. 117
Hava f. Mor. Ger. 221
Havana c. Amer 504
Havela f. March. Ger. 193
Havelberga c. March. Ger. 197
Havenſtein c. Boh. 214
Hayn c. Sil. Ger. 206
Hechnica p. Virt. Ger. 131
Hegovia p. Helv. 268
Heidelberga c. Pal. Ger. 122
Heidelsheim c. Pal. Ger. 127
Heilbrunna c. Virt. Ger. 130
Heiligenſtat c. Manſ. Ger. 163
Heiligof c. Curl. Liv. 442
Heilsbrunna monaſt. Franc. Ger. 159
Hekſtat c. Mansf. Ger. 162
Helenæ Inſ. Afr. 503
Helfenſtein a. & p. Svev. Ger. 135
Helmſtad c. Brunſ. Ger. 174

Helsberg c. Bor. 445
Helſenoer a. Dan. 447
Helſingia p. Svec. 453
Helſingoburgum c. Dan. 448
Helta c. Tranſyl. 410
Helvetia 261
Henley c Angl. 477
Henneberga p. Franc. Ger. 159
Hennegavv p Belg 229
Henrichmont c. Bitur. Gal. 62
Herbipolis c. Franc. Ger. 153
Herbona c. Haſſ. Ger. 151
Herc c. Leod Ger. 108
Hercynia ſylva Ger. 100
Herdervicia c. Ge. Belg. 255
Herefordia p. & c. Angl. 475
Hermanſtein p. & a. Trev. Ger. 104
Hernſtad c Sil. Ger. 206
Herrenthalia c. Br. Belg. 242
Hersbrug c. Pal. Ger. 222
Hersfeld c. Haſ. Ger. 150
Hertford p. Angl. 479
Hervorden c. Veſtph. Ger. 116
Herzogenpuſch c. Br. Belg. 241
Herzogenreit c. Limb. Belg. 244
Hesdinum c. Art. Belg. 229
Heſperides Inſul. Afr. 503
Hetruria nunc Tuſcia p. It. 297
Hibernia alias Irlandia Inſ. Eur. 491
Hieroſolyma c Aſ. 501
Hildenſee Abb. Rug. Ger. 189
Hildesheim p. & c. Manſ. Ger. 162
Hilpershauſen c. Franc. ger. 159
Himmelbrot Abb. Trev. ger. 104
Himmelport c Helv. 182

Himmelruk c. Veſtph. ger. 115
Hircania p. Aſ. 500
Hirſchau c. Pal. ger. 222
Hirſchberg c. Sil. ger. 203
Hirſchfeld c. Luſ. ger. 200
Hiſpalis c. And. Hiſp. 31
Hiſpaniæ limites 4
Hiſpaniola p. Amer. 505
Hiſtria p. Ital. 361
Hochburg p. Alſat. ger. 122
Höchſt c. Pal. ger. 125
Hochſtat c. Bav. ger. 140
Hoje c. Sax. ger. 171
Hoelb c. Boh. 217
Hof. c. Franc. ger. 159
Hohemaut c. Boh. 218
Hohenachalm a. Virt. ger. 128
Hohenau c. Auſtr. ger. 225
Hohenberg p. Virt. ger. 131
HohenTuviel c. Helv. 268
Hohenlandsberg c. Alſ. ger. 1.8
Hohenloe p. Svev. ger. 134
Hohenſtauffen a. Svev. ger. 136
Hohenſtein a. Thur. ger. 162
Holland c. Boruſſ. 445
Hollandia p. Belg. 245
Holeba c. Boh. 2.7
Holſatia p. germ. 178
Horeſovviz c. Boh. 215
Horna c. Hol. Belg. 250
Hornath f. Vng. 382
Hornberg c. Hol. ger. 182
Hornſperg c. Holſ. ger. 182
Horſchepnik c. Boh. 216
Horſtinar c. Veſtph. ger. 114
hoſtim-

Hoſtimni c. Boh. 21
Houburne prom. Angl. 458
Hovvden c. Angl. 468
Hoy c. Leod. ger. 108
Hozeploz c. Sil. ger. 212
Hrubyeſſovv c. Ruſ. 435
Huenna Inſ. Daniæ 450
Hueſca c. Arr. hiſp. 43
hul c. Angl. 468
hulffensberg m. Mansf. Ger. 163
hulgne f. Main. gal. 70
hulſtum c. Fl. Belg. 237
humago c. Iſtr. It. 362
hund f. Old. ger. 118. holſ. 181
hundsfeld c. Sil. ger. 208
hundsruck p. Trev. ger. 104
hungaria 368
huntingtonia p. & c. Angl. 475
huſen c. Sleſv, ger. 183
huſt a. Tranſylv. 417
huxhorn c. Veſtph. ger. 114
hydruntum c. It. 331
hypra c. Fl. Belg. 235

I

Iablunca c. Sil. ger. 209
Iaca c. Navar hiſp. 21
Iamaica Inſ. Amer. 505
Iarrovv c. Angl. 470
Iaroslavia c. Ruſſ. 434
Iapan Inſ. Aſ. 501
Iaſiolda f. Ruſſ. 434
Iaſprinum c. Vng. 399
Iaſſovia c. Vng. 394
Iaurinum c. Vng. 380
Iaurnik c. Sil. ger. 212

Iaurovia c. Sil. ger. 203
Iava Inſ. *Aſiæ* 501
Iberus f. Hiſpaniæ 7
Iccia terra p. Pic. gal. 78
Ida m. Cretæ 499
Idria c. Carn. ger. 148
Idrum c. inſ. it. 343
Iekel f. Leod. 107
Iegendorf c. Sil. ger. 208
Iena c. Thur. ger. 160
Ievira p. & c. *Friſ.* Or. ger. 118
Iezeho c. Holſ. 172
Iezo f. March. ger. 191
Ifela f. Iul. ger. 109
Iglaria c. Mor. ger. 220
Iglo alias Neocomium c. Sep. Vng. 385
Ilefeld c. Thur. ger. 162
Ilerus f. Svev. ger. 131 133
Illipa m. *Hiſp.* 8
Illunda f. Port. *Hiſp.* 16
Illus f. Alſ. ger. 119
Ilma f. Thur. ger. 160
Ilmeta f. Brunſ. ger. 174
Ilon f. Auſtr. ger. 224
Immola c. Flam. *It.* 336
Ina f. Pom. ger. 186
India Or. p. Aſ. 500. Occ. *Am.* 504
Indus f. *Aſiæ* 501
Ingelheim c. Pal. ger. 125
Ingermannia p. Svec. 453
Ingolſtadium c. Bav. ger. 139
Ingriones Sylva ger. 101
Innus f. Bav. ger. 138
Inſubria olim Lomb. Tran. p. *It.* 341
Inſula c. Fl. Belg. 238

Inſulæ natantes m. Art. Belg. 229
Inthal p. Helv. 271
Interamna c. Vmb. It. 311
Intrement c. Hel. 274
Ionia p. Aſ. 500
Iordan Inſ. gal. 54
Ips c. Auſtr. ger. 224
Irben c. Curland: 442
Irlandia ſive Hibernia 491
Irvin c. Scot. 489
Iſala f. Belg. 258
Iſara f. Delph. gal. 95. Fland. 236
Iſca c. Br. Belg. 243
Iſchia p. Europ. 497
Iſelſteinium c. Hol. Belg. 251
Iſera f. Bav. ger. 157 Delph. gal. 96
Iſenacum c. Thur. ger. 160
Iſenburg p. Haſ. ger. 150
Iſis f. Angl. 477
Islandia p. Arct. 506
Iſola c. Iſtr. It. 362
Iſſæum c. & lac. Inſub. It. 344
Iſſodunæ c. Ber. gal. 62
Iſtria p. It. 361
Italiæ limites 279
Iter p. Haſ. ger. 152
Ithaca Inſ Eur. 498
Itzeho c. Haſſ. ger. 181
Iubalda m. Hiſp. 8
Iucatan p. Amer. 504
Iudenburg c. Stir. Ger. 146
Iula c. Hung. 399
Iuliacum p. & c. ger. 109
Iulinum c. Pom. ger. 188
Iuliodunum c. Pict. ger. 59

Iuraſſus m. ger. 100
Iuſtinopolis c. Iſtr. It. 362
Iutia p. Dit. ger. 184
Iuvenazo c. Ap. Peuc. It. 329

K

Kabsdorf c. Sep. Vng. 386
Kaltenſtein c. Sil. ger. 212
Kandale c. Angl. 471
Kapnikbania c. Vng. 397
Karpona c. Vng. 391
Kaufbeuern c. Svev. ger. 134
Kayſt c. Tranſylv. 416
Kazbach f. Sil. ger. 205
Kazberg m. Carin. ger. 145
Keiſersberg c. Alſ. ger. 119
Keiſerslutter c. Pal. ger. 126
Keiſrmarckt vulgo Keſmark c. Sep. Vng. 384. 371
Keiſt c. Tranſylv. 416
Kemberg c. Sax. ger. 170
Kemniz f. & c. Miſ. ger. 167
Kempten c. Svev. ger. 135
Kenelvorth a. Angl. 477
Kereſs f. Tranſylv. 404
Keresbania c. Tranſylv. 416
Kereſtur c. Hung. 394
Kernvald Sylva Helv. 264
Kiel c. Holſ. 181
Kil f. Trev. ger. 103
Kingthon c. Val. Ang. 481
Kingsſtorium c. Angl. 460
Kinzgius f. Alſ. ger. 119
Kiovia c. Vohl. Ruſ. 439
Kipurgum c. helv. 269
Kirchdrauf c. Sep. Vng. 385

Kircholm a. Liv. 442
Kirkoubright port. Scot. 487
Kirton c. Angl. 462
Kisdinum c. Tranſylv. 416
Kizinga c. Franc. Ger. 159
Klagenfurt c. Carin. Ger. 145
Kleinberg c. Veſtph. Ger. 114
Kleinſchelken c. Tranſ. 416
Kloppenburg c. Veſt. Ger. 115
Kloſterneuburg c. Auſtr. Ger. 225
Knighton c. Val. Angl. 481
Knyſſin c. Podl. Pol. 432
Kobena c. Sil. Ger. 205
Kochel f. Tranſylv. 412
Kochenthal p. Svev. 134
Kochelburg c. Tranſylv. 416
Kokenhaus c. Liv. 442
Kõnigsberg c Boh. 214 Boruſſiæ 443 March. 196
Kõnigshoven c. Franc. Ger. 158
Kõnigslutter c. Brunſ. Ger. 175
Kõnigſtein p. Haſſ. Ger. 152 a. Miſn. Ger. 165
Kõnigsvald c. March. Ger. 198
Konin c. Pol. 429
Kopenhagen c. Dan. 447
Korec c. Vohl. Ruſ. 439
Koreczin c. Pol. 431
Kornſichium c. Boh. 214
koſel c. Sil. Ger. 211
kovalovv c Pol. 431
krayn p. Ger. 147
kreichgovia p. Alſ. Ger. 127
kreilsheim c. Franc. Ger. 159
krembniz c. Vng. 391
krempa c. & f. Holſ. 181
kribiz c. Boh. 214
kro-

Kronoviz c. Sil. Ger. 210
Krötſchamb c. Sil. Ger. 211
Krzemieniec c. Vohl. Ruſſ. 439
Kuningham p. Scot. 489
Kunnert f. Sep. Vng. 385
Kunsberg c. Sil. Ger. 210 Franc. 157
Kunſtat c. Sil. Ger. 208
Kuttenberg c. Boh. 218
Kyle p. Scot. 488

L

Labach c. & f. Carn. Ger. 147
Lacinium c. Cal. It. 321
Lacobriga c. Algar. Hiſp. 18
Lacus Acronius ſive Conſtantienſis, ſive Bodanicus, Bothnicus Svev. 136 Lacus Helv. Lucerinus, Tigurinus, Rivarius, Neoburgenſis, Brigantinus 261 Lacus Pilati montis 264 Lacus Herodis 271 Lacus Lemanus 275 Lacus Italiæ quam plurimi 280 L. veſinus aquam cum ſtrepitu præcipitans 311 Lacus Puteolanus mirus 313 Lacus Varanus 327 Lagu de Garda 343. L. Larius, Comenſis, vulgo Lago de Como 348 L. Lucanus 349 L. Verbanus ibidem. L Zyrknizerſee mirus Carniolæ 147 L. Hungar 369 L. Lomundo Scot. 488
Ladenburg c. Pal. Ger. 126
Laevinum f. Fl. Belg. 234
Lafoſſe a. Pict. Gal. 58
Laflerte c. Sal. Gal. 64
Lagoa c. Algar. Hiſp. 18
Langvedocia p. Gal. 86
Lähn c. Sil. Ger. 203
Laictoure c. Gvaſ. Gal. 50
Laigle p. Norm. Gal. 69
Lalandia Inſ. Dan. 446
Lame c. Port. Hiſp. 17

Lamon f. Rom. It. 338
Lancaſter c. Angl. 466
Lancaſtria p. Angl. 466
Lancianum c. Sam. It. 324
Lanciciac. Pol. 431
Landaffe c. Val. Angl. 481
Landekum c. Boh. 218
Landkerk c. Holſ. 182
Landoia c. Alſ. Ger. 120
Landreci c. Han. Belg. 232
Landsberga c. March. Ger. 196
Landshut c. Sil. Ger. 203 Bav. 138
Landskron c. Dan. 448. a. Pol. 423
Landsſtein c. & a. Boh. 216
Landsſtras c. Croat. 148
Langelandia Inſ. Dan. 446
Langres c. Camp. Gal. 79
Langvedocia p. Gal. 86
Lanus f. *Haſſ.* Ger. 149
Lappia p. *Arct.* 506
Lapponia p. Svec. 453
Laslau c. Sil. Ger. 210
Latium p. Italiæ 288
Laubacum c. *Haſſ.* Ger. 152
Laubena c. Luſ. Ger. 200
Lauburg c. Sax. Ger. 171
Lauda c. Inſubr. It. 345
Lauden p. Scot. 486
Lauenberga c. Lun. Ger. 178
Lauffen c. Franc. Ger. 157
Lauffenburg c. Helv. 268
Lauen f. Brunſv. Ger. 174
Launa c. Boh. 214
Lauretum c. Pic. It. 308 Samn. It. 325
Lauvenna c. VVirt. Ger. 130

Lavaor c. Lang. Gal. 90
Lavere c. Pic. Gal. 77
Lavinga c. Svev. Ger. 132
Lavinum c. Leod Ger. 108
Laye a. Fr. Gal. 75
Lebazura c. Caſt. Hiſ. 26
Leberberg m. Helv. 261
Lebois de vincennes a. Fr. Gal. 74
Lebravia p. Stir. Ger. 147
Lebuſium c. March. Ger. 194
Leccum c. Inſub. It. 345
Lechaſteavv Madril a. Fr. Gal. 75
Lechthal p. Helv. 271
Lechus vel Lycus f. Svev. 132
Ledes c. Angl. 468
Leeg c. Angl. 471
Leeres c. Art. Belg. 229
Legio p. Hiſp. 22
Lehal c. Liv. 442
Leibicium c. Sep. Vng. 385
Leiceſtria p. & c. Angl. 477
Leichenſis lacus ad Trev. Ger. 103
Leighlinia c. Hib. 492
Lein promon. Angl. 482
Leiria c. Port. Hiſp. 17
Leiſingum c. Miſn. Ger. 166
Leith c. Scot. 487
Leitha f. Auſtr. Ger. 224
Lek f. Hol. Belg. 250
Lelovia c. Pol. 427
Lemberg c. Ruſſ. 433
Lembruk c. Mansf. Ger. 162
Lemgavv c. VVeſtph. Ger. 115
Lemnos Inſ. Aſiæ 501
Lemovicum vel Lemoſin p. & c. Gal. 59

Lencena c. March. Ger. 197
Lennep p. Mont. Ger. 111
Lenoxia p. Scot. 488
Lenvard a. Liv. 442
Leoben c. Stir. Ger. 147
Leoberga c. Sil. Ger. 203
Leobſchuzium c. Sil. Ger. 209
Leodium p. & c. Ger. 107
Leodritura c. Helv. 271
Leon c. Leg. Hiſp. 22
Leonhuttum c Br. Belg. 243
Leonicum c. Marc. Trev. It. 352
Leoninum a. Iſtr. It. 362
Leopolis c. Ruſ. 433
Leotenſis Comit. Ger. 108
Leovardia c. Friſ. Oc. Belg. 259
Leperche c. Norm. Gal. 69
Lera c. Gran. Hiſp. 40
Lerchum c. Ring. Ger. 124
Leria c. Valent. Hiſp. 42
Lerida c. Caſtel. Hiſp. 43
Leſcaris c. Bear. Gal. 49
Leſcluſe c. Art. Belg. 229
Leſera f. Trev. Ger. 103
Leſnizium c. Pol. 430
Leſsniž c. Sil. Ger. 211
Leſture c Gvaſc. Gal. 50
Letomiriza c. Boh. 214
Letzius m. Val. Helv. 272
Leuceſtria p. & c. Angl. 477
Leuck p. & a. Val. Helv. 273
Leuta f. Auſt. Ger. 224
Leutſchovia c. Sep Vng. 382
Leuze c. Han. Belg. 232
Leva c. Br. Belg. 242 a. Vng. 397

Leves c. Angl. 460
Levenz a. Vng. 397
Levini f. Scot. 488
Levinia p. Scot. 490
Levinum c. Boh. 217
Ley f. Angl. 471
Lezius m. Val. Hel. 272
Lhein p. Angl. 482
Liba c. Curl. Liv. 442
Libeten c. Vng. 391
Liberſtete c. Lun. Ger. 177
Liburne c. Gvien. Gal. 53
Liburnus c. Tuſ. It. 299
Lichau c. March. Ger. 197
Lichfeld c. Angl. 477
Lichtenberg c. Franc. Ger. 159. Boh. 218
Lichenſtat c. Boh. 214
Licus f Helv. 261
Lid c. Cant. Ang. 459
Lida c. Lithv. 439
Lidesdale p. Scot. 487
Lies f. Fl. Belg. 238
Ligeris f. Gal. 46
Lignagum c. Mar. Tr. It. 351
Lignicium c. Sil. Ger. 205
Liguria p. It. 362
Likava a. Hung. 397
Lilers c. Art. Belg. 229
Lille f. Perig Gal. 56
Lima c. Amer. 504
Limagus f. Helv. 264
Limar f. Helv. 270
Limburg p. & a. Svev. 135 p. & c. Belg. 243 244
Limeridum c. Hib. 492
Limitanea ſive Merchia p. Scot. 486
Lin-

Lincolnia p. & c. Ang. 479
Lincop c. Got. Svec. 455
Linczium c. Auſt. Ger. 223
Lindavia c. Svev. Ger. 136 c. Alſ. 120
Linga f. *Hol.* Belg. 246
Lingen c. Veſt. *Ger.* 115
Liniacum c. Marc. Tr. It. 355
Linne c. Angl. 461
Lion c. Gal. 98
Linternum c. Camp. It. 312
Lippa c. Veſtph. Ger. 116 a. Vng. 399. f. Veſtph. 112
Lippenium c. March. Ger. 196
Lipſia c. Miſn. Ger. 164
Liſa f. Belg. 234
Lisbona c. Port. *Hiſp.* 14
Liska c. Vng. 394
Lispole c. Angl. 466
Litava a. Hung. 397
Lithvania p. Pol. 436
Litizium c. Boh. 217
Litomiſchlia c. Boh. 218
Livo c. Maſ. Pol. 432
Livonia p. Pol. 440
Livorno c. Tuſc. It. 299
Lobau t. Luſ. *Ger.* 200
Locarnum c. Val. Hel. 278
Lochenum c. Geld. *Ger.* 256
Locri c. Cal. It. 321
Lode a. Liv. 442
Lodeſe c. Got. Svec. 455
Logh Lomond lacus Svec. 488
Loghuabria p. Scot. 490
Lombardia Ciſpadana p. Ital. 338. Tranſpadana 341

Lombres c. Com. Gal. 54
Lomundo lacus Svec. 485
Lonatum c. Inſ. It. 343
Londen c. Ditm. Ger. 183
Londinum c. Angl. 472
Lonſalinum c. Burg. Gal. 83
Lonſanum c. Rom. It. 338
Loraine p. Gal. 83
Lõrchum c. Ring. Ger. 124
Lorda c. Big. Gal. 50
Lorch monaſt. Svev. Ger. 136
Loretum c Pic. Ital. 307
Lorna p. Scot: 490
Loſanna c. Helv. 266
Losdunum pag. Helv. 252
Loſſa c Siſ. Ger. 211
Lotharingia p. gal. 83
Lothien p. Scot. 486
Lothus f. Qv. gal. 55
Loſuthe c. Angl. 479
Louviers c. Norm. gal. 68
Louvre c. Franc gal. 72
Lovanium c. Br. Belg. 239
Loviczium c. Maſ. Pol. 431 432
Loxa c. gran. Hiſp. 40
Lubaczovv c. Ruſ. 435
Lubau c. Luſ. ger. 200
Lubeca c. Holſ. ger. 179
Luben c. Boruſſ. 445
Lubena c. Luſ. ger. 200 Sil. 206
Lubenthal c. Sil. ger. 203
Lubiz c. Meg. 185
Lubliniecz c. Sil. ger. 211
Lublinum c. Pol. 425
Lublovia c. & a. Sep. Vng. 387

Luca c. Tuſ. It. 300
Lucach p. Magel. 505
Lucania p. It. 317
Lucanum c. Inſub. It. 349
Lucca c. Luſ. Ger. 200
Luceria c. Ap. It. 328
Lucerna c. Helv. 264
Lucha c Lun. ger. 178 f. Alſ. ger. 118
Lucovv c. Pol. 431
Luculli antrum Camp. It. 317
Luczenburgum p. & c. Belg. 244
Luczko c. Vohl. Ruſſ. 439
Ludoville c. Loth. gal. 85
Luganum c. Val. Helv. 278
Lugdunum c. gal. 64. 98 Hol. Belg. 247
Lumley a. Angl. 479
Luna c. Tuſc. It. 298
Lunæburg p. & c. ger. 176
Lundia c. Dan. 449
Luparella c. Samn. It. 324
Luſatia p. ger. 199
Luſignanum c. Pict gal. 59
Luſſon c. Pict. gal. 59
Lutetia c. Franc. gal. 71
Lutiz c. Boh. 214
Lutra f. Alſ. ger. 120
Lutra regia c. Brunſ. ger. 175
Luttervvorth c. Angl. 477
Lüttich c. germ. 107
Luzen c. Miſ. ger. 165
Luzenburgum c. Luz. Belg. 244
Luzelſtein c. Alſ. ger. 120
Luzko c. Lith. Pol. 439
Lybia p. Aſiæ 500 Afric. 502
Lycaonia p. Aſ. 500

Lycia p. Aſ. 500
Lycus vel Lechus f. Svev. 132
Lydia p. Aſ. 500
Lyeſſes c. Han. Belg. 232
Lykon c. Dan. 450
Lymagus f. Helv. 264
Lynbouſia c. Ruſſ. 435
Lyra c. Brab. Belg. 242

M

Macaire c. Gvi. Gal. 53
Macerata c. Pic. It. 308
Madagaſcar alias Laurentii Inſul. 503
Madiavallis c. Val Helv. 278
Madrit vel Madril c. Caſt. Hiſp. regia ſedes 26
Magdeburg p. & c. Sax. Ger. 171
Magella m. Samn. It. 323
Magellanica regio 505
Magellona c. Lang. Gal. 89
Maglianum c. Vmb. It. 311
Magna Græcia nunc Calabria ſub. p. It. 320
Maidenhead 4. Angl. 466
Maidſtone c. Angl. 458
Mayenne f. Angl. Gal. 69
Maildulfesburg c. Angl. 464
Mailecai c. Pict. Gal. 59
Maine p. c. & f. Gal. 70
Major m. iſtr. It. 361
Majorca Inſ. Eur. 498
Maira f. Helv. 271
Malaga c. Gran. Hiſp. 38
Malazzo c. Lig. It. 367
Maldivæ Inſ. Aſ. 501
Maldon c. Angl. 471
Maletur regio 505
Malmesbury c. Angl. 464

Malmogia c. Dan. 449
Malſerhaid p. Helv. 271
Malta Inſ. Eur. 495
Malz f. Boh. 216
Mancheſter c. Angl. 466
Mande c. Langv. Gal. 90
Manderſcheit p. Trev. Ger. 103
Manfredona c. Ap. It. 328
Manheim c. Pal. Ger. 126
Mannersdorf c Auſtr Ger. 225
Manſee c. Salisb. Ger. 144
Mansfeld p. & c. 162 c. Angl. 479
Mantia c. Cal. It. 319
Mantue c. Inſ. It. 342
Marano c For. Iul. It. 358
Marca Anconitana p. It. 306
Marca Treviſana p. It. 350
Marchburg c. Car. Ger. 145
Marchek c. Auſtr. Ger. 225
Marchena c. And. Hiſp. 34
Marchia p. Ger. 112 Marchia Brandeburg. p. Ger. 191
Marck c. March. Ger. 112
Marcodurum c. Iul. Ger. 109
Mare Atlanticum, mediterran. 2
Mare Ægæum. 1
Mare majus 2
Margareta Inſ. Am. 505
Maria Europæ præcip. 3
Mariæberga c. Miſn. Ger. 165
Mariæburg c. Han. Belg. 232 c. Boruſ. 445
Marienthal c. Ring. Ger. 124
Marienverder p. & c. Boruſſ. 445
Maridun c. Val. Angl. 481
Mariola m. Val. Hiſp. 42

Marleborovv c. Angl. 464
Maroco c. Af. 502
Marpurgum c. Haſſ. Ger. 149
Marria p. Scot. 490
Marſala c. Sicil. 494
Marſilia c. Prov. Gal: 94
Martenach c. Val. Helv. 274
Martinum c. Samn. It. 323
Maruſch f. Tranſ. 404
Maſcha c. Boh. 214
Maſeicum c. Leod. Ger. 108
Maſel p. Sil. Ger. 208
Maſmunſter c.. Sungt. Ger. 121
Maſſa c. Inſ. It. 303
Maſſau c. Pom. Ger. 188
Maſſilia c. Prov. Gal. 94
Maſſovia p. Pol. 431
Maſtrich c. Br. Belg. 243
Matera c. Cal. It. 323
Matiſcona c. Burg. Gal. 81
Maulbrunna c. VVirt. Ger. 130
Mauri pop. Val. Hiſp. 41
Meaux c. Camp. Gal. 78
Mecha c. Aſ 501
Mechlinia c. & p. Belg. 241 257
Medenblicum c. Hol. Belg. 249
Medina c. Leg. Hiſp. 22
Medinadel camp. c. Caſt. Hiſp. 25
Mediolanum c Inſ. It. 346
Medlinga c. Auſt. Ger. 224
Medriſiana c. Val. Helv. 278
Medveſchinum c. Tranſ. ſylv. 412
Megapolis p. Germ. 184
Mejen c. Trev. Ger. 104
Mejenberga c. Helv. 278

Mejerim a. Val. Helv. 273
Meldola c. Flam. It. 338
Meldorp c Ditm. Ger. 182
Melibocus m. Ger. 100
Melita Inſ. Eur. 495
Melk c. Auſt. Ger. 224
Melle c. Veſtph. Ger. 115
Melnikum c Boh. 214
Melſatia c. Boruſ. 445
Meluſinæ monum. 58 arx in Pict. Gal. 59
Memel c. Curl. 442
Memminga c. Svev. Ger. 133
Memphis c. Afr. 502
Menevia c. Val. Angl. 482
meniſchitz c. mor. Ger. 221
mentheid p. Scot. 490
meppe c. Veſtph. Ger. 115
mercia p. Angl. 474
merchia p. Scot. 486
mergentheim c. Fran. Ger. 158
meridan c. Eſtr. Hiſp. 29
merink c. Boruſ. 445
mernis p. Scot. 490
meroden a. Iul. Ger. 109
mersburg p. Alſ. Ger. 122 c. Miſn. Ger. 167
merva f. Hol. Belg. 246
mervinia p Val Angl. 482
meſricz c. mor. Ger. 221
meſſina c. Sicil. 495
meſulus f. mar. Trevi. It. 355
metelin Inſ. Aſ. 501
metis c. Loth. 84
metling c Croat. 148
mexico c. Amer. 504
mezenſeuffen c. Sep. Vng. 389

Michelau c. Sil. Ger. 207
Middelburg c. Seel. Bel. 253
Midleſex p. Angl. 472
Miedzyrzecte c. Pol. 431
Mieslovvicz c. Sil. Ger. 211
Miezel f. March Ger. 195
Mikulovv c. Sil. Ger. 210
Milde f. March. Ger. 192
Mile f. Ditm. Ger. 182
Milforthaven port. Val. Angl. 481
Milzin c. Boh 216
Mincius f. It. 280 340
Mindelheim c. Svev. 133
Minden c. Veſtph Ger. 115
Minervium c. Hydr. It. 333
Mingo ſive Minius f. Hiſp. 7
Minorca Inſ. Eur. 498
Miranda c. Port. Hiſp. 17
Mirande p. Com. Gal. 54
Mirandula c. Æm. It. 339
Mirepois c. Langv. Gal. 90
Mirobriga c. Caſt. Hiſp. 25
Miſa f. Marc. Anc. It. 307
Miſchloviz c. Sil. Ger. 211
Miſnia p. & c. Ger. 164 167
Miſſa c. & f. Boh. 215
Miſtelbach c. Auſt. Ger. 225
Mitvaldum c. Boh. 218
Modena c. Æm. It. 338
Modilinia c. Cliv. Ger. 111
Modriſch c. Croat. 148
Mœnus f. Fran. Ger. 154
Moers p. Cliv. Ger. 111
Mœſebar c. Sil. Ger. 208
Moguntia c. Palat. Ger. 124

Moiſſac c. Quer. Gal. 56
Mola c. Apul. It. 329
Molda alias Zepſinum c. Vng. 394
Molins c. Borb. Gal. 64
Mollen c. Holſ. Ger. 180
Molsheim c. Aſſ. 120
Moluccæ Inſ. Aſ. 501
Mombaigne c. Han. Bel. 232
Mombaza c. Afr. 502
Mombriſum c. For. Gal. 64
Mompellier c. Lang. Gal. 89
Mona Inſ. Dan. 450 482
Monachium c. Bav. Ger. 137
Monaſterium porta Thur. Ger. 160
Monaſterium c. Iul. Ger. 109 Veſtph. 113
Monbaigne c. Han. Belg. 232
Moncan c Arr. Hiſp. 43
Mönchberg c. March. Ger. 195
Mondegus f. Port. Hiſp. 14
Monnferrato c. Cat. Hiſp. 44
Monfort c. Belg. 257
Mongomeryshire p. & c. Val Angl. 481
Mongoy c. Val. Angl. 481
Monheim c. Svev. Ger. 134
Monmouth c Val. Angl. 481
Monopolis c. Ap. It. 329
Monreale c. Sicil. 495
Monregio c Com. Gal. 54
Mons c. Han. Belg. 230
Mons altus c. Br. It. 320
Mons bellus c. Mar. Trev. It. 352
Mons Calvariæ Pol. 424
Mons Dieſconis c. Tuſ. It. 305
Mons Falconis c Vmb. It. 310
Mons ferratus p. Æm. It. 341

mons Garganus c. Ap. It. 327
mons Georgii c Sep. Vng. 385
mons S. Georgii c. Boh. 214
mons S. Gertrudis c. Hol. Bel. 251
mons S. Iohannis c. Ring. Ger. 124
mons peſſulanus c. Langv. Gal. 89
mons Silicus c. mar. Tr. 353
monſonium c. Arr. Hiſp. 43
monſterberga c. Sil. Ger. 212
mons Veneris Alſ. Ger. 121
mons Virginis Samn. Ital. 323
montamana c. marc. Trev. Ital. 352
montargis a. Beaul. It. 71
montauben c. Qu. Gal. 55
montelimarc c. Delp. Gal. 96
montenſis p. Ger. 111
monterrano c. Cal. It. 318
montes DalecarelienſesSvec. 451
montes Veremonth c. Angl. 470
montforand c. Arv. Gal. 61
montgomeryshire p. & c. Angl. 482
montispelgard p. & c. ad Alſ. Ger. 121
montluys c. Tur. Gal. 64
montmelianum c. Sab. 97
montorum c. Samn. It. 325
monumeth p. Val. Ang. 481
monza c. Inſ. It. 345
mora f. Sil. Ger. 210
morava f. mor. Ger. 221
moravia p. Germ. 219
moravia p. Scot. 490
morinum c. march. Ger. 196
morlas c. Bear Gal. 49
morne c. Ditm. Ger. 183
morpeth c. Angl. 467

mortaigne c. Norm. Gal. 69
mortaria c. Inſ. It. 349
mortes a. Lang. Gal. 90
morvedrum c. Val. Hiſp. 42
moſa f Leod Ger. 107 Belgii 226
moſach f. Bav. Ger. 138
moſan c. Cat. Hiſp. 44
mosbach p. & c. Pal Ger. 127
moſcovia c. Sil Ger. 212 Europ. regio 445
moſella f. Loth. 84. ad Trev. 103 ejus oſtium 104
mugello vallis Tuſc. It. 302
mulda f. miſ. Ger. 167 Boh. 213
mulhuſium c. Alſ. Ger. 121 Val. Helv. 275 Thur. Ger. 161
mulnbach c. Tranſ. 413
munchberg c. march. Gal. 195
munkach a. Vng. 397
munſter c. Alſ. Ger. 118
munſterthal p. Helv. 271
munzbach f. miſ. G. 166
mura f. St. Ger. 146
muran a. Vng. 397
muranum c. Br. It. 320 Ven. Inſul. 356
murcia p. & c. Hiſp. 40
muretum c. Com. Gal. 54
murrai p. Scot. 490
mutina c. Æm. It. 3?8
myedziboſs c. Pod. 436
myrtous lacus Scot. 485
Myſia regio Aſiæ 500

N

Nab f. Pal. Ger. 222
Nachbare c. Lun. Ger. 178
Nachodun c. Boh. 217

Naha f. Pal. Ger. 125
Naklo c. Pol. 431
Namſlavia c. Sil. Ger. 201
Namur p Belg. 232
Namureum c. Belg. 233
Nanczy c. Loth. Gal. 85
Nantes c. Brit. Min Gal. 65
Nappurg c. Pal Ger. 222
Narbona p. & c. Gal. 88
Nardum c. Hydr. It. 332
Nars c. Auſt. Ger. 224
Naſſau p. & a. ad Haſſ. Ger. 151
Natiſon f. For. Iul. It. 359
Natolia p. Aſ. 500
Naumburga c. Thur. Ger. 160 c. Sil. 203
Navarra p. Hiſp. 21
Navarrins c. Bear. Gal. 49
Naviodunum c. Burg. Gal. 82
Nay c. Bear. Gal. 49
Neapolis c. Camp. It. 313
Nebriſſa c. And. Hiſp. 34
Neccarus f. VVirt. Ger. 127
Neckermund c. Pal. G. 126
Nemauſus c. Narb. Gal. 90
Nemetes pop. Pal Ger. 123
Nemizium c. Sil. Ger. 207
Nen f. Angl. 478
Neobrandeburgum c Meg. Ger. 185
Neoburgum p. & c. ad Pal. Ger. 127
Neoburgenſis lacus Helv. 261
Neocomium c. Sep. Vng. 385
Neoforum c. Sil. Ger. 201 Pal. 222
Neogardium c. Pom. Ger. 188
Neoportum c. Fl. Belg. 236
Neorodum c. Boh. 218

Neoſolium c. Vng. 391
Neoſtadium c. Brunſv. Ger. 175 Boh. 217. Auſt. Ger. 223
Neotiſanum c. Ang. 475
Nerac c. Gvaſc. Gal. 51
Nericia p. Svec. 453
Nerſa f. Cliv. Ger. 110
Nerva c. Liv. 442
Nervenden c. Angl. 459
Neſſebroden a. Iul. Ger. 109
Neſtkovv c. Sil. Ger. 210
Nethum c. Bit. Gal. 62
Nette f. Trev. Cer. 104 Brab. Belg. 242
Nettuno c. Lat. It. 294
Neuaberdon c. Scot. 490
Neubrandenburg c. Meg. Ger. 185
Neuburg Pal. Ger. c. 222
Neucaſtle c. Angl. 466
Neuenburg c. Bor. 445
Neugard c. Pom. Ger. 188
Neuheuſel a. Vng. 381
Neukirch c. Sil. Ger. 210
Neumarck c. Sil. Ger. 201. Pal. 222
Neuport c. Fl. Belg. 236. Val. Angl. 481
Neurode c. Boh. 218
Neuſtad c. Brunſ. Ger. 175 Luneb. 178 March. 195 Sil. 205 Boh. 217. Auſt. 223
Neuſtetl c. Sil. Ger. 212
Nevarke c. Angl. 479
Nevernia p. Burg. 82
Nevers c. Burg. 82
Nex c. Dan. 450
Nez f. Trev. Ger. 103
Nicaſtro c. Brut. It. 318
Nickelſtad c. Sil. Ger. 206

Niclasburg c. Loth. 85
Nicoragua p. Amer. 504
Nicotera c. Br. It. 319
Nicrus f. Pal. Ger. 122 VVirtem. 128
Nicy c. Sab. 97
Nida f. Polon. 428
Niddanus com. Haſ. Ger. 152
Nidisdale p. Scot. 490
Nidroſia c. Norv. 451
Nieland p. Arct. 506
Nieme f. Lith. 438
Niemes c. Boh. 217
Nienburg c. Sax. Ger. 171
Nigritarum terra p. Afr. 502
Nilus f. Afr. 502
Nimburg c. Boh. 217
Nimes c. Narb. Gal. 90
Niminſter c. Holſ. Ger. 182
Nimptſch c. Sil. Ger. 207
Ninſova c. Fl. Bel. 238
Nirtingen c. VVirt. Ger. 130
Niſſa f. Luſ. Ger. 199 Boh. 217 c. Sil. 211
Niſtkovv c. Sil. Ger. 110
Nitiobrigium p. Gal. alias Querci 54
Nitria c. a. & f. Vng. 381
Nivella abb. Br. Belg. 243
Nivernis f. Burg. 82
Niza c. Lig. It. 363
Nocera c. Brut. It. 318 Pugl. It. 328
Nochovv c. Pol. 430
Nograd a. Vng. 397
Noia a. Hydr. It. 333
Nola c. Camp. It. 316
Nombrededios c. Amer. 504
Noneſuch a. Angl. 460

Noram c. Angl. 467
Nordbeverlandia Inſ. Seel. Belg. 254
Nordcop c. Got. Svec. 455
Nordfolk p. Angl. 461
Nordhampten c. Angl. 478
Nordhantonia p. Angl. 478
Nordhauſen c. Thur. Ger. 161
Nordheim c. Mansf. Ger. 163 Brunſv. 174
Nordlingen c. Svev. Ger. 134
Norham c. Angl. 467
Noriberga c. Fran. Ger. 156
Noricum p. Fr. Ger. 156
Normania p. Gal. 66
North Alverthon c. Angl. 467
Northumbria p. Angl. 466
Norumbega p. Amer. 504
Norvegia reg. Dan. 451 446
Norvich c. Angl. 461
Noſeroy c. Burg. 80
Notes f. Pol. 419
Nottinghamia p. & c. Angl. 479
Nova civitas Vng. 397
Nova Francia p. Am. 504
Nova Granata p. Am. 504
Novagrodek c. Lith. 439
Nova Hiſp. p. Am. 504
Nova Zembla p. Arct. 506
Novara c. Lomb It. 349
Noveſium c. Col. Ger. 106
Novigrad c Vng. 397 399
Noviodunum c. Burg. 82
Noviomagum c. Geld. Belg. 255
Novoforum c. Sil. Ger. 201
Novogrodek c. Lith. Pol. 439
Noyers c. Burg. 82

Nuceria c. Vmb. It. 310
Nuchtlandia p. Helv. 266
Numantia hodie Coriam c. Hiſp. 24
Numidia p. Af. 502
Nur f. Podl. Pol. 432
Nuria f. Samn. It. 325
Nurſia c. Vmb. It. 311
Nuyz c. Col. Ger. 106
Nyeper vel Nyeſter f. Pol. 419

O

Oberhuſa a. Bav. Ger. 140
Oberiſſel p Belg. 258
Obra f. Pol. 419
Occagna c. Caſt. Hiſp. 26
Oceanus Britan. 2
Ochſenfurth c. Franc. Ger. 159
Ociſa f. Angl. 476
Ocra f. Brunſ. Ger. 173
Octodurum c. Val. Helv. 274
Odera f. Germ. 100
Oderberg c. Sil. Ger. 211
Odevatera c. Hol. Belg. 250
Oedenburg c. Vng. 379
Oenipons c. Tyr. Ger. 142
Oenus f. Tyr. Ger. 142 Helv. 261
Ofen Buda c. Vng. 397
Offenburg c. Alſ. Ger. 119
Offera c. Tranſ. 400
Offida c. Pic. It. 308
Oglio f. It. 280
Olava f. Sil. Ger. 201
Olavia c. & f. Sil. Ger. 207
Oldenburg c. Friſ. Or. 118. Holſ. 181
Oldenvurden c. Ditm. Ger. 183
Oleron c. Bear. Gal. 49

Oliete c. Val. Hiſp. 42
Ollio f. Lomb. Ital. 344
Olomutium c. Mor. 220
Olſa f. Sil. Ger. 209
Olſna c. Sil. Ger. 207
Olſniz c. Voitl. Ger. 169
Ombras a. Tyr. Ger. 142
Onoltzbach c. Fr Ger. 159
Onoth a. Vng. 397
Oppatoviec c. Pol. 429
Oppavia c. Sil. Ger. 210
Oppe f. Sil Ger. 208
Oppenheim c. Pal Ger. 126
Oppolia c. Sil. Ger. 211
Orbis terr. part. 1
Orbi tellum c. Tuſc. It. 299
Orcas prom. Angl. 458
Ordehead prom. Angl. 458
Oregund c. Svec. 454
Orens c. Gal. Hiſp. 19
Orgeletum c. Burg. 83
Orivetum c. Tuſc It. 304
Orla f. Thur. Ger. 161
Orlamunda c. Thur. Ger. 161
Orliens ſive Aurelia c. Beauſ. Gal. 70
Orlovia c Pol. 431
Ormucz c. Aſ. 501
Orna f. Norma. Gal. 69
Ortes c. Bear. Gal. 49
Ortona c. Sam. It. 324
Oſcarus f. Burg. 81
Oſnaburg c. Veſtph. Ger. 115
Oſt f. Sax. Ger. 171
Oſtenda c. Fl. Belg. 236
Oſterburg c. March. Ger. 192

Oſterode c. manſf. Ger. 163 Boruſ. 445
Oſtgothia Inſ. Svec. 453
Oſtia c. Lat. It. 294 mar. Tr. It. 350
Oſtra c. mor. Ger. 221
Oſtreſovv c. Pol. 428
Oſuna c. Eſtr. Hiſp. 29
Oſveſtre ſive Oſsvaldſtre c. Angl. 478
Oſvicenſis Duc. Pol. 423
Otford a. Angl. 459
Ottinga p. & c. Bav. Ger. 138
Ottmachau c. Sil. Ger. 212
Ottonis ſylva Ger. 122
Ottranto c. Sal. It. 331
Otticolo c. Vmb. It. 311
Ou f. Sax. Ger. 171
Ounde c. Angl. 479
Ouſa f. Angl. 476
Ovar c. Vngar. 379
Oviedum c. Aſt. Hiſp. 19
Oxama c. Caſt. Hiſp. 25
Oxenfordia p. & c. Angl. 477
Oxonia c. Angl. 477
Oyſe f. Pic. Gal. 77

P

Paderborna c. Veſtph. Ger. 114
Padva c. mar. Tr. It. 354
Padus f It. 280 334
Pæſtum c. Baſil It. 317
Palatinatus Rheni ſive inferior p. Ger. 122 pal. ſuperior. 221
Palæſtina p. Aſ. 500
Palentia c. Leg. Hiſp. 22
Palermum c. Sicil. 494
Palicus lacus Sicil. 493

Pallant a. Iul Ger. 109
Palma c. For. Iul. It. 361 Maj. Inſ. 498
Palotta a. Vng. 380
Paluky c. Pol. 430
Palus Mœotidis 1
Pampelona c. Nav. Hiſp. 21
Pamphilia p. Aſ. 500
Panormum c. Sicil. Inſ. 494
Paola c. Brut It. 318
Papa c Vng. 380
Phaphlagonia p. Aſ. 500
Papia c. Lomb. It. 346
Paquin c. Aſ. 501
Parchvicium c. Sil. Ger. 206
Parcovv c. Pol. 431
Parda f. Miſn. Ger. 164
Pardvicium c. Boh. 218
Parentium c. Iſtr. It. 362
Pariſii c. Fr. Gal. 71
Parma c. & f. Æm. It. 340
Parnaſſus m. Luſ. & Græc. 199
Parſina c Romand. It. 338
Partes orbis ter. 1
Parthia p. Aſ. 500
Paſs c. Art. Belg. 229
Paſſaria f. Boruſ. 444
Paſſavium c. Bav Ger. 140
Paſſendorf p. Veſt. Ger. 114
Paſſerthal p. Helv. 271
Paſſevang c. Alſ. Ger. 121
Paſvalk c. Pom. Ger. 186
Patakinum c. Vng. 395
Patavium c. Mar. Tr. It. 354
Patſchkovia c. Sil. Ger. 212

Pau c. Bear. Gal. 49
Pavia c. Lomb. It. 346
Paunton c. Angl. 479
Petraſancta c. Tuſ. It. 300
Petricovia c. Pol. 429
Pettau c. Stir. Ger. 147
Pfeddersheim c. Pal. Ger. 126
Pfetter c. Bav. Ger. 140
Pfirt c. Alſ. Ger. 120
Pforzheim c. Pal. Ger. 127
Pfreimbt c. & f. Palat. Ger. 222
Phaliſcus c. Inſ. It. 305
Phædra c. Gal. Hiſp. 19
Philippe ville c. Han. Bel. 231
Philippinæ Inſulæ Aſ. 501
Philipsburg a. Pal. Ger. 123
Phin c. Helv. 270
Phœnicia p. Aſ. 500
Phorzheim c. Pal. Ger. 127
Phrygia p. Aſ. 500
Piatek c. Pol. 431
Piave f. Mar. Tr. It. 350
Picacenz c. Val. Hiſp. 42
Picardia p. Gal. 76
Picenum nunc Marca Ancon. p. It. 306
Pic c. Val. Gall. 64
Pictavia p. & c. Gal. 58
Pietas Iulia ſive Pola c. Iſtr. It. 362
Pikerink c. Angl. 468
Pilaſtrina c. Lat. It. 297
Pilshovicz c, Sil. Ger. 211
Pilicaſtrum c. Baſ. It. 318
Pillau port. Boruſ. 443
Pilnhoven c. Palat, Germ. 222
Pilſena c. Boh. 215

Pina-

Pinarolum c. ped. It. 367
Pinczovv c. pol. 428
Pinnifer m. Ger. 100
piriz c. pom. Ger. 186
pirna c. Miſ. Ger. 167
piſæ c. Tuſ. It. 299
piſaro c. Caſt. *Hiſp.* 25
piſatello f. It 280
piſaurum c. Marc. Anc. 306
piſciotta a. Baſil. It. 318
piſecum c. Boh. 215
piſtorium c. Tuſc. It. 300
pitacuſa c. Camp. It. 316
pizzo c. Brut. It. 319
placentia c. Caſt Hiſpan. 25. Æmil. It. 341
platovia c. & f. pom. Ger. 187
plave f. Lunæ. Ger. 178
pleiſſenburg a. Miſ. Ger. 164
pleſna c. & a. Sil. Ger. 210
pleſſe p. Haſſ. Ger. 152
pleten c. Curl. 442
plimmout c. & port. Angl. 462
plinlimon m Angl. 482
pliſna f. Miſn. Ger. 164
plona c. Holſ. Ger. 182
plopajana p. Amer. 504
plours c. Helv. 261
plumbinum c. Tuſc. It. 300
podamicus lacus Svev. Ger. 135
podiaſſia p. pol. 432
podolia p. pol. 435
pœſinga c. Vng. 394
poictiers c. pict. Gal. 58
pola alias pietas Iulia c. Iſtr. It. 362
poli-

Poligni c. Burg. 80
Pollentia c. Maſ. Inſ. 498
Pollignano c. Ap. Peuc. It. 329
Pollicium c. Boh. 217
Poloniæ limites 419
Polozko c. Pol. 440
Pomerania p. Ger. 185
Pont del' Arche c. Norm. Gal. 67
Pont de gard Langy Gal. 90
Pont de Muſſon c. Loth. 85
Ponte c. Gal. Hiſp. 19
Pontfract c. Angl. 468
Ponts c. Sanct. Gal. 57
Pont S. Eſprit c. Langv. Gal. 90
Pontus p. Aſiæ 500
Pontus Euxinus mare 1
Popradus c. & f. Sep. Vng. 384
Populonia c. Tuſ. It. 306
Porta mónaſt. Thur. Ger. 161
Portarlier c. Burg. 80
Portlargy c. Hib. 492
Portoferatum c. Tuſc. It. 300
Portugallete c. Biſc. Hiſp. 20
Portugallia olim Luſitania dicta provin. Hiſpan. 13
Portus c. port. Hiſp. 17
Portus de Liſontio c. Carn. Ger. 148
portus S. Angeli c. Samn. 325
Poſidonia c. Baſ. It. 317
poſnania c. pol. 426
poſonium c. Vng. 379
poſſiacum c. Fr. Gal. 75
poſtovv c. Maſov. pol. 432
pozzuolo c. Camp. It. 313
prachalic c. Boh. 215

præcina c pugl. It. 328
præneſte c. Lat. It. 297
praga c. Bohem. 213
pratum c. Tuſc. It. 300
prece c. Holſ. Ger. 182
pregela f. Bor. 443
premislia c. Ruſ. 434
prenz f. Svey. Ger. 132
presburg c. Vng. 379
preſtogiani regio Afr. 502
prignicia p. March Ger. 197
primislavia c. march Ger. 197
prividia c. Vng. 392
proſeco a. & m. Iſtr. It. 362
proſzevice c. pol. 428
provinçia ſeu provanze p. Gal. 91
provinz c. Camp. Gal. 79
prſelauſch c. Boh. 218
prudniz f. Sil. Ger. 211
prunum Abb. Fr. Ger. 104
pſittacorum regio Amer. 505
pucinum a. &m. Iſtr. It. 362
pudolinum c. & a. Sep. Vng. 387
pugganz c. Vng. 391
puglia piana, alias Apulea Daunia p. It. 327
pulſniz f. Boh. 217
pultovvsko c. maſ. pol. 432
puteoli c. Camp. It. 313
putnok a. Vng. 397
pyrenæi montes Hiſp. & Gal. 47

Q

Quadalquibir f. Hiſp. 7. 31
Quadix c Gran. Hiſp. 40
Quarzenburg c. VVeſtph. Ger. 115

Quatto f. Boh. 215
Queich f. Alſ. ger. 120
Quendelburg c. Sax. ger. 173
Quercy ſive Nitiobrigium p. gal. 54
Queſnoi c. Han. Belg. 231
Quevilly p. Normann. gal. 66
Quilea c. Afr. 502
Quinque Eccleſiæ c. Vng. 398
Quinſai c. Aſ. 501
Quiſſus f. Sil. ger. 203
Quito c. Amer. 504
Quivira p. Amer. 504

R

Rab c. a. & f. Vng. 380
Rackelsburga c. Stir. ger. 147
Raczanovv c. pol. 431
Raczyas c. pol. 431
Radecia c. Boh. 217
Radin f. pom. ger. 188
Radna fodin. Tranſ. 400
Radnoria p. Val. Angl. 481
Radziecovv c. pol. 431
Rakavv c. pol. 430
Rakonik c. Boh. 214
Ralegh c. Angl. 472
Ramelſus m. Manſt. ger. 163
Rang m. Alſ. ger. 120
Ranzina c. Car. ger. 148
Rapa f. pol. 426
Rapersvila c. Helv. 269 278
Rapolſtein p. Alſat. ger. 122
Rapozveiler c. Alſ. ger. 118
Rarem thermæ Val. Helv. 274
Ratenavv c. March. ger. 195

Ratis-

Ratisbona, Regensburg c. Bav. ger. 139
Ratisboria c. Sil. ger. 211
Ratno c. Ruſ. 435
Raubion f. Delph. gal. 96
Rauden c. Sil. ger. 206
Rauris c. Salisb. ger. 144
Rauſa f. Brit. min. gal. 65
Rauſchenbachium infer. & ſuper. pag. Sep. Vng. 387
Ravenna c. Rom. It. 337
Ravensburg p. & c Veſtph. ger. 116. c. Svev. 135
Ravenſtein p. & c. ger. 110. 111
Ray a Sil. ger. 209
Razenburg c. Meg. ger. 185
Redelois p. gal. 77
Reden c. Bor. 445
Rega f. pom. germ. 187
Regensperga c. Helv. 269
Regenspurg c. Bav. ger. 139
Regez a. Vng. 395
Regina c. Brut. It. 320
Regiomontum c. Ber. 443 March. 196. Sil. 210 Franc. 157
Regium c. Rom. It. 340
Regius mons c. Vng. 391
Regnez f. Franc. ger. 154
Regniz f. pom. ger. 190
Reichenbach c. Fran. ger. 159 Miſn. 166 Luſat. 200 Sil. 202
Reichenſee c. Helv. 278
Reichenſtein c. Sil. ger. 207
Reichenthal c. Saliſ. ger. 144
Reichenveil p. Alſ. ger. 122
Reinfravv p. & c. Scot. 489
Reinhardum c. Boh. 218

Reinholdsburg c. Holſ. Ger. 179
Reis f. Helv. 270
Reitlinga c. VVirt. Ger. 128
Remiſus f Svev. Ger. 136
Reno f. mar. Tr. It. 353
Renſchenberg a. Iul. Ger. 109
Reppena c. march. Ger. 198
Reiſſel c. Bor. 445
Retel c pic. Gal. 77
Reutlinga c. VVirt. Ger. 128
Revalia c. Liv. 442
Rez c. pol. Ger. 222 Auſtr. 224
Rhætia prima p. Helv. 270
Rhætia ſecunda p. Sve. Ger. 134
Rhegium c. Brut It. 319
Rhein c. Veſtph. Ger. 114 Croat. 148
Rheinberg c. Col. Ger. 106
Rheinfeld c. Helv. 270
Rheinzabern c. Alſ. Ger. 123
Rhemos c. Camp. Gal. 78
Rhenen c. Belg. 257
Rhenes vel Rhes c. Brit. min. Gal. 65
Rhenty c. Art. Belg. 229
Rhenus f. Ger. 100 Belg. 226 Helv. 261
Rheſa c. Cliv. Ger. 110
Rhetia Svev. ſuperior 134
Rhie c. Angl. 460
Rhodanus f. Gal. 46. 90. 91. 93 Helv. 261
Rhodes c. Langv. Gal. 90
Rhodus Inſ. Aſ. 501
Ribadeum c. Gal. Hiſp. 19
Ribenik c. Sil. Ger. 211
Richenburg c. Boh. 218
Richmond p. & c. Angl. 468 a. 460
Ridberg c. VVeſtph. Ger. 114
Ride

Ride VVeſtph. Ger. 114
Rientus f. Tyr· Ger. 141
Rieß p. Svev. Ger. 134
Riete c. Vmbr. Ital. 311
Rieux p. Gal. 54
Riga c. Liv. 441
Riginata c, mar. Anc. It. 308
Rinec c Helv. 278
Ringovia ad Rhe. Ger. 124
Rinteln c. VVeſtph. Ger. 116
Rion c. Aver. Gal. 61
Rippon c. Angl. 468
Rips ſive Rupes c. Tranſylv. 415
Riſs f. Svev. Ger. 133
Riſvvig pag. Hol. Belg. 252
Riva a. Inſ. Ital. 343
Rivarius lacus Helv. 361
Rivellum c. Camp. It. 316
Rizantius f. For. I. It. 360
Roan c. Norm. Gal. 66
Rocca Imperialis c. Cal. It. 322
Rochefaulcaut a. pict. Gal. 58
Rochella f. Xant. Gal. 57. Calab. It. 321
Rocheſter c. Angl. 459
Rochingham a. Angl. 479
Rochliz a. miſn. Ger. 166
Rodna c. Dan. 450
Rodumna c. Foreſt. Gal. 64
Rœſchildia c. Dan. 449
Rohatin c. Ruſ. 435
Roiſton c. Angl. 480
Roma c. Lat. Ital. 289
Romandiola p. It. 334
Romanum c. Delph. Gal. 96
Ronenby a. Dan. 450

Ronzeval m. pyr. Hiſp. 8
Roſanum c. Cal. *It.* 322
Roſau c. *Maſ.* pol. 432
Roſcien c. pol. 431
Roſenberg c. Sil. ger. c. Sept. Vng. 211
Roſenburg c. Bor. 445
Roſenfeld c. VVirt. ger. 131
Roſettum c. Af. 502
Roſnavia c. Vng. 390
Roſpica c. pol. 431
Roſſia p. Val. Angl. 481 Scot. 484 490
Roſſienberg c. Boh. 218
Roſtochium c. Meg. ger. 184
Rota f. Hel. Belg. 251
Rotelandia p. Angl. 478
Rotenburg c. VVirt. ger. 130 Fran. 158
Rotenman c. Auſtr. ger. 224
Roterodamum c. Belg. 251
Rotevila c. Val. Helv. 274
Rottomagus c. Norm. gal. 66
Rotvil c. VVirt. ger. 131
Rubeaquum c. Alſ. ger. 1.8
Rubea turris a. Tranſ. 405
Rubeniz c. Meg. ger. 185
Rudava f. pol. 422
Rudelsheim c. Ring. ger. 124
Rudia c. Salent. It. 332
Rudolpsverth. c. Croat. ger. 148
Ruel pagus Fran. gal. 75
Rutlex c. Han Belg. 232
Ruermnnda c. Geld. Belg. 255
Rufa f. Helv. 264
Ruffach c. Alſ. ger. 118
Rugenvald c. pom. ger. 189
Rugia Inſ. pom. ger. 189

Rupela f. Fl. Belg. 238
Rupella c. Sancton. Gal. 57
Rupelmunda c. Fl. Belg. 238
Rupes ſive Rips c. Tranſ. 415
Rupes amantium And. Hiſp. 36
Rupinum c. March. Ger. 197
Rura f. Ger. 112
Ruſa f. Helv. 269
Ruſſia p. Pol. 433
Ruſtringia p. Friſ. Or. Ger. 118
Ruthunia c. Val. Angl. 483
Rutlandia p. Angl. 478
Ryſſel c. Fl. Belg. 238

S

Sabaria c. Vng. 380 399
Sabaudia p. Gal. 97
Sabrina f. Angl. 458 474
Sacile c. Mar. Tr. It. 357
Sacca c. Sicil. 494
Sadek c. Pol. 431
Saffronvalden c. Angl. 471
Sagana c ſil. Ger. 212
Sagona f. Lug. Gal. 98
Saguntus c. Val. Hiſp. 42
Saintes c. ſanct. Gal. 57
Sala f. Anhal. Ger. 163
Salamanca c. Leg. Hiſp. 22
Salces c. Com. Gal. 54
Salentinum p. It. 330
Salernum c. Camp. It. 316
Saletius f. Samn. It. 325
Salfeld c. Thur. Ger. 160
Salgina f. Val. Helv. 274
Salins c. Burg. 80

Salisburgum p. & c. Ger. 144
Sallonia p. Gal. 64
Salmurium c. An. Gal. 70
Salodurum c. Lomb. It. 343 Helv. 267
Salopia c. Angl. 478
Salpe c. Pugl. It. 327
Salſone c. Cat. Hiſp. 44
Saltkoten c. Veſtph. Ger. 114
Salutium c. Æm. It. 341
Salve f. Com. Gal. 54
Salverium c. Iſtr. It. 362
Salza f. Bav. Ger. 138
Sambathe c. Vng. 399
Sambor c. Ruſ. 435
Sambra f. Han. Belg. 232
Samnitia p. It. 323
Samogitia p. Pol. 440
Sancel a. Liv. 442
Sancerra c. Bit. Gal. 62
S. Agatha c. Brit. It. 320
S. Albans c. Angl. 480
S. Angeli c. & m. Pugl. It. 327 328
S. Aſaph c. Val. Angl. 483
S. Beati c. Cam. Gal. 54
S. Bertrandi c. Com. Gal. 54
S. Brioux c. Brit. min. Gal. 65
S. Chamas c. Prov. Gal. 95
S. Danielis c. For. Iul. It. 359
S. Davidis c. Angl. 482
S. Denis ſive Dionyſii c. Tr. Gal. 74
S. Flour c. Av. Gal. 60
S. Gal. c. Helv. 269
S. Georgii c. Vng. 394
S. Gevvr c. Pal. Ger. 126
S. Germain a. Fr. Gal. 75

S. Helenæ Inſ. Afr. 503
S. Iago c. Gal. Hiſp. 18
S. Iamais c. Prov. Gal. 95
S. Iohan de lana c. Burg. 80
S. Iohannis Inſ. Amer. 505
S Ives c. Angl. 475
S. Laurentii in Eſcuriali monaſter. Caſt. Hiſpan. 26
S. Laurentii Inſ. Afr. 503
S. Laurenz c. Gal. 64
S. Leonis c. Rom. It. 338
S. Lucar c. And. Hiſp. 34
S. Macaire c. Gvien. Gal. 53
S. Malo c. Brit min. Gal. 65
S. Marcus c. Brit. It. 320
S. Mauri c. Cal. It. 322
S. Needes c. Angl. 475
S. Omar c. Art Belg. 229
S. Pauli c. Brit. min. Gal. 65
S. Pelten c. Auſtr. Ger. 224
S. Pierre a. Pict. Gall. 58
S. Quintini fanum c. Pic. Gal. 77
S. Remi c. Lig. It. 364
S Sebaſtian c. Gvip. Hiſp. 21
S. Severi c. Pugl. It. 328
S. Thomæ Inſ. Afr. 503
S. Trudn c. Leod. Ger. 108
S. Vallur c. Delph. Gal. 96
S. Vilibaldsberg a. Fr. Ger. 159
S. Vitus c. Carint. Ger. 145
Sanctonia p. Gal. 57
Sandavv c. Sil. Ger. 198
Sandecz c. Pol. 427
Sandvvichc. Dan. 450
Sancel a. Liv. 442

Sanok c. Ruſ. 435
Santarena c. Port. Hiſp. 17
Santilla c. Aſtur. Hiſp. 19
Santum c. Cliv. Ger. 111
Sanus f. Ruſ. 434
Sanzinum c. Lomb. It. 344
Saona ſylva Ger. 101
Sapenaria c. Baſ. It. 317
Sar f. Trev. Ger. 104
Sarbrug ſive Sarburg civitas Trev. Germaniæ 104
Sardinia Inſ. Eur. 496
Sarem f. Maj. Gal. 70
Sargiana a. Tuſc. It. 299
Sarisbury c. Angl. 464
Sarmiſgethuſa c. Tranſ. 415
Saros c. & a. Vng. 397
Sarra p. Afr. 502
Sarrentum c. Camp. It. 316
Sarunctum c. Helv. 278
Sarus f. Angl. 477
Saſius m. Val. Helv. 272
Satz c. Boh. 214
Savez m. Val. Helv. 272
Savona c. Lig. It. 364
Savoye p Gal. 97
Savus f. Vng. 369
Saxenhauſen c. Fra. Ger. 155
Saxoferratum c. Pic. It. 309
Saxones Tranſylv. 406
Saxonia p. Germ. 169
Sazava f. Boh. 218
Scaldia Inſul. Seel. Belg. 253
Scaldis f. Belg. 226, 230, 234 239

Scalonium c. Val. Helv. 274
Scanderia c. Afr. 502
Scania Inſ. Dan. 446
Scanor c. Dan. 450
Scara c. Got. Svec. 455
Scarboreug a. Angl. 468
Scarpa f. Art. Belg. 228
Scarpana c. Tuſc. It. 302
Schafhuſia c. Helv. 268
Schake c. Curl. 442
Scharffenſtein a. Ma. Ger. 163
Schaunburg p. & c. Veſt. Ger. 115
Scheaſield c. Angl. 468
Schebrag c. Boh. 215
Scheflinga p. Hol. Belg. 252
Schemniz c. Vng. 390
Schening c. Got. Svec. 455
Schererberga c. Geld. Belg. 256
Schesburg c. Tranſylv. 412
Schetnik c. Vng. 390
Schirburne c. Angl. 464
Schivelbeinum c. March. Ger. 196
Schleiſinga c Fr. Ger. 159
Schletſtat c. Alſ. Ger. 119
Schliben c. Sax. Ger. 170
Schmidberg c. Sil. Ger. 203
Schmölniz c. Sep. Vng. 370 389
Schneeberg c. Miſ. Ger. 165
Schomos f. Tranſ. 405 413
Schönavv c. Sil. Ger. 203
Schönburg c. Boh. 215
Schönflüs c. March. Ger. 196
Schönhoven c. Hol. Belg. 250
Schonſee c. Bor. 445
Schonthal c. Pal. Ger. 222

Schorendorf c. VVirt. Ger. 130
Schurgaſt c. Sil. Ger. 211
Schuſs f. Svev. Ger. 135
Schut Inſ. Vngar. 381
Schvabach c. Svev. Ger. 134 Franc. 159
Schvalbach Haſſ. Ger. 152
Schvalma f. Haſ. Ger. 150
Schvarzach fluvius Mor. 221 & Pal. Germaniæ 222
Schvvarzburg p. Thur. Ger. 161
Schvvarzvvaſſer alias Strumen civitas Sil. Germ. 210
Schvvarzvvald ſylva Svev. Ger. 131
Schvechat f. Auſt. Ger. 224
Schved c. March Ger. 196
Schvedler c. Sep. Vng. 389
Schveinfurtum c. Fran. Ger. 157
Schvemme f. Sil. Ger. 205
Sciarata f. Sanct. Gal. 57
Scipſtete c Mans. Ger. 162
Scotia p. Britan. 458 484
Scylla locus periculoſus in mari Sicula 493
Seccingen c. Helv. 270
Sedan c. Camp. Gal. 78
Sedunum c. Val. Hel. 273
Seelandia p. Belg. 252 Inſ. Dan. 446
Segeberg c. Holſ. Ger. 181
Segesvaria c. Tranſ. 412
Segevolt c. Liv. 442
Segnia c. Lat. It. 297
Segorbia c. Val. Hiſp. 42
Segovia c. Caſt. Hiſp. 24
Sehafield c. Angl. 468
Sehuſium c. March. Ger. 192
Seiterſtein c. Auſt. Ger. 224
Sekin-

Sekingen c. Helv. 270
Seleſtad c. Alſ. Ger. 119
Sella f. Lothar. 84
Selsborch c. Dan. 450
Selz c. Alſ. Ger. 127
Salzam c. Boh. 215
Semana ſylv. Ger. 101
Seminaria c. Brut. It. 319
Sempronius m. Val. Helv. 272
Semſi c. Camp. Gal. 79
Sena c. Tuſc. It. 303
Sendomiria c. Pol. 424
Sendre a. Vng. 394
Senftenberg c. Luſ. Ger. 200
Senis m. Burg. Gal. 81
Senna f. Brab. Belg. 240
Sennogallia c. Pic. It. 307
Senonois p. Camp. Gal. 79
Sens c. Camp. Gal. 79
Septiquetra c. Cal. It. 312
Sepuſium provincia Vngar. 384 civitas Alſ. Germ. 120
Sequana f Gal. 46. 66. 78 80
Sera f. Tuſc. It. 302
Seravallis a. Mar. Tr. It. 358
Seravallum c. Mar. Tr. It. 355
Serveſta c Anh. Ger. 163
Seſtum c. Lomb. It. 349
Serſchin a. Vng. 397
Settenil c. And. Hiſp. 35
Setubal c. Port. Hiſp. 17
Sevilla c. And. Hiſp. 31
Shrevvburg c. Angl. 478
Siburg p. Mont. Ger. 111
Sicilia Inſula 493

Sider c. Val. Helv. 273
Siere c. Curl. 442
Sigena c. Haſſ. Ger. 151
Sigeth c. & a. Vng. 398
Silberberg c. ſil. Ger. 207
Silesia p. Germ. 200
Sili f. Mar. Tr. It. 357
Silvis c. Alg. Hiſp. 18
Sina vel China p. Aſ. 500
Sincium c. Leod. Ger. 108
Singona f. Sanct. Gal. 57
Sinzing c. Trev. Ger. 104
Sion a. Angl. 474
Sirada c. Pol. 429
Sirmium c. Inſ. It. 343
Siſacum c. Croat. Ger. 148 Helv. 270
Sittavia c. & f. Luſ. Ger. 199
Sitten c. Val. Helv. 273
Sixovia c. Vng. 394
Skipton c. Angl. 468
Skotſchovv c. Sil. Ger. 209
Slabrugum c. Svec. 451
Slana c. Boh. 214
Sleiſinga c. Fr. Ger. 159
Sleſvviga p. & c Ger. 183
Sletztat c. Alſ. Ger. 119
Slupiza c. Pol. 429
Sluſa c. Fl. Belg. 237
Slye f. Sleſv. Ditm. Germ. 183
Smalandia p. ſvec. 453
Smalcalden c. Haſſ. Ger. 150
Smölnitz c. Sep. Vng. 370 389
Snaudonia ſive Arvonia p. Angl. 482
Snecca c. Friſ. Oc. 259
soan-

*S*oanna alias Araris f. Burg. 80
*S*obislavv c Boh. 216
*S*oeſt c. Veſtph. Ger. 113
*S*oignies c. Han. Belg. 232
*S*oiſons c. Pic. Gal. 77
*S*oldavia c. Boruſ. 445
*S*oldinum c. March. Ger. 195
*S*oleburg a. Liv. 442
*S*oletum c. It. 333
*S*ollingum ſaltus Brunſ. Ger. 174
*S*olmenſis Com. Haſſ. Ger. 152
*S*olothurum c. Helv. 267
*S*oltau c. Lun. Ger. 177
*S*oltquella c. March. Ger. 191
*S*oma f. Br. Belg. 242
*S*oma f. Pic. Gal. 76
*S*omma c. Camp. It. 317
*S*ommersfeld c. Luſ. Ger. 200
*S*ommershagen c. Dan. 450
*S*ommerſethia p. Angl. 463
*S*omona f. pic. Gal. 77
*S*omerton c. Angl. 463
*S*omos f. Tranſylv. 405
*S*onna f. Camp. Gal. 79
*S*onneberg p March. Ger. 198
*S*onnenvald c. Luſ. Ger. 200
*S*onta c. Afr. 502
*S*onzinum c. Lomb. It. 344
*S*ophinga c. Helv. 270
*S*opianum civitas *S*tir. German. 147 Æmil. Ital. 340
*S*opron c. Auſtr. Ger. 224
*S*opronium ſive Oedenburg civitas Vngariæ 379
*S*ora c. *S*il. Ger. 211 Dan. 449

Sorania c. Æmil. It. 341
Sorga f Prov. Gal. 95
Soucis ſpecus Gal. 61
Southanton c. Angl. 465
Spa pag. Leod. Ger. 108 Limb. Belg. 244
Spandonia c. March. Ger. 195
Spangenberg c. Haſſ. Ger. 150
Spilberg a. Mor. Ger. 220
Spilibergum c. For. I. It. 358
Spilibertum c. Æm. It. 339
Spira c. Pal. Ger. 123
ſpital c. Carin. Ger. 145
ſpizbergia p. Arct. 506
ſpoletum c. Vmb. It. 310
ſprea f. March. Ger. 193 Luſ. 199
ſprenberg c. Luſ. Ger. 200
ſprottavia c. ſil. Ger. 204
ſrensko c. Pol. 431
ſtabin c. Inſ. Holſ. 182
ſtada civit. Haſ. German. 151 ſax. German. 170 Holſ. 182
ſtaffelſtein c. Fr. Ger. 159
ſtaffordia p. & c. Angl. 477
ſtalimine Inſ. Aſ. 501
ſtam c Auſtr. Ger. 224
ſtancerthal p. Helv. 271
ſtanford c. Angl. 479
ſtanfordbrigde c. Angl. 467
ſtargardia c. Pom. Ger. 186
ſtasfurd c. ſax. Ger. 172
ſtauffen p. Alſat. Ger. 122
ſtauria c. Friſ. Oc. 260
ſtechovicz c. Boh. 215
ſtein c. Boh. 216

Stein am Anger c. Vng. 380
ſteinávv civitas ſil. German. 206. 211 Helvet. 265
ſteinbach p. Mont Ger. 111
ſteinfordia c. Veſtph. Ger. 115
ſteir c. & f. Auſtr. Germ. 224
ſtella c. Nav. Hiſp. 21
ſtendalium c. March. Ger. 191
ſtenoberga c. Br. Belg. 242
ſternberg c. Meg. Ger. 185 provinc. & civ March. Ger. 198
ſtesburg c. Boruſ. 445
ſietinum c. Pom. Ger. 185
ſtiria p. Ger. 146
ſtirling vel ſterling provincia & civitas ſcot. 489
ſtochum c. Leod. Ger. 108
ſtockholmia c. ſvec. 454
ſtockum c. Lun. Ger. 177
ſtolberg p. & c. Thur. Ger. 162
ſtolpe c. & f. Pom. Ger. 189
ſtone c. Angl. 478
ſtora f. Holſ. Ger. 181
ſtorco c. Luſ. Ger. 198
ſtormaria p. Holſ. ger. 180
ſtos c. ſep. Vng. 389
ſtottel c. ſax. ger. 171
ſtradomiria c. Pol. 423
ſträlen c. Miſ. ger. 168
ſtralſundum c. Pom. ger. 190
ſtrasburg civ. Alſ. germaniæ 119 Mar. 197. Boruſ. 445
ſtraſſitium c. Boh. 214
ſtrathern p. ſcot. 490
ſtratnavera p. ſcot. 490
ſtraubinga c. Bay. ger. 140

Strausberga c. March. Ger. 195
Streczen a. Vng. 397
Streco di gibraltar fret. Gad. ſive Herc. Hiſpaniæ 30
Strela c. Sil. Ger. 207
Streliz maj. & min. c. Sil. Ger. 211
Stridon ſive Sdrigua c. Vng. 399
Strigonium alias Gran. civitas & arx Vngariæ 398
Strigovia c. Sil. Ger. 202
Stroppen c. Sil. Ger. 208
Strumen c. ſil. Ger. 210
Stulvveiſſenburg ſive Alba regalis civitas & arx Vng. 398
Stum c. Boruſ. 445
ſtutgardia c. VVirt. Ger. 128
ſudercop c. Got. ſvec. 455
ſudermannia p. ſvec. 453
ſudetes m. Boh. Ger. 100 213
ſutherlandia p. ſcot. 490
ſully c. ſallon. Gal. 64
ſulmo c. ſamn. It. 324
ſulz p. & c. VVirt Ger. 131 122
ſulzbachium c. palat. Ger. 222
ſulzberga c. Alſ. Ger. 122
ſumatra Inſ. Aſiæ 501
ſund vel Belt Fretum Dan. 448
ſunenſis p. ſicil. 493
ſuntgovia p. Alſ. Ger. 120
ſuntiam c. Aſiæ 501
ſuphania p. Belg. 254
ſurry p. Angl. 460
ſuſatum c. Veſtph. Ger. 114
ſutfelk p. Angl. 461

ſuthantonia p. Angl. 465
ſutherlandia p. ſvec. 490
ſuthſexia p. Angl. 460
ſuzeniava f. pol. 428
ſvabach c. Fr. Ger. 159
ſvala f. Angl. 460
ſvalbach p. Haſ. Ger. 152
ſvalma f. Haſſ. Ger. 150
ſvarzburg p. Thur. Germ. 161
ſvazia pag. Tyr. Ger. 142
ſvecia 451
ſveinfurt c. Franc. Ger. 157
ſvenicen c. Dan. 450
ſverinum c. Meg. Ger. 185
ſveſſio c. pic. Gal. 77
ſvevia p. Germ. 131
ſvevus f. March. Ger. 193
ſvidnicium c. ſil. Ger. 202
ſvinga f. ſax. Ger. 170
ſvinigrod c. podol. 436
ſvitta f. Mor. Ger. 220
ſvizia c. Helv. 264
ſvolla c. Tranſ. Belg. 259
ſvübuſſen c. ſil. Ger. 205
ſybaris c. Cal. It. 322
ſylvius m. Helv. 261
ſyracuſa c. ſicil. 494
ſyria p. Aſiæ 500
ſzadvar a. Vngar. 394
ſzanto c. Vng. 394
ſzatmar a. Vng. 397
ſzendre a. Vng. 394
ſzepſinum c. Vng. 394
ſzydlovv c. pol. 429

T

Taberna c. Brut. It. 320
Taberna c. Alſ. ger. 120
Taberna montana, Bergzabern civit. Pal. german. 127
Tabia c. Lig. It. 364
Tachavv monaſt. Boh. 215
Tagus vel Tajus f. Hiſp. 7. 14. 17. 23 25
Talanta a. Burg. gal. 80
Talevera c. Caſt Hiſp. 26
Tama c. Angl. 477
Tamervorth c. Angl. 487
Tanais f. Eur. & Aſ. 2
Tanger f March. ger. 192
Tangermunda c. March. ger. 192
Taprobana Inſ. Aſ. 501
Taraſcon c. Prov. gal. 95
Tarba c. Bear. gal. 50
Tarczal m. & c. Vng. 371 394
Tarentum c. Cal. Ital. 323
Tarna vel Tarnim f. Qv. Gal. 55 56
Tarnala S. Maur. c. Val Helv. 274
Tarracona c. Cat. Hiſp. 43
Tatſia c. Cal. It. 322
Tartaria p. Aſiæ 500
Tartenois p. Pic. gal. 77
Tarviſium, vulgo Treviſo civit. Marc. Trev. It. 357
Tatri vel Tarczal, montes Carpathici ſep. Vng. 371
Tauten c. Angl. 463
Taurinum c. Ped. It, 367 Vng. 398
Taurus m. Aſiæ 501
Taus f. ſcot. 486
Tavila c. Alg. Hiſp. 18

Tedin-

Tedinghuſen c. Sax. Ger. 171
Terſidale p.Scot. 486
Teiſing c. Boh. 214
Teklenburg c. Veſtph. Ger. 115
Teleſia c. Samn. It. 327
Telga c. Got. Svec. 455
Temeſvar c. Vng. 399
Templinum c. March. Ger. 197
Tenariſſen Inſ. Afr. 503
Tenera f. Fl. Belg. 238
Tenſtat c. Thur. Ger. 161
Tenterden c. Angl. 459
Tercane c. Art. Belg. 229
Terſidale p. Scot. 486
Tergeſtum ſive Trieſtum civitas For. Iul. Ital. 360
Terlitium c. Apul. It. 330
Terni c. Vmb. It. 311
Terra Antarctica 595
Terra Arctica 506
Terra Auſtralis 505
Terra Bariana, alias Apulia Peucetia prov. Ital. 328
Terracina c. Lat. It. 295
Terra del Fugo p. Am. 505
Terra Hydruntina, alias Salentina provincia Ital. 330
Terra laboratoris provinc. Amer. 504 item prov. It. olim Campania felix dicta 311
Terra nova c. Brut. It. 320
Terra Nigritarum p. Af. 502
Teſchinium c. Sil. Ger. 209
Teſcuro c. Amer. 504
Texa f. Mor. Ger. 220
Thaber c. Boh. 216
Tha-

Sanok c. Ruſ. 435
Santarena c. Port. Hiſp. 17
Santilla c. Aſtur. Hiſp. 19
Santum c. Cliv. Ger. 111
Sanus f. Ruſ. 434
Sanzinum c. Lomb. It. 344
Saona ſylva Ger. 101
Sapenaria c. Baſ. It. 317
Sar f. Trev. Ger. 104
Sarbrug ſive Sarburg civitas Trev. Germaniæ 104
Sardinia Inſ. Eur. 496
Sarem f. Maj. Gal. 70
Sargiana a. Tuſc. It. 299
Sarisbury c. Angl. 464
Sarmiſgethuſa c. Tranſ. 415
Saros c. & a. Vng. 397
Sarra p. Afr. 502
Sarrentum c. Camp. It. 316
Sarunctum c. Helv. 278
Sarus f. Angl. 477
Saſius m. Val. Helv. 272
Satz c. Boh. 214
Savez m. Val. Helv. 272
Savona c. Lig. It. 364
Savoye p. Gal. 97
Savus f. Vng. 369
Saxenhauſen c. Fra. Ger. 155
Saxoferratum c. Pic. It. 309
Saxones Tranſylv. 406
Saxonia p. Germ. 169
Sazava f. Boh. 218
Scaldia Inſul. Seel. Belg. 253
Scaldis f. Belg. 226, 230, 234 239
Sca-

Scalonium c. Val. Helv. 274
Scanderia c. Afr. 502
Scania Inſ. Dan. 446
Scanor c. Dan. 450
Scara c. Got. Svec. 455
Scarboreug a. Angl. 468
Scarpa f. Art. Belg. 228
Scarpana c. Tuſc. It. 302
Schafhuſia c. Helv. 268
Schake c. Curl. 442
Scharffenſtein a. Ma. Ger. 163
Schaunburg p. & c. Veſt. Ger. 115
Scheaſield c. Angl. 468
Schebrag c. Boh. 215
Scheflinga p. Hol. Belg. 252
Schemniz c. Vng. 390
Schening c. Got. Svec. 455
Schererberga c. Geld. Belg. 256
Schesburg c. Tranſylv. 412
Schetnik c. Vng. 390
Schirburne c. Angl. 464
Schivelbeinum c. March. Ger. 196
Schleiſinga c Fr. Ger. 159
Schletſtat c. Alſ. Ger. 119
Schliben c. Sax. Ger. 170
Schmidberg c. Sil. Ger. 203
Schmölniz c. Sep. Vng. 370 389
Schneeberg c. Miſ. Ger. 165
Schomos f. Tranſ. 405 413
Schõnavv c. Sil. Ger. 203
Schõnburg c. Boh. 215
Schõnflüs c. March. Ger. 196
Schõnhoven c. Hol. Belg. 250
Schonſee c. Bor. 445
Schonthal c. Pal. Ger. 222

Schorendorf c. VVirt. Ger. 130
Schurgaſt c. Sil. Ger. 211
Schuſs f. Svev. Ger. 135
Schut Inſ. Vngar. 381
Schvabach c. Svev. Ger. 134 Franc. 159
Schvalbach Haſſ. Ger. 152
Schvalma f. Haſ. Ger. 150
Schvarzach fluvius Mor. 221 & Pal. Germaniæ 222
Schvvarzburg p. Thur. Ger. 161
Schvvarzvvaſſer alias Strumen civitas Sil. Germ. 210
Schvvarzvvald ſylva Svev. Ger. 131
Schvechat f. Auſt. Ger. 224
Schved c. March Ger. 196
Schvedler c. Sep. Vng. 389
Schveinfurtum c. Fran. Ger. 157
Schvemme f. Sil. Ger. 205
Sciarata f. Sanct. Gal. 57
Scipſtete c Mans. Ger. 162
Scotia p. Britan. 458 484
Scylla locus periculoſus in mari Sicula 493
Seccingen c. Helv. 270
Sedan c. Camp. Gal. 78
Sedunum c. Val. Hel. 273
Seelandia p. Belg. 252 Inſ. Dan. 446
Segeberg c. Holſ. Ger. 181
Segesvaria c. Tranſ. 412
Segevolt c. Liv. 442
Segnia c. Lat. It. 297
Segorbia c. Val. Hiſp. 42
Segovia c. Caſt. Hiſp. 24
Sehaſield c. Angl. 468
Sehuſium c. March. Ger. 192
Seiterſtein c. Auſt. Ger. 224

Sekingen c. Helv. 270
Seleſtad c. Alſ. Ger. 119
Sella f. Lothar. 84
Selsborch c. Dan. 450
Selz c. Alſ. Ger. 127
Salzam c. Boh. 215
Semana ſylv. Ger. 101
Seminaria c. Brut. It. 319
Sempronius m. Val. Helv. 272
Semſi c. Camp. Gal. 79
Sena c. Tuſc. It. 303
Sendomiria c. Pol. 424
Sendre a. Vng. 394
Senftenberg c. Luſ. Ger. 200
Senis m. Burg. Gal. 81
Senna f. Brab. Belg. 240
Sennogallia c. Pic. It. 307
Senonois p. Camp. Gal. 79
Sens c. Camp. Gal. 79
Septiquetra c. Cal. It. 312
Sepuſium provincia Vngar. 384 civitas Alſ. Germ. 120
Sequana f Gal. 46. 66. 78 80
Sera f. Tuſc. It. 302
Seravallis a. Mar. Tr. It. 358
Seravallum c. Mar. Tr. It. 355
Serveſta c Anh. Ger. 163
Seſtum c. Lomb. It. 349
Setſchin a. Vng. 397
Settenil c. And. Hiſp. 35
Setubal c. Port. Hiſp. 17
Sevilla c. And. Hiſp. 31
Shrevvburg c. Angl. 478
Siburg p. Mont. Ger. 111
Sicilia Inſula 493

Sider c. Val. Helv. 273
Siere c. Curl. 442
Sigena c. Haſſ. Ger. 151
Sigeth c. & a. Vng. 398
Silberberg c. ſil. Ger. 207
Sileſia p. Germ. 200
Sili f. Mar. Tr. It. 357
Silvis c. Alg. Hiſp. 18
Sina vel China p. Aſ. 500
Sincium c. Leod. Ger. 108
Singona f. Sanct. Gal. 57
Sinzing c. Trev. Ger. 104
Sion a. Angl. 474
Sirada c. Pol. 429
Sirmium c. Inſ. It. 343
Siſacum c. Croat. Ger. 148 Helv. 270
Sittavia c. & f. Luſ. Ger. 199
Sitten c. Val. Helv. 273
Sixovia c. Vng. 394
Skipton c. Angl. 468
Skotſchovv c. Sil. Ger. 209
Slabrugum c. Svec. 451
Slana c. Boh. 214
Sleiſinga c. Fr. Ger. 159
Sleſvviga p. & c Ger. 183
Sletztat c. Alſ. Ger. 119
Slupiza c. Pol. 429
Sluſa c. Fl. Belg. 237
Slye f. Sleſv. Ditm. Germ. 183
Smalandia p. ſvec. 453
Smalcalden c. Haſſ. Ger. 150
Smölnitz c. Sep. Vng. 370 389
Snaudonia ſive Arvonia p. Angl. 482
Sneca c. Friſ. Oc. 259

Soanna alias Araris f. Burg. 80
Sobislavv c Boh. 216
Soeſt c. Veſtph. Ger. 113
Soignies c. Han. Belg. 232
Soiſons c. Pic. Gal. 77
Soldavia c. Boruſ. 445
Soldinum c. March. Ger. 195
Soleburg a. Liv. 442
Soletum c. It. 338
Sollingum ſaltus Brunſ. Ger. 174
Solmenſis Com. Haſſ. Ger. 152
Solothurum c. Helv. 267
Soltau c. Lun. Ger. 177
Soltquella c. March. Ger. 191
Soma f. Br. Belg. 242
Soma f. Pic. Gal. 76
Somma c. Camp. It. 317
Sommersfeld c. Luſ. Ger. 200
Sommershagen c. Dan. 450
Sommerſethia p. Angl. 463
Somona f. pic. Gal. 77
Somerton c. Angl. 463
Somos f. Tranſylv. 405
Sonna f. Camp. Gal. 79
Sonneberg p March. Ger. 198
Sonnenvald c. Luſ. Ger. 200
Sonta c. Afr. 502
Sonzinum c. Lomb. It. 344
Sophinga c. Helv. 270
Sopianum civitas Stir. German. 147 Æmil. Ital. 340
Sopron c. Auſtr. Ger. 224
Sopronium ſive Oedenburg civitas Vngariæ 379
Sora c. Sil. Ger. 211 Dan. 449

Sorania c. Æmil. It. 341
Sorga f Prov. Gal. 95
Soucis ſpecus Gal. 61
Southanton c. Angl. 465
Spa pag. Leod. Ger. 108 Limb. Belg. 244
Spandonia c. March. Ger. 195
Spangenberg c. Haſſ. Ger. 150
Spilberg a. Mor. Ger. 220
Spilibergum c. For. I. It. 358
Spilibertum c. Æm. It. 339
Spira c. Pal. Ger. 123
ſpital c. Carin. Ger. 145
ſpizbergia p. Arct. 506
ſpoletum c. Vmb. It. 310
ſprea f. March. Ger. 193 Luſ. 199
ſprenberg c. Luſ. Ger. 200
ſprottavia c. ſil. Ger. 204
ſrensko c. Pol. 431
ſtabin c. Inſ. Holſ. 182
ſtada civit. Haſ. German. 151 ſax. German. 170
Holſ. 182
ſtaffelſtein c. Fr. Ger. 159
ſtaffordia p. & c. Angl. 477
ſtalimine Inſ. Aſ. 501
ſtam c Auſtr. Ger. 224
ſtancerthal p. Helv. 271
ſtanford c. Angl. 479
ſtanfordbrigde c. Angl. 467
ſtargardia c. Pom. Ger. 186
ſtasfurd c. ſax. Ger. 172
ſtauffen p. Alſat. Ger. 122
ſtauria c. Friſ. Oc. 260
ſtechovicz c. Boh. 215
ſtein c. Boh. 216

Stein am Anger c. Vng. 380
ſteinávv civitas ſil. German. 206. 211 Helvet. 265
ſteinbach p. Mont Ger. 111
ſteinfordia c. Veſtph. Ger. 115
ſteir c. & f. Auſtr. Germ. 224
ſtella c. Nav. Hiſp. 21
ſtendalium c. March. Ger. 191
ſtenoberga c. Br. Belg. 242
ſternberg c. Meg. Ger. 185 provinc. & civ March. Ger. 198
ſtesburg c. Boruſ. 445
ſtetinum c. Pom. Ger. 185
ſtiria p. Ger. 146
ſtirling vel ſterling provincia & civitas ſcot. 489
ſtochum c. Leod. Ger. 108
ſtockholmia c. ſvec. 454
ſtockum c. Lun. Ger. 177
ſtolberg p. & c. Thur. Ger. 162
ſtolpe c. & f. Pom. Ger. 189
ſtone c. Angl. 478
ſtora f. Holſ. Ger. 181
ſtorco c. Luſ. Ger. 198
ſtormaria p. Holſ. ger. 180
ſtos c. ſep. Vng. 389
ſtottel c. ſax. ger. 171
ſtradomiria c. Pol. 423
ſträlen c. Miſ. ger. 168
ſtralſundum c. Pom. ger. 190
ſtrasburg civ. Alſ. germaniæ 119 Mar. 197. Boruſ. 445
ſtraſſitium c. Boh. 214
ſtrathern p. ſcot. 490
ſtratnavera p. ſcot. 490
ſtraubinga c. Bav. ger. 140

Strausberga c. March. Ger. 195
Streczen a. Vng. 397
Streco di gibraltar fret. Gad. ſive Herc. Hiſpaniæ 30
Strela c. Sil. Ger. 207
Streliz maj. & min. c. Sil. Ger. 211
Stridon ſive Sdrigua c. Vng. 399
Strigonium alias Gran. civitas & arx Vngariæ 398
Strigovia c. Sil. Ger. 202
Stroppen c. Sil. Ger. 208
Strumen c. ſil. Ger. 210
Stulvveiſſenburg ſive Alba regalis civitas & arx Vng. 398
Stum c. Boruſ. 445
ſtutgardia c. VVirt. Ger. 128
ſudercop c. Got. ſvec. 455
ſudermannia p. ſvec. 453
ſudetes m. Boh. Ger. 100 213
ſutherlandia p. ſcot. 490
ſully c. ſallon. Gal. 64
ſulmo c. ſamn. It. 324
ſulz p. & c. VVirt. Ger. 131 122
ſulzbachium c. palat. Ger. 222
ſulzberga c. Alſ. Ger. 122
ſumatra Inſ. Aſiæ 501
ſund vel Belt Fretum Dan. 448
ſunenſis p. ſicil. 493
ſuntgovia p. Alſ. Ger. 120
ſuntiam c. Aſiæ 501
ſuphania p. Belg. 254
ſurry p. Angl. 460
ſuſatum c. Veſtph. Ger. 114
ſutfelk p. Angl. 461

ſuthantonia p. Angl. 465
ſutherlandia p. ſvec. 490
ſuthſexia p. Angl. 460
ſuzeniava f. pol. 428
ſvabach c. Fr. Ger. 159
ſvala f. Angl. 460
ſvalbach p. Haſ. Ger. 152
ſvalma f. Haſſ. Ger. 150
ſvarzburg p. Thur. Germ. 162
ſvazia pag. Tyr. Ger. 142
ſvecia 451
ſveinfurt c. Franc. Ger. 157
ſvenicen c. Dan. 450
ſverinum c. Meg. Ger. 185
ſveſſio c. pic. Gal. 77
ſvevia p. Germ. 131
ſvevus f. March. Ger. 193
ſvidnicium c. ſil. Ger. 202
ſvinga f. ſax. Ger. 170
ſvinigrod c. podol. 436
ſvitta f. Mor. Ger. 220
ſvizia c. Helv. 264
ſvolla c. Tranſ. Belg. 259
ſvübuſſen c. ſil. Ger. 205
ſybaris c. Cal. It. 322
ſylvius m. Helv. 261
ſyracuſa c. ſicil. 494
ſyria p. *Aſiæ* 500
ſzadvar a. Vngar. 394
ſzanto c. Vng. 394
ſzatmar a. Vng. 397
ſzendre a. Vng. 394
ſzepſinum c. Vng. 394
ſzydłovv c. pol. 429

Tedinghuſen c. Sax. Ger. 171
Terfidale p.Scot. 486
Teiſing c. Boh. 214
Teklenburg c. Veſtph. Ger. 115
Teleſia c. Samn. It. 327
Telga c. Got. Svec. 455
Temeſvar c. Vng. 399
Templinum c. March. Ger. 197
Tenariffen Inſ. Afr. 503
Tenera f. Fl. Belg. 238
Tenſtat c. Thur. Ger. 161
Tenterden c. Angl. 459
Tercane c. Art. Belg. 229
Terfidale p. Scot. 486
Tergeſtum ſive Trieſtum civitas For. Iul. Ital. 360
Terlitium c. Apul. It. 330
Terni c. Vmb. It. 311
Terra Antarctica 595
Terra Arctica 506
Terra Auſtralis 505
Terra Bariana, alias Apulia Peucetia prov. Ital. 328
Terracina c. Lat. It. 295
Terra del Fugo p. Am. 505
Terra Hydruntina, alias Salentina provincia Ital. 330
Terra laboratoris provinc. Amer. 504 item prov. It. olim Campania felix dicta 311
Terra nova c. Brut. It. 320
Terra Nigritarum p. Af. 502
Teſchinium c. Sil. Ger. 209
Teſcuro c. Amer. 504
Texa f. Mor Ger. 220
Thaber c, Boh. 216

Thalia c. Vng. 364
Thameſis f. Brit. 458
Than c. Alſ. Ger. 120
Thata a. Vng. 380
Thelandend p. Angl. 462
Theoniavilla c. Luz. Belg. 245
Thermæ Alhamenſes Gran Hiſpan. 39 Aquiſgranenſes German. 109 Arvernenſes Gall. 61 Badenſes German. 127 Badenſes Helv. 270 Badenveilenſes Alſ. German. 122 Bajanæ Camp. Ital. 315 Bakevellenſes Angl. 480 Bathonienſes Angl. 463 Boimocenſes Vngar. 392 Bononienſes Romanor. Ital. 335 Budenſes Vngar. 370 Carsbudenſes Bohem. 214 Corſenenſes Baſ. Ital. 318 Cremnicenſes Vngar. 370 Daxenſes Gvaſc. Gall. 51 De monte Alto per. Ital. 304 Ebanienſes Mar. Trev. Ital. 355 Eiſenbachenſes Vngar. 390 Elaurenſes Gall. 64 Elnbogenſes Bohem. 214 Galgocienſes Vngar. 393 Goppingenſes VVirtenberg. German. 129 Grotenſes Tuſc. Ital. 305 Gebersveilenſes Alſ. 116 Helvetiæ 261 Hirſchbergenſes Sil. German. 203 Hungariæ 370 Iſchienſes Inſul. 497 Iſtrogranenſes Vngar. 370 Italiæ 283 Landekenſes Bohem. 218 Leigenſes Val. Helvet. 274 Lotharingiæ 83 Manderſcheitenſes Trev. German. 103 Mannersdorffenſes Auſtr. German. 225 Molinenſes Gall. 164 Noribergenſes Fr German. 156 Ovarienſes Vngar. 370 petriol. Inl. Ital. 303 piperinæ Helvet. 271 piſanæ Ital. 299 peſthenſes Vngar 393 Rauſchenbachenſes ſep. Vngar. 389 Roſelinæ Vngar. 390 ſaccenſes ſiciliæ 494 ſchemnicenſes Vngar. 370 ſenenſes Ital. 303 ſtiriæ German. 146 ſtubnenſes Vngar. 370 Trentſchinenſes Vngar. 392 Valenſiæ Helvet. 272 Varadinenſes Hungar. 396 Vatveil Alſ. 118 Visbadenſes Haſſ. Ger-

Germ. 151 Viterbenſes Tuſc. It. 305
Teutoburgum c. Cliv. Ger. 1:0
Thibaulds a. Angl. 480
Thiuſtia p. Svec. 453
Tholoſa c. Langv. Gal. 86
Thot Lipſcha c Vng. 392
Thranum c. Ap. Peuc. It. 328
Thur fl. Alſ. Ger. 120
Thurgoia p. Helv. 269
Thuringia p. Ger. 159
Thurium c. Cal. It. 322
Thurius f. Val. Hiſp. 41
Thyſſovice c. Ruſ. 435
Tibiſcus f. Vng. 369. 375 394
Tibur c. Lat. It. 296
Ticinum civit. & fluv. Lomb. Ital. 346 fluv. Helv. 261
Tiena c. Br. Belg. 242
Tieranche p. Pic. Gal. 77
Tigurinus lacus Helv. 261
Tigurum c. Helv. 264
Tikhill c. Angl. 468
Tillen c. Vng. 391
Tillingen c. Svev. Ger. 132
Tingis c. Afr. 502
Tinmouth a. Angl. 466
Tiranium c. Helv. 271
Tiretaine f. Arv. Gal. 61
Tirnavia c. Vng. 393
Tiſana c. For. Iul. It. 358
Tivoli c. Lat. It. 296
Tlaſcalan c. Am. 504
Todi c Vmb. It. 310
Todos Santos c. & port. Amer. 504

Toja c. Hib. 492
Tokainum c. & a. Vng. 394
Tolon c. Prov. Gal. 93
Toletum c. Caſt. Hiſp. 25
Tollenſis f. Pom. Ger. 186
Toloſa c. Gvip. Hiſp. 20
Tolzburg a. Lib. 442
Teningen c. Holſ. Ger. 182
Töpffersberg Sil. Ger. 208
Topſchinum c. Vng. 390
Torda ſive Torenburg c. Tranſylv. 414
Torga c. Miſ. Ger. 165
Toriſſa f Vng. 383
Torkſey c. Angl. 479
Tornacum c. Fl. Belg. 239
Torunium c. Boruſ. 444
Toſt c. Sil. Ger. 211
Totſchva a. Vng. 395
Tournue c Burg. 83
Tours c. Gal. 63
Tphirt c. Suntg. Ger. 120
Trajectum c. Brab. Belg. 243
Trajectum inferius c. Belg. 256
Tranſiſalana, Ober Yſſel p. Belg. 258
Tranſylvania 400
Trautnovia c. Boh. 217
Travena f. Holſ. Ger. 179
Trebia f Æm. It. 341
Trebizonte c. Aſ. 501
Trebniz c. Sil. Ger. 208
Trebovia c. Mor. Ger. 221
Treboavia Bohemica c. Boh. 218
Trebur c. Haſſ. Ger. 151
Trellenburg c. Dan. 450

Trent f. Angl. 479
Trento ſive Tridentum civ. Mar. Trev. Ital. 352
Trentſchinium c. Vng. 392
Treptovia c. Pom. Ger. 186 187
Treviris p. & c Ger. 103
Treviſo ſive Tarviſium c Mar. Tr. It. 357
Tribſes c. Pom. Ger. 190
Tricarium c. Baſ. It. 318
Tricaſſium c. Camp. Gal. 78
Tricht c. Br. Belg. 243
Tridentum vel Trento civitas Tyr. Germ. 143 352
Trieſtum ſive Tergeſtum c. For. Iul. It. 360
Trinſtein c. Auſt. Ger. 224
Trio f. And. Hiſp. 34
Tripalta c. Samn. It. 326
Tripergula c. Camp. It. 316
Triventum c. Samn. It. 323
Troja c. Pugl It. 328
Troki c Lithv. Pol. 439
Tropea c. Brut. It. 319
Troppavia c. Sil. Ger. 210
Tſchea f. Auſtr. Ger. 225
Tubarus f. Franc. Ger. 158
Tubinga c. VVirt. Ger. 127
Tuder c. Vmb. It. 310
Tueda f. Scot. 484
Tugium, Zug c. Helv. Ger. 265
Tuinum c. Leod. Ger. 108
Tul c Loth. 84
Tule c. Lem. Gal. 60
Tuln c. & f. Auſtr. Ger. 224
Tunderen c. Hel. 182
Tungri c. Leod. Ger. 107

Tunis c. Afr. 502
Turbia c. Lig. It. 363
Turcomannia p Aſ. 500
Turgovia p Helv. 269
Turiaſo c. Caſt. Hiſp. 25
Turno c. Boh. 217
Turnonium c. Delph. Gal. 96
Turonia p. Gall. 63
Turonum c. Gall. 63
Turris Græca c. Camp. It. 316
Turris Murium Pal. Ger. 125
Turris nova c. Mar. Tr. It. 352
Turzburgum ſive Turtzfeſt arx Tranſylvaniæ 405
Tuſcana ſive Tuſcia, olim Hetruria provinv. Ital. 298
Tuſculum c. Lat. It. 297
Tutela c. Lem. Gal. 60
Tyberis f. It. 280 294
Tyrbile a. Val Helv. 273
Tyriaſſano c. Arr Hiſp. 43
Tyrolis p. & c. Ger. 141
Tzaffin c. Afr. 502

V

Vbedam c. And. Hiſp. 34
Vberlingen c. Svev. Ger. 135
Vcht f. March. Ger. 191
Vdene c. For. Iul. It. 359
Vdenheim a. Pal. Ger. 123
Vgod a. Vng. 397
Vker f. Pom. Ger. 186 March. 197
Vkermunda c. Pom. Ger. 186
Vlcen c. Lun Ger. 177
Vlma c. Svev. Ger. 131

Vlma minor c. Trev. Ger. 104
Vlpiæ Trojanæ rud. Tranſ. 415
Vltonienſis p. Hib. 492
Vltrajectum p. Belg. 256
Vlyſſea c. Lun. Ger. 177
Vmbria p. It. 309
Vnck f. Vng. 397
Vngaria 368
Vngeriſch Altenburg c. Vng. 379
Vngeriſche Newſtadt c. Vng. 396
Vngvar a. Vng. 397
Vntervalden c. Helv. 264
Vplandia p. Svec. 453
Vppingham c. Angl. 478
Vpſalia c. Svec. 454
Vrania ſive Aurania c. Gal. 68
Vraniburg a. Dan. 450
Vrba c. Helv. 266
Vrbinum c. Pic. It. 309
Vredebruch a. Belg. 257
Vrgella c. Arr. Hiſp. 43
Vria ſive Vrania vel Vrſella civitas Helvetiar. 263
Vrſa f. Helv. 263
Vrus f. Angl. 467
Vrzedovv c. Polon. 431
Vſa f. Angl. 475 476
Vſarchi c. Lemov. Gal. 60
Vſedonia Inſ. & c. Pom. Ger. 191
Vſtede c. Dan. 450
Vſterhuſium c. March. Ger. 197
Vta f. Leod. Ger. 107
Vtina vel Vtinum c. For. Iul. It. 359
Vtrecht c. Belg. 257
Vxeatum c. Hydr. It. 333

Vxul a. Liv. 442
Vyhel c. Vng. 397
Vaceniſſa f. Vagr. Holſ. 179
Vachtendunck a. Iul. Ger. 109
Vacia c. Vng. 398
Vadlingten c. Angl. 477
Vagenprüſſel c. Sep. Vng. 389
Vagniz f. Megap. Ger. 185
Vagria p. Holſ. Ger. 179
Vagus f. Vng. 381 392
Vahalis f. Hol. Belg. 246 civ. Geld. Belg. 255
Vaida Huniad c. Tranſyl. 401 415
Vainflette c. Angl. 479
Vakelfeldia c. Angl. 468
Valachria Inſ. Zeel. Belg. 253
Valachum c. Ring. Ger. 124
Valdberg c. Sil. Ger. 203
Valdkirch c. Alſ. Ger. 122
Valdmunchen c. Pal. Ger. 222
Valdshut c. Helv. 268
Valdſtadium c. Sil. Ger. 206
Valencenac. Han. Belg. 230
Valecena prov. & civit. Hiſpan. 41 civit. Delph. Gal. 96
Valeria a. Val. Helv. 273
Valeſia p. Helv. 272
Valeſius Comit. Fr. Gal. 76
Valkay p. Gal. 64
Vallengford c. Angl. 466
Vallia vel Cambria p. Ang. 458 481
Vallis Auguſtana pag. Helv. 278
Vallis Cæſia pag. Helv. 278
Vallis Clauſa c. Prov. Gal. 95
Vallis Dominor c. Vng. 391

Vallis Galanchia pag. Helv. 278
Vallis Ioachimi c. Boh. 219
Vallis Oſcela pag. Helv. 278
Vallis S Martini c. Cal. It. 320
Vallis Thelina, Veltlin p. Helv. 271
Vallis Vegetia pag. Helv. 218
Vallodelid c. Caſt. Hiſp. 24
Valpen c. Hung. 399
Valſtadium c. Sil. Ger. 206
Valtham c. Angl. 471
Vamphen c. Sil Ger. 212
Vanclauſe ſive Vallis clauſa civitas Provinc. Gall. 95
Vandalia prov. Germ. 189 item Hiſp. nunc Andaluſia nuncupata 29
Vandesburg a. Stor. Holſ. 180
Vangen c. Svev. Ger. 135
Vangiones pop. Pal. Ger. 123
Vannes c. Brit. min. Gal. 65
Vansleben c Sax. Ger. 171
Vanues p. Franc Gal. 74
Varadinum c. & a. Vng. 395
Varallium, Kirchdrauff c. Sepuſ. Vng. 385
Varanus lacus Pugl. It. 327
Varasdienſis Comit. Stir. Ger. 147
Varburg c. Veſtph. Ger. 115
Vardburgum a. Thur. ger. 160
Vare c. Angl. 480
Varen c. Meg. ger. 185
Varenum c. Leod. ger. 108
Varheli c. Tranſylv. 417
Variſcia p. ger. 168
Varmouth c. Angl. 461
Varna f Meg. ger. 184
Varſavia c. Maſ. Pol. 431

Varta f. March. 195 c. Sil. Ger. 212 c. & f. Pol. 426
428
Vartenberg c. Sil. Ger. 205
Varvicum p. & c. Angl. 476
Vaſcontium c. Burg. Gal. 82
Vaſen a. Stir Ger. 147
Vaſgoia p. Alſ. Ger. 120
Vaſſenbergum c Iul. Ger. 109
vaſſerburg c. Salisb. Ger. 144
vaterford c. Hib. 492
vatlington c. Angl. 477
vatveil c. Alſ. Ger. 118
vaygacz fret. arct. 506
vechtersbach a. Haſ. Ger. 150
vecira f. Lem. Gal. 60
vedra f. Angl. 469
vegel c. And. Hiſp. 35
veida f. Sil. Ger. 201
veiden c. For. Iul. It. 359
veidenavv c. Sil. Ger. 212
veiha f. veſtph. Ger. 116
veimouth p Angl. 464
veisbach c. Salis Ger. 144
veiſroda c. Thur. ger. 162
veiſſenburg c. Svev. germ. 134 Fr. germ. Sax. 170
Alſ. germ. 120 Tranſylv. 414
veiſſenfeldum c. Franc. ger. 159
veiſtriz f. Sil. germ. 202
veiſvvaſſer c. Boh. 217
veithoven c. Auſt. ger. 224
veldenz c. Trev. ger. 104
veldkirch c. Helv. 271
veldkin p. Helv. 271
velga monaſt. Caſt. Hiſp. 23

Velia f. Lithv. Pol. 436
Velinus lacus Vmb. It. 311
Velis Mallaga c. Gran. Hiſp. 40
Velitræ c. Lat. It. 297
Velland f. Angl. 479
velles c. Angl. 463
vels c. Auſtr. Ger. 224
velſe f. March. Ger. 195
velſenac c. March. Ger. 197
vembdingen c. Svev. Ger. 134
venden c Liv. 442
veneta regio alias Marca Treviſana It. 350
venetiæ c, Mar. Tr. It. 356
venieſſinus comit. Prov. Gal. 92
venlonum c. Geld. Belg. 256
ventimiglia c. Lig. It. 363
venuſia c. Ap. It. 330
veravia c. Stir. Ger. 147
verbanum c. Helv. 278
verbanus lacus Lomb. It. 349
vercellæ c. Lomb. It. 350
verden prov. & civit. Lun. Germ. 170 178
verder a. Liv. 442
verdona c. March. Ger. 112
verdun c. Loth. 84
veria c. Seel. Belg. 254
vermandois p. Gal. 77
vermeditum c. Boruſ. 445
vermelandia p. Svec. 453
vernberg Comit. Trev. Ger. 103
verningeroda c. Sax. Ger. 173
verona Dietrichobern civitas Mar. Tr. Ital. 351
verra f. Haſſ. Ger. 150
vertha f. Svev. Ger. 132

Vertheim c. Franc. Ger. 159
Verula c. Angl. 480
Verulum c. Lat. It. 297
Veſa fluvius Leod. German. 104. Limb. Belg. 244
Veſalia c. Cliv. Ger. 110
Veſenburg a Liv. 442
Veſer ſive Viſurgis f. Veſtph. Ger. 115
Veſprinum c. Vng. 398
Veſſum c. Scot. Svec. 455
Veſtereich p. Alſ. Ger. 120
Veſtmannia p. Svec. 453
Veſtmaria ſive Veſtmerlandia provincia Angl. 471
Veſtmünſter a. Angl. 473
Veſtphalia p. Ger. 113
Veſtraſia p. Loth. 84 p. Ger. 124
Veſtſexia p. Angl. 462
Veſulinm c. Burg. 83
Verterby c. Angl. 468
Vetgenavv c. Luſ. Ger. 200
Vetteravv p. & c. Haſ. Ger. 151
Vetuſſolium c. Hung. 392
Viadrus fluv. Sil. March. Pom. Ger. 211. 194. 185 100
Viana c. Hol. Belg. 251
Vicegrad c. & a. Vng. 399
Viceſtria a. Fr. Gal. 74
Vich c. Catal. Hiſp. 44
Vickraden p. & a. Iul. Ger. 109
Viconia c. Hann. Belg. 231
Victoria c. Gvip. Hiſp. 21. Amer. 504
Vidſtockium c. March. Ger. 197
Vieliczka c. Pol. 427
Vielunia c. Pol. 429

vienna civit. Delph. Gall. 95. civit. Auſt. Germ. 223
vieperzek f. Pol. 427
viertſon c. Bit. Gal. 62
vietſtock c. March. Ger. 197
vif pag. & a. Delp. Gal. 95
vigand pag. Lang. Gal. 89
vigeſanum c. Lomb. It. 349
vigenna f. Pict. Gal. 59
vigile c. Delph. Gal. 95
vigornia p. & c. Angl. 476
vigton a. Scot. 487
vihiz c. Croat. Ger. 148
vila c. VVirt. Ger. 129
vildenach c. Thur. Ger. 162
vildſtein c. Miſn. Ger. 166
vilibaldsberg a. Fr. Ger. 159
viliſovium c. Helv. 270
vilkomeria c. Lith. 439
villa Compoſiti Rabsdorff civit. Sepuſ. Vngariæ 386
villacum c. Car. Ger. 145
villafranca c. Lig. It. 363
villamenta c. Caſt. Hiſp. 26
villa regalis c Eſtr. Hiſp. 29
villinga c. VVirt. Ger. 129
vilna c. & f. Lith. 436
vils f. Pal. Ger. 222
vilthonia p. Angl. 464
vimaria c. Thur. Ger. 160
vimburne c. Angl. 464
vimphen c. vvirt. Ger. 130
vinarium c. Lig. It. 364
vincentia c. Mar. Tr. It. 353
vindavv c. Curl. 442

vindeſorium a. Angl. 465
vindicum m. Hiſp. 8
vindoniſſa c. Helv. 270
vineta c. Pom. Ger. 190
vinida c. vvirt. Ger. 129
vinnicza c. Pod. Pol. 436
vinſchelberga c. Boh. 218
vinſtheim c. Tr Ger. 158
vinſtgavv p. Helv. 271
vinſtinga c. Hel. 269
vinthceſter c. Angl. 465
vinz c. Tranſyl. 416
vinzing c. Sil. Ger. 206
vippach c. Carn. Ger. 148
vippera f. Sax. Ger. 173 Pom. 189
vipra c. Mansf. Ger. 163
virginia p. m. Am. 504
virgo m. Samn. It. 323
virliz f. Boh. 218
virms f. vvirt. Ger. 129
virodurum c. Helv. 265
virtenberga p. Ger. 127
visbadenſis p. & c. Haſſ. Ger. 151
visburg c. Dan. 450
viſcha civit. Mor. Germ. 221 fluv. Auſtr. Germ. 224
viſeo c. Port. Hiſp. 17
viſerum c. Leod. Ger. 108
vislica c Pol 430
vvisloca f. Ruſ. Pol. 434
viſmaria c. Megap. Ger. 185
viſnic c. & a. Polon. 430
viſp c. val. Hel. 274
viſpach f. Helv. 274

viſſegrod c. Maſ. Pol. 432
viſtula fluvius Pol. 422. 431. ejus fons in Sileſia 209
Viſurgis f. Brunſ. Ger. 175
Vita f. Angl. 479
Viteberga c. Sax. Ger. 169
Vitenſtein a. Liv. 442
Viterbium c. Tuſc. It. 305
Viterbsk c. Vohl. Pol. 440
Viterne c. Svec. 487
Vitgenſtein a. Haſſ. Ger. 151
Vitlichium c. Trev. Ger. 104
Vitodurum c. Helv. 269
Vitſtok c. March. Ger. 197
Vizna c. Maſ. Pol. 432
Vlaerdinga c. Hol. Belg. 251
Vliſſinga c. Seel. Hol. Belg. 254
Vocetius m. Ger. 100
Vodianum c. Boh. 218
Voerdenum c. Hol. Belg. 251
Vogeſus m. Loth. 83 Gal. 47 Ger. 100
Vogſtad c. Sil. Ger. 210
Vohlinia p. Ruſ. & Pol. 439
Voinic c. Pol. 427
Voitlandia p. Germ. 168
Volaterræ c. Tuſc. It. 302
Volavia c. Sil. Ger. 206
Volckmarchum c. Car. Ger. 145
Volezau c. Boh. 217
Volfelde c. Mansf. Ger. 162
Volfenbûttel c. Brunſ. Ger. 174
Volfshagen c. Marchiæ Ger. 197
Volgaſt c. & a. Pom. 190
Volkel c. Cliv. Ger. 111
Volkovvisko c. Lithv. 439

Vollinum c. Pom. Ger. 188
Volmarch c. Car. Ger. 145
Volmerſted c. Sax. Ger. 171
Volſene c. Tuſc. It. 305
Volverhampton c. Angl. 477
Voodſtock a. Angl. 477
Vorceſter c. Angl. 476
Vorlicz f. Boh. 217
Vorm f. Limb. Belg. 244
Vormatia c. veſt. Ger. 123
Vošlava f. Mor. Ger. 221
Voulle f. Norm. Gal. 68 69
Vratislavia c. Sil Ger. 201
Vrexham c. val Angl. 483
Vroxceſter pag. Angl. 478
Vulpach f. Auſtr. Ger. 224
Vulturata c. Samn. It. 326
Vulturnus f. Camp. It. 312
VVüntſchelberga c. Boh. 218
VVürtzburgum ſive Herbipolis civit. Fran. German. 153

X

Xantcine vel Sanctonia p. Gal. 57
Xavahizium c. Caſt. Hiſp. 25
Xenil f. And. Hiſp. 37
Xeres de la Frontera c. And. Hiſp. 35

Y

Yonna f. Camp. Gal. 79
Yſna c. Svev. Ger. 135

Z

Zabern c. Alſ. Ger. 120
Zabeſus Mülnbach c. Tranſyl. 413
Zacynthum Inſ. Eur. 499

Zachara c. And. Hiſp. 37
Zadvar a. Vng. 394
Zaffin c. Afric. 502
Zakliczyn c. Pol. 427
Zakroczim c. Maſ. Pol. 432
Zalatna c. Tranſyl. 416
Zambach c. Boh. 218
Zamoſcium c. Pol. 427
Zandez c. Pol. 427
Zaslavv c. Boh. 218
Zaſſenburg c. Veſtph. Ger. 114
Zat c. Bohem. 214
Zatorienſis Duc. Pol. 424
Zaudic c. Sil. Ger. 209
Zatmar c. & a. Vng. 397
Zbarasz c. Vohl. Ruſ. 439
Zeben, Cibinium c. Vng. 383
Zechia f. Æm. It. 339
Zegedinum c. Vng. 399
Zegin a. Vng. 397
Zeinlan Inſ. Aſiæ 501
Zeiſſenburg c. Croat. Ger. 148
Zeizium c. Miſn Ger. 167
Zenderinum c. Vng. 399
Zepſinum c. Vng. 394
Zepuſium p Vng. 384
Zersko c. Maſ. Pol. 432
Zeviota m. Scot. 484
Zidacovv c. Ruſ. 435
Ziechanovv c. Maſ. Pol. 432
Ziecher p. March. Ger. 196
Ziegenhals c. Sil. Ger. 212
Ziegenheim c. & a. Haſſ. Ger. 152
Zingari pop. Vng. 396

Zirizea c. Seel. Belg. 25
Zittareale c. Caſt. Hiſp. 26
Zittavia c. Luſ. Ger. 199
Znoima c. Mer. Ger. 220
Zobten c. & m. Sil. Ger. 203
Zöllern p. & a. Ger. 131
Zolnok c. Vng. 399
Zonadium c. Vng. 399
Zöring p. Alſ. Ger. 122
Zug, Tugium c. Hel. 265
Zukmantel c. Sil. Ger. 212
Züllich c. Sil. Ger. 198
Zulz c. Sil. Ger. 211
Zuphania p. Belg. 254
Zürch, Tigurum c. Hel. 264
Zutphanium c. Geld. Belg. 256
Zveckel c. Auſtr. Ger. 224
Zverra c. Arr. Hiſp. 43
Zvveybruk Bipons p. & c. Pal. Ger. 127
Zvvickavia c. Voitl. Ger. 169
Zyrknizer See. lac. Carn. Ger. 147

FINIS.

A01 1168106